

Nr 109.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om försäkring för olycksfall i arbete,
- 2) lag om riksförsäkringsanstalten, samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g
till
L a g
om försäkring för olycksfall i arbete.

Häri genom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar arbetare är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Såsom olycksfall i arbetet anses ock olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

På grund av försäkringen utgående ersättningar bestridas genom avgifter, vilka erläggas av arbetsgivarna.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Med arbetsgivare förstås envar för vilkens räkning sådan arbetare användes till arbete, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe som av honom bestämmes, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, dennes make och hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom. Utföres arbetet för makars gemensamma räkning, anses de i förevarande hänseende såsom allenast en arbetsgivare.

3 §.

Försäkringen äger rum i en för omhänderhavande därav särskilt bildad, för hela riket gemensam försäkringsanstalt, riksförsäkringsanstalten; dock skall anstalten äga att med registrerad sjukkasse träffa avtal därom att kassan skall inom sitt verksamhetsområde eller viss del därav mot vederlag av anstalten och på eget ansvar i förhållande till denna övertaga skyldigheten att

bestämma och utgiva i denna lag stadgade, å tiden till och med den sextiotredje dagen efter inträffat olycksfall belöpande ersättningar till skadad arbetare, med undantag av livräntor och i 6 § omförmälda särskilda hjälpmedel.

Med försäkringsinrättning förstås i denna lag riksförsäkringsanstalten ävensom sjukkassa, med vilken slutits avtal som i första stycket sägs.

4 §.

Besvär och framställningar som omförmälas i 30 § prövas av försäkringsrådet.

5 §.

Grunderna för riksförsäkringsanstaltens organisation och verksamhet bestämmas av Konung och riksdag.

Angående försäkringsrådets organisation och verksamhet stadgas i särskild, av Konung och riksdag jämlikt § 87 mom. 1 regeringsformen gemensamt beslutad lag.

Omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt denna lag bestridas, utom såvitt angår verksamhet som omförmäles i 34—36 §§, av arbetsgivarna genom tillägg till de i 1 § omförmälda avgifter.

Omkostnaderna för försäkringsrådets verksamhet bestridas av statsmedel.

Ersättningar.

6 §.

1 mom. Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall han, så länge av olycksfallet förorsakad sjukdom varar, på grund av försäkringen erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel, däri inbegripna till arbetsförmågens höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel, såsom kryckor, enklare konstgjorda lemmar, glasögon och dylikt.

Kan vid sjukdom läkarvård ej utan oskäligen omgång eller kostnad anskaffas, må i stället annan lämplig vård beredas den skadade.

2 mom. Har olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan under mera än tre dagar efter dagen för olycksfallet, skall den skadade från och med dagen efter sistnämnda dag och så länge sjukdomen varar i ersättning vidare erhålla sjukpenning för varje dag, utgörande vid förlust av arbetsförmågan ett belopp, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på sätt nedan angives (*hel sjukpenning*), och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen, dock att sjukpenning ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en fjärdedel; skolandet hel sjukpenning utgå med följande belopp, nämligen:

om den årliga arbetsförtjänsten ej uppgår till 675 kronor, med en krona.

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 675 kronor men ej till 945 kronor, med en krona 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 945 kronor men ej till 1,215 kronor, med två kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,215 kronor men ej till 1,485 kronor, med två kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,485 kronor men ej till 1,755 kronor, med tre kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,755 kronor men ej till 2,025 kronor, med tre kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,025 kronor men ej till 2,295 kronor, med fyra kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,295 kronor men ej till 2,565 kronor med fyra kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,565 kronor men ej till 2,835 kronor, med fem kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,835 kronor men ej till 3,105 kronor, med fem kronor 50 öre samt

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 3,105 kronor, med sex kronor.

3 mom. Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, skall den skadade erhålla:

a) livränta under tiden å ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp som svarar mot nedsättningen, med tillägg av belopp, svarande mot den sannolika årliga kostnaden för förnyelse av sådana särskilda hjälpmedel som i 1 mom. nämnts; dock att vid förlust av arbetsförmågan livräntan må, när den skadades tillstånd kräver särskild vård, med hänsyn härtill bestämmas till högre belopp än nyss är nämnt, likväl ej överstigande beloppet av den årliga arbetsförtjänsten, samt att livränta icke utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel;

b) sådan behandling, som må erfordras för höjande av arbetsförmågan.

På därom av den skadade gjord ansökan må försäkringsrådet, när synnerliga skäl därtill äro för handen, besluta att i stället för livränta eller del därav skall till den skadade utgivas ett kapital för en gång, till belopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde enligt gällande beräkningsgrunder.

4 mom. På grund av försäkringen skall jämväl gäldas kostnad för läkarbetyg eller annat intyg, som enligt vad därom må vara särskilt stadgat skall insändas i sammanhang med anmälan om olycksfall i arbete eller som eljest må erfordras för bedömande av förlust eller nedsättning av arbetsförmågan.

7 §.

Har olycksfallet medfört arbetarens död, skall i ersättning utgivas:

a) begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än etthundra kronor;

b) livräntor till efterlevande, nämligen:

till änka eller änkling, när äktenskapet slutits före olycksfallet, en livränta från dödsfallet, så länge livräntetagaren lever ogift, å ett årligt belopp motsvarande en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst;

till varje den avlidnes barn som ej fyllt sexton år, evad det fötts inom eller utom äktenskapet, eller adoptivbarn under nämnda ålder som adopterats före olycksfallet, en livränta från dödsfallet till dess barnet uppnått samma ålder å ett årligt belopp motsvarande en sjättedel av arbetsförtjänsten; samt

till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller, om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, en livränta å ett årligt belopp motsvarande värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst.

Där livräntor till efterlevande enligt nu angivna grunder skulle, för år räknat, tillsammans överstiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola de, så länge anledningen härtill fortfar, nedsättas till sammanlagt detta belopp. Härvid skall iakttagas, att livräntor till efterlevande make och barn eller adoptivbarn skola utgå före livränta till föräldrar eller adoptivföräldrar samt att förstnämnda livräntor skola i den mån så erfordras nedsättas i förhållande till vad på varje livräntetagare belöper.

Livränta till änkling skall ej utgå, med mindre han för sitt uppehälle varit av den avlidnas arbete beroende, och må ej åtnjutas av änkling, som väsentligen åsidosatt den honom gentemot hustrun åliggande försörjningsplikt eller väsentligen åsidosätter sin försörjningsplikt mot makarnas barn eller adoptivbarn. Skall på grund av försumlighet som nu sagts livränta till änkling ej utgå, må försäkringsrådet besluta, att livräntan i stället skall utgå till den avlidnas barn eller adoptivbarn som ej fyllt sexton år.

Till änka eller änkling, som uppbär livränta och före fyllda sextio år ingår nytt äktenskap, utgives ett kapital för en gång, motsvarande tre fjärdedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

8 §.

Vid bedömandet i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning av arbetsförmågan skall hänsyn tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter som för drivande av den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder och kön. Var den skadade vid olycksfallet behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn tagas jämväl därtill.

9 §.

Den årliga arbetsförtjänst som i 6 och 7 §§ omförmäles utgör hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjuti av arbetsgivaren

i den verksamhet i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöning för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare med samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadades vid olycksfallet eller, där avlöningen för arbete inom den skadades yrke under sådan tid måste antagas hava varit väsentligt högre, med hänsyn härtill eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma vare, där den skadade under någon tid av året på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande åtnjutit väsentligt högre avlöning eller på grund av sjukdom eller annan oförevallad anledning åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete i vilket olycksfallet inträffat.

Har den skadade ej fyllt aderton år, må vid bestämmande av livränta den årliga arbetsförtjänsten ej beräknas till lägre belopp än som motsvarar den arbetsförtjänst, som han, enligt vad med hänsyn till arten av hans arbete vid tiden för olycksfallet skäligen kan antagas, skulle hava kommit att åtnjuta vid nämnda ålder, därest olycksfallet ej inträffat.

Utgöres avlöning helt eller delvis av naturaförmåner, uppskattas dessa förmånens värde efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder som finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tretusentrehundra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundraftio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

10 §.

Har olycksfallet uppsåtligen förorsakats av den skadade, utgår ej ersättning enligt denna lag. Ej heller må, där olycksfall som medfört den skadades död uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakats av efterlevande, ersättning utgå till denne.

11 §.

Har olycksfallet föranletts därav att den skadade ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder för undvikande av olycksfall, och äro omständigheterna sådana att han därigenom måste anses hava gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, eller har olycksfallet föranletts därav att den skadade varit av starka drycker berusad, må ersättning enligt 6 § nedsättas efter ty prövas skäligt.

Lag samma vare, där den skadade ej ställt sig till efterrättelse anordning eller föreskrift om sjukhus- eller läkarvård som givits på grund av denna lag, så ock där genom försummelse av den skadade underrättelse om olycksfallet enligt 21 § icke lämnats; dock må nedsättning av ersättningen ej ske,

såvida skadan ej väsentligen förvärrats därigenom att den skadade i följd av förseelsen kommit att sakna lämplig vård.

12 §.

Har någon som är försäkrad enligt denna lag under resa eller eljest blivit borta samt har all underrättelse om honom upphört, och kan det skäligen antagas att han omkommit till följd av olycksfall i arbetet, äger anhörig som i 7 § b) emförmäles att uppbära livränta efter de angående livräntor till efterlevande där stadgade grunder.

Riksförsäkringsanstalten är berättigad att av sådan anhörig såsom villkor för utbetalning av livränta fordra förklaring på heder och samvete, att han saknar varje underrättelse om den försäkrade. I fråga om omyndig må sådan förklaring infordras från förmyndaren.

Rätten till livränta upphör, därest den försäkrade finnes vara vid liv eller hava avlidit av annan orsak än olycksfall i arbete.

13 §.

Är någon som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt denna lag icke svensk medborgare och är han ej i riket bosatt, äger försäkringsinrättningen att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett kapital för en gång till belopp motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde enligt de för riksförsäkringsanstalten gällande beräkningsgrunder. Ersättningen må ock utan den ersättningsberättigades samtycke utbytas mot kapital till belopp av femtio procent av kapitalvärdet. Har utbyte av ersättning mot kapital ägt rum, är rätten till vidare ersättning på grund av olycksfallet förfallen.

Har olycksfallet medfört döden och var den avlidne ej svensk medborgare och ej i riket bosatt, utgår begravningshjälp enligt 7 § allenast om olycksfallet inom tre månader medfört döden, samt livränta eller kapital enligt samma paragraf till efterlevande som ej är svensk medborgare allenast om denne vid tiden för olycksfallet var bosatt här i riket.

Från vad ovan i denna paragraf är föreskrivet äger Konungen under förut-sättning av ömsesidighet medgiva undantag för medborgare i viss stat.

14 §.

Vederbörande försäkringsinrättning äger rätt att när som helst och under så lång tid sådant finnes lämpligt bereda den skadade vård å sjukvårdsanstalt. Den skadade må dock ej utan sitt medgivande intagas å sjukvårdsanstalt, så-vida ej skadan enligt läkares intyg kräver vård å sådan anstalt. Har den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, äger försäkringsinrättningen att till be-täckande av kostnaden för vården avdraga högst hälften av sjukpenning, som under tiden för vården till honom utgives av inrättningen.

Riksförsäkringsanstalten äger att, där så lämpligen kan ske, med den skada-

des samtycke bereda honom sådan yrkesutbildning, som må vara ägnad att väsentligen öka hans förvärvsmöjligheter.

Riksförsäkringsanstalten äger ock att under viss tid i stället för livränta eller del därav bereda livräntetagare som är hemfallen åt dryckenskap ersättning i naturaförmåner samt åt livräntetagare som därtill samtycker bereda uppehälle å ålderdomshem, barnhem eller annan dylik anstalt.

15 §.

1 mom. Är beträffande arbetare, som användes till arbete av staten eller kommun, arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva understöd, såsom avlöning, pension eller annat underhåll, eller skall till sådan arbetare eller hans efterlevande pension eller begravningshjälp utgå från kassa eller pensionsinrättning, då skall, därest på grund av understödet arbetsgivaren enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, från ersättning som utgives enligt denna lag avdragas vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen utgives för tid under vilken ersättningen utgår; dock må i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning sådant avdrag äga rum endast om arbetsgivaren helt och hållet eller till minst en tredjedel bidragit till bestridande av kostnaden för understödet och ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag.

2 mom. Är arbetsgivare pliktig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, och har han på grund därav enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, skall, i den mån förpliktelsen av arbetsgivaren fullgöres, ersättning i sådant hänseende ej utgå från försäkringsinrättning.

3 mom. Är arbetsgivare skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva sådant understöd, som i 1 mom. omförmäles, eller bekosta läkarvård och läkemedel, och har arbetsgivaren icke enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, vare han berättigad att, i den mån han fått vidkännas kostnader i nämnda hänseenden, av försäkringsinrättningen ur den till ersättningstagaren utgående ersättningen återfå motsvarande belopp.

4 mom. Såsom understöd enligt denna paragraf anses ej pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring eller understöd från sjömanshus eller annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd.

Beredas den skadade genom understödet naturaförmåner, såsom bostad, fritt uppehälle eller dylikt, beräknas det belopp, som skall avdragas från ersättning eller av ersättning återgäldas till arbetsgivaren, efter de i arbetsorten gällande priser för dessa förmåner eller efter andra grunder som finnas tillämpliga.

16 §.

1 mom. Sedan försäkringsinrättningen erhållit underrättelse om olycksfallet, skall inrättningen ändå att ansökan om ersättning ej blivit gjord besluta

om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden, samt bestämma den ersättning som enligt denna lag skall utgivas.

Kan ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast avgöras huruvida ersättning bör utgå, skall om sannolika skäl därtill finnas ersättning ändock provisoriskt utgivas. Kan ej med ledning av erhållna upplysningar beloppet av sjukpenning, livränta eller begravningshjälp genast bestämmas, utgives provisoriskt skäligt belopp. Ersättning som enligt vad nu är sagt blivit provisoriskt bestämd utgives utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmas till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

Kan ej genast avgöras från vilken försäkringsinrättning ersättningen bör utgå, skall riksförsäkringsanstalten på därom gjord framställning besluta om åtgärder för den skadades vård samt utgiva ersättning enligt denna lag.

2 mom. Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, eller hava efter nämnda tidpunkt den skadades förvärvsmöjligheter i följd av yrkesutbildning, som bekostats av riksförsäkringsanstalten, väsentligen ökats, må jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag då ansökan därom gjorts eller, där jämkning utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet.

3 mom. Beslut i fråga om ersättning skall så fort ske kan skriftligen meddelas den ersättningsberättigade och utan hinder av förd klagan tills vidare lända till efterrättelse.

17 §.

1 mom. Begravningshjälp ävensom kapital enligt 6, 7 och 13 §§ utbetalas så fort ske kan samt sjukpenning för varje kalendervecka å veckans sista dag. Livränta utbetalas för varje månad, räknat från den dag rätten till livräntan inträtt, å månadens första dag utan återbetalningsskyldighet för månad, under vilken rätten till livräntan upphört eller livräntan minskats; dock skall riksförsäkringsanstalten beträffande tiden för utbetalning av livräntetillägg varom i 6 § 3 mom. förmäles äga meddela sådana bestämmelser, som må anses lämpliga för vinnande av säkerhet att tillägget användes för det därmed avsedda ändamålet. Sjukpenning och livränta må ock, med ersättningstagarens samtycke och utan återbetalningsskyldighet, utbetalas för längre betalningsterminer än ovan är sagt. Uppkommer vid bestämmande av belopp som skall utbetalas bråktal av öre, utföres beloppet med närmast högre antal ören.

Angående sättet för utbetalning av ersättning förordnar Konungen.

2 mom. Har ersättningstagaren ej före utgången av året näst efter det under vilket ersättningsbelopp skolat utbetalas, vare sig uppburit beloppet eller hos försäkringsinrättningen påfordrat utbetalning av detsamma, är rätten till beloppets utfående förverkad.

Försäkringsavgifter.

18 §.

1 mom. Avgift för försäkring enligt denna lag skall, evad försäkringen omfattar en eller flera arbetare, av riksförsäkringsanstalten bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under vilka det bedrivs, efter försäkringstekniska grunder provas vara erforderligt för täckande av den risk försäkringen avser, ökat med erforderligt omkostnads- och säkerhetstillägg.

2 mom. Är arbetsgivare, kassa eller pensionsinrättning skyldig att utgiva understöd för vilket enligt 15 § 1 mom. avdrag må göras, eller är arbetsgivare, som i regel under året sysselsätter flera än sju arbetare, skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, ned-sättes försäkringsavgiften med det belopp som motsvarar minskningen i försäkringsrisken; dock må i fråga om annan arbetsgivare än staten sådan lindring ej äga rum med mindre arbetsgivaren det begär och tillika, där så finnes erforderligt, för fullgörande av sina förpliktelser ställer säkerhet som av riksförsäkringsanstalten godkännes.

3 mom. Användes arbetare till arbete av två eller flera arbetsgivare gemensamt, svara arbetsgivarna för försäkringsavgiften för det arbete en för alla och alla för en.

19 §.

Arbetsgivaren är pliktig att när som helst på därom framställd begäran till försäkringsinrättning eller försäkringsrådet lämna sådan uppgift om arbetet och de förhållanden under vilka det bedrivs samt om arbetarnas antal, arbetstid och avlöningsförhållanden, som må erfordras för bestämmande av försäkringsavgift eller ersättningsbelopp.

I övrigt är envar pliktig att på begäran till försäkringsinrättning eller försäkringsrådet lämna uppgift, som må erfordras för bedömande huruvida han är att anse såsom arbetsgivare enligt denna lag.

Försäkringsinrättning äger att, i den mån sådant må vara nödigt för bestämmande av försäkringsavgifter eller ersättningsbelopp, taga del av arbetsgivares avlöningslistor och förteckningar. Riksförsäkringsanstalten äger ock att för sådant ändamål hos myndighet, som enligt gällande föreskrifter utövar tillsyn å arbetsgivarens verksamhet, påfordra eller, där särskild skyndsamhet är av nöden ävensom i fråga om verksamhet för vilken tillsynsmyndighet ej finnes, själv företaga undersökning av de förhållanden under vilka arbetet bedrivs. Enahanda befogenheter tillkomma jämväl försäkringsrådet.

20 §.

1 mom. Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv för försäkring enligt denna lag fastställas av Konungen.

2 mom. Riksförsäkringsanstaltens beslut om försäkringsavgifts belopp

skall, även där beloppet blivit allenast provisoriskt bestämt, utan hinder av förd klagan tills vidare lända till efterrättelse. Vinnes nedsättning i eller befrielse från avgift, återbetalas vad för mycket blivit erlagt.

Angående tid och sätt för erläggande av försäkringsavgifter bestämmes av Konung och riksdag. Avgifter, som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda, förskjutas av statsverket och indrivs i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgad.

Anmälan och undersökning om olycksfall.

21 §.

Varder arbetare som i denna lag avses skadad till följd av olycksfall i arbetet, skall arbetsgivaren eller den som å hans vägnar förestår arbetet ofördröjligen därom underrättas. Där ej läkarvård av försäkringsinrättningen beredes den skadade, är han skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som må tillkallas av arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren.

22 §.

1 mom. Där olycksfallet medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd som enligt 6 eller 7 § föranleder ersättning, åligger det arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om olycksfallet, ofördröjligen därom göra anmälan i den ordning Konungen bestämmer.

2 mom. Polismyndigheten i orten skall så fort ske kan föranstalta om undersökning rörande olycksfallet, där sådan undersökning begäres av försäkringsinrättning eller försäkringsrådet, samt till inrättningen eller rådet insända protokoll över undersökningen; begäres ej polisundersökning, hålles undersökning allenast därest polismyndigheten finner sådan nödig.

Med polismyndighet avses i denna lag å landet landsfiskal samt i stad magistrat, stadsstyrelse, poliskammare eller polismästare.

23 §.

Försäkringsinrättning ävensom försäkringsrådet äga att till vidare utredning i ärende rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse låta vid allmän domstol avhöra vittnen eller sakkunniga.

Särskilda bestämmelser.

24 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som i följd av olycksfallet må tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning.

Vad försäkringsinrättning enligt denna lag utgivit äger inrättningen söka

åter av arbetsgivare, som uppsåtligen förorsakat skadan, så ock av annan, som vållat skadan eller oberoende av vållande enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, där ej även han drabbats av olycksfallet och på grund därav är berättigad till ersättning enligt denna lag. På grund av vad i detta stycke sägs skall inrättningen dock äga att återkräva allenast vad ersättningstagaren varit berättigad att utbekomma av den skadeståndspliktige.

25 §.

Slutes avtal om ersättning enligt denna lag annorledes än i 13, 14 eller 17 § sägs, är avtalet utan verkan mot den ersättningsberättigade.

26 §.

Rätt till ersättning enligt denna lag kan icke överlätas och må förty ej för gäld tagas i mät.

27 §.

Den som på grund av åliggande i tjänst eller anställning för försäkringsinrättnings eller försäkringsrådets räkning har eller haft att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning som i 19 § sägs, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet, och må han ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens eller anställningens intresse, yppa drifthanordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i avseende å vilket han har eller haft att taga sådan befattning.

28 §.

Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet träffa överenskommelse med främmande stat om tillämpning av denna lag eller den främmande statens lag i fall, då arbetsgivare i den ena staten inom den andra bedriver verksamhet i vilken arbetare användes.

29 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag och annan av Konung och riksdag beslutad författning innehålla, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Besvär.

30 §.

1 mom. Över beslut av försäkringsinrättning rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i denna lag givna bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till riksförsäkringsanstalten eller i betalt brev med allmänna posten vara till anstalten inkomna senast å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad då sådant skett. Har överklagade beslutet fattats av riksförsäkringsanstalten, skall anstalten skyndsamt till försäkringsrådet överlämna besvären jämte eget yttrande, innehållande uppgift huruvida och i vilken mån besvären må hava föranlett rättelse i beslutet, ävensom övriga handlingar i ärendet. Har

beslutet fattats av sjukkassa, skall anstalten skyndsamt från kassan infordra sådant yttrande som nyss är sagt jämte handlingarna i ärendet samt därefter tillika med eget utlåtande till försäkringsrådet överlämna samtliga handlingar.

Har klaganden ingivit eller insänt besvären direkt till försäkringsrådet, må den omständigheten, där besvären inom besvärstidens utgång kommit försäkringsrådet tillhanda, ej föranleda, att besvären icke upptagas till prövning.

2 mom. Den som önskar ändring i allmän föreskrift, som på grund av denna lag meddelats av riksförsäkringsanstalten, äger därom göra framställning hos försäkringsrådet.

3 mom. Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende som i denna paragraf avses.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Straffbestämmelser.

31 §.

1 mom. Underlåter arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad honom i avseende å anmälan om olycksfall i arbete lagligen åligger, eller försummar någon att ställa sig till efterrättelse vad i 19 § är föreskrivet, straffes med böter.

Lämnar någon i anmälan eller uppgift som enligt denna lag skall avgivas vederligen oriktigt meddelande, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor, där ej å förseelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Gör någon sig skyldig till förseelse som i 27 § avses, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kändedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kändedom å tid, då han ej hade att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning som i 19 § sägs, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag som bedrevs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningskyldighet icke åläggas honom. Å förseelse varom nu är sagt må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.

2 mom. Böter som ådömes enligt denna lag tillfalla riksförsäkringsanstalten. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Frivillig olycksfallsförsäkring.

32 §.

1 mom. Arbetsgivare vare berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete, dels ock annan arbetare än i denna lag avses för olycksfall i eller utom arbete.

Har sådan försäkring ägt rum, skall vad i denna lag finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 mom. Avtal om försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten.

Övergångsbestämmelser.

33 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927, från och med vilken dag lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete skall upphöra att gälla; dock skall, med iakttagande av vad i nästföljande paragraf stadgas, sistnämnda lag äga tillämpning beträffande ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall vilket inträffat före denna lags ikraftträdande, samt i fråga om skyldighet att erlagga å tiden därförinnan belöpande avgifter enligt 15 och 16 §§ i den äldre lagen.

34 §.

Från och med tiden för denna lags ikraftträdande övertager riksförsäkringsanstalten hela den verksamhet, som jämlikt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete samt förenämnda lag den 17 juni 1916 utövas av den nuvarande anstalten.

35 §.

Vad i 234 och 237 §§ i lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse sägs om inländskt försäkringsbolag skall, i fråga om övertagande av försäkringar av livräntor enligt förutnämnda lagar den 5 juli 1901 och den 17 juni 1916, i tillämpliga delar gälla jämväl riksförsäkringsanstalten, och skall administrationsbo som i 231 § i lagen om försäkringsrörelse omförmäles omfatta jämväl livräntor, som varda fastställda under administrationstiden, i följd varav fordringsrätt, varom i sista stycket av sistnämnda paragraf sägs, skall omfatta jämväl kapitalvärdet av sådana livräntor, ökat med en tjugondel av samma värde.

Har anstalten i enlighet med vad nu sagts övertagit ansvaret för utgivande av livränta, skall anstalten inträda i samtliga de rättigheter och skyldigheter, som i avseende å ersättnings bestämmande och utgivande i förhållande till livräntetagaren tillkommit det bolag, från vilket försäkringen av livräntan övertagits.

36 §.

Riksförsäkringsanstalten äger jämväl annorledes än i 34 och 35 §§ avses med Konungens begivande övertaga bestämmande och utgivande av ersättning som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

F ö r s l a g
till
L a g
om riks försäkringsanstalten.

Häri genom förordnas som följer:

Riksförsäkringsanstaltens uppgifter och allmänna organisation.

1 §.

Riksförsäkringsanstalten har till ändamål att bedriva den försäkringsverksamhet och handlägga de ärenden, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete ankomma på anstalten.

Riksförsäkringsanstalten åligger därjämte att bedriva verksamhet och handlägga ärenden, som eljest på grund av hittills meddelade bestämmelser skolat ombesörjas av den förutvarande riks försäkringsanstalten eller som enligt beslut av Konung och riksdag varda till anstalten överlämnade.

Anstalten har vidare att i enlighet med vad därom särskilt stadgas upprätta och utgiva den officiella statistiken angående olycksfall i arbete.

Inom området för anstaltens verksamhet skall anstalten tillhandagå verk, myndigheter och domstolar med de upplysningar och det biträde, som av dem äskas.

2 §.

Riksförsäkringsanstaltens angelägenheter omhänderhavas på sätt i denna lag stadgas av riks försäkringsstämman och anstaltens styrelse.

Riksförsäkringsstämman.

3 §.

Riksförsäkringsstämman består av trettio ledamöter, vilka utses:

sexton ledamöter av Konungen;

sju ledamöter, representerande arbetsgivarna, av svenska arbetsgivarför-
eningarnas förtroenderåd; samt

sju ledamöter, representerande arbetarna, av landsorganisationen i Sverige.

Konungen förordnar en av de av honom utsedda ledamöterna att vara stäm-
mans ordförande samt en annan av nämnda ledamöter att vid förfall för ord-
föranden fullgöra dennes uppgifter.

4 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman utses för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det under vilket han utsetts.

Årligen avgå fyra bland de av Konungen utsedda ledamöterna. Av de arbetsgivarna och arbetarna representerande ledamöterna avgå inom vardera gruppen under de tre första åren av en fyraårsperiod två samt under det fjärde året en ledamot, allt i den ordning vederbörande arbetsgivar- eller arbetarsammanslutning bestämmer.

Avgår ledamot före utgången av den tid för vilken han blivit utsedd, skall i den ordning, i vilken den avgångne utsetts, ny ledamot i hans ställe utses för återstående del av samma tid.

5 §.

Ledamot av riksförsäkringsanstaltens styrelse eller tjänsteman i anstalten må ej vara ledamot av riksförsäkringsstämman. Utses ledamot av stämman till styrelseledamot eller antages han till tjänsteman i anstalten, skall han därmed anses hava avgått ur stämman.

6 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må sådant uppdrag innehavas av den,

som är omyndig,

som är i konkurstillstånd eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärens räkning,

som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd varom sist förmäles, eller som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller

som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta.

7 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman åtnjuter av riksförsäkringsanstaltens medel dagtraktamente för tid, då stämman sammanträder och som åtgår för resa till och från sammanträde, ävensom resekostnadsersättning, alit enligt de grunder som vid varje tid gälla för ledamot av riksdagen. Ordföranden och hans ställföreträdare äga ock av anstaltens medel uppbära arvode med belopp som fastställes av Konungen.

8 §.

Riksförsäkringsstämman skall

- 1) på sätt i 10 § sägs välja ledamöter av anstaltens styrelse jämte ersättare för dem, samt besluta angående deras arvode;
- 2) på sätt i 13 § sägs utse revisorer, så ock besluta angående deras arvode;
- 3) fastställa balansräkningar;

- 4) besluta angående ansvarsfrihet för styrelsen;
- 5) avgiva yttrande i de ärenden, som för sådant ändamål varda av Konungen till stämman hänskjutna;
- 6) besluta i ärenden, som av styrelsen överlämnas till stämman; samt
- 7) behandla anstaltens angelägenheter berörande förslag, som minst en månad före sammanträde med stämman hos styrelsen anmälts av ledamot av stämman; dock skall stämman ej äga vare sig att vidtaga ändring i försäkringsavgiftstariff som fastställts av styrelsen eller att besluta i fråga om försäkringsavgift för viss försäkring eller om ersättning i särskilt fall.

9 §.

1 mom. Riksförsäkringsstämman sammanträder till ordinarie sammanträde i Stockholm årligen å dag i november, som styrelsen äger bestämma.

Å ordinarie sammanträde skola förekomma de i nästföregående paragraf under 1)—4) avsedda ärenden.

2 mom. Styrelsen äger, då den finner lämpligt, kalla stämmans ledamöter till extra sammanträde. Sådant sammanträde skall ock, där det påfordras av minst tre av revisorerna eller minst sju av stämmans ledamöter, av styrelsen utsättas att äga rum inom en månad efter det påfordrandet skett.

Å extra sammanträde må ej fattas beslut i ärende, som icke angivits i kallelse till sammanträdet.

3 mom. Angående tid och sätt för kallelse till sammanträde äger stämman besluta.

4 mom. Stämman är ej beslutför, med mindre tjuguen ledamöter, därav minst elva bland de av Konungen utsedda, äro tillstädes.

5 mom. Såsom stämmans beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig.

Vid lika röstetal skall val avgöras genom lottning men i andra frågor den mening gälla, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

Val skall ske med slutna sedlar.

Riksförsäkringsanstaltens styrelse.

10 §.

1 mom. Riksförsäkringsanstaltens styrelse skall bestå av sex av riksförsäkringsstämman valda ledamöter jämte en jämlikt 12 § här nedan utsedd chef för anstalten; dock skall styrelsen vid behandling av frågor rörande förvaltning av anstaltens tillgångar vara sammansatt på sätt i nästföljande paragraf angives.

Val av styrelseledamöter jämte ersättare för envar av dem äger rum å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman samt avser tiden intill nästa ordinarie sammanträde. Ersättare skall icke inträda i tjänstgöring i annat fall än då styrelseledamot avgår före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd.

Det åligger riksförsäkringsstämmans ordförande att omedelbart efter verk-

ställt val av styrelseledamöter och ersättare för dem om valet göra anmälan hos Konungen.

Styrelseledamot må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, genom beslut av stämman skiljas från uppdraget.

2 mom. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

3 mom. Styrelsen skall hava sitt säte i Stockholm.

11 §.

Vid behandling av frågor rörande förvaltning av riks försäkringsanstaltens tillgångar skall styrelsen bestå av anstaltens chef, två av de av riks försäkringsstämman valda styrelseledamöterna, vilka samtidigt med valet för sådant ändamål utses av stämman, samt fyra på det ekonomiska området erfarna personer, vilka jämte ersättare för envar av dem av Konungen förordnas för fyra år i sänder.

Vid förfall för någon av förstnämnda tre styrelseledamöter skall annan av de av riks försäkringsstämman valda styrelseledamöterna inträda i den förhindrades ställe. Vid förfall för någon av de av Konungen förordnade styrelseledamöterna inträder den för honom förordnade ersättaren eller, därest jämväl denne är förhindrad, annan av de av Konungen förordnade ersättarna.

De av Konungen förordnade styrelseledamöterna och deras ersättare äga att av anstaltens medel uppbära arvode med belopp, som Konungen bestämmer.

12 §.

1 mom. Styrelsen åligger att i enlighet med gällande lag och författning samt de särskilda föreskrifter, som må vara av riks försäkringsstämman meddelade, handhava den omedelbara ledningen av riks försäkringsanstaltens verksamhet; och har styrelsen därutinnan särskilt att

1) företräda anstalten i alla de hänseenden i vilka detta ej förbehållits riks försäkringsstämman; ägande styrelsen, där ej stämman annorlunda föreskriver, att för visst ärende eller visst slag av ärenden uppdraga åt anstaltens chef eller annan att fullgöra vad sålunda åligger styrelsen; dock skall styrelsen ej äga att å annan överlåta befogenhet som avses under 2), 4), 5), 6), 8), 10) och 11) här nedan;

2) utse anstaltens chef och träffa avtal med denne om hans anställnings- och lönevillkor;

3) bestämma angående antagande och entledigande av anstaltens personal samt angående dess anställnings- och lönevillkor;

4) antaga grunder för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv;

5) fastställa tariffer för försäkringsavgifter i anstalten enligt gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete samt bestämma angående den ordning, i vilken avvikelser från fastställda tariffer må äga rum (*specialtariffering*);

6) före den 1 september varje år till revisorerna avgiva berättelse angående anstaltens förvaltning jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna året, särskilt för varje verksamhetsgren, med iakttagande av att all verksamhet som omförmäles i 17 § 1 mom. anses såsom en verksamhetsgren;

7) före den 15 september varje år till riksräkenskapsverket insända behöriga

räkenskapssammandrag för nästföregående budgetår för de grenar av anstaltens verksamhet, vilka helt eller delvis bekostas av allmänna medel, jämte tillhörande verifikationer angående verkställda utgifter;

8) årligen inom tid, som Konungen bestämmer, inkomma med uppgift å de anslagsäskanden och de framställningar i övrigt inom anstaltens verksamhetsområden, som anstalten finner böra göras hos nästföljande års riksdag;

9) jämte sådan anmälan, som omförmäles i 21 § 2 mom., till Konungen överlämna ett exemplar av de under 6) här ovan omförmälda handlingar;

10) inom därför bestämd tid varje år till Konungen inkomma med en för riksdagens revisorer avsedd redogörelse för förvaltningen av de till anstaltens disposition ställda allmänna medel; samt

11) bestämma angående förvaltningen av anstaltens tillgångar.

Styrelsen åligger att omedelbart efter det chef för anstalten blivit utsedd om valet göra anmälan hos Konungen.

2 mom. Styrelsen är beslutför då fem ledamöter äro tillstädes, så ock om fyra ledamöter äro tillstädes, där de äro om beslutet ense.

Ärende som ankommer på styrelsen må likväl ej företagas till avgörande, med mindre såvitt ske kunnat samtliga styrelseledamöter erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Ledamot av styrelsen äger ej deltaga i avgörande av fråga som rör hans enskilda rätt.

Såsom styrelsens beslut gälle den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

Revision.

13 §.

Styrelsens förvaltning och riksförsäkringsanstaltens räkenskaper skola granskas av fyra revisorer, vilka utses, en, som skall uppfylla gällande villkor för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag, för ett år i sänder av Konungen efter förslag av försäkringsinspektionen, en av de ledamöter av riksförsäkringsstämman som representera arbetsgivarna, en av de ledamöter av stämman som representera arbetarna, och en av stämmans övriga ledamöter.

Sistnämnda tre revisorer utses å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman för tiden intill nästa ordinarie sammanträde.

Den av Konungen utsedde revisorn äger att av anstaltens medel uppbära arvode med belopp, som Konungen bestämmer.

14 §.

1 mom. Styrelsen skall bereda riksförsäkringsanstaltens revisorer tillfälle att när som helst inventera anstaltens kassa och övriga tillgångar samt granska anstaltens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.

Enahanda skyldighet åligger styrelsen jämväl i förhållande till riksdagens revisorer.

2 mom. Vid fullgörande av sitt uppdrag hava de å sammanträde med riksförsäkringsstämman utsedda revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av stämman meddelas och ej avse inskränkning i deras i denna lag stadgade befogenheter eller eljest strida mot lag eller författning.

3 mom. Revisorerna skola för varje år över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie sammanträde med stämman. Inom samma tid skola revisorerna till styrelsen återställa enligt 12 § 1 mom. 6) till dem överlämnade handlingar.

Balansräkning och fonder.

15 §.

Riksförsäkringsanstaltens räkenskaper skola föras och avslutas för kalenderår.

16 §.

Beträffande upprättande av balansräkning skall vad i sådant hänseende gäller för ömsesidigt försäkringsbolag i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

17 §.

1 mom. I riksförsäkringsanstaltens balansräkning för anstaltens försäkringsverksamhet enligt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete samt gällande lag i samma ämne skall under benämningen försäkringsfond såsom skuld upptagas det för den tidpunkt som balansräkningen avser beräknade värdet av anstaltens ansvarighet

- 1) på grund av redan inträffade försäkringsfall (*ersättningsreserv*); samt
- 2) på grund av löpande försäkringar (*premiereserv*).

2 mom. Angående fonder, tillhörande annan av anstalten bedriven verksamhet än i 1 mom. avses, gäller vad därom må vara särskilt stadgat.

18 §.

1 mom. Ett belopp motsvarande den i föregående paragraf omnämnda försäkringsfonden skall redovisas i

- 1) obligationer eller andra skuldförbindelser, som utfärdats eller garanterats av staten;
- 2) allmänna hypoteksbankens eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer;
- 3) fordringsbevis, utfärdade av riksbanken eller annan bank vars reglemente blivit av Konungen fastställt;
- 4) obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till länets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;
- 5) skuldförbindelser, för vilka anstalten äger säkerhet genom inteckning i fast egendom, till förmånsrätten liggande inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet eller inom två tredjedelar av det värde, som åsatts efter särskild genom riksförsäkringsanstaltens försorg av sakkunniga personer förrät-

tad värdering, vilken fastighets åbyggnad är brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket;

6) sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de under 1)—5) nämnda;

7) skuldförbindelser, utfärdade av centralkassa för jordbrukskredit, vilken vunnit godkännande från det allmännas sida;

8) påförda, ej influtna försäkringsavgifter;

9) lån till företaget, som äro ägnade att i olycksfallsförsäkringens intresse förebygga förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller att höja arbetsförmågan hos skadade arbetare och som anses erbjuda tillfredsställande säkerhet; samt

10) fastigheter, vilka med Konungens medgivande förvärvas för användning till förebyggande av förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller till höjande av arbetsförmågan hos skadade arbetare eller till inrymmande av lokaler, erforderliga för anstaltens verksamhet.

2 mom. Av det i 1 mom. avsedda beloppet skall minst en tiondel redovisas på sätt där under 1) omförmäles, och må högst en fyrtiondel redovisas på sätt under 9) sägs samt högst en tjugondel på sätt under 10) angives.

19 §.

Å verksamhet som i 17 § 1 mom. sägs uppkommande vinst skall avsättas till *säkerhetsfond*. Å verksamheten uppstående förlust skall i första hand täckas av nämnda fond.

Fastställande av balansräkningar samt talan mot styrelsen.

20 §.

Å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman skola balansräkningar med de rättelser och tillägg som må finnas erforderliga fastställas, ävensom fråga om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid förvaltningsberättelse omfattar företagas till avgörande; dock skall, där så påfordras av minst sju ledamöter av stämman, med balansräknings fastställande eller med fråga om ansvarsfrihets beviljande anstå till fortsatt sammanträde å viss dag minst fyra och högst åtta veckor därefter. Utöver nämnda tid vare uppskov ej medgivet.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid förvaltningsberättelse omfattar ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å sammanträde med stämman, vare så ansett som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Utan hinder därav att ansvarsfrihet beviljats må sådan talan å förvaltningen, som grundas därå att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handling.

Särskilda bestämmelser.

21 §.

1 mom. Angående omkostnaderna för riks försäkringsanstaltens verksamhet enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgas i 5 och 18 §§ i samma lag.

2 mom. Omkostnaderna för anstaltens verksamhet i övrigt skola, i den mån anstalten icke för övertagande och bedrivande av viss verksamhet erhållit ersättning en gång för alla, bestridas av statsmedel.

Sedan balansräkningar blivit fastställda, har styrelsen att ofördröjligen till Konungen göra anmälan, innefattande uppgift, särskilt för varje verksamhetsgren, om de omkostnader för föregående år, vilka sålunda skola bestridas av statsmedel.

Konungen låter utanordna den ersättning, som i angivna hänseenden skall tillkomma anstalten.

22 §.

Riksförsäkringsanstaltens tillgångar, härflytande från dess försäkringsverksamhet för olycksfall i arbete, må icke användas för ändamål som uppenbarligen äro för den verksamhet främmande.

23 §.

Upphör riks försäkringsanstaltens befattning med verksamhet som i 17 § 1 mom. avses, skall statsverket, mot övertagande av anstaltens alla tillgångar, ansvara för fullgörande av samtliga anstalten vid tiden för upphörandet åvilande förpliktelser.

24 §.

Riksförsäkringsanstalten svare i mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgats, inför Stockholms rådstuvurätt.

25 §.

Riksförsäkringsanstalten äger att av vederbörande myndigheter erhålla de upplysningar, det biträde och den handräckning, som för anstaltens verksamhet erfordras och av myndigheterna lagligen må lämnas.

26 §.

Hos riks försäkringsanstalten skola vara anställda en ombudsman, som fullgjort vad författningarna föreskriva i fråga om dem som må nyttjas i domarämbeten, minst en tjänsteman som uppfyller de för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag gällande villkor, samt minst en läkare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Härvid skall emellertid gälla,

att ledamöter av riksförsäkringsstämman skola första gången utses före den 1 augusti 1926,

att tjänstgöringstiden för de sålunda utsedda ledamöterna skall utgöra, förutom återstående del av år 1926, den därefter följande fyraårsperioden eller så stor del av perioden, att bestämmelserna i 4 § andra stycket komma att vinna tillämpning,

att riksförsäkringsstämman skall sammanträda första gången å dag i augusti 1926, som chefen för socialdepartementet bestämmer, å vilket sammanträde skola väljas ledamöter av riksförsäkringsanstaltens styrelse samt ersättare för dem ävensom revisorer, allt för tiden till stämmans ordinarie sammanträde år 1927, samt

att riksförsäkringsstämman och styrelsen ävensom annan, till vilken styrelsen jämlikt 12 § 1 mom. 1) överlåtit viss befogenhet, jämväl före den 1 januari 1927 äga vidtagna åtgärder för att anstalten må kunna sistnämnda dag begynna sin verksamhet, samt för sådant ändamål jämväl träffa för anstalten bindande avtal.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 (nr 466) om försäkringsrådet.

Häriigenom förordnas, att 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Försäkringsrådet skall bestå av minst nio ledamöter.

Två av ledamöterna skola representera arbetsgivarna och två arbetarna. Dessa ledamöter jämte tre suppleanter för envar av dem förordnas av Konungen för två år i sänder efter förslag, som avgivas på sätt nedan stadgas.

Två ledamöter, vilka skola äga beprövad erfarenhet inom det försäkrings-tekniska området och av vilka åtminstone den ene därjämte skall uppfylla de för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag gällande villkor, förordnas av Konungen för viss tid. För envar av nu nämnda ledamöter förordnar Konungen för enahanda tid jämväl suppleant, som skall uppfylla samma behörighetsvillkor som vederbörande ledamot.

Övriga ledamöter, av vilka en skall vara rådets chef, utnämnas av Konungen. Minst två av dem skola vara lagkunniga män, vilka fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som må nyttjas uti domarämbeten.

6 §.

I prövning och avgörande av ärende, som avser beloppet av försäkringsavgift, skola deltaga de ledamöter, som representera arbetsgivarna, de ledamöter, som avses i 1 § tredje stycket, samt en lagfaren ledamot, som avses i 1 § fjärde stycket. Är ärendet av större vikt, skola i dess behandling deltaga ytterligare två ledamöter, som avses i 1 § fjärde stycket.

Övriga ärenden prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om slutet ense. Av dessa ledamöter skall en vara representant för arbetsgivarna och en för arbetarna samt de övriga vara ledamöter, som avses i 1 § fjärde stycket, och bland dem minst en vara lagfaren.

I behandling av viktigare ärende, som avses i andra stycket, eller ärende av allmän betydelse skola deltaga minst sju ledamöter, av vilka två skola vara representanter för arbetsgivarna och två representanter för arbetarna, samt av de övriga minst två vara lagfarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 de-
cember 1925.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen:

Inledning.

Redan vid tiden för tillkomsten av gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 voro meningarna mycket delade och huruvida den då lagfästade organisationsformen var den ur alla synpunkter bästa, och ganska allmänt ansågs, att den lösning man kommit till knappast var den definitiva. I själva verket har också frågan om ändrad organisation av olycksfallsförsäkringen varit aktuell under så gott som hela tiden efter lagens ikraftträdande. Vid skilda tillfällen har denna fråga varit under överläggning i riksdagen, och den har även gjorts till föremål för behandling i ett flertal kommittéer. Senast har statens besparingskommitté upptagit frågan, detta med utgångspunkt från de allmänna besparingsdirektiv, som meddelats kommittén vid dess tillsättande.

När statens besparingskommitté den 19 februari 1925 avgav sitt betänkande angående socialförsäkringens organisation, i vilket betänkande behandlats frågorna om pensionsförsäkring, olycksfallsförsäkring, sjukförsäkring och i viss mån fattigvård, var det kommitténs mening, att vad betänkandet innehöll rörande den obligatoriska olycksfallsförsäkringen borde kunna föranleda beslut redan vid samma års riksdag. Önskemål och förhoppningar om att sagda riksdag måtte sättas i tillfälle att pröva frågan om olycksfallsförsäkringens organisation hade också tidigare uttalats från skilda håll. Då härtill kom, att enligt betänkandet kommitténs förslag i berörda hänseende skulle under vissa förutsättningar medföra en årlig besparing för statsverket på omkring 1,3 miljoner kronor, ansåg jag intet böra underlåtas för att förslaget skulle kunna föreläggas riksdagen, och yttrande däröver från verk och myndigheter samt enskilda sammanslutningar infordrades därför omedelbart till den 15 mars 1925. Vid den granskning av betänkandet, som genast vidtog inom socialdepartementet, blev det emellertid snart tydligt, att redan förslagets stora omfattning och vidlyftigheten av den därav påkallade lagstiftningen

skulle medföra avsevärda svårigheter för förslaget framläggande. Härtill kom, att förslaget befanns böra underkastas omarbetning i väsentliga delar, varförutom i vissa hänseenden kompletterande utredningar syntes erforderliga. Då med hänsyn härtill förslaget framläggande för riksdagen inom den ordinarie propositionstiden uppenbarligen var uteslutet, nödgades jag avstå från tanken att redan nämnda år komma fram till ett avgörande, och genom beslut av Kungl. Maj:t den 6 mars 1925 förlängdes den tid, inom vilken de infortrade yttrandena skulle avgivas, till den 15 maj 1925.

Yttranden
över bespa-
ringskom-
mitténs be-
tänkande.

De ämbetsverk, som i anledning av remissen avgivit utlåtande, äro pensionsstyrelsen, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, försäkringsinspektionen och medicinalstyrelsen, varjämte utlåtande avgivits av statens fattigvårdsinspektör. Sedan vissa enskilda sammanslutningar beretts tillfälle att inkomma med yttrande över betänkandet, hava sådana yttranden inkommit från svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska fattigvårdsförbundet, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, Sveriges allmänna sjukkasseefförbund, rikssjukkasornas centralorganisation, svenska försäkringsföreningen, Sveriges köpmannaförbund, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige. Slutligen har ett gemensamt yttrande i frågan ingivits till Kungl. Maj:t från ett flertal kvinnoorganisationer, nämligen Fredrika Bremerförbundet, allmänna valmansförbundets centrala kvinnoråd, Sveriges moderata kvinnoförbund, svenska kvinnors medborgarförbund, de kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd, svenska kvinnornas nationalförbund, frisinnaade kvinnors riksförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund och Stockholms kvinnliga fackliga samorganisation.

De sålunda avgivna yttrandena hava med hänsyn till det omfattande material till socialförsäkringsfrågornas belysande, som däri finnes samlat, befordrats till trycket och förenats i ett särskilt häfte, vilket torde få som bilaga fogas vid dagens statsrådsprotokoll i detta ärende.¹

Ärendets fort-
satta behand-
ling inom
socialdeparte-
mentet.

Sedan de nyss uppräknade utlåtandena inkommit och frågan gjorts till föremål för nytt övervägande, beslöt Kungl. Maj:t den 20 juli 1925 att bemyndiga chefen för socialdepartementet att tillkalla två sakkunniga för att inom departementet biträda med fortsatt behandling av frågan om olycksfallsförsäkringens organisation. Avsikten var, att frågans behandling skulle bedrivas med all skyndsamhet, detta för att möjliggöra dess föreläggande för 1926 års riksdag. Sedan jag i enlighet med detta bemyndigande samma dag såsom sakkunniga tillkallat byråchefen i riksförsäkringsanstalten E. Odelstierna och assessorn i Svea hovrätt F. W. Killander, vidtog inom socialdepartementet med biträde av de sålunda tillkallade personerna omedelbart arbetet med undersökning och kompletterande utredning rörande de av besparingskommittén väckta eller eljest aktuella frågorna på den obligatoriska olycksfallsförsäkringens område, varefter utkast utarbetades till en ny organisation av försäkringen samt till en del andra ändringar i förevarande lagstift-

¹ När i det följande hänvisas till *Bilaga* (Bil.) utan angivande av särskild bokstavsbezeichnung, avser hänvisningen detta häfte.

ning. Vid granskningen av besparingskommitténs betänkande hade det befunnits såsom en olägenhet, att kommitténs resultat icke fixerats i utformade lagförslag, och de preliminära resultaten av arbetet inom socialdepartementet sammanfattades därför i lagtextform såsom utkast till olika författningar, nämligen dels till lag om försäkring för olycksfall i arbete, lag om riksförsäkringsanstalten och lag om ändringar i lagen om försäkringsrådet och dels till vissa följdbestämmelser till dessa lagar. Samtidigt hade inom socialdepartementet utarbetats utkast till ny organisation av det statsunderstödda frivilliga sjukkasheväsendet och till förordning om moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Arbetet på olycksfallsförsäkringsfrågan hade bedrivits i nära kontakt med arbetet på dessa frågor.

När förstberörda tre lagutkast — vilka torde få som bilaga (*Bilaga A*) fogas vid dagens statsrådsprotokoll — förelågo, ansågs nästa stadium i frågans beredning böra vara, att desamma underkastades granskning av en större grupp inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga, representerande erfarenhet och insikt å skilda det praktiska livets områden. I överensstämmelse härmed bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 oktober 1925 chefen för socialdepartementet att tillkalla högst tio sakkunniga för att inom departementet biträda med granskning av ifrågasvarande utkast. Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade jag samma dag för sådant ändamål följande personer, nämligen ledamöterna av riksdagens första kammare landshövdingen S. H. Kvarnzelius, tillika ordförande, redaktören S. Hansson, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, vice häradshövdingen Hj. von Sydow, landsorganisationens ordförande A. Thorberg och lantbrukaren O. L. Tjällgren samt ledamöterna av andra kammaren f. d. kaptenen E. Bernström, ledamoten av försäkringsrådet O. Carlsson och landsorganisationens sekreterare E. Johansson, ävensom direktören för Mo & Domsjö aktiebolag C. Kempe.

Gransknings-
nämnd.

Sedan omförmälda utkast blivit för de sålunda utsedda sakkunniga — i det följande benämnda *granskningsnämnden* — föredragna och granskningen därav avslutats, har nämnden den 8 innevarande december ingivit en skrivelse, däri anförts, att nämndens ledamöter vid granskningen av en del frågor icke funnit skäl till anmärkning; beträffande andra frågor hade antingen samtliga ledamöter eller en del av dem företrätt en från de föreslagna bestämmelserna avvikande ståndpunkt. I skrivelsen anfördes vidare, att i stället för att genom omröstning i vanlig ordning utröna majoritetens ståndpunkt i olika frågor det förfarings sättet tillämpats, att nämndens särskilda ledamöter beträffande dessa frågor antecknat sin ståndpunkt och även i korthet motiverat densamma. Vid skrivelsen voro fogade sålunda avgivna yttranden, och hade i skrivelsen anmärkts, att det endast ansetts erforderligt att redogöra för de frågor, beträffande vilka en från författningsutkastens avvikande mening förelegat. För innehållet i dessa yttranden kommer i det följande att redogöras i samband med behandlingen av de däri berörda frågorna.

Efter det att omförmälda lagutkast inom socialdepartementet gjorts till föremål för ny bearbetning med beaktande bland annat av vad gransknings-

nämnden anfört, vid vilket arbete såsom sakkunnig ytterligare biträtt förste aktuarien i riksförsäkringsanstalten O. A. Åkesson, föreligga numera lagförslag, avseende en genomgripande reformering av väsentliga delar av vår olycksfallsförsäkringslagstiftning. Då de viktigaste av dessa lagförslag äro av den natur, att lagrådets utlåtande däröver bör inhämtas, anhåller jag att redan nu få anmäla dessa förslag.

Omfattningen
av förelig-
gande förslag.

Angående omfattningen av nämnda förslag må inledningsvis här anföras följande.

Utgångspunkten för besparingskommitténs arbete, då den till behandling upptog frågan om socialförsäkringen i allmänhet och olycksfallsförsäkringen i synnerhet, var givetvis en strävan att söka åstadkomma besparingar. Detta besparingssyfte togs emellertid av kommittén i en synnerligen vidsträckt mening, i det att kommittén uppenbarligen såsom besparing behandlade icke endast ett direkt nedbringande av statens utgifter utan även det förhållandet att för oförändrade kostnader erhöles större valuta i form av ökade prestationer eller en mera betryggande behandling av ärendena, ävensom till och med, i vissa fall, att för en viss kostnadsökning erhöles mer än proportionell ökning av valutan.

I överensstämmelse med vad som sålunda torde hava varit huvudändamålet med besparingskommitténs förslag har även under det fortsatta arbetet å förevarande fråga besparingssynpunkten tillmätts en dominerande plats. Kommitténs utredning torde nämligen hava visat, att avsevärda besparingar äro möjliga på förevarande område. Berörda synpunkt har framför allt sin tillämplighet, då fråga är om kostnaderna för försäkringens organisation och förvaltning. Redan kommittén upptog emellertid även reformförslag, som icke torde kunna ens indirekt hänföras till besparingsåtgärder. Även på andras initiativ hava förelagts spörsmål å förevarande område, vilka kräva sin lösning. I flera frågor har riksdagen gjort framställning om lagändring, och liknande önskemål hava framställts från andra håll. Den ingående granskning som gällande olycksfallsförsäkringslag under utredningsarbetet underkastats har även givit vid handen, att lagen oberoende av önskemålet att åstadkomma besparingar i väsentliga delar är i behov av genomgripande ändringar.

Två särskilda anledningar att nu upptaga frågan om ändringar i sagda lag må redan här anmärkas. Frågan om ersättning för olycksfallsskada under den s. k. *karenstiden*, d. v. s. de 35 första dagarna efter olycksfallet, sådana reglerna därom utformats i gällande lag, varom mera i det följande, har direkt sammankopplats med frågan om sjukförsäkringens organisation. I lagens 37 § heter det nämligen uttryckligen, att de där givna bestämmelserna om ersättning under karenstiden skola gälla allenast för tiden intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd. Såsom framgått av den inledande redogörelsen för omfattningen av besparingskommitténs ifrågavarande betänkande har kommittén till behandling upptagit jämväl frågan om ändrad organisation av sjukförsäkringen. Kommittén har därvid föreslagit, att den obligatoriska sjukförsäkringen skulle stäl-

las på framtiden och att man i stället skulle söka genom en utbyggnad av det frivilliga sjukkasseeväsendet åstadkomma en mera effektiv och mera omfattande försäkring än för närvarande. Såsom jag torde få tillfälle att senare i dag i annat sammanhang anföra, ansluter jag mig i huvudsak till denna uppfattning, och det är min förhoppning, att som resultat av det i det föregående berörda utredningsarbetet i frågan kunna senare föreslå Kungl. Maj:tt att för riksdagen framlägga ett förslag till organisation av sjukförsäkringen, vilket i huvudsakliga delar överensstämmer med den slutsats, vartill besparingskommittén sålunda kommit. Därest denna uppfattning vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande, är det tydligt, att anledning icke vidare finnes att dröja med ett definitivt avgörande beträffande frågan om ersättning under karenstiden. — Vidare har vid den internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde i Genève i maj och juni 1925 antagits ett förslag till konvention rörande ersättning för olycksfall i arbete, vilket förslag biträtts av den svenska regeringens representanter vid sammanträdet. Enligt gällande regler bör frågan om ratifikation av denna konvention föreläggas den instundande riksdagen, och enligt riksdagens förut uttalade mening bör riksdagen, innan dylik fråga prövas, hava haft tillfälle att fatta ståndpunkt till de lagändringar, som utgöra förutsättning för att ratifikation skall kunna ske. I detta fall bestå dessa ändringar i jämkningar på vissa punkter i olycksfallsförsäkringslagen.

Den omständigheten att frågan om ändringar i denna lag således i allt fall bör föreläggas 1926 års riksdag, tillika med möjligheten att åstadkomma en stor besparing för staten liksom samhället i dess helhet, har gjort att det icke syns mig tillrådligt annat än att med all kraft söka påskynda lösningen av den sociala olycksfallsförsäkringsfrågan i hela dess vidd.

Av vad i det föregående anförts torde hava framgått, att skäl till lagändring enligt mitt förmenande finnes såväl beträffande organisationen som i fråga om vissa av de materiella reglerna rörande den sociala olycksfallsförsäkringen. Föreliggande förslag innehålla också väsentliga nyheter i båda nämnda hänseenden. Förhållandet dem emellan är, att vissa av de föreslagna materiella ändringarna endast med stora svårigheter eller alltför dryga kostnader kunna genomföras, därest den ifrågasatta organisationsändringen icke kommer till stånd. I andra delar äro ändringarna beträffande organisationen och de materiella ändringarna fristående från varandra.

Ytterligare en omständighet må här upptagas till behandling. En genomgående strävan under den senaste tidens arbete på socialförsäkringens område har varit att i möjligaste mån tillgodose det viktiga önskemål, som pläгат betecknas som socialförsäkringens enhetlighet. Redan år 1920 gav riksdagen i skrivelse den 18 maj uttryck för den uppfattningen, att skyndsammast möjligt borde verkställas utredning, huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar kunde och borde genomföras i syfte att åstadkomma förenkling och besparing i förvaltningen ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen. I riksdagens berörda skrivelse anfördes bland

Socialförsäkringens enhetlighet.

Riksdagens skrivelse den 18 maj 1920.

annat, att meningarna icke syntes kunna vara delade i frågan om att socialförsäkringen för framtiden borde organiseras så, att en fullt enhetlig samverkan mellan dess olika grenar ernåddes. Att en utredning i sådant syfte med det snaraste igångsattes syntes riksdagen särskilt påkallat med hänsyn till dels den då aktuella frågan angående genomförandet av en obligatorisk sjukförsäkring och dels en framtida utveckling i rätt riktning av hela vår socialförsäkring, vilken ännu måste anses befinna sig i ett jämförelsevis tidigt utvecklingsskede. Vad anginge sjukförsäkringen syntes en definitiv lösning av frågan om dess organisation icke kunna vinnas annat än i samband med en lösning av spörsmålet om socialförsäkringens organisation i dess helhet. Den ifrågasatta utredningen syntes därför till en början böra inriktas på att vinna en sådan provisorisk lösning av sistberörda fråga, att svårighet sedermera icke kunde förväntas uppstå, då det gällde realiserandet av de förslag beträffande socialförsäkringens enhetlighet, vartill utredningen kunde komma att förandlea, sedan den slutförts i hela sin omfattning.

Kommittén
för socialförsäkringens
organisation.

Den 11 oktober 1920 tillsattes på grund av denna riksdagens skrivelse en kommitté med uppgift att utarbeta en plan för en, så långt det kunde befinnas lämpligt, enhetlig organisation av den svenska olycksfalls-, pensions- och sjukförsäkringen.

I ett yttrande till statsrådsprotokollet vid behandlingen av denna fråga anförde föredragande departementschefen bland annat, att de olika socialförsäkringsformerna i vårt land kommit att behandlas som fristående, från varandra skilda spörsmål och kommit till stånd i den ordning, som de föreliggande omständigheterna betingat. Det gällde nu, att från de av utvecklingen sålunda framskapade skilda organisationerna komma fram till en viss enhetlighet såväl i prestationer som i administrationen. Beträffande den centrala administrationen borde vissa förenklingar kunna uppnås och en del dubbelarbeten undvikas. Det borde vidare numera finnas förutsättningar för anordnandet av gemensamma lokala socialförsäkringsmyndigheter. Därjämte syntes möjligheterna att kunna åstadkomma en skälig överensstämmelse mellan de olika försäkringsgrenarnas prestationer böra göras till föremål för en omsorgsfull utredning. Och slutligen syntes ett intimt och fruktbarande samarbete kunna komma till stånd beträffande verksamhet, som avsåge sjukvård eller förebyggande av arbetsförmågans nedsättning.

Kommittén har emellertid sedermera upplösts utan att hava avgivit något betänkande rörande mera genomgripande ändringar i olycksfallsförsäkringens organisation. Anledning till upplösningen var bland annat att inom besparingskommittén upptagits vissa arbeten, avseende frågan om socialförsäkringens ekonomiska förutsättningar.

Besparings-
kommittén.

Strävandena efter enhetlighet i socialförsäkringen hava även i ett flertal sammanhang berörts i besparingskommitténs betänkande, för vilket i själva verket en av grundprinciperna torde hava varit, att man i befrämjandet av sådan enhetlighet hade en av de säkraste utvägarna att ernå bestående besparingar på ifrågavarande område.

Spörsmålet om socialförsäkringens enhetlighet synes vid närmare granskning omfatta två särskilda frågor. I första hand torde det nämligen kunna anföras, att försäkringens effektivitet måste lida, därest sådan brist på planmässig samverkan mellan försäkringens olika grenar råder, att försäkringsförmånerna inom en gren bestämmas utan hänsyn till förmånerna inom andra grenar. Om så är fallet, kan därav även föranledas den olägenheten, att utgifterna för en viss försäkringsgren komma att stiga så högt, att av ekonomiska skäl andra försäkringsgrenar icke kunna tillfyllest tillgodoses.

Den andra huvudfrågan beträffande socialförsäkringens enhetlighet avser åstadkommande av enhetlighet i organisationen. I denna del innebär en lösning av frågan tydligen åvägbringande av nödig samverkan mellan de organ som hava att administrera de olika försäkringsgrenarna, men en dylik samverkan lärer i sin tur förutsätta en rationell uppdelning av försäkringsfallen på de olika försäkringsgrenarna. Så länge socialförsäkringen arbetar på olika grenar, måste det nämligen, av skäl som i det följande skola anföras, tillses att den försäkrings- eller hjälpverksamhet, som statsmakterna genom ekonomiskt understöd eller andra åtgärder vilja befrämja, så anordnas, att de hjälpbehövande allt efter hjälpbehovets art erhålla sitt understöd från rätt håll och följaktligen på lämpligt sätt och med lämpligt belopp, samt, kan det tilläggas, *endast* från detta håll. De försäkringsgrenar, som vid bedömandet av detta spörsmål närmast komma i fråga, äro olycksfallsförsäkringen, sjukförsäkringen och pensionsförsäkringen.

Väl är det sant, att samtliga dessa försäkrings- och understödsgrenar i grunden avse att tjäna samma mål, nämligen att understödja dem som av en eller annan anledning för sitt uppehälle blivit i behov av bidrag av annan. Så som vår socialförsäkring nu är ordnad fördelar sig emellertid verksamheten på de olika försäkrings- och understödsgrenarna allt efter anledningen till detta behov, och allt efter denna fördelning skilja sig de grunder efter vilka understödet skall utgå och kostnaderna därför bestridas. Är grunden att söka i olycksfall i arbete, skall behovet täckas genom olycksfallsförsäkringen, och i sådant fall är det enligt i vårt land vedertagna principer arbetsgivaren, som har att bestrida *hela* kostnaden för försäkringsprestationerna. Är anledningen till understödsbehovet ålderdom eller av sjukdom förorsakad invaliditet, som gör vederbörande arbetsoduglig för den återstående livstiden eller större del därav, skall understödet utgå i form av tillskott från det allmänna till pensionsförsäkringen; i detta fall är det alltså samhället — staten och kommunerna — som bär kostnaderna för tilläggen till den på egna pensionsavgifter grundade pensionen. Beror behovet däremot på sjukdom, bör hjälpen erhållas från sjukförsäkringen, och i sådant fall har vederbörande att själv sörja för sin försäkring och bestrida en väsentlig anpart av kostnaderna för denna, under det att det allmänna enligt principen »hjälp till självhjälp» bidrager med viss del därav.

Ser man till grunderna för understödsbeloppens bestämmande, finner man att även därvidlag olikheter föreligga. I allmänhet torde visserligen kunna sägas, att det allmännas bistånd icke sträcker sig — och icke bör sträcka sig —

längre än till beredande av försörjning; så lärer vara fallet beträffande pensionsförsäkring samt i fråga om sjukförsäkring. Vad åter angår olycksfallsförsäkringen har, ehuru även beträffande olycksfallen försörjningssynpunkten torde hava spelat in — ett minimum finnes fastställt för sjukersättning och livränta vid full arbetsförmåga — ersättningsrätten principiellt ansetts böra gå ut på en gottgörelse i förhållande till den lidna skadan.

Ehuru det alltså med hänsyn till vad sålunda anförts lärer vara tydligt, att enhetligheten inom socialförsäkringen i den mening, att över lag ersättningsarna skola utgå och kostnaderna bestridas efter ensartade grunder, knappast lämpligen kan åstadkommas, synes — på grund av den härav föranledda, i det föregående antydda nödvändigheten av de hjälpbehövandes uppdelning på de olika försäkringsgrenarna — behovet av en rationell samverkan mellan de olika organen i andra hänseenden vara så mycket större. I fråga om en dylik samverkan är att skilja mellan arbetet i den centrala ledningen och ute i orterna. Samverkan mellan de centrala organen är visserligen därvidlag av stor betydelse, framför allt för åstadkommande av enhetliga principer i lagtillämpningen. Sin största betydelse har emellertid en lämplig samverkan beträffande den lokala organisationen; *där* är det, som med hänsyn till kännedom om de personliga förhållandena ett särskiljande av fallen allt efter arten av hjälpbehovet kan ske, *där* kan kontroll utövas över att vederbörande icke oberättigat åtnjuta understöd, och *där* endast kan med utsikt till framgång dubbelersättning och dubbelersättning genom samhällets medverkan förhindras.

I anslutning till den av mig sålunda uttalade uppfattningen hava såväl i förevarande som i andra inom socialdepartementet under året utarbetade förslag på socialförsäkringens område enhetlighetssynpunkterna beaktats, så långt det varit möjligt. Då omständigheterna icke medgivit, att alla försäkringsgrenar på en gång upptagits till behandling, har man emellertid därvid måst inskränka sig till sådana specialbestämmelser om samarbete som ansetts omedelbart vara praktiskt genomförbara. Vid förslagens utarbetande har man också velat tillgodose den till grund för det återgivna uttalandet av 1920 års riksdag liggande uppfattningen, att partiella förslag böra läggas så, att de, i stället för att vara ett hinder, underlätta genomförande av en större enhetlighet.

Till förebyggande av missförstånd må emellertid i anslutning till det sagda redan här erinras, att ehuru såväl i omförmälda förslag rörande sjukförsäkringen som i nu förevarande förslag innehållas ett flertal bestämmelser, vilka anknyta till det andra av de båda förslagen, dessa bestämmelser icke nödvändigt torde ömsesidigt betinga varandra.

Efter dessa inledande anmärkningar anhåller jag att få övergå till en närmare behandling av de föreliggande förslagen i olycksfallsförsäkringsfrågan och att därvid först få upptaga spörsmålet om *försäkringens organisation*. Till en början torde jag därvid böra såsom underlag för den kommande behandlingen av frågan lämna en kortfattad redogörelse för den sociala olycksfalls-

försäkringens *nuvarande* organisation. I fråga om en mera uttömmande framställning därom anhåller jag att få hänvisa till den utredning, som återfinnes i besparingskommitténs betänkande.

A. Olycksfallsförsäkringens organisation.

Den sociala olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation.

Grunderna för den sociala olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation äro angivna genom bestämmelserna i 4 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. Grunderna för organisationen.

Enligt nämnda paragraf skall försäkringen äga rum i riksförsäkringsanstalten; dock att där för ändamålet bildats ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet, försäkringen av delägarnas arbetare i stället må under i lagen angivna villkor äga rum i sådant bolag. De uppgifter, som sålunda kunna omhänderhavas av bolagen, avse båda sidorna av det för försäkringsverksamheten erforderliga arbetet, nämligen dels bestyret med försäkringsavgifternas bestämmande och uppbärande (*premielibiteringen*), och dels arbetet med skadeersättningarnas fastställande och utbetalning (*skaderegleringen*).

Riksförsäkringsanstalten är ett statens ämbetsverk, vilket bland annat innebär, att riksdagen bestämmer anstaltens personalstat och att kostnaderna för anstalten bestridas genom av riksdagen i vanlig ordning anvisade anslag. De bidrag till förvaltningskostnaderna, vilka arbetsgivarna, såsom i det följande skall erinras, äro skyldiga att erlägga, upptagas på riksstatens inkomstsida. Riksförsäkringsanstaltens verksamhet regleras genom en av Kungl. Maj:ten den 31 december 1917 (S. F. S. nr 987) utfärdad instruktion med däri senare gjorda ändringar (S. F. S. 1921: 771 och 1925: 230) ävensom en av anstalten antagen arbetsordning. Enligt instruktionen har riksförsäkringsanstalten att utom den egentliga sociala olycksfallsförsäkringen handhava följande uppgifter, nämligen: ärenden rörande ersättning på grund av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, olycksfallsförsäkring för fiskare (förordning den 11 juni 1918 och kungörelse den 2 oktober 1908), ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (förordningar den 18 juni 1909), livräntor till barn utom äktenskap (lag den 14 juni 1917), livförsäkring i samband med egnahemslån (kungörelse den 30 juni 1920) samt ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig (förordning och kungörelse den 1 juni 1923).

Anstalten är organiserad på sju byråer, nämligen administrativa byrån, försäkringsbyrån, försäkringsmatematiska och statistiska byrån, tre skaderegleringsbyråer samt ombudsbyrån. Cheferna för respektive byråer äro ledamö-

ter i riksförsäkringsanstalten. Hos anstalten voro den 31 augusti 1925 anställda 318 personer.

De ömsesidiga bolagens verksamhet är reglerad jämväl genom lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Försäkringsstockens fördelning mellan riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen.

Antalet av de ömsesidiga bolag, som för närvarande jämte riksförsäkringsanstalten omhänderhava försäkringen, är tolv. Försäkringsstockens fördelning på de olika försäkringsinrättningarna framgår av följande översikt, varest försäkringsinrättningarna ordnats efter antalet försäkrade årsarbetare. De angivna siffrorna avse år 1922, det sista år, för vilket definitiva uppgifter föreligga.

Uppgifter rörande olika försäkringsinrättningar år 1922.

Samtliga arbetsgivare.

	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare	Antal årsarbetare per arbetsgivare	Samtliga olycksfall i arbete	Härav	
					invaliditetsfall	dödsfall
Riksförsäkringsanstalten	296 144	868 793	2.9	23 322	1 289	230
Ömsesidiga bolag ¹	34 892	452 594	13.0	25 251	868	164
Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag (A. O. O.)	1 867	168 616	90.3	16 471	495	74
Land och Sjö	8 131	80 339	9.9	3 492	132	53
Lantbrukarna	9 817	61 631	6.3	1 701	104	7
Mercur	7 466	43 815	5.9	1 081	32	6
Ensk. Järnvägar	108	27 112	251.0	964	19	11
Industriföreningen	95	19 562	205.9	358	22	2
Egid	5 036	18 269	3.6	325	29	3
Textil	52	9 093	174.9	213	10	—
Välfärd ²	1 136	8 788	7.7	118	7	1
Bokindustri	192	7 487	39.0	147	4	—
Sleipner	394	3 131	7.9	130	3	4
Målarmästarna	447	2 417	5.4	46	1	2
Byggmästarna	151	2 334	15.5	205	10	1

Såsom framgår av översikten, omfatta försäkringarna i de ömsesidiga bolagen omkring en tredjedel av arbetarna och omkring en tiondel av arbetsgivarna. En jämförelse mellan siffrorna för de olika bolagen ger omedelbart vid handen, att delägarna i vissa bolag huvudsakligen utgöras av mycket stora arbetsgivare. I genomsnitt räknade varje arbetsgivare med försäkring i riksförsäkringsanstalten endast 2.9 årsarbetare, medan motsvarande siffra för de ömsesidiga bolagen uppgick till 13.0. I tabellen har även angivits dels hela antalet olycksfall, som under år 1922 omfattades av försäkring i olika för-

¹ Angående de ömsesidiga bolagens fullständiga namn hänvisas till besparingskommittens betänkande sid. 95.

² Upphört med försäkringsverksamheten fr. o. m. 1923 års ingång.

säkringsinrättningar, dels antalet härav föranledda invaliditets- och dödsfall. Antalet av de i de olika försäkringsinrättningarna behandlade olycksfall under olika år framgår av följande uppställning.

Antal olycksfall i arbete åren 1918—1922.

Samtliga arbetsgivare.

Å r	Riksförsäkrings- anstalten	Ömsesidiga bolag	Summa
1918	30 498	26 351	56 849
1919	27 458	27 435	54 893
1920	24 945	26 938	51 883
1921	20 792	21 072	41 864
1922	23 322	25 251	48 573
1918—1922	127 015	127 047	254 062

De ersättningsbelopp, som samma år utgavos av de olika slagen av försäkringsinrättningar, voro följande.

Ersättningar enligt den obligatoriska olycksfallsförsäkringen på grund av olycksfall i arbete åren 1918—1922.

Samtliga arbetsgivare (exkl. staten).

Å r	Riksförsäkrings- anstalten	Ömsesidiga bolag	Summa
	Kr.	Kr.	Kr.
1918	7 105 657	5 528 932	12 634 589
1919	6 551 438	5 363 385	11 914 823
1920	7 787 381	7 450 673	15 238 054
1921	6 914 350	6 055 101	12 969 451
1922	6 562 371	5 680 744	12 243 115
1918—1922	34 921 197	30 078 835	65 000 032

I dessa ersättningsbelopp hava icke ersättningar i anledning av skador bland statens arbetare medtagits.

Till belysning av frågan i vad mån förskjutningar ägt rum mellan riksförsäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens försäkringsstock har i följande tabell gjorts en sammanställning av antalet årsarbetare, som omfattats av försäkring i anstalten och i bolagen under vart och ett av de fem åren 1918—1922.

Antal arbetare i riksförsäkringsanstalten och ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag åren 1918—1922.

Samtliga arbetsgivare

År	Antal årsarbetare i		Procentuell fördelning	
	Riksförsäkringsanstalten	Ömsesidiga bolag	Riksförsäkringsanstalten	Ömsesidiga bolag
1918	899 673	407 853	68.8	31.2
1919	924 798	442 038	67.7	32.3
1920	968 362	484 550	66.6	33.4
1921	918 401	437 175	67.7	32.3
1922	868 793	452 594	65.7	34.3
1918—1922	4 580 027	2 224 210	67.3	32.7

Såsom synes har en relativt obetydlig förskjutning ägt rum till bolagens förmån. År 1918 omfattades sålunda 68.8 % av de arbetare, på vilka lagen om försäkring för olycksfall i arbete äger tillämpning, av försäkring i riksförsäkringsanstalten, medan motsvarande siffra för år 1922 hade sjunkit till 65.7 %. För år 1921 förete siffrorna en viss oregelbässighet, vilket emellertid beror därpå att den då rådande depressionen medförde en större minskning i antalet årsarbetare för de yrkesgrupper, som omfattades av försäkring i ömsesidiga bolag.

Växlingarna i riksförsäkringsanstaltens och bolagens försäkringsstock bero dels på växlingar i antalet arbetare hos varje särskild arbetsgivare dels på överflyttningar av försäkringar från en försäkringsinrättning till en annan. Under de första åren efter den obligatoriska olycksfallsförsäkringens tillkomst inskränkte sig dessa förflyttningar så gott som uteslutande till förflyttningar mellan riksförsäkringsanstalten å ena sidan och de ömsesidiga bolagen å den andra, medan förflyttningar från ett bolag till ett annat mera sällan förekommo. I sistnämnda avseende synes dock numera en förändring hava inträtt.

Till belysning härav har i följande tablå angivits det antal årsarbetare, som vid de båda senaste årsskiftena överflyttats från en försäkringsinrättning till en annan. Siffrorna avse emellertid endast större arbetsgivare, d. v. s. arbetsgivare med i regel mer än fyra anställda arbetare. De representera dock den ojämförligt största delen av förflyttningarna i fråga.

	Antal årsarbetare hos större arbetsgivare, som överflyttats från en försäkringsin- rättning till en annan vid årsskiftet 1923—1924	1924—1925
Från riksförsäkringsanstalten till bolag . . .	34 000	23 000
Från bolag till riksförsäkringsanstalten . . .	15 000	11 000
Från bolag till bolag	6 000	11 000
Summa	55 000	45 000

Överflyttningarna omfattade således omkring 55,000 respektive 45,000 årsarbetare vid de båda senaste årsskiiftena.

I fråga om statistiska uppgifter rörande den nuvarande försäkringsverksamheten tillåter jag mig att i övrigt hänvisa till besparingskommitténs betänkande och därvid fogade tabeller.

Grundsatsen i gällande lag är, att varje arbetare — på få undantag när — skall utan eget åtgörande vara försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete. Härvid skola olycksfallsersättningarna bestridas genom försäkringsavgifter från vederbörande arbetsgivare, som även hava att i viss utsträckning bidra till förvaltningskostnaderna för försäkringen. För varje arbetsgivare, som icke inträtt som delägare i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, är försäkring utan någon som helst åtgärd från hans sida automatiskt gällande i riksförsäkringsanstalten. Anstaltens kännedom om landets arbetsgivare grundar sig på de s. k. arbetsgivarförteckningarna. Med hänsyn till premiedebiteringsarbetet hava arbetsgivarna uppdelats i två stora huvudgrupper, *mindre arbetsgivare*, med högst fyra under hela året anställda arbetare och *större arbetsgivare*, som omfatta alla övriga. För de mindre arbetsgivarna finnas i arbetsgivarförteckningarna de uppgifter sammanförda, som äro av betydelse för premiedebiteringen, såsom antalet under hela eller del av året sysselsatta personer samt deras huvudsakliga sysselsättning. Innan premiedebiteringen för dessa mindre arbetsgivare tager sin början, måste förteckningarna genomgå för avskiljande av sådana arbetsgivare, som inträtt som delägare i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag och vilka därför icke skola påföras försäkringsavgifter av riksförsäkringsanstalten. Vid detta identifieringsarbete angives också, vilka arbetsgivare som tecknat i lagen medgiven frivillig försäkring av en eller annan art, såsom försäkring avseende sjukersättning under karenstiden, försäkring för olycksfall utom arbete etc. Dessa förhållanden hava nödvändiggjort upprättande av ett hela landet omfattande, efter kommuner ordnat register över alla landets arbetsgivare, mot vilket *arbetsgivarregister* de i arbetsgivarförteckningarna upptagna arbetsgivarna årligen måste identifieras. Sedan detta identifieringsarbete verkställts, sker påförandet av försäkringsavgifterna för de mindre arbetsgivarna direkt i nyssnämnda förteckningar. Dessa förteckningar tillställas därefter häradsskrivarna, som hava att å vederbörandes kronodebetsedel upptaga den påförda avgiften.

För de större arbetsgivarna sker debiteringen av försäkringsavgifter på grundval av särskilda dagsverks- och löneuppgifter, som dessa arbetsgivare hava att efter utgången av varje år insända till riksförsäkringsanstalten. Formulären för dylika uppgifter utsändas till arbetsgivarna från anstalten. Den definitiva försäkringsavgift, som med ledning av en dylik dagsverks- och löneuppgift bestämmes för ett visst år, tillämpas därvid i regel såsom provisorisk avgift för det kommande året, varefter denna i sin ordning regleras vid den definitiva avgiftens bestämmande. Inbetalningen av de större arbetsgivarnas försäkringsavgifter sker genom postverket.

Enligt bestämmelserna i 11 och 15 §§ är arbetsgivaren även berättigad att

Försäkring i riksförsäkringsanstalten.

själv övertaga utgivandet av vissa eller samtliga ersättningar, som utgå på grund av den obligatoriska försäkringen (*partiell eller total självrisk*), varvid motsvarande nedsättning i försäkringsavgiften erhålles. I dylika fall bestämmas ersättningarna av vederbörande försäkringsinrättning men utgivas av arbetsgivaren. I händelse av arbetsgivarens obestånd svarar försäkringsinrättningen för ersättningarnas utgivande.

Vad skaderegleringsarbetet inom riksförsäkringsanstalten beträffar må anmärkas följande. Därest sådant olycksfall inträffat som avses i lagen, skall arbetsgivaren därom ofördröjligen göra anmälan till anstalten och polismyndigheten i orten. Anmälan skall göras å fastställt formulär och åtföljas av läkarbetyg. Ytterligare anmälan till riksförsäkringsanstalten under karenstiden erfordras ej, för så vitt sjukdomen icke upphört under nämnda tid och försäkringen äger rum i anstalten. Beträffande arbetsgivarens uppgiftsskyldighet i övrigt måste man skilja mellan de fall, då arbetsgivaren tecknat frivillig försäkring i riksförsäkringsanstalten med rätt till sjukersättning jämväl under karenstiden, och fall utan sådan försäkring.

I förstnämnda fall utanordnar riksförsäkringsanstalten, såvitt ärendet i övrigt föreligger i utrett skick, på grund av den ingivna anmälan och läkarintyget sjukpenning tillsvidare för den tid sjukdomstillståndet med hänsyn till skadans art och uppgifterna i läkarintyget kan antagas komma att vara. Bli den skadade återställd vid utgången av denna tid, erfordras ej ytterligare läkarintyg, för såvitt icke kvarstående nedsättning i arbetsförmågan (*invaliditet*) blivit följden av olycksfallet, i vilket fall invaliditetsintyg skall insändas. Skulle sjukdomstillståndet fortfara vid utgången av nyss angiven tid, erfordras nytt läkarintyg och slutligen vid tillfrisknandet ytterligare ett läkarintyg, s. k. slutintyg. Läkarintyg rörande tillståndet och arbetsförmågan under sjukdomstiden skola sålunda insändas efter varandra, så att de däri angivna tiderna sammanlagda täcka hela den tid sjukdomstillståndet varat. Har olycksfallet medfört för framtiden bestående men, insändes samtidigt med slutintyget invaliditetsintyg.

Har frivillig försäkring med rätt till sjukersättning under karenstiden icke tecknats, åligger det arbetsgivaren att för nämnda tid utgiva såväl sjukpenning som kostnader för erforderlig läkarvård och läkemedel m. m. Arbetsgivaren skall i sådant fall även ingiva efteranmälan om olycksfallet. Där försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten, insändes denna efteranmälan till anstalten först vid karenstidens utgång, om sjukdomstillståndet då ännu fortfar, tillika med läkarintyg. Har den skadade blivit återställd under karenstiden, insändes efteranmälan omedelbart vid tillfrisknandet.

I ett ganska stort antal fall hava större arbetsgivare sökt nedsättning i försäkringsavgiften mot åtagande av partiell självrisk, bestående i skyldighet att själva bestrida kostnaderna för läkarvård, läkemedel o. dyl. I många fall hava också arbetsgivare förklarat sig villiga att för riksförsäkringsanstaltens räkning förskottsvis till skadad arbetare utgiva sjukpenning antingen under karenstiden eller under hela sjukdomstiden. I sistnämnda fall översänder riksförsäkringsanstalten till arbetsgivaren ett meddelande angående storleken av den sjuk-

penning som han skall utgiva. Mot insändande till riksförsäkringsanstalten av den skadades kvitto å sjukpenningen erhåller arbetsgivaren sedan ersättning för sina utlägg. Står arbetsgivaren självrisk utgå, såsom nyss nämnts, samtliga ifrågavarande ersättningar direkt från honom men bestämmas av riksförsäkringsanstalten.

Vid bestämmande av sjukpennings och livräntas belopp skall i varje fall hänsyn tagas dels till graden av den av olycksfall förorsakade nedsättningen av arbetsförmågan, dels till den skadades arbetsförtjänst.

För fullgörande av sina uppgifter enligt olycksfallsförsäkringslagen anlitar riksförsäkringsanstalten lokala ombud av tvenne slag, nämligen dels mantals-, dels ortsombud. Mantalsombuden utgöras i regel av vederbörande mantals-skrivningsförrättare (härads-skrivare m. fl.) och hava framför allt till uppgift att med ledning av mantalslängderna upprätta i det föregående berörda arbets-givarförteckningar. Utom mantalsombuden sysselsätter riksförsäkringsanstalten cirka 1,000 ortsombud, vilkas åligganden äro av mera omfattande art. De skola sålunda på grund av sin närmare kännedom om ortens förhållanden granska och komplettera arbetsgivarförteckningarna för sitt område, anmäla till deras kännedom komma s. k. tillfälliga arbetsföretag och vara anstalten behjälpliga med särskilt erforderliga utredningar för premiedebitering o. dyl. Slutligen skola ortsombuden vara riksförsäkringsanstalten behjälpliga med utredningar om inträffade olycksfall. I detta avseende hava de att på anmodan av riksförsäkringsanstalten införskaffa upplysningar rörande olycksfallens förlopp och orsaker, vidtaga åtgärder för att de skadade snarast möjligt må komma under behandling av läkare eller, om detta ej låter sig göra, tillse, att de erhålla annan lämplig vård, göra sig underrättade om skadade personers arbetsförtjänst m. m.

I 29 § i lagen lämnas vissa närmare föreskrifter rörande försäkring i sådant ömsesidigt bolag, som avses i 4 §. Dylik försäkring skall sålunda avslutas för kalenderår samt får ej träda i kraft förr än vid början av kalenderåret näst efter det, under vilket försäkringen slutits. För den som under löpande kalenderår bliver arbetsgivare må dock försäkring avslutas för återstoden av året. Försäkringen skall, därest ej försäkringsrådet på därom gjord framställning annorlunda medgivit, anses omfatta delägares samtliga arbetare. Då ett bolag beslutat antaga ny delägare eller delägare utträtt ur bolaget, skall bolaget därom lämna uppgift till riksförsäkringsanstalten inom tid och enligt formulär, som av anstalten fastställas. Därjämte åligger det bolaget bl. a. att för varje kalenderår inom åtta månader efter årets utgång lämna uppgifter till riksförsäkringsanstalten angående delägare i bolaget, de av dem använda arbetare som varit inbegripna under försäkringen och angående inträffade olycksfall. Förevarande uppgiftsskyldighet har motiverats därmed att riksförsäkringsanstalten måste för sin verksamhet äga kännedom om vilka arbetsgivare som tecknat försäkring i ömsesidigt bolag för att icke anstalten skall påföra dessa arbetsgivare försäkringsavgift eller reglera skador, som inträffat hos dylika arbetsgivare. De årliga uppgifter som bolagen

Försäkring i
ömsesidiga
bolag.

hava att lämna rörande delägare, årsarbetare och olycksfall, begagnas vid utarbetande av den olycksfallsstatistik, som riksförsäkringsanstalten enligt sin instruktion har utarbetat och vilken är grundläggande för kännedomen om riskförhållandena inom olika yrkesgrupper och därmed också för premiesättningen.

Försäkrings-
rådet.

Besvär och framställningar i anledning av beslut av riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i olycksfallsförsäkringslagen givna bestämmelse — exempelvis beträffande försäkringsavgifter — prövas av en för hela riket gemensam besvärinstans, försäkringsrådet. Enligt lag den 29 juni 1917 om försäkringsrådet består rådet av minst sju ledamöter, av vilka två skola representera arbetsgivarna och två arbetarna. Minst två av de övriga ledamöterna skola hava domarkompetens. Ifrågavarande myndighet, som inrättades samtidigt med ikraftträdandet av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, har enligt nämnda lag jämväl att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling. Försäkringsrådet kan jämväl oberoende av besvär upptaga och avgöra visst eller vissa ärenden. Försäkringsrådets beslut få ej överklagas.

Förvaltnings-
kostnaderna
och deras
bestridande.

Förvaltningskostnaderna för försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten bestridas av statsmedel med vissa bidrag från arbetsgivarna. För varje försäkring i riksförsäkringsanstalten skall sålunda till statsverket av arbetsgivaren erläggas tilläggsavgift med belopp, motsvarande fem procent av försäkringsavgiften. För försäkringar i ömsesidigt bolag utgår ett bidrag, motsvarande tre procent av summan av bolagets försäkringsavgifter. Bolagens förvaltningskostnader bestridas helt av de arbetsgivare, som äro delägare däri.

Försäkringsrådets, riksförsäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens förvaltningskostnader för vart och ett av åren 1918—1924 framgå av följande sammanställning, vari även angivits storleken av nyssnämnda tilläggsavgifter och bidrag.

Förvaltningskostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen åren 1918—1924.

År	Förvaltningskostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen				Tilläggsavgifter och bidrag Kr.
	Försäkringsrådet	Riksförsäkringsanstalten	Ömsesidiga bolag	Summa Kr.	
1918	156 000	1 482 000	688 000	2 326 000	695 000
1919	153 000	2 455 000	717 000	3 325 000	772 000
1920	170 000	3 035 000	876 000	4 081 000	958 000
1921	203 000	2 412 000	1 028 000	3 643 000	749 000
1922	173 000	1 882 000	966 000	3 021 000	546 000
1923	138 000	1 649 000	905 000	2 692 000	477 000
1924	114 000	1 577 000	961 000	2 652 000	519 000

Vid angivande av riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader hava icke medräknats kostnader för uppbördsmyndigheternas befattning med debitering och uppbörd av mindre arbetsgivares försäkringsavgifter samt för postavgifter, vilka kostnader tillsammans kunna för år 1924 uppskattas till 100 000 kronor, dels kostnaderna för fullgörande av de uppgifter, som åligga anstalten utöver försäkringsverksamheten enligt 1916 års lag. Kostnaderna i sistnämnda hänseende hava ansetts kunna uppskattas till följande belopp:

1918	150 000	kronor
1919	150 000	»
1920	150 000	»
1921	130 000	»
1922	120 000	»
1923	100 000	»
1924	90 000	»

Ur de i tablån angivna siffrorna för förvaltningskostnaderna erhålles även fördelningen av dessa kostnader på staten och arbetsgivarna. Vid beräkning av denna fördelning, som finnes angiven i följande tablå, har hänsyn tagits även till den omständigheten att kostnaderna för riksförsäkringsanstaltens fondförvaltning från och med den 1 juli 1924 bestridas av olycksfallsförsäkringsfondens medel och sålunda i sista hand av arbetsgivarna. Ifrågavarande kostnader hava för sista hälften av nämnda år antagits utgöra 9,000 kronor.

Förvaltningskostnadernas fördelning mellan staten och arbetsgivarna åren 1918—1924.

År	Fördelningen av den sociala olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader			Procentuell fördelning av förvaltningskostnaderna	
	Staten	Arbetsgivarna	Summa	Staten	Arbetsgivarna
1918	943 000	1 383 000	2 326 000	40.5	59.5
1919	1 836 000	1 489 000	3 325 000	55.2	44.8
1920	2 247 000	1 834 000	4 081 000	55.1	44.9
1921	1 866 000	1 777 000	3 643 000	51.2	48.8
1922	1 509 000	1 512 000	3 021 000	50.0	50.0
1923	1 310 000	1 382 000	2 692 000	48.7	51.3
1924	1 163 000	1 489 000	2 652 000	43.9	56.1
1918—1924	10 874 000	10 866 000	21 740 000	50.0	50.0

Av översikten framgår, att från och med år 1919 statens andel i förvaltningskostnaderna varit underkastad en ständigt fortgående minskning i förhållande till arbetsgivarnas andel. För de sju första åren efter den obligatoriska olycks-

fallsförsäkringens införande hava staten och arbetsgivarna bestritt hälften vardera av samtliga förvaltningskostnader.

Icke heller vid denna fördelning har hänsyn tagits till statens indirekta utgifter för uppbörd och debitering av premier samt postporto.

Närmare uppgifter angående riks-försäkringsanstaltens förvaltningskostnader återfinnas i en av byråchefen *Odelstierna* upprättad sammanställning i promemorieform av verkställda beräkningar angående kostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen, vilken torde som bilaga (*Bilaga C*) få fogas vid dagens statsrådsprotokoll och till vilken jag tillåter mig att hänvisa.

Historik.

Alderdoms- försäkringskommittén. Den nuvarande organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen föreslogs redan av alderdomsförsäkringskommittén i det av nämnda kommitté år 1915 framlagda betänkandet med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete. Kommittén anförde härom i nämnda betänkande — efter att hava uppställt frågan huruvida man borde åtnöjas med riks-försäkringsanstalten såsom bärare av försäkringen eller därjämte medgiva, att försäkring finge tagas även i andra försäkringsinrättningar — bl. a. följande:

»Då emellertid den hittills vunna erfarenheten torde hava visat, att även sammanslutningar av arbetsgivare till ömsesidiga försäkringsbolag för ifrågavarande ändamål kunna fylla de villkor, som böra ställas på bärare av en dylik försäkring, och då därjämte arbetsgivarna i en del yrken kunna hava ett intresse av att sammansluta sig för att genom vidtagande av skydds- eller andra åtgärder minska kostnaderna, så har kommittén även velat föreslå, att sådana för ändamålet bildade arbetsgivarbolag skulle få tjäna såsom bärare av försäkringen.»

1916 års riksdag. I Kungl. Maj:ts proposition (nr 111) till 1916 års riksdag med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete upptogs den av kommittén föreslagna organisationsformen. Härvid anförde departementschefen bl. a. följande:

»Möjligen skulle kunna befaras, att ett arbetsgivarbolag, med hänsyn till delägarnas ekonomiska intresse, i ett eller annat fall ej skulle taga erforderlig hänsyn till den skadades rätt vid ersättningsbeloppens bestämmande eller vid avgörandet, huruvida olycksfallet inträffat i arbetet eller icke, m. m. dylikt. Å andra sidan är dock ej heller den möjligheten utesluten, att en statsanstalt, som hade hela försäkringen om hand, skulle vid tillgodoseende av de skadades intressen, av humanitets- eller andra skäl, kunna komma att gå längre, än som vore förenligt med lagstiftningens syfte. Även från denna synpunkt torde det hava sin betydelse, att försäkringsverksamheten kan fördelas mellan anstalter av båda slagen. För att emellertid kunna åstadkomma en understundom behöfelig utjämning av dylika olikheter i lagtillämpningen har jag i 33 § föreslagit ett tillägg, enligt vilket försäkringsrådet, som skulle vara den högsta instansen i besvärfrågor, erhåller rätt att även i sådana fall, där klagan ej förts, upptaga vilket försäkringsärende som helst till behandling och sålunda beredas möjlighet att i försäkringsinrättnings beslut jämväl i ersättningsfrågor vidtaga erforderlig rättelse. Genom denna form av inspektion från försäkringsrådets sida skulle man erhålla ett medel till förekommande av den ojämnhet i lagtillämpningen, som kunde bliva en följd av olika uppfattningar.»

I en av herr *Eriksson i Grängesberg* m. fl. i anledning av propositionen framlagd motion (II: 275) yrkades, att försäkring enligt lagen måtte få äga rum endast i riksförsäkringsanstalten. Till stöd härför anförde motionärerna följande:

Motion
II: 275.

»Efter vårt förmenande tala övervägande skäl för att all försäkring bör ske i riksförsäkringsanstalten. Om det blir tillåtet för arbetsgivarna att efter ort- och yrkessynpunkter bilda försäkringsbolag, komma helt säkert ett mycket stort antal sådana att bli bärare av försäkringar. Detta förhållande kommer att verka nedbrytande på den enhetlighet, som vid lagens tillämpning bör göra sig gällande och medföra betydande kostnader för inspektion och övervakning. Av lagens formulering framgår dessutom icke, att dessa bolag skola vara bildade uteslutande för denna uppgift; de synas även kunna idka annan försäkringsverksamhet.

Ur de försäkrades synpunkt är icke försäkringen i arbetsgivarebolag lika betryggande som försäkring i statsanstalt. Även om från statens sida kontroll kommer att utövas över bolagens soliditet, kan dock icke i alla de fall, då effektiv kontroll behövdes, sådan utövas. Arbetsgivarebolagens intresse sammanfaller med arbetsgivarnas strävan att få försäkringskostnaden så låg som möjligt. I deras intresse ligger därför att, så långt det är görligt, knappa in på ersättningarna. Sådant kan ske genom, bland annat, för snäv tolkning av lagen beträffande vad som är olycksfall i arbetet, bestämmande av för låg invaliditetsgrad, lämnande av för ringa sjukpenning och största möjliga inknappning på läkarvård och läkemedel. Vid beräkning av den årsförtjänst, som skall läggas till grund för utgående ersättning, torde i många fall, där skälighetsprövning bör ske, eller där lönen utgår till viss del i naturprodukter, vissa svårigheter komma att uppstå och kunna de lämna dessa bolag möjlighet till bestämmande av för låg årsinkomst. Efter vår uppfattning torde arbetsgivarnas ekonomiska intresse och icke sociala synpunkter i allt för hög grad komma att göra sig gällande vid dessa bolags verksamhet.

Gentemot dessa farhågor kan anföras, att de skadade arbetarna äga rätt hos försäkringsrådet överklaga försäkringsbolagets beslut samt att försäkringsrådet, även utan att klagan blivit förd, äger upptaga vilken försäkringsfråga som helst till prövning.

Utan att vilja förringa betydelsen av den skadades klagorätt, synes det dock, som om denna blivit i viss mån överskattad. Många arbetare, som erhållit skador, vilka göra dem till invalider, men icke alldeles arbetsodugliga, kunna icke försörja sig på den erhållna livräntan utan måste därjämte sysselsätta sig med sådant arbete, som de förmå utföra. Då arbetsgivaren i regel är ombud för försäkringsbolaget och hans och bolagets intresse sammanfaller, blir lätt följden den, att arbetaren, hellre än att löpa risken att bli avskedad, om han klagar, godtar av bolaget erbjuden ersättning, även om den skulle vara mindre fördelaktig än vad den rätteligen borde vara.

Vad beträffar de vidgade möjligheter till kontroll, som Kungl. Maj:t föreslagit skola tilldelas försäkringsrådet, äro de värda allt erkännande, men torde icke i väsentlig mån förebygga de missförhållanden, som vi förmena kunna bli en följd av arbetsgivarebolagens verksamhet.»

Vid behandlingen av organisationsfrågan inom vederbörande utskott (särskilda utskottet nr 1) anförde detta:

»Utskottet har icke förebiset, att vissa olägenheter kunna tänkas uppkomma genom medgivande av försäkring i arbetsgivarbolag, men synes det utskottet, som om dessa olägenheter icke kunna bli av den betydelse motionärerna trots sig kunna antaga.

Särskilda
utskottet.

Beträffande de av motionärerna uttryckta farhågorna, att ett arbetsgivarbolag, med hänsyn till delägarnas ekonomiska intresse, ej skulle taga erforderlig hänsyn till den skadades rätt vid ersättningsbeloppens bestämmande eller vid avgörandet, huruvida olycksfallet inträffat i arbetet eller icke, m. m. dylikt, är en sådan möjlighet naturligtvis icke alldeles utesluten. Men med hänsyn särskilt till den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen, att försäkringsrådet erhåller rätt att även i sådana fall, där klagan ej förts, upptaga vilket försäkringsärende som helst till behandling, varigenom skulle beredas möjlighet att i försäkringsinrättnings beslut jämväl i ersättningsfrågor vidtaga erforderlig rättelse, synes man hava erhållit ett medel till förekommande av ojämnhet i lagtillämpningen uti ifrågavarande hänseende.

Å andra sidan kunna starka positiva skäl anföras för att medgiva försäkring genom ömsesidiga sammanslutningar, bildade av arbetsgivarna själva. Det måste ju, såsom departementschefen framhåller, anses såsom en ganska naturlig utväg att låta arbetsgivarna, som ju hava att bära försäkringens hela börda och vilka i allmänhet hava intresse av att tillgodose sina arbetares bästa, själva, där de så önska, ordna och handhava försäkringen av dessa arbetare. Förutsättningen härför måste dock, på sätt redan antytts, vara, att tillräckliga garantier beträffande säkerhet för ersättningarnas utfående och försäkringsbestämmelsernas riktiga tillämpning kunna anses vara för handen. Vissa arbetsgivare kunna ju också, såsom av ålderdomsförsäkringskommittén påpekats, hava särskilt intresse av att sluta sig tillsammans för att genom vidtagande av skydds- och andra åtgärder söka nedbringa kostnaderna.

Utskottet anser sig alltså böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.»

Mot utskottets hemställan reserverade sig fyra av utskottets ledamöter, nämligen herrar *Branting*, *Daniel Persson*, *Lindqvist* och *Holmström*, som efter att hava anfört i stort sett samma synpunkter som framförts av motionärerna yrkade, att försäkringen endast skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten.

Första kammaren biföll utan votering utskottets hemställan, varemot andra kammaren med 110 röster mot 73 biföll reservanternas yrkande.

Vid sammanjämkning av kamrarnas beslut i denna och ett flertal andra frågor avseende olika bestämmelser i den föreslagna lagen hemställdes till andra kammaren att beträffande organisationsfrågan biträda första kammarens beslut. Detta blev även riksdagens beslut.

Frågan om den sociala olycksfallsförsäkringens organisation har sedermera vid trenne olika tillfällen, nämligen åren 1919, 1920 och 1924, varit föremål för riksdagens prövning på grund av i ärendet av herrar *Ljunggren* och *Eriksson i Grängesberg* väckta motioner.

1919 och
1920 års
riksdagar.

De vid 1919 och 1920 års riksdagar väckta motionerna, som avsågo centralisering av försäkringen, föranledde emellertid ej någon riksdagens åtgärd.

Till klarläggande av de skäl, som voro bestämmande för denna utgång, må här från vederbörande utskotts avstyrkande utlåtanden återgivias följande.

1919 års
riksdag.

Rörande de vid 1919 års riksdag i ämnet väckta motionerna anfördes av första lagutskottet:

Vad vid tillkomsten av 1916 års lag till stöd för arbetsgivarbolagens berättigande anförts syntes alltjämt äga giltighet. En annan sak vore, huruvida olägenheter av den betydelse, att de borde föranleda en övergång till systemet med en statsanstalt, som ensam handhade försäkringen, visat sig förbundna

med det för närvarande tillämpade försäkringssystemet. Utskottet vore av den uppfattningen, att den ringa erfarenhet, tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag givit, icke lämnade någon säker vägledning för bedömande av förevarande spörsmål. I denna sin uppfattning styrktes utskottet av de olika meningar, som kommit till uttryck i försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens i ärendet avgivna yttranden. Medan försäkringsrådet ansåge, att de av motionärerna påtalade missförhållandena icke med nödvändighet kunde anses vara förbundna med själva försäkringssystemet, och att desamma utan tvivel skulle komma att inom den närmaste tiden avhjälpas genom försäkringsrådets övervakande verksamhet, förmenade åter riksförsäkringsanstalten, att den enda garantin för missförhållandenas undanröjande vore att söka i en lagändring i den av motionärerna angivna riktningen. Vid sådant förhållande och då i varje fall förevarande fråga borde göras till föremål för en allsidig utredning, innan något ståndpunktstagande syntes böra ifrågakomma, finge utskottet avstyrka motionerna.

Beträffande de vid 1920 års riksdag i ämnet väckta motionerna yttrade andra lagutskottet:

1920 års
riksdag.

Utskottet kunde i huvudsak instämma i första lagutskottets förut återgivna yttrande. Den ökade erfarenhet, som vunnits sedan detta skrevs, hade dock otvivelaktigt givit vid handen, att för riksförsäkringsanstaltens del betydande olägenheter varit förbundna med den obligatoriska olycksfallsförsäkrings uppdelning på statlig och privat verksamhet. Huruvida dessa olägenheter i huvudsak vore att hänföra till organisatoriska svårigheter vid försäkringens införande eller komme att bli bestående vore givetvis svårt att avgöra. Likaledes huruvida de vore av den allvarliga beskaffenhet, att de kunde motivera ett upprivande av 1916 års beslut och en avveckling av de nystartade privata företagens verksamhet, för vilkas fortbestånd, såsom framginge av inkomna utlåtanden, ävenledes starka skäl kunde anföras. Frågans invecklade och grannliga beskaffenhet uteslöte i varje fall, enligt utskottets uppfattning, ett omedelbart bifall till motionerna, men vad som i saken förekommit motiverade, att det ånyo väckta spörsmålet upptoges till allvarlig undersökning. En sådan vore emellertid redan igångsatt. Som försäkringsrådet i sitt yttrande meddelat, hade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 januari 1920 anbefallt socialförsäkringskommittén att vid behandling av viss av riksförsäkringsanstalten gjord framställning taga i övervägande av riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 10 januari 1920 framlagt förslag till sådana ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, som motionärerna åsyftade.

Även i annat sammanhang torde riksförsäkringsanstaltens ställning till olycksfallsförsäkringen komma att underkastas prövning. Genom samstämmiga beslut hade nämligen kamrarna nyligen med anledning av enskild motion hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning rörande åstadkommandet av en enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar i syfte att åstadkomma förenkling och besparing i förvaltningen ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen. Vid utförandet av en dylik utredning måste även, enligt utskottets uppfattning, nu föreliggande spörsmål bli föremål för behandling.

Till sist ville utskottet erinra om det utarbetade förslaget till allmän sjukförsäkring. Mot detta förslag hade bland andra invändningar även frambållits riksförsäkringsanstaltens försvårade ställning till sjukförsäkringen på grund av befintligheten av de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagen. Vid den fortsatta prövningen av förslaget måste givetvis vikten av dessa invändningar bli föremål för undersökning.

Då således det av motionärerna väckta spörsmålet i annan ordning redan vore och utan riksdagens ytterligare framställning komme att bli föremål

för ingående undersökning, hemställde utskottet, att motionerna ej måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Socialförsäkringskommittén.

I skrivelse den 29 januari 1921 avgav socialförsäkringskommittén förslag till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen. I nämnda skrivelse uttalades, att kommitténs flesta medlemmar gäve sin principiella anslutning till den uppfattningen, att ett system med riks-försäkringsanstalten såsom ensam bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen vore att föredraga framför det nuvarande systemet. Då emellertid kommittén för socialförsäkringens organisation erhållit i uppdrag att utreda frågan om åvägabringande av en så långt det kunde befinnas lämpligt enhetlig organisation av den svenska olycksfalls-, pensions- och sjukförsäkringen, ansåge sig socialförsäkringskommittén icke då böra avgiva bestämt förslag i berörda syfte.

Proposition med anledning av de utav socialförsäkringskommittén i dess nämnda skrivelse framställda förslag förelades 1922 års riksdag och ledde till antagande av lag om vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, vilka ändringar dock icke berörde organisationsfrågan.

Kommittén för socialförsäkringens organisation.

Kommittén för socialförsäkringens organisation avgav ett den 25 oktober 1922 dagtecknat utlåtande i anledning av ett särskilt uppdrag att föreslå anordningar för nedbringande av riks-försäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens administrationskostnader. I detta utlåtande uttalade kommittén, att den funnit det ligga utom ramen för det kommittén meddelade särskilda uppdraget att upptaga frågor bl. a. rörande försäkringsrådets och de ömsesidiga bolagens verksamhet.

I de allmänna synpunkter, som kommittén framlade, underströks bl. a. vikten av att de medel som genom beskattning eller avgifter åstadkommes för socialförsäkringens behov, användes på det ur ekonomisk synpunkt lämpligaste sättet. Dessa medel borde alltså i största möjliga utsträckning komma själva försäkringen tillgodo bland annat därigenom att administrationskostnaderna strängt begränsades till vad som vore nödvändigt för försäkringens rationella genomförande.

Kommittén framhöll vidare, att den under sitt arbete funnit uppenbart, att mera betydande besparingar i de nuvarande kostnaderna för socialförsäkringen i huvudsak skulle kunna uppnås endast genom inskränkning i riks-försäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens arbetsuppgifter. Beträffande olycksfallsförsäkringen upptog kommittén till prövning bl. a. frågorna om höjning av arbetsgivarnas bidrag till försäkringens förvaltning, om karenstiden, om förenklade försäkringsformer för vissa arbetsgivare, om inskränkningar i arbetet med specialtarifiering för större arbetsgivare samt om viss ändring av mantalsskrivningsförfordningen i syfte att minska riks-försäkringsanstaltens registreringsarbete. För vad kommittén anförde rörande karenstiden och nedbringandet av kostnaderna för karenstidsersättningarna skall redogöras i annat sammanhang (sid. 128). Beträffande de övriga frågorna hava kommitténs utredningsarbeten i allmänhet icke lett till framläggande av förslag om ändringar i gällande bestämmelser. Dock föreslog kommittén rörande förvaltnings-

kostnadernas bestridande en sådan ändring i nuvarande bestämmelser, att *dels* det bidrag i förevarande avseende som i form av tilläggsavgifter nu utgår från de arbetsgivare vilkas arbetare äro försäkrade i riksförsäkringsanstalten skulle förhöjas så att detsamma jämte det för samma ändamål från de ömsesidiga bolagen utgående bidraget kunde antagas väsentligen motsvara *hälften* av försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader. *dels ock* att sådan förändrad form för utgående av förstnämnda förvaltningsbidrag skulle stadgas, att detsamma för varje försäkring beräknades med hänsyn till den förvaltningskostnad, *ifrågavarande försäkring* kunde antagas för- anleda.

Över kommitténs utlåtande, i vad detsamma avsåg olycksfallsförsäkringen, hava infordrade yttranden avgivits av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och statskontoret, varjämte tre av de ömsesidiga bolagen i en skrivelse framfört vissa synpunkter rörande sättet för bestridande av riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader. Den av kommittén föreslagna höjningen av tilläggsavgifterna för arbetsgivare med försäkring i riksförsäkringsanstalten avstyrktes av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten men tillstyrktes i stort sett av statskontoret.

Sedan besparingskommittén även upptagit frågan om socialförsäkringens ekonomiska förutsättningar, förordnade Kungl. Maj:t den 7 december 1923, att arbetet inom kommittén för socialförsäkringens organisation skulle vila. Sistnämnda kommitté har sålunda, såsom jag redan i inledningen anført, icke kommit att avgiva något förslag till omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen.

Vid 1924 års riksdag bragtes frågan rörande olycksfallsförsäkringens organisation änyo under riksdagens prövning genom motioner av herr *Ljunggren* (I: 183) och herr *Eriksson i Grängesberg* (II: 193), vari åter framfördes yrkandet om riksförsäkringsanstalten såsom ensam bärare av försäkringen. Såsom motivering till sitt yrkande i denna del anförde motionärerna i huvudsak följande:

1924 års riksdag.

Motioner I: 183 och II: 193.

»I det läge, vari socialförsäkringsspörsmålen numera kommit, är det skäl övertväga, huruvida icke frågan om riksförsäkringsanstalten såsom ensam bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen bör lösas för sig utan att kombineras med övriga socialförsäkringsfrågor. Av de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen kvarstå numera endast några få på den rena yrkessammanslutningens grund, medan de övriga alltmera övergått till typen för vanliga affärsbolag. Ju mera utvecklingen fortgår i denna riktning, desto mindre skäl finnes för antagande, att dessa bolag skola uppfylla de syften, som vid lagens tillkomst angåvos såsom motiv för medgivande av desamma. En av grundförutsättningarna för de ömsesidiga bolagens tillkomst var, att försäkringsrådet skulle komma att utöva en stark kontroll över bolagens verksamhet medelst granskning av deras beslut i skadeersättningsfrågor, särskilt då dessa, såsom merendels är fallet, grundats å skälighetsprövning. Erfarenheten för de senare åren har emellertid visat, att försäkringsrådet med de arbeidskrafter, över vilka rådet därunder förfogat, ej förmått att i önskelig omfattning fullgöra denna granskning. Antalet av de av rådet för granskning infordrade mål, i vilka besvär ej anförts, uppgick sålunda för fjolåret endast till 90.

För att försäkringsrådet skall kunna uppfylla de fordringar, som i förevarande hänseende ställdes å detsamma vid lagens tillkomst, skulle betydande merkostnader för försäkringsrådets verksamhet uppkomma. Bestämmande av ersättningen till en genom olycksfall skadad arbetare är en så grannlaga sak, att detta bör ske av statstjänstemän. Den klagorätt över bolagens beslut i skadeersättningsfrågor, som förefinnes, får icke överskattas. Bristande insikt om lagens bestämmelser och hänsyn till vederbörande arbetsgivare föranleda lätt nog, att även i fall, där fog därtill förefunnits, klagorätten ej tillåtas. Med det nuvarande systemet faller å riks-försäkringsanstalten automatiskt försäkringen beträffande alla de försäkringspliktiga arbetsgivare, som ej tecknat försäkring hos ömsesidigt bolag; och medföra åtgärderna för att söka i görligaste mån erhålla kännedom om dessa arbetsgivare betydande kostnader för det allmänna. Genom att försäkringen komme att omhänderhavas enbart av riks-försäkringsanstalten skulle ernås väsentligen billigare förvaltningskostnader, än då försäkringen är splittrad å ett flertal företag. Försäkringsavgifterna skulle i genomsnitt kunna sänkas och tillämpningen av lagen bleve enhetlig.»

Andra lag-
utskottets
utlåtande.

I sitt utlåtande i anledning av nyssnämnda motioner (nr I: 183 och II: 193), över vilka yttrande inhämtats från riks-försäkringsanstalten, försäkringsrådet och försäkringsinspektionen, anförde andra lagutskottet, dit motionen hänvisats, att frågan vore lika betydelsefull till sin innebörd som svårlöslig, samt fortsatte:

»Sedan de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen nu under lagens mer än sexåriga tillämplighetstid fått i enlighet med lagens bestämmelser utveckla sig såsom jämsides med riks-försäkringsanstalten bärare av ifrågavarande försäkringsverksamhet, måste givetvis för ett upprivande av det nuvarande systemet och dess ersättande med ett till grunden helt olika sådant krävas, att den hittillsvarande anordningen i tillämpligheten visat sig förknippad med sådana olägenheter, att en dylik omläggning kan anses vara av förhållandena påkallad.

Obestridligt torde vara, att det nuvarande systemet med olycksfallsförsäkringens uppdelning på statlig och enskild verksamhet visat sig ägnat att medföra ej oväsentliga olägenheter i flerahanda hänseenden. Utskottet kan i detta hänseende hänvisa till vad därutinnan såväl tidigare som ock i nu förevarande motioner samt i riks-försäkringsanstaltens yttrande och av en av reservanterna i försäkringsrådet anförts. Särskilt synas de yttringar, som den på grund av systemet oundvikliga konkurrensen emellan den statliga anstalten och de ömsesidiga bolagen efter hand tagit, visat sig medföra en ej önskelig ojämnhet i fråga om premiedebiteringen samt innebära besvärande irritationmoment till men för samarbetet emellan den statliga anstalten och bolagen.

En huvudpunkt vid bedömandet av hithörande förhållanden måste givetvis vara, i vad mån det nuvarande systemet tenderar till att de skadades rätt i ersättningsfrågor ej skulle vederbörligen ses till godo. Om ock vad i motionerna härutinnan anförts får, på sätt försäkringsrådet närmare utvecklat, anses innehålla tydliga överdrifter samt arbetsgivare, anslutna till de ömsesidiga bolagen, allmänt visa månhet att i ersättningsfrågor hävda sina arbetares intressen gent emot bolagen, gäller dock, att den för de försäkrade förefintliga besvärsträtten i ersättningsfrågor — särskilt vad angår de kategorier av försäkrade, vilkas förmåga att tillvarata egna intressen är minst — icke utgör någon mera verksam garanti för tillgodoseendet av de försäkrades rätt, samt att den vid lagens tillkomst i enahanda syfte träffade anordningen, att försäkringsrådet skulle äga rätt att även i fall, där klagan ej förts, upptaga försäkringsärenden till granskning för eventuell rättelses åvägabringande under de senaste åren allt mindre kommit till användning.

Men även om det får anses klarlagt, att ej oväsentliga olägenheter visat sig förbundna med det nuvarande systemet i dess hittillsvarande tillämpning, gäller det emellertid att bedöma, i vad mån det kan antagas vara underlägset andra organisationsformer, som kunna tänkas komma till användning i dess ställe. Att det, innan en ingående undersökning av hithörande förhållanden kommit till stånd, icke låter sig göra att intaga en definitiv ståndpunkt till föreliggande spörsmål, synes utskottet uppenbart. Såsom försäkringsrådet i sitt yttrande omnämnt, råda i skilda länder olika system i förevarande avseende, av vilka ett vart säkerligen har sina fördelar och sina olägenheter. Utan att således nu vara berett att uttala någon förhandsståndpunkt i frågan vill utskottet dock hava framhållit, att vägande skäl synas utskottet tala för den meningen, att det ur principiell synpunkt skulle vara förenat med väsentliga fördelar, om den sociala olycksfallsförsäkringen organiserades så, att konkurrens om försäkringen icke förekomme. Likaledes synes det påtagligt, att genom avvägbringande av enhetlighet beträffande handhavandet av den sociala olycksfallsförsäkringen det skulle bliva vida lättare att inränga olycksfallsförsäkringen under ett för samtliga grenar av socialförsäkringen gemensamt system.

Sett ur arbetsgivarnas synpunkt måste det emellertid te sig såsom ett berättigat önskemål, att, i den mån så kan ske utan åsidosättande av arbetarnas rätt och intresse, arbetsgivarna, vilka ju själva bära kostnaderna för olycksfallsförsäkringen, få hava sin hand med i ordnandet av försäkringsverksamheten. I vilken utsträckning och på vad sätt så må kunna lämpligen ske, låter sig emellertid ej i frågans nuvarande läge bedömas.

Av det ovan anförda torde framgå, att det får anses uteslutet, att på grundval av förevarande motioner nu skulle vidtagas ändringar i olycksfallsförsäkringslagen av sådan innebörd, att från och med innevarande års utgång försäkring enligt lagen skulle få äga rum endast i riksförsäkringsanstalten medan åter de nuvarande ömsesidiga bolagen, vilka, såsom av förut lämnade uppgifter framgår, för närvarande torde omsluta cirka en tredjedel av hela antalet årsarbetare inom landet, skulle ställas å avveckling.

Därest, emot vad utskottet förutsatt såsom antagligt, statens besparingskommitté icke skulle komma att ingå i prövning av nu förevarande organisationsfråga med eventuellt angivande av riktlinjer för en omläggning av det nuvarande systemet med försäkringens uppdelning på statlig och enskild verksamhet, synes utskottet önskligt, att den av Kungl. Maj:t å sin tid i anslutning till uttalanden från riksdagens sida igångsatta, men numera tillsvidare avbrutna undersökningen av hithörande förhållanden i en eller annan form ånyo upptages till slutförande.

Ävenledes anser sig utskottet ej kunna underlåta framhålla angelägenheten av, att så länge det nuvarande organisationssystemet för olycksfallsförsäkringens handhavande består, den i lagen avsedda övervakningen från försäkringsrådets sida av beslut i skadeersättningsfrågor även i icke besvärsmål må kunna av försäkringsrådet i nödig omfattning utövas.»

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet bl. a., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vid den fortsatta behandlingen av de av utskottet berörda spörsmålen å socialförsäkringens område under iakttagande av behovet av enhetlighet i organisationshänseende beakta de i motionerna framförda förslagen i förening med innehållet i de över motionerna avgivna yttrandena.

I en vid utskottets utlåtande fogad reservation yrkades av herr *von Sydow* att i förslaget till skrivelse orden »under iakttagande av behovet av enhetlighet

i organisationshänseende» borde utgå. Dessutom avgavs en reservation utan särskilt yrkande av herr Öberg.

Vid behandlingen inom kamrarna biföllo såväl första som andra kammaren utan votering utskottets hemställan. I skrivelse den 31 maj 1924 (nr 243) gjorde sedermera riksdagen, under återgivande av nu återgivna, av riksdagen godkända utskottsutlåtande, hemställan hos Kungl. Maj:t i enlighet med utskottets yrkande.

Besparingskommitténs förslag till organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen.

Statens besparingskommitté tillsattes den 1 september 1923 med landshövdingen *S. Linnér* såsom ordförande. Kommitténs ledamöter voro kommerserådet *Gunnar Dillner*, t. f. statssekreteraren *Carl W. U. Kuylenstierna*, ingenjören *C. Ramström*, generaldirektören *Per Södermark* och f. d. statsrådet *Anders Örne*.

Genom det av nämnda kommitté den 19 februari 1925 framlagda betänkandet med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation har organisationsfrågan i viss mån kommit i ett annat läge. De båda alternativ, som tidigare erbjudit sig för en lösning av denna fråga, var å ena sidan den nuvarande organisationen med riksförsäkringsanstalten och ömsesidiga bolag såsom gemensamt bärare av försäkringen, å andra sidan riksförsäkringsanstalten såsom ensam bärare därav. Det av besparingskommittén framlagda betänkandet upptog emellertid även andra tänkbara möjligheter till diskussion, varigenom den föreliggande organisationsfrågan kom att bliva belyst även ur andra synpunkter än tidigare varit fallet.

*Grundlinjer
för kommit-
téns orga-
nisations-
förslag.*

Kommittén har sammanfört resultaten av sin utredning angående olycksfallsförsäkringen i vissa i betänkandet återgivna »grundlinjer». Med hänsyn till den belysning, som i dessa grundlinjer gives åt ifrågavarande ämnen, synes det vara lämpligt att dessa grundlinjer få som bilaga (*Bilaga B*) fogas vid dagens statsrådsprotokoll i detta ärende. Därest så sker, torde jag här kunna inskränka mig till att endast i korthet redogöra för kommittébetänkandets innehåll i organisationsfrågan.

I denna fråga anför kommittén till en början, att en tillfredsställande organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen enligt kommitténs uppfattning borde uppfylla bland annat följande villkor: dels måste garantier finnas för att de skadades rättsanspråk bleve riktigt bedömda, dels borde åt arbetsgivarna, vilka hade att bestrida försäkringskostnaderna, lämnas tillfälle att organisera administrationen så praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt som möjligt, dels slutligen borde organisationen vara så beskaffad, att en nära samverkan befrämjades mellan olycksfallsförsäkringen och de övriga socialförsäkringsgrenarna samt yrkesinspektionen, varigenom även skulle vinnas ökad möjlighet att individualisera åtgärderna efter omständigheterna i varje särskilt fall.

Kommittén redogör därefter för de organisationsformer, under vilka social olycksfallsförsäkring hittills i allmänhet administrerats. Dessa former kunde enligt kommittén anses tillhöra två huvudtyper, nämligen en, där försäkringen vore uppdelad på flera försäkringsinrättningar i konkurrens med varandra, och en annan, där försäkringen handhades av en monopolanstalt. Bland former, tillhörande den förra huvudtypen, erinrar kommittén dels om det i Sverige tillämpade systemet med en statlig anstalt i konkurrens med ett flertal privata inrättningar, dels om en anordning med enbart dylika inrättningar såsom bärare av försäkringen. Såsom olika alternativ för monopolisering av försäkringen framhålles till en början dels ett system med försäkringen centraliserad till en statlig anstalt, dels möjligheten av en anordning, varigenom en monopolanstalt av helt privaträttslig karaktär finge handhava själva försäkringsverksamheten, under det att skadeersättningarna bestämdes av en statlig myndighet.

Mot samtliga de angivna organisationsformerna funnes emellertid, enligt vad kommittén närmare anför, allvarliga erinringar att göra. Då således såväl olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation i vårt land som övriga berörda anordningar av den centrala försäkringsförvaltningen kunde göras till föremål för befogade invändningar, hade kommittén sökt att åstadkomma en ny organisationsform med monopolets fördelar men utan dess anmärkta olägenheter. Med utgångspunkt från denna uppfattning har kommittén föreslagit, att den sociala olycksfallsförsäkringen skulle överlämnas till en inrättning av blandad karaktär, i vars högsta ledning såväl staten som arbetsgivarerna och de försäkrade arbetarna skulle vara representerade. Denna försäkringsinrättning borde vara organiserad efter mönster av ett enskilt företag av bolagstyp, därvid dock de viktigaste av skadeersättningsfrågorna borde obligatoriskt granskas av en av Kungl. Maj:it tillsatt tjänsteman med byråchefs ställning, vilken skulle vara chef för en särskild avdelning — besvärsvardelningen. I denna försäkringsinrättning vilken av kommittén inordnats såsom en avdelning i ett ämbetsverk — *riksförsäkringsverket* — skulle samtliga arbetsgivare vara skyldiga att hava sina arbetare försäkrade. Klagomål över försäkringsavdelningens beslut skulle prövas av särskilda besvärsnämnder. Enligt förslaget skulle alltså försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten upphöra liksom även de ömsesidiga bolagens rätt att meddela försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen. Med undantag för personalen inom försäkringsavdelningen skulle riksförsäkringsverkets personal vara statsanställd i vanlig ordning.

Med hänsyn till det nära sambandet mellan olycksfallsförsäkringens och yrkesinspektionens arbetsområden föreslog kommittén vidare, att socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden skulle överflyttas till riksförsäkringsverket, där byrån skulle bilda en yrkesinspektionsavdelning.

Vad angår kostnaderna för försäkringens organisation har kommittén anför, att då kommittén principiellt vore av den uppfattningen att landets arbetsgivare borde gälda samtliga de utgifter som erfordrades för en ur social synpunkt sett betryggande tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen, kommittén ansåge, att arbetsgivarerna borde genom sina bidrag till försäkringen bestrida

kostnaderna för såväl försäkringsavdelningen som besvärsavdelningen och besvärsnämnderna.

Riksförsäkringsverket.

Det av kommittén föreslagna riksförsäkringsverket skulle sålunda komma att övertaga de uppgifter, som för närvarande åligga försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen och yrkesinspektionen. Det nya verket skulle organiseras på fyra avdelningar: *försäkringsavdelningen, besvärsavdelningen, allmänna avdelningen* och *yrkesinspektionsavdelningen*.

Härtill skulle dessutom såsom besvärsorgan komma de förut omnämnda besvärsnämnderna, *riksförsäkringsnämnden* och *sjukhjälpnämnden*.

Försäkringsavdelningen skulle övertaga riksförsäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens uppgifter, i den mån dessa avse verksamhet enligt nu gällande olycksfallsförsäkringslag och 1901 års olycksfallsersättningslag, och allmänna avdelningen riksförsäkringsanstaltens övriga uppgifter. Besvärsavdelningen skulle utöva en löpande kontroll av alla viktigare ersättningsbeslut. Yrkesinspektionsavdelningen skulle omhänderhava samma uppgifter, som för närvarande tillkomma yrkesinspektionen. Försäkringsrådets nuvarande uppgifter skulle enligt vad av det anförda framgår uppdelas mellan riksförsäkringsnämnden och sjukhjälpnämnden.

Försäkringsavdelningen.

Försäkringsavdelningen skulle organiseras som ett enskilt företag av bolagstyp.

Högsta ledningen av försäkringsavdelningen skulle tillkomma »riksförsäkringsstämman», bestående av 30 ledamöter, varav 18 skulle representera arbetsgivarna, 6 staten och 6 arbetarna. Då arbetsgivarna skulle bära kostnaderna för försäkringen, borde enligt kommitténs uppfattning arbetsgivarnas representanter fördelas på sådant sätt mellan de olika yrkesgrupperna, att dessa såvitt möjligt bleve representerade i proportion till summan av skadeersättningarna inom varje sådan grupp. Härigenom skulle arbetsgivarnas inflytande på administrationen komma att avvägas med hänsyn till de olika arbetsgivargruppernas ekonomiska intressen. Genom de särskilda representanterna i stämman för staten och arbetarna skulle försäkringsinrättningen dels tillförsäkras de försäkrades förtroende, dels tillföras ökad sakkunskap. Bland statsrepresentanterna skulle riksförsäkringsverkets chef vara självskriven. Han skulle tillika tjänstgöra såsom ordförande i stämman.

Den närmaste ledningen av försäkringsavdelningens verksamhet skulle enligt förslaget handhavas av en direktion, i vilken stämman skulle utse fem ledamöter. Denna direktion skulle utom nämnda ledamöter bestå av chefen för riksförsäkringsverket såsom ordförande samt försäkringsavdelningens direktör, vilken skulle utses av övriga direktionsmedlemmar. Direktionen skulle hava att förvalta försäkringsavdelningens fonder i enlighet med av Konungen utfärdad reglemente, att fastställa premietariff, att behandla vissa frågor rörande avdelningens samarbete med yrkesinspektionen och sjukförsäkringen samt att fastställa allmänna grunder för försäkringsavdelningens organisation och för anställande av avdelningens personal.

Direktören skulle hava att organisera försäkringsavdelningen och tillsätta

avdelningens personal inom ramen av de bestämmelser, som direktionen kunde komma att giva.

Något mera detaljerat förslag till organisation av försäkringsavdelningen har icke framlagts av kommittén, vilket motiverats med att detta skulle tillkomma direktionen och försäkringsavdelningens direktör. De uppgifter, som skulle åligga avdelningen, skulle huvudsakligen bliva följande: införskaffande av uppgifter rörande samtliga arbetsgivare, som omfattas av olycksfallsförsäkringen; registrering i erforderlig utsträckning av dessa arbetsgivare; ärenden rörande försäkringsplikt; fastställande av premiesatser; debitering och reglering av försäkringsavgifter; skadereglering dels beträffande skador som omfattas av försäkringen, dels beträffande skador bland statens arbetare; samarbete med yrkesinspektionen, sjukkassorna och ombuden; behandling av försäkringsmatematiska och statistiska frågor, vari även skulle ingå utarbetande av den officiella olycksfallsstatistiken samt statistik rörande olycksfallsskydd; fondförvaltning samt slutligen uppgifter på grund av 1901 års olycksfallserättningslag.

Kommittén förutsätter, att staten kostnadsfritt skulle låta försäkringsavdelningen anlita mantalsskrivningsväsendet för införskaffande av uppgifter rörande arbetsgivare samt uppbördsväsendet för inbetalning av de mindre arbetsgivarnas försäkringsavgifter. Vidare föreslår kommittén, att avgifter, som icke av arbetsgivarna erläggas, skulle genom statens försorg indrivas på det sätt, som om resterande kronoutskylder är stadgat. Dessutom skulle avdelningen åtnjuta portofrihet. Då kommittén ansett, att värdet av nämnda förmåner tillfullo uppvägte kostnaden för det förvaltningsarbete, som avdelningen skulle hava att utföra för statens räkning, har kommittén icke funnit skäl föreslå, att ersättning skulle utgå för nämnda arbete.

Enligt kommitténs förslag skulle samtliga ersättningsfrågor i första hand avgöras av försäkringsavdelningen. Då den omfattande sakkunskap i ersättningsfrågor, som skulle finnas samlad i försäkringsavdelningen, samt riksförsäkringsstämman sammansättning och inflytande på avdelningens verksamhet syntes innebära säkerhet för att ersättningsfrågorna skulle komma att handläggas på betryggande sätt, kunde det enligt kommittén synas överflödigt att genomföra särskilda kontrollåtgärder utöver den rätt att anföra besvär, som medgivits de skadade. Då det emellertid ansågs vara av särskild vikt, att de försäkrade finge förtroende för det sätt, varpå skaderegleringsarbetet handhades, hade kommittén dock ansett sig böra föreslå dylika kontrollåtgärder.

Besvär-
avdelningen.

Efter en utredning av den ekonomiska betydelsen för de ersättningsberättigade av de olika slagen av ersättningar, d. v. s. ersättningar på grund av sjukdom, invaliditet och död, framhåller kommittén, att sjukersättningarna för ersättningstagarna vore av mindre betydelse i förhållande till invaliditets- och dödsfallersättningarna, vilka till allra största delen utginge i form av livräntor. På grund härav har kommittén föreslagit, att samtliga beslut i livräntefrågor skulle underkastas en löpande kontroll från besvärsväsendets sida. Denna löpande kontroll skulle enligt kommitténs förslag även omfatta vissa beslut varigenom ersättningsansökningar avslagits.

Vederbörande tjänstemän hos försäkringsavdelningen skulle vara skyldiga att, där chefen för besväravdelningen så funne vara erforderligt, föredraga dylika ärenden. Erfordrades ytterligare utredning, skulle sådan ombesörjas av försäkringsavdelningen. Därest vid granskningen chefen för besväravdelningen skulle hysa annan mening rörande beslutet än försäkringsavdelningen, skulle frågan hänskjutas till riksförsäkringsnämndens avgörande. Dessutom skulle de skadade alltid äga rätt att överklaga försäkringsavdelningens beslut i ersättningsfrågor.

Besvär-
nämnderna.

Besvär över försäkringsavdelningens beslut rörande sjukersättning eller begravningshjälp skulle behandlas av sjukhjälpnämnden. Denna skulle bestå av tre ledamöter, av vilka en skulle hava domarkompetens samt en vara representant för arbetsgivarna och en för arbetarna. Övriga besvärärenden skulle handläggas av riksförsäkringsnämnden. Denna skulle för behandlingen av de olika grupperna av ärenden vara uppdelad på tre sektioner, livräntesektionen, försäkringstekniska sektionen och juridiska sektionen, av vilka varje sektion skulle självständigt svara för sina beslut. Livräntesektionen skulle vara sammansatt av tre personer med framstående skicklighet och erfarenhet, en såsom domare, en såsom läkare och en såsom försäkringstekniker, ävensom av en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna. Den försäkringstekniska sektionen, som skulle hava att handlägga besvär rörande premiesatser och andra avgiftsfrågor, skulle bestå av fyra ledamöter, varav en jurist, två försäkringstekniker och en representant för arbetsgivarna. Den juridiska sektionen, som skulle handlägga besvär rörande olycksfallsförsäkringslagens tillämplighet och andra juridiska frågor, skulle bestå av tre jurister jämte en representant för arbetsgivarna och en representant för arbetarna.

Föredragningen skulle verkställas i sjukhjälpnämnden av tjänstemännen å försäkringsavdelningen och i riksförsäkringsnämnden av besväravdelningens tjänstemän.

Ifrågavarande besvärnämnder skulle icke få karaktären av permanenta ämbetsverk utan rekryteras på viss tid bland personer med annan sysselsättning. Härigenom skulle enligt kommitténs uppfattning de bästa garantier skapas för att tillförsäkra de avgörande instanserna högsta sakkunskap.

Allmänna
avdelningen.

Till den s. k. allmänna avdelningen inom riksförsäkringsverket skulle enligt kommitténs förslag överföras de uppgifter, som för närvarande åvila riksförsäkringsanstalten och icke sammanhånga med verksamheten enligt 1916 och 1901 års lagar.

Yrkesinspek-
tionsavdel-
ningen.

På grund av de stora fördelar såväl för olycksfallsförsäkringen som för yrkesinspektionens egentliga verksamhet, vilka kommittén ansett vara förenade med ett samordnande av yrkesinspektionen med den sociala olycksfallsförsäkringen, har kommittén såsom förut anförts föreslagit, att ett dylikt samordnande skulle åvägabringas på så sätt, att riksförsäkringsverket bleve chefsmyndighet för yrkesinspektionen och att sålunda socialstyrelsens nuvarande byrå för arbetarskyddsärenden skulle ingå såsom en avdelning av verket. Av ett samordnande på detta sätt skulle nämligen enligt kommittén följa betydande fördelar för yrkesinspektionens sociala verksamhet för genomförande av skydd

mot olycksfall i arbete, samtidigt med att därigenom olycksfallsförsäkringens kostnader såväl beträffande ersättningar som administration skulle minskas. För arbetsgivarna skulle dessutom ett samarbete av denna art medföra en rättvisare fördelning av deras bördor för den sociala olycksfallsförsäkringen.

Riksförsäkringsverkets styrelse skulle enligt kommitténs förslag utgöras av en generaldirektör som chef samt såsom ledamöter direktören i försäkringsavdelningen och cheferna för besvärsavdelningen, allmänna avdelningen och yrkesinspektionsavdelningen. Försäkringsavdelningens direktör skulle dock endast äga avge votum i frågor, som berörde försäkringsavdelningens verksamhet. Vid avgörande av sådana ärenden skulle votum endast få avgivas av, förutom ämbetsverkets chef och direktören, en av verkets övriga ledamöter. För övrigt skulle beträffande sättet för ärendenas handläggning inom verket föreskrifter utfärdas av Konungen.

Riksförsäkringsverket som ämbetsverk.

Enligt kommitténs uppskattning kunde kostnaderna för försäkringsavdelningen beräknas uppgå till 1 600 000 kronor per år. Härvid utgick kommittén från att avdelningen i likhet med den nuvarande riksförsäkringsanstalten skulle vara befriad från skatt. Till nämnda belopp skulle läggas de årliga kostnaderna för besvärsavdelningen och för besvärsnämnderna, som av kommittén beräknades till 125 000 kronor. Den sammanlagda kostnaden för försäkringsavdelningen, besvärsavdelningen och besvärsnämnderna skulle således uppgå till 1 725 000 kronor årligen, vilken kostnad enligt kommitténs förslag skulle helt bestridas av arbetsgivarna. Kostnaden för den allmänna avdelningen, vilken kostnad skulle bestridas av staten, beräknades till 148 000 kronor. I överensstämmelse med sin uppfattning att anstalten skulle äga kostnadsfritt anlita uppboordsväsendet samt åtnjuta portofrihet, har kommittén icke beräknat något belopp för dylika kostnader. Kommittén anför, att då arbetsgivarnas nuvarande kostnader för förvaltningen (år 1923) uppginge till 1 382 000 kronor, skulle en omläggning av försäkringen i överensstämmelse med kommitténs förslag således komma att för dessa medföra en ökning av förvaltningskostnaderna med cirka 340 000 kronor årligen. För statsverket skulle däremot kommitténs förslag medföra en utgiftsminskning av omkring 1 310 000 kronor, i vilket belopp dock ingick en till 150 000 kronor uppskattad besparing i anledning av att enligt kommitténs förslag ansvaret för arbetsgivares underlåtenhet att erlægga premier skulle överflyttas på övriga arbetsgivare. Från nämnda belopp skall också för den närmaste tiden avräknas kostnaden för övergångsstat för riksförsäkringsanstaltens ordinarie personal, vilken kostnad kommittén uppskattat till omkring 150 000 kronor. Den omedelbara besparingen i *förvaltningskostnader* för statsverket skulle alltså uppgå till omkring 1 010 000 kronor.

Förvaltningskostnaderna.

Till det anförda anmärkes, att då statens nettokostnader för försäkringen sedan år 1923 minskats, besparingen skulle numera uppgå till väsentligt lägre belopp. Närmare uppgifter i nu nämnda hänseenden finnas intagna i *Bilaga C*.

Slutligen torde i detta sammanhang få återgivas en av besparingskommittén själv gjord sammanfattning av innebörden av dess förslag. Kommittén anför:

»Grundtanken i kommitténs ovan skisserade organisationsförslag är, att samtidigt som olycksfallsförsäkringens samverkan med övriga socialförsäkrings-

Sammanfattning av besparingskommitténs förslag.

grenar och vissa statliga myndigheter tryggas, åt arbetsgivarna lämnas största möjliga frihet att genomföra en enkel, praktisk och billig administration av försäkringen, på samma gång som man genom monopoliseringen dels undviker kostnaderna för en i detta fall ändamålslös konkurrens, dels tillgodogör sig de fördelar ur administrationssynpunkt, som försäkringens koncentration till en enda inrättning i flera avseenden innebär. Vidare har kommittén i sitt förslag sökt åstadkomma, att full trygghet skall erhållas för ett ur social synpunkt sett riktigt handhavande av olycksfallsförsäkringen. Behovet av samverkan med vissa statliga myndigheter har kommittén, såsom förut anmärkts, sökt tillgodose närmast genom att inordna den sociala olycksfallsförsäkringen i ett statens ämbetsverk. Arbetsgivarnas intressen anser kommittén vara tillbörligt beaktade genom den rörelsefrihet i fråga om arbetsorganisation och personalanställning, som riksförsäkringsstämman, direktionen och den av den senare genom enskilt avtal anställde chefen för försäkringsinrättningen skulle äga. För en socialt sett tillfredsställande tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen har kommittén sökt åstadkomma tredubbla garantier. I försäkringsavdelningens stämma äro såväl staten som de försäkrade arbetarna representerade. De obetingat viktigaste ersättningsfrågorna, nämligen de, som röra livräntor, undergå obligatorisk granskning genom därtill av staten utsedd person, och slutligen är riksförsäkringsnämnden, som i sista instans avgör alla mera betydelsefulla frågor, utrustad med en i möjligaste mån ingående sakkunskap på de olika områden, som beröras av den sociala olycksfallsförsäkringen. Enligt kommitténs mening torde den av kommittén föreslagna organisationen jämväl skapa förutsättningar för bättre samförstånd och smidigare samverkan mellan besvärsnämnderna å ena sidan, besvär- och försäkringsavdelningarna å den andra, än som för närvarande förefinnes mellan försäkringsrådet och de olika försäkringsinrättningarna.»

Yttranden rörande besparingskommitténs förslag till organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen.

Då de över besparingskommitténs betänkande avgivna yttrandena, såsom förut anförts, torde böra sammanföras i en särskild bilaga till statsrådsprotokollet i detta ärende, lärer det icke vara erforderligt att här lämna någon mera detaljerad framställning av deras innehåll. I det följande kommer därför beträffande olika frågor att endast i största allmänhet redogöras för yttrandenas innehåll och i övrigt hänvisas till motsvarande sida i nämnda bilaga.

Vad angår yttrandenas innehåll rörande kommitténs organisationsförslag, må till en början anmärkas, att i flera av de inkomna yttrandena till behandling upptagits endast de delar av kommitténs betänkande, som avse pensions- och sjukförsäkringen. I de yttranden vari även olycksfallsförsäkringen behandlats förekommer det i ett par fall, att endast vissa detaljer av det föreliggande organisationsförslaget upptagits till prövning och att vederbörande alltså icke tagit ståndpunkt till själva huvudfrågan: centralisering av försäkringen eller icke. Beträffande sistnämnda spörsmål hava följande myndigheter och sammanslutningar angivit sin ståndpunkt, nämligen riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, försäkringsinspektionen, medicinalstyrelsen, svenska stadsförbundets styrelse, de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, Sveriges köpmannaförbund, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen och svenska försäkringsföreningen. Av de nu nämnda hava riksförsäkringsanstalten, svenska

stadsförbundets styrelse och landsorganisationen uttalat sig till förmån för en centralisering av försäkringen, varjämte försäkringsinspektionen förordat en centralisering av skaderegleringen. De övriga hava uttalat sig mot en centralisering.

Vad beträffar formen för den ifrågasatta centralanstalten hava såväl riksförsäkringsanstalten som landsorganisationen förordat en statsanstalt, varemot stadsförbundet uttalat sig för en anstalt av den karaktär som av besparingskommittén föreslagits. Beträffande skaderegleringen har försäkringsinspektionen förordat den av kommittén föreslagna försäkringsavdelningen, som dock enligt inspektionens uppfattning borde erhålla en fullt självständig form och icke ingå som en avdelning i en statsinstitution.

Den kritik, som av *riksförsäkringsanstalten* riktades mot besparingskommitténs förslag, gällde icke centraliseringen såsom sådan utan den av kommittén föreslagna försäkringsavdelningen och dess organisation. Denna avdelning vore enligt anstaltens mening att anse som en inrättning av privaträttslig karaktär, alldenstund arbetsgivarna bleve bestämmande såväl i stämman som i direktionen och personalen icke skulle vara statsanställd. Sammankopplingen mellan en enskild anstalt och ett statens ämbetsverk fann anstalten vara olämplig och oformlig, i det att ämbetsverket icke skulle hava rätt att besluta i frågor, som rörde försäkringsavdelningen.

Vad beträffar frågan om erforderliga garantier för att de skadades rättsanspråk skulle bliva vederbörligen tillgodosedda, var riksförsäkringsanstalten av den uppfattningen, att de av kommittén föreslagna kontrollanordningarna i förening med besvär rätt för de skadade icke kunde anses innebära tillfyllestgörande säkerhet (Bil. sid. 21—24). Alla ersättningsbeslut borde nämligen enligt anstaltens mening fattas av ett offentligt organ och icke av en institution, som hade ett ekonomiskt intresse i fråga om ersättningarnas storlek. Den av kommittén föreslagna granskningen inom besväravdelningen av försäkringsavdelningens beslut bl. a. i livräntefrågor fann riksförsäkringsanstalten dessutom innebära en dubbelorganisation i stället för förenkling av arbetet.

Icke heller fann riksförsäkringsanstalten tillräckliga garantier hava skapats för tillvaratagande av de mindre arbetsgivarnas intressen vid premieberäkningen och förvaltningskostnadernas fördelning. Arbetsgivarnas rätt att anföra besvär över påförda premier kunde enligt anstaltens mening icke i och för sig anses innebära någon tillräcklig garanti. För att pröva besvär över försäkringsavgifter behövdes nämligen en opartisk, tillförlitlig statistik. Några garantier för att statistiken skulle fylla dessa krav funnes emellertid enligt anstaltens mening icke, alldenstund statistiken icke skulle komma att utarbetas av offentlig myndighet utan av den föreslagna försäkringsavdelningen (Bil. sid. 24—25).

Riksförsäkringsanstalten ansåg det även betänkligt att åt den föreslagna försäkringsavdelningen, som enligt anstaltens mening vore att anse som en privat institution, överlämna beslutanderätten beträffande ersättningar i anledning av skador bland statens arbetare. Härigenom skulle nämligen statens myn-

digheter bliva underkastade en enskild inrättnings beslut. Om man ansåge, att försäkringsavgiften i viss mån vore likställd med en skatt, kunde det enligt anstaltens mening ifrågasättas, huruvida icke kommitténs förslag att låta avgiften obligatoriskt bestämmas av en enskild anstalt, vore stridande mot grundlagens anda och mening. För riksförsäkringsanstalten syntes det även betänkligt att låta en enskild inrättning övertaga anstaltens fonder mot skyldighet att svara för förpliktelserna gentemot livräntetagarna, alldenstund några ekonomiska garantier enligt anstaltens mening icke föreslagits (Bil. sid. 25—26).

Dessa av riksförsäkringsanstalten åberopade olägenheter, varmed den av besparingskommittén föreslagna centralanstalten ansågs behäftad, skulle enligt anstaltens mening helt bortfalla, därest försäkringen överlämnades till en ren statsanstalt. Vad kommittén anfört beträffande statsdriftens nackdelar funne riksförsäkringsanstalten icke innebära tillräckliga skäl för en indragning av anstalten och överlämnande av dess verksamhet till en inrättning av föreslagen typ. Riksförsäkringsanstalten framhöll dock även, att de på senare åren införda, i detalj gående reglementena för personalens anställning och avlönande m. m. vore ganska hinderliga för ordnande av förhållandena på ett ändamålsenligt och billigt sätt (Bil. sid. 27—29).

Beträffande förvaltningskostnaderna gjorde riksförsäkringsanstalten gällande, att försäkringens överlämnande till en väsentligen privat monopolanstalt skulle komma att medföra en betydande fördyring av kostnaderna för försäkringens administration i jämförelse med de kostnader, som en statens försäkringsanstalt skulle betinga (Bil. sid. 32). Principen att arbetsgivarna skulle bestrida samtliga kostnader för försäkringens administration kunde riksförsäkringsanstalten för sin del icke godtaga. Enligt anstaltens mening borde staten fortfarande lämna skäligt bidrag till den sociala olycksfallsförsäkringens förvaltningsutgifter (Bil. sid. 35).

Såsom förut framhållits, ansåg riksförsäkringsanstalten, att olycksfallsförsäkringen borde omhänderhavas av anstalten ensam. Under förutsättning att riksförsäkringsanstalten bleve ensam bärare av försäkringen, föreslog anstalten, att en särskild rådgivande institution inrättades, vari arbetsgivare och arbetare skulle hava säte. Härigenom skulle behovet av samarbete med arbetsgivare och arbetare på ett tillfredsställande sätt kunna tillgodoses. Till sammanträdena skulle även kunna såsom sakkunniga tillkallas representanter för yrkesinspektionen (Bil. sid. 34).

För vad riksförsäkringsanstalten i övrigt anfört om riksförsäkringsverket såsom ämbetsverk, besvärsavdelningens inre organisation och besvärsnämnderna hänvisas till anstaltens yttrande (Bil. sid. 36—40).

I en reservation till riksförsäkringsanstaltens yttrande av byråchefen *D. Östrand*, med vilken ledamoten i anstalten *N. Källström* förenade sig i vad angick olycksfallsförsäkringen, förordades med ett par smärre modifikationer den av besparingskommittén föreslagna organisationen, då denna enligt reservanternas mening i stort sett uppfyllde de villkor som en tillfredsställande organisation borde uppfylla och även överensstämde med de riktlinjer för lösningen av förevarande fråga, som framlagts av andra lagutskottet vid 1924

års riksdag (Bil. sid. 48—52). Vid anstaltens yttrande fanns även fogat ett särskilt yttrande av byråchefen *H. von Schulzenheim*, som emellertid vad organisationsfrågan beträffar väsentligen stod på samma ståndpunkt som anstalten.

I sitt yttrande fann *försäkringsrådet* visserligen, att det förelåge talande skäl för en centralisering av olycksfallsförsäkringen och även skäl för att ordna denna verksamhet under friare former än ett statligt ämbetsverk erbjöde. Dock ansågo rådet det vara lämpligare att bibehålla det nuvarande systemet med några modifikationer och ökade möjligheter till kontroll, intill dess meningarna hunnit samla sig om en ännu lämpligare form (Bil. sid. 80—81).

Det av besparingskommittén framlagda förslaget ansågo sig rådet huvudsakligen av följande skäl icke kunna biträda. Stora grupper arbetsgivare, som saknade lämplig representation, skulle ej få något inflytande på sammansättningen av riksförsäkringsstämman och därmed på ledningen av företaget, vilket skulle bliva så gott som suveränt i fråga om premiebestämningen. Arbetsgivarnas besvärsmätt skulle icke innebära några tillfredsställande garantier häremot. Den slentrian och byråkratism, som av kommittén uppgivits följa med ett statsämbetsverk, kunde enligt rådets uppfattning väntas komma att vidlåda även den föreslagna organisationen. Det syntes vidare rådet tvivelaktigt, huruvida försäkringsavdelningen, som skulle vara av enskild karaktär, skulle komma att upprätta något mera intimt samarbete med statsmyndigheterna. Förvaltningskostnaderna för den föreslagna anstalten vore sannolikt för lågt räknade. Sammankopplandet av gransknings- och besvärsmyndigheterna med försäkringsavdelningen vore icke ägnat att tillvinna dem förtroende hos de rättsökande. — Beträffande övriga av rådet framlagda synpunkter och skälen härför hänvisas till rådets yttrande (Bil. sid. 79—88).

I en av försäkringsrådet *J. Geijer* (Bil. sid. 92—95) avgiven reservation anfördes, att det av besparingskommittén framlagda förslaget vore i stort sett tillfredsställande. Den nuvarande organisationens huvudfel vore den av densamma uppammade konkurrensen, som vore mycket skadlig för försäkringens utveckling, då den hade till följd att mellan försäkringsinrättningarna den inbördes viljan till samverkan för gemensamma mål helt och hållet saknades. De fördelar som genom kommittéförslaget skulle vinnas vore: 1) konkurrensens försvinnande och därmed upphörande av den allmänna irritationen med dess skadliga verkningar, 2) förvaltningskostnadernas minskning i avsevärd grad, 3) tillfredsställande garantier för ett enhetligt och rättvist bedömande av ersättningarna samt 4) möjlighet till ett tillfredsställande samarbete med yrkesinspektionen och sjukhusen.

Beträffande olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation framhöll *försäkringsinspektionen* i sitt uttalande, att det viktigaste krav som från det allmänna sida måste ställas på denna vore, att den beredde säkerhet för de skadade att utfå de ersättningar som tillkomme dem enligt lagen. Det syntes icke från något håll kunna bestridas, att den nuvarande organisationen icke hölle måttet i detta avseende, framför allt därför att ett flertal försäkringsanstalter ägde besluta i fråga om skadeersättningarna. Med anledning härav för-

Försäkrings-
rådet.Försäkrings-
inspektionen.

ordade inspektionen en centralisering av skaderegleringen. Vad däremot själva försäkringen beträffade, ansåge inspektionen icke några tvingande skäl föreligga att centralisera denna. Rätten att teckna försäkring i försäkringsbolag borde ej berövas arbetsgivarna. En dylik ansvarsförsäkring skulle, även om den ej i större utsträckning toges i bruk, hindra utvecklingen av de skadliga tendenser, som enligt inspektionens mening gärna uppkomme inom en monopolanstalt.

Bland olika monopolsystem ansåge inspektionen ett system med en i privat-ekonomiska former arbetande anstalt, sådant det praktiserades i Schweiz, vara att föredraga framför ett rent statsmonopol, sådant som gällde i Norge. Beträffande den föreslagna försäkringsavdelningen funne inspektionen det lämpligare, att densamma anordnades som en fullt självständig inrättning och icke som en avdelning i ett statligt ämbetsverk. Samarbetet med yrkesinspektionen och sjukkassorna kunde lämpligen åstadkommas på annat sätt än kommittén föreslagit (Bil. sid. 96—98).

Medicinalstyrelsen.

Beträffande organisationsfrågan, i vad densamma angick monopolisering eller icke, framhöll *medicinalstyrelsen*, att den icke hade anledning förmoda, att en monopolisering av olycksfallsförsäkringen skulle vara till gagn för landet. Enligt styrelsens uppfattning måste kommittéförslaget, oaktat det i övrigt syntes giva goda uppslag, väcka betänkligheter, då det avsåge att störta det nuvarande och skapa något nytt och oprövat (Bil. sid. 245—246).

Svenska stadsförbundets styrelse.

Svenska stadsförbundets styrelse framhöll i sitt yttrande, att från kommunernas sida intet väsentligt syntes vara att invända mot den föreslagna omläggningen av olycksfallsförsäkringen. Då genom statens organ på ett tillfredsställande sätt övervakades, att arbetarna finge dem lagligen tillkommande ersättning, syntes de föreslagna nya formerna icke heller ur denna synpunkt kunna väcka betänkligheter (Bil. sid. 267).

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening.

I det yttrande, som avgavs av de *ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening*, avstyrktes varje centralisering av den sociala olycksfallsförsäkringen. De av besparingskommittén framställda anmärkningarna mot det nuvarande systemet såsom innebärande fördyring av administrationen på grund av konkurrenskostnader, bristande tillgodoseende av de skadades rätt, bristande enhetlighet vid lagens tillämpning, försvärad samverkan med andra sociala försäkringsgrenar m. m. funne föreningen vara antingen överdrivna eller obefogade (Bil. sid. 285—288).

Föreningen ansåge, att varje monopol innebure ett våldförande på de ekonomiska krafter som reglerade samhällslivet. Detta gällde även monopol på socialförsäkringens område. Konkurrensen vore däremot förutsättningen för all sund ekonomisk utveckling i samhället. Enligt föreningens mening måste det av besparingskommittén föreslagna monopolsystemet oundvikligen komma att medföra i varje fall följande olägenheter, nämligen fördyrande av försäkringen, byråkratiskt och svårkontrollerbart administrationssätt, minskande av försäkringstagarnas inflytande å och intresse för försäkringen och dess utveckling samt bristande garanti för rättvisa premiesatser. Efter en närmare utveckling

av dessa synpunkter (Bil. sid. 288—293) framlade föreningen ett eget organisationsförslag, enligt vilket riksförsäkringsanstalten skulle upphöra och ömsesidiga bolag bli ensamma bärare av försäkringen (Bil. sid. 293—297).

I det av *Sveriges köpmannaförbund* avgivna yttrandet avstyrktes centralisering av olycksfallsförsäkringen. Det ansågs, att en utveckling i av besparingskommittén föreslagna riktning skulle bli högst ödesdiger för näringslivet (Bil. sid. 314). Förbundet ansåg även, att en fri konkurrens mellan olika försäkringsinrättningar skulle bidra till att säkerställa de skadades intressen. Skulle nämligen från någon försäkringsinrättnings sida en tendens till nedsättning av de skadades ersättningar göra sig gällande, komme detta ovillkorligen att medföra, att arbetsgivarna lämnade en dylik försäkringsinrättning. Riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader ansågos bära helt överflyttas på arbetsgivarna (Bil. sid. 315).

Sveriges
köpmanna-
förbund.

Den av besparingskommittén föreslagna centraliseringen av olycksfallsförsäkringen avstyrkes även i det av *svenska arbetsgivareföreningen* avgivna yttrandet, detta huvudsakligen av följande skäl. Det vore icke säkert, att den av kommittén föreslagna anstalten skulle bli befriad från den byråkratism och formalism, vilken enligt kommitténs uppfattning vore förenad med driften i en statsmonopolanstalt. Arbetsgivarnas möjlighet att inverka på förvaltningen skulle bli så ringa, att något särskilt intresse för försäkringsverksamheten från deras sida icke kunde förväntas. Det funnes större säkerhet för att premiesättning och skadereglering skulle ske rättvist i en mindre försäkringsinrättning, där varje delägare hade möjlighet att utöva kontroll, än inom en hela landet omfattande anstalt. Det vore ovisst, huruvida de utförda kostnadsberäkningarna för den föreslagna försäkringsavdelningen kunde anses hållbara; sannolikt vore de alldeles för låga (Bil. sid. 320—321). I yttrandet framhölls även, att organisationsfrågan skulle kunna praktiskt lösas på sätt som föreslagits av de ömsesidiga bolagens förening. Det av besparingskommittén framlagda förslaget om samordnande av olycksfallsförsäkringen och yrkesinspektionen avstyrktes (Bil. sid. 321—322).

Svenska
arbetsgivare-
föreningen.

I *landsorganisationens* yttrande förordades, som förut nämnts, centralisering av olycksfallsförsäkringen. Vid valet mellan det av besparingskommittén framlagda förslaget och en ren statsanstalt föredroges det senare alternativet. Skälet härtill vore huvudsakligen, att det vore principiellt oriktigt att låta arbetsgivarna såsom premiebetalare få avgöra frågan om skadeersättningarna (Bil. sid. 327). De av besparingskommittén föreslagna kontrollanordningarna såväl som besvärinstanserna syntes otillfredsställande. Besvärinstanserna borde erhålla en helt och hållet fri och oberoende ställning i förhållande till försäkringsavdelningen. På grund därav borde försäkringsrådet bibehållas (Bil. sid. 327). Förslaget att samordna yrkesinspektionen med olycksfallsförsäkringen avstyrktes på den grund, att yrkesinspektionen hade även andra viktiga uppgifter än dem, som sammanhänge med förebyggande av olycksfall. Yrkesinspektionens erfarenheter borde ställas till olycksfallsförsäkringens förfo-

Landsor-
ganisation m.

gande, men detta kunde ske utan att yrkesinspektionen och olycksfallsförsäkringen inordnades i samma ämbetsverk (Bil. sid. 328—329).

Svenska försäkringsföreningen.

Centralisering av försäkringsverksamheten avstyrktes i det av *svenska försäkringsföreningen* genom dess sakkunnigenämnd avgivna yttrandet. Såsom skäl härför framhölls, att om ett enskilt företag eller en hel näringsgrupp skulle kunna bevara sitt direkta ekonomiska intresse av att hålla olycksfallsfrekvensen nere, bleve det oundgängligt, att en vittgående och av arbetsgivarna själva påverkbar premiedifferentiering bibehölls. Ett sådant intresse för företagen vore för närvarande tryggt genom konkurrensen men skulle i huvudsak försvinna, om olycksfallsförsäkringen monopoliserades (Bil. sid. 347—348).

Övriga yttranden.

Vad de övriga yttrandena angår, är det närmast socialstyrelsen, som upptagit vissa detaljer av kommitténs förslag rörande olycksfallsförsäkringen till behandling, dock utan att styrelsen angivit sin ståndpunkt till huvudfrågan. Socialstyrelsens yttrande, i vad det avsåg olycksfallsförsäkringen, inriktade sig huvudsakligen på en kritik av kommitténs förslag att i ett ämbetsverk, riksförsäkringsverket, samordna yrkesinspektionen med olycksfallsförsäkringen, vilken anordning styrelsen bestämt avstyrkte. Beträffande motiven för detta avstyrkande hänvisas till styrelsens yttrande rörande denna fråga (Bil. sid. 196—207).

De inom socialdepartementet tillkallade sakkunnigas utkast rörande organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen.

Utgångspunkten för de sakkunnigas arbete.

Såsom framgått av den föregående redogörelsen, hade det av besparingskommittén framlagda organisationsförslaget i flera avseenden blivit föremål för kritik i de yttranden, som avgivits däröver av olika ämbetsverk och sammanslutningar. Genom nämnda förslag och yttranden tillsammans med undersökningar som tidigare vid flera tillfällen verkstälts, då riksdagen på grund av motioner i ärendet haft att pröva olycksfallsförsäkringens organisation, hade ett omfattande material åvägabragts rörande den föreliggande frågan, vilket material representerade de mest skilda uppfattningar. Uppgiften för de inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga blev nu, förutom att verkställa utredning av frågor rörande försäkringens prestationer, att med ledning av det sålunda föreliggande materialet och under beaktande av de från olika sidor framförda synpunkterna utarbeta ett förslag till organisation av olycksfallsförsäkringen, vilket förslag skulle tillgodose de i det föregående inledningsvis såsom grundläggande för reformarbetet angivna önskemålen.

I likhet med besparingskommitténs förslag innebar det av nämnda sakkunniga — i det följande betecknade allenast såsom *de sakkunniga* — utarbetade utkastet en centralisering av olycksfallsförsäkringen till en anstalt, som icke

skulle vara av ämbetsverks natur. Utkastet innehöll dock avvikelser i olika avseenden från det av besparingskommittén framlagda förslaget. Den av de sakkunniga föreslagna centralanstalten skulle nämligen bliva ett fristående företag och sålunda icke komma att inordnas i någon statlig institution. Frågan om samarbetet mellan olycksfallsförsäkringen och yrkesinspektionen och den för detta samarbete lämpligaste organisationsformen hade icke upptagits i de sakkunnigas förslag.

Högsta ledningen av den föreslagna centralanstalten, vilken alltjämt skulle benämnas *riksförsäkringsanstalten*, skulle omhänderhavas av den s. k. *riksförsäkringsstämman*. Antalet ledamöter i stämman föreslogs till sammanlagt 30, varav 16 representanter för staten, 7 för arbetsgivarna och 7 för arbetarna. Härigenom hade statens representanter tillförsäkrats ett avgörande inflytande på anstaltens ledning. Då enligt besparingskommitténs förslag arbetsgivarnas representanter i stämman skulle erhålla absolut majoritet, hade kommittén ansett det erforderligt att utbygga organisationen med särskilda kontrollanordningar, varigenom alla viktigare beslut i ersättningsfrågor skulle komma att granskas av personer i vanlig tjänstemannaställning. Med den av de sakkunniga föreslagna övervägande representationen för staten hade man ansett, att dylika kontrollanordningar icke längre skulle bliva erforderliga. Förslaget innebar således på denna punkt en förenkling med åtföljande minskning av förvaltningskostnaderna för arbetsgivarna.

Statsrepresentanterna i stämman skulle enligt den mening, som ligger till grund för de sakkunnigas förslag i berörda hänseende, var för sig företräda ingående sakkunskap dels beträffande olika sociala frågor, dels rörande frågor av nationalekonomisk, organisationsteknisk, försäkringsteknisk och juridisk natur. Bland de av staten utsedda ledamöterna borde även finnas någon representant för statens affärsdrivande verksamhet. Arbetsgivarnas och arbetarnas representanter i stämman skulle för fyra år i sänder utses av föreningar eller korporationer, tillhörande dessa båda grupper, varvid Konungen skulle äga att vart fjärde år bestämma, vilka sammanslutningar som under den följande fyraårsperioden skulle utse sådana ledamöter. Stämmans ordförande såväl som dennes ställföreträdare skulle utses av Konungen bland statens representanter. Ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämmans ledamöter skulle hållas årligen i oktober månad å dag, som styrelsen skulle äga bestämma. Vad beträffar riksförsäkringsstämmans uppgifter hänvisas i övrigt till 8 § i utkastet till lag om riksförsäkringsanstalten (*Bilaga A*, sid. 253).

Den närmaste ledningen av riksförsäkringsanstaltens verksamhet skulle tillkomma en styrelse, bestående av lägst fyra och högst sex av riksförsäkringsstämman valda ledamöter jämte chefen för anstalten, vilken skulle utses av styrelsen. Styrelseledamöterna, med undantag för anstaltens chef, jämte två ersättare för dem skulle väljas å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman intill tiden för nästa ordinarie sammanträde. Vid behandling av frågor rörande förvaltning av riksförsäkringsanstaltens fonder skulle styrelsen bestå av anstaltens chef, två av de av riksförsäkringsstämman valda ledamöterna, vilka för sådant ändamål utsetts av stämman, samt fyra på det

*Riks-
försäkrings-
stämmans
samman-
sättning.*

*Riks-
försäkrings-
anstaltens
styrelse.*

finansiella området erfarna personer, vilka skulle av Konungen förordnas för fyra år i sänder.

Bland de uppgifter som skulle åligga styrelsen märkas bl. a. frågor rörande fastställande av tariff för försäkringsavgifter i anstalten enligt olycksfallsförsäkringslagen samt frågor rörande antagande och entledigande av anstaltens personal och angående dess anställnings- och lönevillkor. Beträffande övriga frågor som styrelsen skulle hava att handlägga hänvisas till 12 § i lagutkastet (sid. 254).

Riks-
försäkrings-
anstaltens
uppgifter.

Den nya riks-försäkringsanstalten skulle hava att bedriva den verksamhet, som för närvarande enligt gällande olycksfallsförsäkringslag utövas dels av den nuvarande riks-försäkringsanstalten, dels av de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen. Dessutom skulle anstalten hava vissa andra uppgifter, framför allt att bedriva verksamhet och handlägga ärenden, som på grund av hittills meddelade bestämmelser ombesörjts av den nuvarande riks-försäkringsanstalten, samt ärenden som i övrigt enligt beslut av Konung och riksdag komme att överlämnas till anstalten. Enligt denna bestämmelse skulle anstalten övertaga jämväl de icke direkt till den sociala olycksfallsförsäkringen hörande uppgifter, vilka för närvarande åvila riks-försäkringsanstalten.

Riks-försäkringsanstaltens verksamhet enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle komma att omfatta såväl premiesättning, debitering och uppbörd som å andra sidan skadereglering.

Kännedom om landets arbetsgivare skulle liksom nu är fallet erhållas genom arbetsgivarförteckningar. I syfte att i görligaste mån förenkla debiteringsarbetet skulle uppdelningen av arbetsgivare i *större* och *mindre* alltjämt tillämpas. Vad beträffar gränsen mellan dessa båda grupper av arbetsgivare hade de sakkunniga upptagit ett av besparingskommittén framställt förslag, att till mindre arbetsgivare skulle räknas de arbetsgivare, som regelbundet sysselsätta högst sju arbetare, i stället för såsom nu är fallet högst fyra. Härigenom skulle omkring 10,000 bland de nuvarande »större» arbetsgivarna beträffande premiesättning och uppbörd komma att behandlas efter det enklare system, som nu användes för de mindre arbetsgivarna. Då försäkringen icke komme att vara fördelad på flera olika försäkringsinrättningar, skulle vid debiteringsarbetet vinnas bl. a. den stora fördelen, att den nu förekommande årliga identifieringen av var och en av de till ett antal av omkring 300,000 uppgående mindre arbetsgivare icke vidare skulle erfordras, i följd varav även det synnerligen tids- och arbetskrävande arbetet med förändret av det nuvarande registret över alla arbetsgivare skulle kunna upphöra, därest tillika föreslagna vissa materiella ändringar genomfördes.

Genom den föreslagna centraliseringen av försäkringsverksamheten hade möjlighet skapats för åstadkommande av en sedan länge eftersträvad decentralisering av viss del av skaderegleringen, nämligen i vad densamma avser sjukersättningar i anledning av de kortvariga sjukdomsfallen. I sådant syfte hade föreslagits, att riks-försäkringsanstalten skulle äga att med sjuk-kassa som åtnjuter statsbidrag träffa avtal om visst samarbete.

Vad beträffar förvaltningskostnaderna för centralanstalten skulle de till hela sitt belopp bäras av arbetsgivarna efter den principen att till varje arbetsgivares försäkringsavgift skulle göras ett tillägg motsvarande omkostnaderna för hans försäkring. Kostnaderna borde alltså så vitt möjligt fördelas mellan de olika arbetsgivarna i förhållande till omfattningen av det förvaltningsarbete, som i genomsnitt motsvarade varje särskild arbetsgivare. En dylik grundsats låter sig emellertid icke förena med ett förfarings sätt, varigenom förvaltningskostnaden, såsom enligt gällande lag bestämmes såsom ett visst *för alla arbetsgivare lika* procentuellt tillägg till den i förhållande till försäkringsrisken bestämda premien (*nettopremien*). Då kostnaden per försäkrad arbetare är större, ju färre arbetare den arbetsgivare har hos vilken han är sysselsatt, skulle nämligen sistnämnda metod medföra en oskäligt hög belastning av de stora och i samma mån gynna de små arbetsgivarna. Beträffande frågan om en lämplig fördelningsplan för administrationskostnaderna har genom de sakkunnigas försorg en särskild undersökning verkställts, för vars huvudresultat här i korthet skall redogöras. Förevarande undersökning torde hava sitt intresse närmast på den grund att i densamma uppvisas, huru en fördelning av förvaltningskostnaderna kan genomföras utan att någon särskild grupp arbetsgivare belastas mera än som kan antagas motsvara anstaltens förvaltningsbesvär för denna grupp.

Förvaltningskostnaderna och deras fördelning på arbetsgivarna.

Förvaltningskostnaderna utgöras å ena sidan av kostnader för premiesättning, debitering och uppbörd (debiteringskostnader), å andra sidan av kostnader för skaderegleringsarbetet (skaderegleringskostnader). Dessa olika slag av kostnader fördela sig icke på samma sätt mellan de olika arbetsgivarna. *Skaderegleringskostnaderna* kunna antagas vara proportionella mot skadesättningarna, varav följer, att dessa kostnader böra täckas genom ett *procentuellt tillägg* till nettopremien, d. v. s. till den mot själva olycksfallsrisken svarande avgiften. En sådan fördelningsprincip kan däremot icke tillämpas beträffande *debiteringskostnaderna*, ty detta skulle medföra, att ifrågavarande kostnader skulle, för företag med samma olycksfallsrisk, i stort sett komma att bli proportionella mot företagets storlek.

Undersökning angående förvaltningskostnadernas fördelning.

Givetvis ökas debiteringskostnaderna i stort sett med företagets storlek, men ökningen av nämnda kostnader försiggår långsammare än ökningen av sagda storlek. Då debiteringsarbetet ständigt omfattar större och mindre företag i en oavbruten växling, är det självfallet icke möjligt att på grund av föreliggande erfarenhet exakt angiva, huru stor debiteringskostnad som i genomsnitt svarar mot ett företag av viss storlek. Det har emellertid ansetts möjligt att därvidlag komma fram till ett visst antagande, som kunnat läggas till grund för en fördelning av debiteringskostnaderna på de olika företagen.

Beträffande förvaltningskostnadernas fördelning mellan större och mindre arbetsgivare har vidare förutsatts, att var och en av dessa grupper skall bära sina egna kostnader. På grund av detta antagande och med ledning av de beräknade förvaltningskostnadernas fördelning på debiterings- och skaderegleringsarbetet har såsom resultat erhållits, att det procentuella tillägget till nettopremien för täckande av *skaderegleringskostnaderna* kan antagas uppgå till 5 % för större arbetsgivare och till 10 % för mindre arbetsgivare.

Debiteringskostnaderna för de *mindre* arbetsgivarna har på grund av den föreliggande erfarenheten ansetts kunna beräknas till 15 % av nettopremien, dock högst till 2 kronor per arbetsgivare.

För de större arbetsgivarna har fördelningen av debiteringskostnaderna nödvändiggjort en undersökning av huru samtliga större arbetsgivare fördela sig efter storleken av lönesumman för de olika företagen.

Till belysning av de resultat som erhållits beträffande fördelningen av förvaltningskostnaderna — d. v. s. skadereglerings- jämte debiteringskostnaderna — mellan de större arbetsgivarna, må anföras i följande tabell angivna siffror.

Beräknad förvaltningskostnad i procent av nettopremien för företag med olika antal arbetare och med olika premiesatser i promille av avlöningssumman.

Avlönings- summa i 1 000-tal kronor	Ungefärligt antal belärs- arbetare	Förvaltningstillägg i % av nettopremien för en premiesats uppgående till				
		5 ‰	10 ‰	15 ‰	20 ‰	25 ‰
10	5	15.0	15.0	15.0	12.5	11.0
50	25	15.0	11.7	9.5	8.4	7.7
100	50	14.5	9.7	8.2	7.4	6.9
500	250	9.2	7.1	6.4	6.1	5.8
1 000	500	8.0	6.5	6.0	5.8	5.6

Därest debiteringskostnaden på grund av de antaganden, som lagts till grund för beräkningarna, skulle uppgå till mer än 10 % av nettopremien, har nämnda kostnad maximerats till detta belopp. I de fall, där i denna tabell en dylik maximering förekommit, hava de angivna procentsiffrorna kursiverats.

För ett företag med en avlöningssumma av exempelvis 500 000 kronor, tillhörande en yrkesgrupp med en premie av 15 ‰, skulle sålunda enligt tabellen förvaltningskostnaden utgöra 6.4 % av nettopremien. Häri ingår utom debiteringskostnaden även skaderegleringskostnaden, som beräknats till 5 procent. — Enligt den plan till fördelning av riks försäkringsanstaltens förvaltningskostnader, för vilken sålunda redogjorts, kommer förvaltningskostnadsprocenten att avtaga, allteftersom företagets storlek ökas och olycksfallsrisken stiger. För stora arbetsgivare med ett par hundra anställda skulle förvaltningskostnaden uppgå till endast 6 à 7 % av nettopremien, varav 5 % skulle avse skaderegleringskostnader. Dylika arbetsgivare böra dessutom kunna erhålla en minskning i förvaltningstillägget av intill 2 % av nettopremien, därest de äro villiga att själva utföra vissa för skaderegleringen erforderliga arbeten. Därigenom skulle det förvaltningskostnadstillägg, som dessa arbetsgivare hade att erlägga, komma att begränsas till 4 à 5 % av nettopremien.

Försäkringsrådet.

Enligt de sakkunnigas utkast skulle besvär över riks försäkringsanstaltens beslut föras hos försäkringsrådet, som skulle bestå som självständig institution och hava kvar sin nuvarande ställning. Härvid skulle försäkringsrådet förstärkas med två av Konungen förordnade ledamöter, representerande sakkunskap i försäkringstekniska frågor.

Yttranden inom granskningsnämnden rörande organisationsfrågan.

Centraliseringsfrågan. I de yttranden, som avgivits inom granskningsnämnden rörande det av de sakkunniga framlagda utkastet till organisation, hava ett flertal olika meningar

gjort sig gällande. Vad beträffar själva huvudfrågan i avseende på organisationen — centralisering eller icke — hava fem ledamöter, nämligen herrar *Carlsson, Hansson, Johansson* och *Thorberg* samt — under viss förutsättning — fröken *Hesselgren* uttalat sig till förmån för en centralisering av försäkringsverksamheten, tre ledamöter, herrar *Bernström, Kempe* och *von Sydow* förklarar sig av principiella skäl vara motståndare till centraliseringen samt två ledamöter, herrar *Kvarnzelius* och *Tjällgren*, ansett att tillräckliga skäl icke anförts för att nu genomföra en centralisering av olycksfallsförsäkringen på sätt som föreslagits.

De sålunda sammanfattade ståndpunkterna hava utvecklats i sex olika yttranden, nämligen ett av herrar *Bernström, Kempe* och *von Sydow*, ett av herr *Kvarnzelius*, ett av herrar *Hansson, Johansson* och *Thorberg*, ett av herr *Carlsson*, ett av fröken *Hesselgren* samt slutligen ett av herr *Tjällgren*.

Efter att hava erinrat om det föreliggande organisationsförslagets grundprinciper anföra herrar *Bernström, Kempe* och *von Sydow* bl. a. följande:

»Varje monopolsystem innebär en stor fara för slentrian, en omständighet, som särskilt beträffande en verksamhet sådan som den förevarande, är ägnad att medföra olämpliga konsekvenser. Den sporre till åstadkommande av riktigtast möjliga premier, som konkurrens mellan olika försäkringsinrättningar innebär, föreligger icke vid ett monopolsystem. Visserligen kan det redan nu förekomma, att ett yrke får bära kostnaderna för ett annat. Nu finnes dock alltid den regulatorn på de olika försäkringsinrättningarnas premiesättning, att en arbetsgivare kan lämna en försäkringsinrättning och övergå till en annan, därest premiesättningen skulle verkställas alltför schablonmässigt utan vederbörlig hänsyn till faktiskt rådande riskförhållanden.

Den schematiserade premiesättning, som kommer att bli en följd av monopoliseringen, kommer även att förringa arbetsgivarnas intresse för vidtagande av sådana åtgärder, som äro ägnade att minska olycksfallsrisken. Finner arbetsgivaren däremot, att kostnader, som nedläggas för detta ändamål, komma att återspeglas i motsvarande minskning av försäkringskostnaderna, måste givetvis ett sådant förhållande verka stimulerande på denna förebyggande verksamhet.

Det har ofta med rätta framhållits, att då arbetsgivarna bestrida kostnaderna för försäkringen, böra de även äga rätt att ordna förvaltningen på ett sätt, som ur ekonomisk synpunkt är mest fördelaktigt för dem, givetvis under fullt betryggande garantier för de skadades rätt. I den föreslagna stämman hava emellertid arbetsgivarna endast ett mycket begränsat inflytande. Av stämmans 30 ledamöter representera sålunda endast 7 arbetsgivarna. Minoriteten har att betala, vad majoriteten bestämmer. Ett dylikt avvägande av rättigheter och skyldigheter torde få anses såsom fullständigt stridande mot gängse uppfattning. Det torde för övrigt vara att förvänta, att den av stämman utsedda styrelsen, som skall handhava den närmaste ledningen av försäkringsverksamheten, kommer att förete en sammansättning, där arbetsgivarnas inflytande är så gott som fullständigt eliminerat.

Vad beträffar statsrepresentanterna i stämman torde väl dessa i icke ringa utsträckning komma att representera sociala intressen. Skulle så bli fallet, kommer emellertid stämmans sammansättning icke att lämna några som helst garantier för att verksamheten kommer att bedrivas under tillbörligt iakttagande av den betalande minoritetens ekonomiska intressen. Det synes i detta sammanhang förtjäna att framhållas, att det av besparingskommittén framlagda

förslaget hade mera sinne för ekonomiska realiteter. Här hade nämligen den betalande parten även beretts möjlighet att utöva inflytande på verksamhetens bedrivande. Nämda förslag kom härigenom att innehålla ett ekonomiskt korrektiv mot en alltför dyr förvaltning, som det föreliggande förslaget saknar.

Det har även föreslagits en uppdelning av försäkringen på så sätt, att all skadereglering skulle omhänderhavas av en statsanstalt och försäkringen i övrigt överlämnas till ömsesidiga bolag. En dylik anordning skulle emellertid icke vara till gagn för de skadade, då härigenom skaderegleringen nödvändigtvis måste bli fördröjd.

Beträffande statsdriften har bl. a. av besparingskommittén framhållits, att densamma har sina betydande nackdelar i jämförelse med den privata driften, en uppfattning, som vi till fullo dela. Då man emellertid tror sig kunna undgå dessa nackdelar genom en organisation av föreslagen typ, gör man sig otvivelaktigt skyldig till ett stort misstag. Vad som gör den privata driftsformen mera ekonomisk än statsdriften torde i första rummet vara den omständigheten att den beslutande, som inom den privata verksamheten även är den betalande, har ett direkt ekonomiskt intresse av att verksamheten ordnas på billigast möjliga sätt. Detta intresse finnes icke vid statlig verksamhet och det finnes icke heller vid den föreslagna organisationen för den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Här gäller det nämligen, att den beslutande är en annan än den betalande, och därmed är också det viktigaste korrektivet mot slentrian och fördyring borteliminerat.»

Det av herr *Kvarnzelius* avgivna yttrandet har följande lydelse:

»Organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen bör vara så ordnad, att den dels tillgodoser kravet på garantier för de skadades rätt dels medför billigast möjliga administration.

Av dessa tvenne synpunkter är frågan om de skadades rätt för mig den viktigaste. Därest det skulle hava visat sig, att den nuvarande organisationen inneburit ett åsidosättande av rättssynpunkterna eller om eventuella brister icke kunde på annat sätt avhjälpas, skulle jag för att råda bot härpå icke tveka att ansluta mig till tanken om en centralisering av försäkringsverksamheten. Efter vad jag kunnat finna, synes man emellertid icke med bestämdhet kunna uppvisa någon brist av denna art hos den nuvarande organisationen. Under sådana förhållanden anser jag icke tillräckliga skäl föreligga att nu vidtagna en sådan genomgripande förändring av olycksfallsförsäkringens organisation, som förslaget förutsätter, så mycket mindre som den föreslagna monopolanstaltens karaktär innebär en nyhet inom förvaltningen av hittills oprövad art, och mot vars organisationsform principiella och praktiska erinringar måste göras. Man synes även med skäl kunna ifrågasätta lämpligheten av att eventuellt till övergångsstat med bibehållen lön överföra en stor del av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens personal, som dock måste hava förvärvat en värdefull erfarenhet och rutin under sitt arbete, och ersätta sålunda entledigad personal med annan.

Givetvis torde man kunna förvänta, att administrationskostnaderna för en monopolanstalt av föreslagen typ böra bli lägre än för den nuvarande organisationen, som är splittrad på ett flertal olika försäkringsinrättningar. Dock torde kostnadsberäkningen böra upptagas med viss försiktighet. Erfarenheten visar, att de verkliga kostnaderna i regel förete en bestämd tendens att överskrida de beräknade. Det är knappast antagligt, att här föreliggande fall skall bilda ett undantag från denna regel. Dessutom torde avsevärda besparingar kunna göras även med nuvarande organisationsformer.

Jag har tidigare i egenskap av ledamot av socialförsäkringskommittén an-

givit min ståndpunkt beträffande organisationsfrågan vid kommitténs utlåtande den 29 januari 1921 rörande bl. a. vissa förslag till ändringar i olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser, som av riksförsäkringsanstalten framfördes i skrivele den 15 oktober 1918. Liksom vid nämnda tillfälle anser jag alltjämt, att tillräckliga skäl icke förebragts för att nu besluta om centralisering.»

Herrarna *Hansson, Johansson och Thorberg* anföra: »Vid behandlingen av olycksfallsförsäkringen vid 1916 års riksdag uttalades starka farhågor för att det system för försäkringens organisation, som då antogs, skulle komma att bli behäftat med allvarliga olägenheter. Dessa farhågor hava tillfullo bekräftats av den hittills vunna erfarenheten.

Det nuvarande konkurrenssystemets olägenheter drabba såväl de försäkrade som arbetsgivarna. Konkurrensen mellan olika försäkringsinrättningar medför självfallet, att premierna sättas i underkant, vilket i sin ordning åstadkommer en minskning i försäkringsinrättningarnas inkomster. För att kunna bestå i konkurrensen tvingas härigenom dessa att i görligaste mån även reducera utgifterna. Så länge denna minskning i utgifterna endast inskränker sig till förvaltningskostnaderna, är härom intet att säga. Men det uppstår här en allvarlig fara för att konkurrensen kommer att gå ut även över de skadades ersättningar, vilken fara givetvis kommer att växa, därest försäkringsinrättningarnas ekonomiska ställning skulle försämrast. Denna omständighet kräver för närvarande just på grund härav en alldeles särskild uppmärksamhet all den stund försäkringsinrättningarnas ekonomi i flertalet fall företett en påtaglig försämring under de senaste åren.

Härtill kommer även att vid splittringen av olycksfallsförsäkringen på ett flertal försäkringsinrättningar det icke kan undgås, att olika principer komma till användning vid bedömning av de skadades rättsanspråk i olika fall, ett förhållande, som av lätt insedda skäl måste medföra orättvisor.

I samband härmed vilja vi även framhålla en oegentlighet beträffande det hos oss tillämpade systemet, som består däri, att samma part, som erlägger premierna för försäkringen, även skall bestämma storleken av dessa ersättningar, pröva graden av den skadades arbetsförmåga, i vissa fall genom skälighetsprövning fastställa den arbetsförtjänst som skall läggas till grund för ersättningarnas bestämmande o. s. v. Man framhåller möjligen i anledning härav, att samma tillvägagångssätt tillämpas även inom de tyska yrkesföreningarna (*Berufsgenossenschaften*), vilkas förvaltning handhaves direkt av arbetsgivarna. Härvid är emellertid att märka, att dessa föreningar icke äro med varandra konkurrerande försäkringsinrättningar utan föreningar med obligatorisk anslutning av vissa bestämda grupper av arbetsgivare. Medlen för bestridande av yrkesföreningarnas utgifter erhållas genom medlemsavgifter, vilka beräknas så att de täcka det nästförflutna verksamhetsårets behov. Härigenom undgå de den frestelse till pressning av premierna, som konkurrensen medför hos oss, och därmed även ty åtföljande fara för pressning av ersättningarna.

En nödvändig förutsättning för att en verksamhet av denna art skall kunna fylla sin viktiga uppgift, är givetvis förtroende från deras sida, för vilkas skull verksamheten i fråga tillkommit. Då emellertid den nuvarande organisationen såsom ovan påvisats måste sakna denna förutsättning, då den icke lämnar bestryggande garantier för tillgodoseende av de skadades rätt, måste det enligt vår mening för statsmakterna framstå såsom en tvingande nödvändighet att åt organisationen giva en sådan form, att dylika garantier skapas.

Om det alltså såväl för de försäkrade som för den sociala olycksfallsförsäkringen själv är av största betydelse, att den nuvarande organisationen omändras i sådan riktning, att konkurrensmomentet helt bortelimineras, synes detta krav

stå i full överensstämmelse även med arbetsgivarnas ekonomiska intressen. Såsom framgår av utförda kostnadsberäkningar, innebär nämligen det nuvarande systemet med försäkringens splittring på ett flertal olika försäkringsinrättningar en onödig fördyring av administrationen.

Utom de här ovan anförda synpunkterna beträffande försäkringens centralisering kvarstår den betydelsefulla frågan om samarbetet mellan socialförsäkringens olika grenar, vilket samarbete icke är möjligt att realisera utan att först en centralisering kommer till stånd inom varje särskild gren. — — —

De ovan påtalade bristerna i den nuvarande organisationen hava enligt vår uppfattning på ett synnerligen lyckligt sätt avhjälpats genom det föreliggande förslaget. Då detta förslag därjämte lämnar fullgoda garantier för tillgodoseende även av arbetsgivarnas berättigade intressen beträffande billig förvaltning och en rättvis fördelning av premierna, ansluta vi oss på grund härav oförbehållsamt till förslaget.»

Herr *Carlsson* anför, att han beträffande frågan om centralisering av den sociala olycksfallsförsäkringen anslöte sig till de av herrar *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* framförda synpunkterna men att han, vad anginge den lämpligaste formen för centraliseringens genomförande, ansåge en rent statlig anstalt vara att föredraga framför den föreslagna.

I det av fröken *Hesselgren* avgivna yttrandet anføres:

Utgångspunkten för en revision av lagen borde, såsom 1924 års riksdag uttalat, vara att åstadkomma största möjliga *förenklighet* och *enhetlighet* inom socialförsäkringen i dess helhet. Då man nu toge upp frågan om omläggning av en av dess grenar, syntes det vara av väsentlig vikt, att just dessa synpunkter lades på saken. En centralisering förefölle med hänsyn härtill vara påkallad. Det nuvarande systemet med splittring på ett flertal olika försäkringsinrättningar måste i hög grad försvåra samarbetet med övriga grenar av socialförsäkringen och torde även medföra dyrare förvaltningskostnader. Lämpligheten och nyttan av en centralisering *nu* av olycksfallsförsäkringen vore i så hög grad avhängig av möjligheten att på förslaget vis använda sjuk-kassorna som organ för olycksfallsförsäkringen, att detta samarbete, såvitt nu kunde bedömas, måste ställas som ett villkor för anslutning till sakens omedelbara realiserande. Att med nuvarande system tänka sig ett dylikt samarbete med sjuk-kassorna syntes vara uteslutet, då de ej gärna kunna tänkas samarbeta med ett flertal försäkringsinrättningar.

Fröken *Hesselgren* har vidare anförts: »Utöver vad som här anförts för en centralisering torde man kunna med visshet antaga, att den skulle medföra större enhetlighet i *premiesättningen*. Det samlade material, som en centralanstalt får genom den ingående och fortlöpande statistiska erfarenheten, kommer att ge det fullt opartiska materialet för en rättvis premiesättning utan att den av några konkurrenssynpunkter behöver frestas att gynna den ena arbetsgivaren på den andres bekostnad. Ävenså torde möjligheterna till specialtarifiering betydligt ökas av centralanstaltens möjligheter att mera kontinuerligt följa de olika företagens riskförhållanden än vad fallet är beträffande konkurrerande försäkringsinrättningar, hos vilka försäkringstagarna under relativt korta perioder kunna variera. Frågan om premiesättningens samband med skyddsanordningarnas förbättring torde genom ovan nämnda större överskådlighet även bättre kunna komma till sin rätt och ligger även häri en möjlighet till att framdriva och utveckla de skyddstekniska anordningarna och därmed förbilliga premierna.

Vad beträffar skaderegleringen torde det icke kunna förnekas, att en konkur-

rens om försäkringarna, med ty åtföljande pressning av premierna, innebär en allvarlig fara för att ersättningsfrågorna icke komma att bedömas fullt objektivt. Den misstro på denna punkt, som det nuvarande konkurrenssystemet skapat, är helt naturlig. Enligt min uppfattning skulle det vara till stort gagn för försäkringen, om grunden för denna misstro kunde avlägsnas.

Även torde man beträffande invaliditetsfallen ernå större möjligheter för en rationellare och rättvisare invaliditetsbedömning.

I valet mellan en ren statsanstalt och en centralanstalt av i förslaget skisserad typ föredrager jag obetingat den senare såsom varande i alla avseenden mer anpassbar, mindre tungrodd och utan tvivel billigare i drift.»

Herr *Tjällgren* anför:

»Den sociala olycksfallsförsäkringens organisation har vid flera tillfällen på grund av motioner i frågan varit föremål för riksdagens prövning — sista gången år 1924. Efter den ingående behandling av frågan, som då ägde rum inom andra lagutskottet, framhöll utskottet bl. a., att 'vägande skäl synas utskottet tala för den meningen, att det ur principiell synpunkt skulle vara förenat med väsentliga fördelar, om den sociala olycksfallsförsäkringen organiserades så, att konkurrens om försäkring icke förekomme'. Vid utskottets utlåtande, som utan votering bifölls av båda kamrarna, voro fogade reservationer av blott två av utskottets ledamöter. I riksdagens skrivelse till Konungen framhölls bl. a. behovet av enhetlighet i organisationshänseende.

Det föreliggande förslaget till organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen företer i så måtto en överensstämmelse med utskottets här ovan återgivna uttalande, att konkurrensmomentet bortelimineras. Trots detta är jag dock icke för närvarande beredd att förorda en organisationsform, från vilken all konkurrens är avkopplad, även om enligt min uppfattning mycket starka skäl kunna framhållas för en centralisering av ifrågavarande försäkring. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att konkurrensen under vissa förhållanden kan vara till gagn genom att stimulera de olika försäkringsinrättningarna till vidtagande av åtgärder, som äro ägnade att medföra förenklingar i administrationen och därigenom nedbringa omkostnaderna för försäkringen.

Då arbetsgivarna skola bestrida samtliga kostnader såväl beträffande förvaltning som ersättningar, ligger det enligt min uppfattning stor vikt uppå att olika grupper arbetsgivare bliva representerade i riksförsäkringsstämman i förhållande till dessa gruppers berättigade intressen. Föreliggande förslag synes mig emellertid icke lämna nödiga garantier för att så kommer att ske, i all synnerhet icke beträffande de mindre arbetsgivarna, bland vilka jordbrukarna utgöra ett betydande antal.»

Därjämte hava granskningsnämndens ledamöter haft vissa uttalanden om samarbetet med sjukkassorna, till vilka uttalanden jag senare återkommer.

I avseende på riksförsäkringsstämmans sammansättning hava fem av de sakkunniga, nämligen herrar *Bernström*, *Kempe*, *Kvarnzelius*, *von Sydow* och *Tjällgren* anfört, att därest en centraliserad försäkring av föreslagen typ skulle komma att beslutas, sammansättningen borde avvägas så, att arbetsgivarnas representanter erhöles ett bestämmande inflytande på förvaltningen. Därigenom skulle icke endast erhållas ett värdefullt ekonomiskt korrektiv mot slentrian i arbetet utan även trygghet skapas för att icke anstalten skulle komma att disponera medel för ändamål, som ginge utöver de åligganden vilka arbetsgivarna enligt gällande lag vore skyldiga att fullgöra.

Riksförsäkringsstämman sammansättning.

Herrar *Carlsson*, *Hansson* och *Johansson* hava däremot framhållit, att då statsmakterna genom den nuvarande lagstiftningen på den sociala olycksfallsförsäkringens område bestämt den rätt till ersättning som tillkomme arbetare, vilken träffades av olycksfall i arbete för arbetsgivares räkning, staten även borde äga ett avgörande inflytande på tillämpningen av förevarande lagstiftning. På grund därav förordades den föreslagna sammansättningen av stämman.

Jämväl herr *Thorberg* har framhållit, att staten borde äga avgörande inflytande på den förevarande lagstiftningens tillämpning. I anslutning till det förfaringssätt som tillämpats inom internationella arbetsbyrån, varvid varje stat utsåge lika många representanter som arbetsgivarna och arbetarna tillsammans, ifrågasattes en liknande fördelning av stämmans ledamöter. Detta skulle innebära, att arbetsgivarna och arbetarna erhöles 8 representanter vardera, om statsrepresentanternas antal alltjämt antoges till 16. Det förutsattes därvid, att stämmans ordförande skulle utses bland statens representanter.

Beträffande frågan om stämmans sammansättning har fröken *Hesselgren* anfört följande:

»Den betydande övervikten för statens representation i riksförsäkringsstämman har motiverats med hänsyn därtill, att de av besparingskommittén föreslagna kontrollanordningarna härigenom skulle kunna göras obehövlige, vilket i sin ordning skulle komma att medföra en billigare administration.

Anstaltens karaktär av enskild anstalt har därvid i hög grad förryckts och ansvaret kommit att läggas helt på statens representanter utan att ändå ställa dessa i tjänsteställning.

Man synes emellertid kunna ifrågasätta, huruvida icke arbetsgivarnas inflytande och ansvar skulle kunna ökas utan att man därför behöver återupptaga besparingskommitténs tunga och oviga förslag till kontrollanordning genom att frångå tanken på statens absoluta majoritet i stämman exempelvis genom full paritet grupperna emellan. Härigenom skulle såväl statens, arbetsgivarnas och arbetarnas berättigade intressen bli tillgodosedda samtidigt med att karaktären av enskild anstalt med de fördelar detta innebär bli bättre bibehållna.»

Grunderna för den föreslagna organisationen.

Olycksfallen i arbete tillhöra produktionens offerväsen. I en viss proportion till arbetets art, till arbetstidens längd, till arbetsintensiteten, till skyddsanordningarnas beskaffenhet m. m. inträffa olycksfall i alla slags arbeten. Genom olycksfall i arbete skadade personer skola icke själva drabbas av några svårare ekonomiska följder av sina minskade försörjningsmöjligheter. De skola erhålla en rimligt tillmätt gottgörelse, och kostnaderna härför skola bäras av de företag eller grupper av företag, i vilkas tjänst de skadade stått. Detta ha statsmakterna erkänt som en de olika produktionsgrenarnas ovillkorliga plikt genom lagstiftningen om ersättning för olycksfall i arbete. Lagstiftningen föreskriver, att arbetsgivarna skola hålla arbetarna på visst bestämt sätt skadeslösa i händelse av olycksfall i arbete. I stort sett har denna förpliktelse genomförts i form av kollektiv ekonomisk ansvarighet (försäkring), kostna-

Departementschefen.
Principerna för olycksfallsförsäkringens organisation.

derna dock differentierade med hänsyn till den för olika yrken varierande olycksfallsrisken.

Uppfyllandet av lagens bestämmelser nödvändiggör försäkringsorganisationer med en betydande förvaltningsapparat. Om man erkänner, att de av olycksfall i arbete föranledda ersättningarna skola bäras av arbetsgivarna, finns det intet vägande skäl för att den till genomförandet av lagstiftningens syfte erforderliga förvaltningen skall bekostas av någon annan. Denna slutsats har dock egendomligt nog av gällande lagstiftning dragits endast till hälften. Arbetsgivarna, som betala ersättningarna till de skadade, äro endast delvis ålagda att betala den förvaltning, som skall se till att de skadade få sin rätt. En betydande del av förvaltningskostnaderna betalas av staten.

Förvaltningskostnaderna och deras fördelning.

I detta förhållande bör rättelse ske. Staten har ingen rimlig anledning att betala förvaltningskostnader, i den mån dessa krävas för att reglera skadestånden åt personer i enskild tjänst. Det strider mot principen att de olika arterna av produktion själva skola bära sina kostnader.

Allmän giltighet äger den regeln att en förvaltningsapparat icke skall vara större än oundgängligen nödvändigt är för tillgodoseendet av det ändamål, till vars ernående förvaltningen blivit upprättad. Om förvaltningskostnaderna på något område äro högre än nödvändigt, kräva nationalekonomiska hänsyn att de nedbringas till sitt rätta mått. Sedan länge har den offentliga diskussionen sysslat med problemet om socialförsäkringens organisation i den känslan att denna varit behäftad med bristfälligheter, som gjort administrationen alltför dyrbar. Under åtskilliga år ha utredningsarbeten pågått i syfte att utröna, vilka bristfälligheter som kunde vidlåda den nuvarande organisationen, och medlen till deras avhjälpande. Vad den sociala olycksfallsförsäkringens organisation beträffar ha verkställda undersökningar bekräftat den misstanke, som främst väckt den offentliga diskussionen i ämnet till liv. Statens besparingskommitté har liksom den inom socialdepartementet verkställda utredningen kommit till den bestämda slutsatsen, att förvaltningskostnaderna äro onödigt höga. Undersökningarna peka både från statsfinansiella och från nationalekonomiska synpunkter på att åtgärder för nedbringande av förvaltningskostnaderna böra vidtagas. De nuvarande onödigt höga förvaltningskostnaderna sammanhånga, enligt de båda nämnda utredningarnas samstämmiga resultat, med splittringen av olycksfallsförsäkringens organisation. Försäkringen ombesörjes som bekant för närvarande dels av riksförsäkringsanstalten och dels av ett antal ömsesidiga försäkringsinrättningar. Förutsättningen för varje mera betydande besparing är att splittringen avskaffas, d. v. s. att en enda anstalt övertager olycksfallsförsäkringen.

Brister i den nuvarande organisationen.

Kostnaderna för förvaltningen av olycksfallsförsäkringen utgjorde enligt verkställd undersökning (*Bilaga C*) år 1924 sammanlagt 2,638,000 kronor, därav 1,677,000 kronor belöpte på riksförsäkringsanstalten och 961,000 kronor på de enskilda försäkringsinrättningarna. Till bestridande av dessa kostnader (jänte kostnaderna för försäkringsrådet, 114,000 kronor) betalade staten 1,263,000 kronor och arbetsgivarna 1,489,000 kronor. Om olycksfallsförsäkringen monopoliserades, skulle utgifterna för förvaltningen enligt departements-

utredningen i en anstalt av samma typ som nuvarande riksförsäkringsanstalt kunna beräknas till cirka 2,200,000 kronor (sannolika medelkostnaden mellan en minimikostnad av 2,026,000 kronor och en maximikostnad av 2,344,000 kronor) och i en anstalt av friare typ till 1,700,000 kronor. I alla dessa siffror ingår kostnaden för skaderegleringen för statens arbetare med 27,000 kronor. Införandet av ett monopol skulle alltså i förra fallet medföra en besparing av cirka 440,000 kronor och i senare fallet av cirka 940,000 kronor. Besparingsmöjligheter av denna storleksordning göra det till en plikt att på allvar upptaga frågan om en omorganisation av olycksfallsförsäkringen. Vid en omorganisation har man självfallet att ur olika synpunkter mot varandra väga argumenten för de två olika typer av monopolanstalter, som torde kunna ifrågasättas. Till frågan om vilken art av monopolanstalt som bör föredragas, skall jag senare återkomma.

Konkurrens-
eller monopol-
system?

Först må det spørsmålet behandlas, huruvida det nuvarande systemet för försäkringens organisation, i vilket olika slag av anstalter tävla om försäkringstagarnas ynnest, har mera avsevärda förtjänster, som skulle bortfalla vid en monopolisering. Är det t. ex. möjligt att arbetsgivarna skulle kunna ernå billigare premier genom ett konkurrenssystem än genom ett monopol-system just på grund av skillnaden i förvaltningens organisation under de båda systemen? Denna fråga kan besvaras så: om arbetsgivarna betraktas som en helhet är det omöjligt, att de ernå lägre premiesatser; ehuru osannolikt, är det dock icke a priori uteslutet, att *vissa* arbetsgivarkategorier kunna komma att tillgodonjuta lägre avgifter genom konkurrenssystemet. Eftertanken säger och erfarenheten visar, att förvaltningen av olycksfallsförsäkringen blir relativt billigare, om försäkringstagarna utgöra stora företag än om de utgöra små. Därest man tänker sig, att samtliga storföretag vore sammanslutna i en anstalt och samtliga småföretag i en annan, skulle alltså förvaltningskostnaden per försäkrad arbetare bliva lägre i storföretagens anstalt än i småföretagens. Det nuvarande organisationssystemet har verkat i den riktningen, att riksförsäkringsanstalten i större utsträckning än bolagen har sina försäkringstagare bland de små arbetsgivarna. Sålunda komma enligt 1922 års statistik per försäkringstagare i riksförsäkringsanstalten genomsnittligt endast 2.9 årsarbetare. I de ömsesidiga bolagen utgjorde genomsnittliga antalet arbetare samma år däremot 13.0 årsarbetare per försäkringstagare. I fyra av bolagen var antalet årsarbetare respektive 251.0, 205.9, 174.9 och 90.3. Man skulle alltså kunna tänka sig, att förvaltningskostnaderna i skilda anstalter bleve avsevärt olika.

Olycksfallsförsäkringens samtliga kostnader, fränsett försäkringsrådet (114,000 kronor) och skaderegleringen för statens arbetare (förvaltningskostnad 27,000 kronor), torde enligt den förut åberopade utredningen i genomsnitt kunna beräknas till omkring 18,260,000 kronor, därav i ersättningar 15,650,000 kronor och för förvaltningen omkring 2,610,000 kronor. Den senare representerade alltså endast 14.3 % av hela kostnaden (eller 16.7 % av själva ersättningskostnaderna).

Till belysning av frågan, hur mycket ett storindustriellt företag belastas av olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader, kunna följande exempel anföras.

Exempel 1. Olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader för en arbetsgivare med 1,000 årsarbetare.

Ersättningspremien antages uppgå till exempelvis 10 kronor pro mille av avlöningssumman (för närvarande riks-försäkringsanstaltens premie för mekaniska verkstäder). Om avlöningssumman beräknas till 2 miljoner kronor, skulle sammanlagda premiebeloppet, avsett till ersättningar, utgöra 20,000 kronor. I förvaltningskostnader skulle härtill komma enligt nuvarande förhållanden i genomsnitt 16.7 % av nettopremiebeloppet eller 3,340 kronor. Med det föreslagna monopolsystemet skulle den genomsnittliga förvaltningskostnaden nedgå till 2,140 kronor d. v. s. förvaltningskostnaderna skulle minska med 1,200 kronor.

Antages förvaltningskostnaden i en monopolanstalt av ämbetsverkets typ till 2,200,000 kronor och frändrages skaderegleringskostnad för statens arbetare, motsvarar detta belopp i genomsnitt 13.9 % av den totala nettopremien. För nu ifrågasvarande arbetsgivare skulle förvaltningskostnadstillägget sålunda uppgå till 2,780 kronor.

I det föregående har förvaltningskostnaden antagits fördelad på arbetsgivarna proportionellt mot ersättningspremierna. Såsom förut (sid. 65) anförts, böra emellertid förvaltningskostnaderna fördelas mellan de olika arbetsgivarna i förhållande till omfattningen av det förvaltningsarbete som i genomsnitt belöper på varje särskild arbetsgivare. Enligt det tidigare (sid. 66) omnämnda, av de sakkunniga upprättade förslaget till förvaltningskostnadernas fördelning i den föreslagna monopolanstalten skulle för den i detta exempel antagne arbetsgivaren förvaltningskostnadstillägget, om en dylik fördelning av förvaltningskostnaderna genomföres, komma att uppgå till cirka 1,200 kronor.

Exempel 2. Olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader för en arbetsgivare med 100 årsarbetare.

Om ersättningspremien såsom i föregående exempel antages uppgå till 10 kronor pro mille av avlöningssumman, den sistnämnda nu beräknad till 200,000 kronor, skulle sammanlagda nettopremiebeloppet i detta fall utgöra 2,000 kronor. I förvaltningskostnader skulle härtill komma enligt nuvarande förhållanden 334 kronor. Med det föreslagna monopolsystemet skulle den genomsnittliga förvaltningskostnaden nedgå till 214 kronor d. v. s. minskningen skulle utgöra 120 kronor. I monopolanstalt av ämbetsverkstyp skulle förvaltningskostnadstillägget uppgå till 278 kronor.

Enligt det av de sakkunniga upprättade, förut (sid. 66) omnämnda förslaget till förvaltningskostnadernas fördelning skulle förvaltningskostnadstillägget komma att uppgå till cirka 170 kronor, därest sådan fördelning genomföres.

Till ytterligare jämförelse kan nämnas, att förvaltningskostnaderna, under förutsättning av oförändrade ersättningsbestämmelser, i den av de sakkunniga föreslagna monopolanstalten beräknas till 9.7 % av de sammanlagda förvaltnings- och ersättningskostnaderna, medan år 1924 förvaltningskostnaderna för Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag genomsnittligt uppgingo till 12.2, för ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö till

12.1 och för samtliga bolag till 13.5 % av bruttopremierna. Härvid har hänsyn icke tagits till utgifter för utskylder och avskrivningar.

Monopolanstalten skulle alltså enligt beräkningarna komma ned till en förvaltningskostnad per årsarbetare, som understiger de nuvarande ömsesidiga bolagens. Exempelen visa emellertid, att *differenserna* mellan olika anstalter i fråga om den enskilde arbetsgivarens förvaltningsbidrag bli till beloppet ganska små. Om man vill iakttaga all möjlig försiktighet vid formulerandet av slutsatsen, kan det dock åtminstone sägas att beräkningarna bekräfta antagandet, att konkurrenssystemets fördelar för storindustrien med hänsyn till förvaltningskostnaderna äro högst problematiska. Då, såsom utredningarna visa, ett monopolsystem överhuvudtaget sänker förvaltningskostnaderna är det mest sannolikt, att besparingarna icke blott skola komma småföretagen till godo utan även storindustrien. Detta bör i varje fall bli följderna om, såsom här förutsättes, monopolanstalten tillämpar premietariffer, vilka differentierats med hänsyn icke endast till de mycket betydande olikheterna i olycksfallsrisken inom olika verksamhetsområden utan även till skillnaderna i förvaltningskostnaderna för stora och små företag.

Premierna torde sålunda, i den mån de bero på förvaltningskostnader, icke ens för storindustrien — den enda företagsgrupp man i detta sammanhang kan tänka på — kunna antagas bli lägre vid ett konkurrenssystem än vid ett förnuftigt arbetande monopolsystem. Men om så är, hur skulle då överhuvudtaget ett konkurrenssystem kunna medföra billigare premier än ett monopolsystem? Det har redan nämnts, att den *stora utgiften* faller på ersättningarna för olycksfallen. Där kan alltså möjligen finnas utrymme för sparsamhet. Om ett konkurrenssystem leder till lägre skadestånd åt olycksfallens offer än ett monopolsystem, så kunna naturligtvis också premierna bli billigare. Skadestånden skola emellertid regleras rättvist enligt lag. Ersättningarna skola icke överstiga de belopp lagen avsett. Icke heller skola de tillmätas med njugghet för att möjliggöra billigare premier, ty det strider mot lagens syfte. Premierna skola icke förbilligas på de skadades bekostnad. En opposition, vars verkliga skäl mot monopoltanken äro grundade på beräkningar av sådan art, ha statsmakterna icke att taga hänsyn till vid avgörandet av frågan om den lämpligaste formen för olycksfallsförsäkringens organisation.

Emot det nu anförda invändes måhända, att allt detta kan se riktigt och logiskt ut på papperet men att — såsom herrar von Sydow, Kempe och Bernström yttrat i granskningsnämnden — varje monopolsystem innebär en fara för slentrian och blir i sin praktiska verksamhet tungrott och dyrbart. Konkurrenssystemets överlägsenhet skulle då bestå däri, att det på grund av sin natur framtvingar vaksamhet gent emot alla oarter, som hota att insmyga sig i förvaltningen. En slentrianmässigt skött och därför dyrbar anstalt skulle under ett konkurrenssystem se sina försäkringstagare försvinna till annan bättre skött anstalt. Detta argument kan icke fränkännas betydelse. Dock må dess vikt icke överdrivas. Fullkomlighet är icke given något system. Den allmänna teorin om konkurrenssystemets företräden framför monopolsystemet — vad än i övrigt kan därom vara att säga — är icke utan vidare tillämplig å en

verksamhet, där tagandet av försäkring icke beror på frivillighet utan på tvång. En monopolanstalt skulle komma att omfatta *alla* landets arbetsgivare, d. v. s. nästan all förvaltningskunnighet som finns inom det enskilda näringslivet i landet. Samtliga arbetsgivare hava intresse av låga premier, och, i den mån dessa påverkas av förvaltningskostnaderna, alltså intresse av att dessa icke onödigt växa på grund av bristande omsikt vid anstaltens skötsel. Nog skulle det vara rätt egendomligt, om icke försäkringstagarnas kritik, som kan framföras i riksdagen, till regeringen och i landets tidningspress, skulle kunna förhindra en monopolanstalt från att sjunka ned i slentrianmässighet och oekonomisk skötsel. Det förslag till monopolanstalt som nu framlägges har dessutom en sådan gestaltning, att arbetsgivarkritiken får fritt spelrum *inom* anstalten själv. Kritiken kan göra sig gällande å anstaltens stämma, i dess revision och med all sannolikhet även i dess styrelse. Under sådana omständigheter förefaller det något långsökt, att såsom argument mot tanken på en monopolanstalt anföra faran för slentrian.

Försäkringen för olycksfall i arbete skiljer sig i sitt grundväsentliga drag från andra försäkringsgrenar därigenom att den är obligatorisk, under det annan försäkring är frivillig. De försäkringsinrättningar som meddela liv-, kapital-, brand-, stöld-, sjöförsäkringar m. m. nedlägga ett synnerligen betydande och kostsamt arbete på att övertala medborgarna att försäkra sina liv, sina fastigheter, sina varor, sina fartyg o. s. v. Genom en mängd variationer i försäkringsvillkoren söka de konkurrerande försäkringsföretagen draga till sig kunder och intressera personer för att taga försäkringar. Försäkringens prestationer äro i fråga om olycksfall i arbete fastställda i lag och skola vara lika för alla personer med samma skada och i samma ställning. De kunna icke eller böra i varje fall icke varieras av olika inrättningar. De olika försäkringsinrättningarna för olycksfallsförsäkringen ha intet anskaffningsarbete i detta ords egentliga mening. Hela deras verksamhet i detta avseende har endast till syfte att förmå försäkringstagarna att övergå från den ena anstalten till den andra — ett uppenbart alldeles onyttigt och oekonomiskt arbete. Splittringen i försäkringsverksamheten medför dessutom ett mycket betydande eljest överflödigt arbete för riksförsäkringsanstalten. Sålunda nödvändiggör denna splittring hela det stora arbetsgivarregistret, omfattande cirka 350,000 arbetsgivare, och annat betydande och kostsamt administrationsarbete — nackdelar av konkurrenssystemet som icke kunna bestridas. Strängt taget är det ägnat att förvåna, att tanken på en monopolisering av olycksfallsförsäkringen mött ett alljämt ihållande motstånd. I den mån detta motstånd är dikterat av fruktan att offren för olycksfallen i arbete skola erhålla för högt tillmätta ersättningar är det helt obefogat. Det tänkbara återstående skälet emot monopoliseringen skulle väl vara det, att storindustrien skulle riskera att till en monopolanstalt få betala ersättningar för olycksfall, som rätteligen borde drabba andra näringsidkare eller företagare. Den risken skulle kunna tänkas uppkomma därigenom att den svenska olycksfallsförsäkringen omfattar även exempelvis jordbruk och hushåll och att premierna för dessa grupper sattes orättvist låga. Antagandet grundar sig på förutsättningen att monopolanstaltens försäkringstekni-

ska personal ej vore sin uppgift vuxen, ett antagande som torde kunna lämnas ur räkningen. Det skulle ju även stå arbetsgivarna fritt att från anstalten erhålla detaljerade uppgifter om anstaltens kostnader för försäkringen samt att av anstalten och sedermera av försäkringsrådet begära rättelse i av anstalten fastställda premier.

Det nu anförda ådagalägger, att föreställningen om de fördelar som konkurrenssystemet skulle erbjuda framför ett monopolsystem, i den mån det gäller den obligatoriska sociala olycksfallsförsäkringen, är en illusion. Till positiv förmån för monopolsystemet utom besparingarna i fråga om förvaltningen tala däremot följande uppenbara fördelar:

- 1) samtliga skaderegleringar komma att ske efter enhetliga grunder;
- 2) ett steg tages på vägen till förenkling och enhetlighet av hela den sociala försäkringen;
- 3) arbetet på återställelsen av invaliders förvärvsförmåga kan fullt systematiskt bedrivas.

Vad punkten 1) beträffar, har olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation medfört, att bedömandet av skadorna och på dem grundade ersättningsanspråk sker i 12 olika bolagsdirektioner och i riksförsäkringsanstalten. Lagen uppdrager vissa grova regler för bedömandet av dessa spörsmål, men självfallet är, att varken lag eller reglementen äro i stånd att föreskriva, hur en skada och därför utgående ersättning med alla möjligheter till nyansering skall värderas. Det skulle vara högst förvånansvärt, om ett stort antal direktioner, som arbeta utan närmare kontakt med varandra, vid bedömandet av skadorna skulle komma till alldeles lika resultat. Vid bedömandet av invaliditet spela ofta skälighetssynpunkter en stor roll. Vilken betydelse det härvidlag har att enhetliga grunder för bedömandet tillämpas framgår därav, att under åren 1920—1922 invaliditetsersättningarna uppgingo till ett belopp av 27.1 miljoner kronor eller 67.1 % av samtliga ersättningar (enligt den obligatoriska försäkringen, exklusive statens arbetare). Antalet invalider under samma tid var 6,115, sammanlagda antalet invaliditetsprocent 146,756 och medelinvaliditetsgraden sålunda 24.0. För varje fall i vilket invaliditetsgraden nedsattes eller höjdes med 1 procent, minskas eller ökas kostnaden för försäkringsinrättningen med i genomsnitt ej mindre än inemot 185 kronor.

I den mån likartade skador bliva olika bedömda och ersättningarna följaktligen bli olika stora uppstår misstroende mot hela försäkringen. Till undvikande härav är det ett vitalt samhällsintresse att skaderegleringen kan ske efter enhetliga grunder. Det är sant att försäkringsrådet, i händelse av besvär över beslutade ersättningar och även genom fortlöpande kontroll, kan tillse, att enhetliga principer tillämpas vid utmätandet av skadestånden hos vilken anstalt försäkringen än är tagen. Men om försäkringsrådets verksamhet i detta avseende skulle skänkas full effektivitet, så skulle dess verksamhet komma att svälla ut på ett sätt, som alla skulle anse orimligt. Med den månghövdade organisation olycksfallsförsäkringen har skulle försäkringsrådet nämligen då helst undersöka alla avslagsbeslut samt viktigare skaderegleringsbeslut i de olika försäkringsinrättningarna. En mindre rationell organisation än den som förutsät-

ter, att underinstansernas beslut mera regelmässigt skulle behöva prövas i en överinstans är det svårt att föreställa sig. En dylik organisations bristfällighet framträder särskilt skarpt i ljuset därav, att skapandet av enhetliga grunder för prövningen utan svårighet kan ske i första instans. Den säkraste garantien härför är uppenbarligen, att prövningen av skadorna och ersättningsanspråken äger rum uti samma anstalt.

Det nu anförda torde även klargöra, att ur deras synpunkt, vilka bliva offer för olycksfallen, ett monopolsystem har mycket väsenliga fördelar framför konkurrenssystemet. Har man ansett det nödvändigt att stifta en särskild lag för att tillförsäkra dessa offer rimliga existensvillkor, borde man icke undandraga sig plikten att skapa de organisatoriska förutsättningarna för att all rimlig rättvisa skall vederfaras dem i överensstämmelse med lagens syften och ändamål.

Lika viktigt som nyss berörda spörsmål är den redan inledningsvis berörda huvudpunkt i de nuvarande strävandena inom socialförsäkringen, som åsyftar att skapa förutsättningar för ett intimt samarbete mellan socialförsäkringens olika grenar. Bland annat i detta syfte kommer för 1926 års riksdag att framläggas förslag till en sjukkasereform, i vilken ingår som ett viktigt led lokal centralisation av sjukkaserverksamheten. Så länge sjukförsäkringen är frivillig. kunna sjukkassorna icke lämpligen förpliktas att övertaga någon viss del av olycksfallsförsäkringen. Men kommer sjukkasereformen att bli beslutad, blir det dock möjligt att träffa avtal med ett stort antal sjukkassor om övertagande av de kortvarigare olycksfallen. Jämförelsevis snabbt borde dylika avtal kunna träffas för de flesta större industriorter i landet. Det behöver icke närmare utvecklas, att detta samarbete skulle i hög grad försvåras om icke helt äventyras, därest arbetarna å vederbörande ort vore splittrade å ett stort antal olycksfallsförsäkringsinrättningar. Monopoliseringen av olycksfallsförsäkringen är alltså en viktig förutsättning för förenklingen, enhetligheten och samarbetet inom hela socialförsäkringen. Vinsten av samarbetet komme framför allt att bestå i en väsentligt förbättrad kontroll över sjukdagarnas antal vid olycksfall i arbete samt däri, att de skadade hastigare erhöles sin sjukhjälp. Därjämte skulle decentraliseringen av de kortvariga olycksfallen från centralanstalten till lokalorgan med all sannolikhet leda till förenklingar i den centrala administrationen och därmed till ytterligare minskningar av förvaltningskostnaderna. Till denna möjlighet har dock i här åberopade beräkningar ingen hänsyn tagits.

Ur nationalekonomisk synpunkt likaväl som ur invalidernas egen är det ingalunda oviktigt, huruvida de skadade kunna återvinna sin förvärvsförmåga helt eller delvis. En systematisk verksamhet i detta syfte torde väsentligen lättare kunna bedrivas under ett monopolsystem än under ett konkurrenssystem.

Om sålunda ett monopolsystem kan anses vara att bestämt föredraga framför konkurrenssystemet, återstår frågan om monopolanstaltens organisation. I detta avseende äro meningarna delade bland monopoltankens anhängare. Några förmena, att handhavandet av monopolet bör anförtröts en anstalt av den

Centralanstaltens organisation.

nuvarande riksförsäkringsanstaltens typ, d. v. s. ett centralt ämbetsverk, organiserat enligt traditionen. Andra hålla före, att monopolet bör handhavas av en anstalt, skild från statsverket och organiserad i huvudsak efter bilden av den moderna typen för enskilda företag.

Det svenska ämbetsverket har historiskt vuxit upp för att handhava statens allmänna administrativa uppgifter, innan staten hade tillagts omsorgen om ekonomiska företag. Tröghetens lag har verkat så, att samma förvaltningsorganisation utan vidare uppbyggdes även för skötseln av statsuppgifter, som principiellt och praktiskt äro helt andra än de som i allmänhet åligga de centrala ämbetsverken och Kungl. Maj:ts kansli. Hur väl lämpat för allmänna förvaltningsuppgifter i äldre mening ämbetsverket med dess stadga och fasthet än är, torde det icke erbjuda den bästa möjliga organisationsformen för en sådan verksamhet som olycksfallsförsäkringen. En försäkringsinrättning är i övervägande grad ett ekonomiskt företag. I ett dylikt företag behöver personalen **ingalunda** alltid den särskilda art av kvalifikationer, som kräves av ämbetsmannen. Praktiskt handlag i organisationsfrågor kan hava större betydelse än en examen. Förmåga att taga ett ansvar på egen hand, att fatta ett snabbt beslut kan ofta vara viktigare än ingående kunskap uti svensk författningssamling. Besparingskommittén uttalar på tal om att förlägga monopolet till en statsinstitution:

»Det torde icke kunna undvikas, att en dylik anstalt kommer att medföra betydande risk för en tung förvaltning med benägenhet att stelna i givna former. I en statsinstitution äro anpassningsmöjligheterna vid verksamhetens bedrivande väsentligt kringskurna på grund av tvånget att i stort och smått följa i detalj uppgjorda reglementen samt i följd av tjänstemännens oavsättlighet, stelheden i avlöningssystemet och slutligen hänsyn i befordringsfrågor till i många fall praktiskt ofruktbara formella meriter.»

Detta uttalande äger tillämplighet å en statsinstitution med ämbetsverkets byråkratiska byggnad. Däremot träffas en friare gestaltad organisation icke av besparingskommitténs karaktäristik, även om staten skulle ha förbehållit sig huvudinflytandet därinom.

Icke heller i en i privatföretagets fria former arbetande anstalt kan naturligtvis all byråkratism avskaffas. Så snart en förvaltning har växt utöver en viss storlek, bli alltid i en viss grad instruktioner och reglementen liksom en viss arbetskontroll oundgängliga. Så stela och stränga former som ämbetsverkets blir det dock icke frågan om. Instruktioner och reglementen meddelas icke av Kungl. Maj:t, avlöningarna för personalen bestämmas icke av riksdagen, fullmakter å tjänsterna förekomma icke. I den mån instruktioner och anordningar behöva förändras, kan detta ske snabbt och utan byråkratiska omgångar genom beslut av vederbörande direktör eller anstaltens styrelse. Behövliga förändringar i organisationen, i personalbeståndet, dess fördelning på olika avdelningar o. s. v. kunna genomföras utan dröjsmål, då de blivit påkallade. Över huvud taget kan den från statsmakternas direkta ledning befriade anstalten prestera en helt annan smidighet i anpassningen till alla de skiftningar som utvecklingen medför. Till mer eller mindre ledande

poster kunna antagas personer som besitta för uppgifterna lämpliga egenskaper, utan hänsyn till formell kompetens, till intjänta tjänsteår eller till andra av de befordringsmeriter som spela en så stor roll uti statsförvaltningen. Om en tjänsteman i verket visar initiativkraft och gott omdöme, lönar sig en ansträngning för honom, ty han kan då påräkna att bli ihågkommen vid tillsättande av högre tjänster, även om han saknar någon examen. Har han en gång avancerat till en högre tjänst, skyddas han icke i denna sin ställning av en kunglig fullmakt, om han försjunkar i slentrian. Han känner sin egen välfärd beroende därav, att han bevarar livaktigheten och initiativlusten även sedan möjligheterna för honom att vinna ytterligare befordran kunna ha nått sitt slut. Utsikterna till att en effektivt och billigt fungerande förvaltningsorganisation skall kunna bibehållas vid sin ursprungliga friskhet äro alltså större i en fri anstalt än i ett ämbetsverk. Det nu anförda talar uppenbart för att, vad sådan verksamhet angår som det här är fråga om, den fria monopolanstalten är överlägsen ämbetsverket. Fördelen av en dylik anstalt framstår för övrigt redan från början däruti, att den beräknats bli cirka $\frac{1}{2}$ miljon kronor billigare i drift om året än en anstalt av den nuvarande riks-försäkringsanstaltens typ.

Har man kommit till den slutsatsen att införande av ett monopol för olycksfallsförsäkringen bör ske i den fria anstaltsformen, återstår emellertid en fråga av vital betydelse. Vem skall hava avgörande inflytande i anstalten? Besparingskommittén föreslog som bekant, att arbetsgivarna praktiskt taget skulle göras allenarådande i densamma. Om statsmakterna avstå från sin *direkta* myndighet över olycksfallsförsäkringens förvaltning, måste denna myndighet överlåtas på någon annan. Tanken i departementsförslaget liksom i besparingskommitténs förslag är att den högsta myndigheten skall utövas av en stämman. Denna stämman skall välja styrelse, och styrelsen skall tillsätta chef för anstalten. Anstaltens omedelbara och faktiska ledning kommer att ligga i styrelsens och chefens händer. Maktfördelningen inom anstalten kommer helt att bero på stämmans sammansättning. Besparingskommittén föreslog, att arbetsgivarna skulle erhålla en betydande majoritet i stämman. Eftersom arbetsgivarna skola betala, böra de också få bestämma — så var besparingskommitténs tankegång. Det sägs bl. a. i besparingskommitténs betänkande:

»Då det åligger arbetsgivarna att bekosta de ersättningar, som utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen, synes det obetingat vara skäligt att de själva få ordna försäkringsorganisationen, i den mån det icke inkräktar på de försäkrades rätt.»

Detta resonemang synes mig ohållbart. Olycksfallsförsäkringens förvaltning har att ombesörja två olika slags uppgifter. Det ena slaget består i att bedöma inträffad skada och de ersättningsanspråk som kunna grundas på denna. Det andra slaget av uppgifter består i att bestämma olika arbetsgivares avgifter, inkassera dessa och till vederbörande utbetala fastställda skadeståndsbelopp. Om de senare uppgifterna än skulle kunna överlämnas till en allsidigt sammansatt arbetsgivarorganisation, så måste dock de förra handhavas av ett fullt opartiskt organ. En skilsmässa mellan olycksfallsförsäkringsorganisatio-

Statlig eller arbetsgivar-majoritet i riks-försäkringsstämman?

nens två slag av uppgifter torde emellertid i det stora hela icke praktiskt låta sig genomföra. Lagens syfte är att giva den skadade vad honom tillkommer. Bredvid detta syfte spela de kostnader förvaltningen medför sin betydelsefulla roll, men det är icke rimligt att överordna intresset för en billig administration över intresset för de skadades rättsanspråk. Fasthåller man vid att olycksfallsförsäkringens viktigaste funktion är att de skadade erhålla sin rätt, kan man icke medgiva, att makten i försäkringsanstalten förlägges hos arbetsgivarna. En lagstiftning av denna art fyller sitt ändamål först om förtroendet för dess tillämpning i praxis blir grundmurat. Det är svårt att föreställa sig, att de skadade skulle komma att hysa det nödvändiga förtroendet för en monopolanstalt, i vilken arbetsgivarna själva fastställde de ersättningar som skulle utgå till de skadade. Arbetsgivarnas intresse av låga premier skulle ständigt underhålla misstanken, att de låga premierna åstadkommits mindre på grund av billig förvaltning än på bekostnad av de skadades lagliga rättigheter. Det är visserligen sant, att en överinstans som försäkringsrådet kan rätta till oriktigheter, men, såsom förut påpekats, vore det en föga rationell ordning, om överinstansens ingripande mot försäkringsinrättningens beslut i skaderegleringsfrågor mera regelmässigt skulle vara påkallat. Detta skulle för övrigt alltid komma att medföra ett dubbelarbete i stor utsträckning, varigenom förvaltningskostnaderna svårligen skulle kunna hållas nere på en rimlig nivå. Lagens egna syften bjuda, att det avgörande inflytandet uti försäkringsinrättningen icke förlägges till arbetsgivarna utan hos samhället, för vars opartiskhet både de betalande arbetsgivarna och de ersättningsberättigade skadade från början kunna hysa fullt förtroende. Statsmakterna ha stiftat lagen och böra följaktligen taga på sitt ansvar att lagens syften bli rättvist tillgodosedda. Med hänsyn härtill synes det naturligt, att staten förbehåller sig den makt uti anstalten, som en bestämd majoritet i anstaltens stämma kan skänka. Åt representanter för de betalande arbetsgivarna och de ersättningsberättigade arbetarna bör skänkas en ställning inom anstalten, som giver dem möjlighet att var från sina utgångspunkter kunna inifrån följa och inverka på anstaltens förvaltning och alla åtgärder. Detta sker därigenom att nämnda båda parter erhålla en väl tillmätt representation uti stämman och bland anstaltens revisorer. Med det förslag som nu framlägges till sammansättning av stämman med 16 representanter för staten, 7 representanter för arbetarna och 7 för arbetsgivarna torde här framförda synpunkter bliva tillbörligt tillgodosedda. Det fastslås icke i lag, att de båda intressegrupperna i stämman skola vara företrädde i styrelsen, men man kan lugnt utgå ifrån att så blir fallet, därest lämpliga kandidater från deras håll uppställas. I varje fall ha de genom sin representation både i revisionen och stämman tillfälle att framställa anmärkningar, erinringar och yrkanden. Tanken att statens representanter i stämman och i styrelsen skulle ignorera befogade anmärkningar förutsätter, att staten skulle låta sig representeras av personer, som på grund av alltför låga kvalifikationer vore olämpliga för sitt uppdrag. Misstankar i denna riktning torde sakna grund.

Genom att överflytta förvaltningskostnaden för en monopolanstalt på arbetsgivarna uppstår enligt de verkställda beräkningarna en årlig besparing för staten i förvaltningskostnader av 848,000 kronor och efter avveckling av övergångsstaten av 1,113,000 kronor. Arbetsgivarnas *nuvarande* belastning för olycksfallsförsäkringens förvaltning ökas dock endast med 175,000 kronor. Den nationalekonomiska besparingen efter övergångsstatens avveckling skulle sålunda bli 938,000 kronor.

De ekonomiska verkningarna av den ifrågasatta omorganisationen.

Att de nu angivna siffrorna för besparingen med 25,000 kronor överstiga den i *Bilaga C* i tablån å sid. 286 angivna besparingen (823,000 och 1.088,000 kronor, respektive 913,000 kronor) beror därpå, att här endast räknats med monopolanstaltens kostnader men att olycksfallsförsäkringens monopolisering synes böra få till följd en förstärkning av försäkringsrådets kompetens. Det föreslås sålunda att försäkringsrådet skall förstärkas med ledamöter med försäkringsteknisk sakkunskap och beredas tillgång till att i och för bedömande av ersättningskrav i ökad omfattning anlita läkare. Därav föranledda utgifter beräknas till 25,000 kronor. På sätt i annat sammanhang skall anföras, hava med den ifrågasatta organisationen kostnaderna för försäkringsrådet ansetts böra helt bestridas av statsmedel.

Till de nu angivna beloppen kan besparingen av flera skäl, på vilka det i annat sammanhang blir anledning att ingå, icke uppgå förrän efter två övergångsår. För det budgetår, under vilket reformen genomföres — alltså enligt detta förslag budgetåret 1926—1927 — kan densamma beräknas medföra en besparing i jämförelse med de faktiska kostnaderna år 1924 av cirka 530,000 kronor. För nästföljande budgetår har statsverkets besparing i jämförelse med kostnaderna sistnämnda år beräknats komma att stiga till cirka 650,000 kronor, för att budgetåret därpå uppnå det förut angivna beloppet eller omkring 825,000 kronor.

De i det föregående angivna kostnadssiffrorna grunda sig, såsom anförts, på beräkningar, som utförts av de inom departementet tillkallade sakkunniga eller genom deras försorg. I fråga om en närmare redogörelse för de ekonomiska verkningarna av förslaget tillåter jag mig att hänvisa till den av byråchefen Odelstierna utförda, förut omnämnda sammanställningen av de sålunda verkställda beräkningarna, vilken återfinnes i *Bilaga C* till detta protokoll. I fråga om dessa beräkningar vill jag i detta sammanhang ytterligare endast anmärka, att verkställd granskning av de utförliga kalkyler, särskilt i vad angår personalbehov och löneförmåner, som ligga till grund för uppskattningen av kostnaden för den nya riksförsäkringsanstalten givit vid handen, att dessa kalkyler äro verkställda med nödig försiktighet. Därutinnan vill jag särskilt framhålla, att avlöningssumman uppskattats under förutsättning att alla tjänstemän nått upp till den för deras ställning avsedda slutlönen, något som aldrig lär komma att samtidigt inträffa. Även i flera andra fall torde beräkningarna, såvitt nu kan bedömas, vara tilltagna med säkerhetsmarginal.

I detta sammanhang torde vidare böra nämnas den ställning i rättsligt hänseende, som skulle tillkomma den blivande riksförsäkringsanstalten.

Riks-
försäkrings-
anstaltens
rättsliga
ställning.

I överensstämmelse med de grunddrag för den nya anstaltens organisation, som jag i det föregående angivit, lärer det böra fasthållas, att anstalten skall vara ett särskilt rättssubjekt, fristående i förhållande såväl till staten som till arbetsgivarna. Anstalten skall alltså i rättsligt hänseende icke vara ett statsorgan men icke heller en arbetsgivarsammanslutning. Vad ställningen till staten beträffar, innebär detta i formellt hänseende, att statens befogenheter gentemot anstalten komma att vara fullständigt reglerade i lag, så att statsmakterna icke i vidare mån än sådant i lag är medgivet äga i administrativ väg lämna anstalten föreskrifter eller mot densamma utöva befogenheter. Vidare innebär denna anstaltens ställning, att därest mot förmodan mellan staten och anstalten uppkommer en tvist, som icke kan lösas under hand, den skall hänskjutas till domstol. Det är emellertid synnerligen osannolikt att tvister av sådan art skola uppkomma. Blott i så måtto skulle ett rättsligt samband komma att finnas mellan staten och anstalten att, på skäl vartill jag återkommer i specialmotiveringen, det ansetts böra stadgas, att därest anstalten i en framtid skulle komma att upphöra, statsverket skall mot övertagande av anstaltens samtliga tillgångar ansvara för fullgörande av samtliga anstalten vid tiden för upphörandet åvilande förpliktelser. Sistnämnda bestämmelse innebär emellertid snarare ett åtagande i förhållande till de ersättningsberättigade, för att de skola äga trygghet att alltid få vad dem tillkommer, än en utfästelse gentemot anstalten.

Vad angår den blivande riksförsäkringsanstaltens förhållande till arbetsgivarna skulle dessa gentemot anstalten icke hava andra förpliktelser än som åligga dem på grund av skyldigheten att gälda försäkringsavgifter till anstalten enligt de i olycksfallsförsäkringslagen givna bestämmelserna. Någon personlig ansvarighet för anstaltens förbindelser skulle alltså icke åligga arbetsgivarna; något sådant vore tydligen icke rimligt, då ju arbetsgivarna enligt lag skulla vara *skyldiga* att tillhöra anstalten. Dock böra arbetsgivarna vara skyldiga att underkasta sig förhöjning i de i förhållande till själva försäkringsrisken uträknade avgifterna och sålunda bidra till utjämnande av förlust, som kan uppkomma på anstaltens verksamhet.

Beträffande den ifrågasatta riksförsäkringsanstaltens ställning i förhållande till gällande lagstiftning är att märka, att lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse icke blir tillämplig å anstalten, då från denna lags tillämplighet är undantagen av staten inrättad anstalt. Ej heller är den allmänna bolags- eller föreningslagstiftningen tillämplig därå. De erforderliga reglerna rörande anstaltens rättsställning, dess organisation och uppgifter böra förty meddelas i särskild lag.

Förhållandet i ekonomiskt avseende mellan staten och riksförsäkringsanstalten.

Av vad nyss anförts angående riksförsäkringsanstaltens rättsliga karaktär torde även följa, vilka grundsatser som böra gälla i avseende å de ekono-

miska mellanhavandena mellan staten och anstalten. För de uppgifter anstalten ombesörjer för statens räkning liksom för de tjänster från statens sida, som anstalten för sin verksamhet behöver taga i anspråk, synes i överensstämmelse med det nu sagda såväl statsverket som anstalten skola lämna gottgörelse, vilken dock å ömse håll torde böra utom i visst fall (se i det följande vid D, sid. 87) begränsas till självkostnaderna.

De statliga uppgifter, som anstalten enligt vad nu sagts skulle hava att fylla, bestå huvudsakligen i den — mindre omfattande — verksamhet, som nu handhåves av riks försäkringsanstalten vid sidan av den egentliga olycksfallsförsäkringen. Såsom i specialmotiveringen närmare skall angivas, torde nämligen denna verksamhet böra åtminstone tills vidare anförtros åt den nya riks försäkringsanstalten. Dessutom skulle enligt ett inom socialdepartementet utarbetat förslag rörande moderskapsunderstöd åt kvinnor i industriellt arbete, vilket förslag är avsett att föreläggas 1926 års riksdag, åt anstalten överlämnas att bestämma och utgiva dessa understöd. De belopp som anstalten till fullgörande av sådana statsuppgifter i olika hänseenden skall utgiva i *ersättningar* eller *understöd* till enskilda skola givetvis bestridas genom statsanslag. Vad angår de med utövande av dylik verksamhet förenade *förvaltningskostnaderna*, synas desamma böra ersättas anstalten, sedan anstalten inkommit med uppgift om kostnadernas belopp och denna uppgift av Kungl. Maj:t granskats. En preliminär uppskattning av ifrågakvarande förvaltningskostnader har givit vid handen, att det sammanlagda omkostnadsbeloppet för alla från den äldre anstalten övertagna verksamhetsgrenar skulle uppgå till omkring 90,000 kronor årligen. Därtill skulle eventuellt komma kostnaden för bestämmande och utgivande av oförmälda moderskapsunderstöd, vilken kostnad torde komma att uppgå till omkring 25,000 kronor om året.

*Anstaltens
tjänster åt
staten.*

Enligt grunderna för den nya organisationen av olycksfallsförsäkringen skulle, på sätt i det följande skall utvecklas, den nya anstalten jämväl hava att bestämma olycksfallsersättningarna till statens arbetare, i den mån sådana ersättningar skola utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen. Jämväl kostnaden för detta bestyr, vilken ansetts kunna uppskattas till omkring 27,000 kronor årligen, skall enligt förslaget (18 § 1 och 2 mom. i olycksfallsförsäkringslagen) ersättas anstalten av staten.

Såsom ett statens organ tager den nuvarande riks försäkringsanstalten — enligt eller utan särskilda bestämmelser — statens övriga organ i anspråk, i den mån så erfordras för utövande av dess verksamhet, och självklart är, att anstalten icke för detta bistånd lämnar någon ersättning. Jämväl den nya anstalten torde i vissa avseenden böra få bistånd från olika statsorgan. Sålunda torde, i överensstämmelse med vad nu är fallet beträffande riks försäkringsanstalten, även den ifrågasatta centralanstalten komma att vara hänvisad till *mantalskrivningsväsendet* för erhållande av uppgifter rörande arbetsgivarna i landet. Därjämte synes *uppbörden* av försäkringsavgifter för de mindre arbetsgivarna alltjämt böra ske i samband med den allmänna kronouppbörden och icke erlagda avgifter liksom för närvarande *indrivas* i den ordning, som om resterande kronoutsylder är stadgad. Dessutom skulle centralanstalten enligt före-

*Statens
tjänster åt
anstalten.*

liggande lagförslag äga rätt att där så erfordras hos vederbörande myndighet begära, att *polisförhör* verkställes rörande inträffat olycksfall.

A. *Mantals-
skrivnings-
och upp-
bördsväsen-
det.*

I överensstämmelse med det förut anförda bör anstalten lämna ersättning för de kostnader, som detta bistånd vållar staten. I fråga om dessa kostnader har i en på föranstaltande av de sakkunniga upprättad promemoria, vad till en början angår *anlitande av mantalsskrivnings- och uppbördsväsendet*, anförts följande:

Utredning
genom de
sakkunniga.

»Vad beträffar *mantalsskrivningsväsendets utnyttjande* för uppgifter rörande de mindre arbetsgivarna, föranleder denna prestation icke några nämnvärda utgifter för statsverket. Mantalsskrivningsväsendet funktionerar oberoende av de uppgifter rörande antalet anställda och deras sysselsättning, som insamlas för olycksfallsförsäkringens räkning. Visserligen kommer *mantalsskrivningsförrättarnas arbete att något ökas* på grund av dessa uppgifter. Då emellertid mantalsskrivningsförrättarna, såsom för närvarande i allmänhet är fallet, komma att i egenskap av anstaltens ombud särskilt avlönas av centralanstalten för sitt arbete med upprättandet av arbetsgivarförteckningarna, bör denna ersättning avvägas så, att den även kan anses motsvara det ökade besväret vid mantalskrivningen. Under sådana förhållanden synes någon ersättning härför till statsverket icke skäligen kunna åläggas centralanstalten.

Att uppskatta värdet av de fördelar, som ett *utnyttjande av uppbördsväsendet innebär*, är självfallet förknippat med betydande svårigheter. En möjlighet härför erbjuder jämförelsen med förhållandena inom det privata försäkringsväsendet. För livförsäkring och sjukförsäkring beräknas den rena inkassoprovisionen i regel till 2 % av premien. För den privata, frivilliga olycksfallsförsäkringen tillämpas visserligen något högre inkassoprovisioner, men dessa torde i viss mån även få betraktas såsom anskaffningsprovision, vilket moment icke har någon motsvarighet, då fråga är om en obligatorisk försäkring.

Under sådana förhållanden synes värdet av uppbördsväsendets utnyttjande närmast kunna jämföras med liv- och sjukförsäkringens inkassoprovisioner.

Härav följer emellertid icke, att uppbörden av de mindre arbetsgivarnas olycksfallsförsäkringsavgifter skulle för statsverket innebära en utgift, motsvarande 2 % av det uppburna avgiftsbeloppet. Uppbördsväsendet funktionerar nämligen oberoende av dess utnyttjande för föreliggande ändamål. Påförandet av olycksfallsförsäkringsavgifter för mindre arbetsgivare torde endast i relativt få fall föranleda utskrivande av debetsedel, som annars icke skulle hava utskrivits. Därest särskild debetsedel skulle för ändamålet utskrivas, åtnjuta vederbörande häradsarkivare viss ersättning härför, som erlagges av den, för vilken debetsedeln utskrives. Det torde under sådana förhållanden kunna ifrågasättas, huruvida tillhandahållandet av uppbördsinstitutionen medför några nämnvärda utgifter för statsverket. I varje fall synas dessa ökade utgifter icke kunna uppskattas till mer än högst hälften av den inkassoprovision, som tillämpas vid uppbörd av livförsäkrings- eller sjukförsäkringspremier, eller till 1 % av premiesumman. Då försäkringsavgifterna för mindre arbetsgivare kunna uppskattas till cirka 2 miljoner kronor, skulle sålunda nämnda procentsats motsvara en avgift av 20,000 kronor årligen.»

Departement-
schefen.

Till vad sålunda anförts kan jag i huvudsak ansluta mig.

B. *Indrivningsväsen-
det.*

Beträffande *indrivningen av försäkringsavgifterna* anföres i oförmälda promemoria väsentligen följande:

Utredning
genom de
sakkunniga.

»*Indrivningsväsendet* tillämpas vid indrivningen av resterande kronoutslyder oberoende av huruvida å debetsedeln olycksfallsförsäkringsavgift finnes

upptagen eller ej och kan sålunda i de fall, där indrivningen avser *försäkringsavgifter hos mindre arbetsgivare*, i allmänhet icke medföra några kostnader för statsverket, så mycket mindre som den indrivningsavgift, vederbörande arbetsgivare har att erlägga, kommer att något ökas på grund av att olycksfallsförsäkringsavgiften finnes upptagen å debetsedeln, utan att indrivningsarbetet härigenom kommer att fördyras.

Något annorlunda gestalta sig förhållandena, då indrivningen gäller *försäkringsavgifter, som avse större arbetsgivare*, i vilket fall särskilda åtgärder från statens sida bliva erforderliga. Härvid må dock framhållas, att arbetsgivare, som underlåter att i föreskriven tid inbetala påförd försäkringsavgift, enligt gällande förordning om uppbörd av olycksfallsförsäkringsavgifter, skall erlägga böter med 3 % av den förfallna avgiftens belopp. Av ifrågavarande böter tillfaller en tredjedel den som verkställt indrivningen och två tredjedelar statsverket. Då förevarande bötesbelopp, enligt vad av motiven till nämnda förordning synes framgå, beräknats även med hänsyn till statsverkets kostnader för indrivningen, torde icke heller indrivningen av de större arbetsgivarernas premier kunna föranleda några ökade utgifter för statsverket.

För övrigt synes omfattningen av indrivningsarbetet vara stätt i avtagande, sålunda uppingo de försäkringsavgifter för större arbetsgivare, som under åren 1922, 1923 och 1924 från riksförsäkringsanstalten överlämnades till indrivning, till omkring 682,000, 356,000 och 256,000 kronor respektive. Skulle nämnda 3 % icke förslå för täckande av kostnaderna för indrivningen, synas bötesbeloppen lämpligen kunna höjas till samma belopp som enligt gällande uppbördsreglemente utgå vid försummad inbetalning av påförda kronoutskylder. Ifrågavarande bötesbelopp utgå med 3 % av utskyldernas slutsumma, då densamma ej överstiger 25 kronor, men med 6 %, när den överstiger 25 kronor.»

Förutom vad sålunda anförts till stöd för att ersättning från riksförsäkringsanstalten icke bör utgå för indrivningen av försäkringsavgifter må framhållas, att föreliggande lagförslag utgår från att, liksom för närvarande gäller enligt 19 § tredje stycket i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, staten skulle förskjuta påförda försäkringsavgifter som icke blivit på föreskrivet sätt erlagda, vilket innebär, att i den mån indrivning ej kan ske statsverket bär förlusten därför. Med en sådan bestämmelse kan det sägas vara statsverkets sak att bekosta indrivningen av de avgifter varmed det sålunda förskotterade beloppet skall täckas.

Departementschefen.

Beträffande vidare *rätten att hos vederbörande myndighet begära polisförhör* torde denna rätt icke komma att utnyttjas i något större antal fall. För närvarande kan antalet fall, då polisförhör begäres, uppskattas till omkring 300 om året. Något ersättningsbelopp för ifrågavarande bistånd torde för den skull icke behöva beräknas.

C. Polisförhör.

Enligt vad sålunda anförts skulle den enda kostnad, som på grund av nu berörda förhållanden behöver beräknas för den nya anstalten, vara ersättning för uppbörden av försäkringsavgifter för mindre arbetsgivare med ett belopp av 20,000 kronor årligen, vilket belopp också är det som upptagits i den som *Bilaga C* vid statsrådsprotokollet fogade promemorian.

Sammanfattning.

Ytterligare en fråga är emellertid att i detta hänseende beakta. Under det att den nuvarande riksförsäkringsanstalten såsom ett statens verk åtnjuter frihet från erläggande av postavgifter, torde den nya anstalten bära själv stå

D. Postavgifter.

sina kostnader i detta hänseende, därvid emellertid bör så ordnas, att postavgift icke skall erläggas för varje särskild försändelse. I stället synas postavgifterna böra erläggas på samma sätt som gäller beträffande statens affärsdrivande verk, vilka hava att erlägga en efter vissa grunder beräknad summa i ett för allt. Att uppgöra en kalkyl angående till vilket belopp en ersättning, beräknad efter dylika grunder, skulle komma att uppgå, är givetvis ganska vanskligt. Ett försök till uppskattning, som — med ledning av en på grundval av riks försäkringsanstaltens erfarenhet verkställd ungefärlig beräkning av antalet postförsändelser av olika slag för den nya anstalten — gjorts av vederbörande byråchef i generalpoststyrelsen, har lett till resultat, att den ersättning den nya anstalten skulle hava att utgiva, skulle uppgå till omkring 150,000 kronor årligen. En särskild undersökning har emellertid givit vid handen, att därest postgirosystemet kommer till användning, kostnaden kan beräknas nedgå till omkring 90,000 kronor. Det kan i detta sammanhang förtjäna erinras, att såsom förut antytts statens *nuvarande* utgifter, beräknade efter *självkostnad*, för riks försäkringsanstaltens försändelser kan uppskattas till omkring 80,000 kronor årligen. Detta belopp skulle alltså, om den nya anstalten betalar postavgift, avgå från statens utgifter eller rättare från dess omkostnader och alltså utgöra en genom omorganisationen vunnen ytterligare besparing för staten. Hänsyn till denna utgiftsminskning har också tagits såväl i de förut återgivna kostnadsberäkningarna som i oförmälda *Bilaga C*.

Skattefrihet. Med hänsyn till arten av den nya antaltens verksamhet, vilken principiellt icke skall lämna någon vinst, synes det uppenbart, att för uppkommande överskott av samma verksamhet icke bör erläggas skatt till stat och kommun. Förslag i sådant hänseende torde alltså böra föreläggas riksdagen men lär därmed kunna anstå till år 1927.

Besvärinstansen.

I samband med behandlingen av principerna för organisationen har jag haft anledning att något beröra spörsmålet om hur med denna organisation besvär förfarandet lämpligen borde ordnas. Jag anhåller nu att få något närmare ingå på hithörande frågor.

Besparingskommittén. Förut har anförts (sid. 51 ff.), att enligt besparingskommitténs förslag försäkringsrådet skulle upphöra och att klagomål över den så kallade försäkringsavdelningens beslut skulle prövas av två besvärsnämnder eller sektioner därav, vilka skulle tillika med försäkringsavdelningen m. fl. avdelningar ingå i ett gemensamt verk, riks försäkringsverket. Tillika har redogjorts för den föreslagna sammansättningen av dessa nämnder och sektioner samt sättet för ärendenas föredragning inför dem. Genom besvärinstansens inflyttning i samma anstalt som försäkringsavdelningen torde kommittén framför allt hava avsett att vinna de fördelar, som kunna anses förenade med ett intimt samarbete mel-

lan besvärinstanserna och den i första hand beslutande inrättningen. Beträffande sammansättningen av de föreslagna besvärsmyndigheterna utgick kommitténs förslag från att det skulle vara till fördel, om sådana besvärärenden som i regel för de rättssökande vore av relativt mindre betydelse — dit kommittén hänförde frågor rörande sjukersättning och begravningshjälp — kunde avskiljas från övriga ärenden och behandlas under mera förenklade former än dessa.

Mot besparingskommitténs förslag i denna del gjordes invändningar från olika håll. Skälen för *riksförsäkringsanstaltens* avstyrkande voro i huvudsak följande: Under de förutsättningar, från vilka kommittéförslaget utginge, syntes det icke tillfredsställande att överlämna en så viktig uppgift som besvärsprövningen åt tillfälliga, för kort tid i sänder förordnade personer såsom bisysselsättning för dem. En rätt lagtillämpning på detta område förutsatte ingående kunskaper och studier av motsvarande utländska förhållanden. Även fordrades auktoritet och stabilitet i avgörandena, något som knappast kunde garanteras ensamt genom föredragning av ärendena av en person, som icke hade någon röst vid deras avgörande. Även ur enhetlighetens synpunkt syntes den föreslagna organisationen vara mindre lämplig, då det syntes kunna befaras, att samma frågor skulle kunna prövas av flera nämnder. (Bil. sid. 40.)

*Yttranden
över besparings-
kommitténs
förslag.*

Även *försäkringsrådet* avstyrkte förslaget på i huvudsak följande grunder: Flertalet av de frågor, som skulle komma under bedömande, vore av den speciella art, att för deras bedömande krävdes särskild utbildning och särskild erfarenhet, som ej de personer kunde väntas äga, vilka erhöles förordnande som ledamöter i besvärsnämnderna. Den föreslagna organisationen innebure icke garanti för att nämnderna skulle komma att representera någon högre och än mindre den högsta sakkunskap på ifrågavarande område. I realiteten komme i flertalet fall besluten att dikteras av föredragandena ehuru under nämndsledamöternas ansvar. Många skäl talade för att kommitténs förslag även ur organisationssynpunkt skulle visa sig innebära en sämre organisationsform än den nuvarande. Ur besparingssynpunkt syntes det icke vara av större betydelse, om besvärinstansen gjordes till en avdelning i riksförsäkringsverket eller fortfarande finge bestå som självständigt ämbetsverk. Med hänsyn till förtroendet för avgörandena och rättssäkerheten måste däremot en dylik sammankoppling anses olämplig, i det att besvär- och kontrollmyndigheten borde intaga en fri och självständig ställning (Bil. sid. 85).

I detta sammanhang anförde *försäkringsrådet*, att därest besparingskommitténs förslag bleve genomfört, förhållandena beträffande instansordningen i olika fall på socialförsäkringens område skulle bliva ett enda virrvarr. Mest ändamålsenligt och för övrigt det enda lämpliga syntes vara, att en gemensam överdomstol inrättades för samtliga socialförsäkringsgrenar. En dylik gemensam överinstans skulle med lämplig befogethet och erforderlig utrustning

*Gemensam
besvär-
instans på
socialförsäk-
ringens om-
råde.*

kunna tjänstgöra såsom en enande länk och verka för att samarbete komme till stånd. Försäkringsrådet erinrade även om att ålderdomsförsäkringskommittén i sitt betänkande förordat, att en överdomstol beträffande olycksfallsförsäkringen även skulle kunna bli en lämplig överinstans för avgörande av tvister rörande frågor tillhörande sjukförsäkringens eller den allmänna pensionsförsäkringens område, samt att jämväl socialförsäkringskommittén föreslagit en gemensam överinstans för olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen (Bil. sid. 87).

Riksförsäkringsanstalten har ävenledes anfört, att det, därest sjukförsäkringen gjordes obligatorisk, syntes böra tagas under övervägande, om det icke vore lämpligt att för befordrande av enhetligheten mellan de olika försäkringsgrenarna låta den för olycksfallsförsäkringen inrättade besvärsinstansen växa ut till att omfatta samtliga socialförsäkringsgrenar.

Departementschefen.

Enligt min uppfattning måste det väcka starka principiella betänkligheter att på sätt besparingskommittén föreslagit inordna besvärsinstansen såsom en avdelning i samma verk som det, vars beslut skola prövas. Även ur synpunkten att bibringa de intresserade största möjliga förtroende för att avgörandet i sista instans sker på ett fullt opartiskt sätt synes en dylik anordning vara olämplig. Ur kostnadssynpunkt torde det icke bli av nämnvärd betydelse, om besvärsinstansen göres självständig eller icke. Det torde även kunna starkt ifrågasättas, om den uppfattning är riktig, som ligger till grund för kommitténs förslag att en del ärenden skola handläggas under enklare former, nämligen att vissa slag av ärenden för arbetarna äro av ojämförligt större betydelse än andra.

Mot kommitténs förslag att arbetsgivarna skulle med sina försäkringsavgifter bestrida även besvärsinstansens kostnader synas likaledes erinringar kunna göras. Om man också principiellt anser, att arbetsgivarna skola betala administrationskostnaderna för den sociala olycksfallsförsäkringen, läser man dock med denna uppfattning knappast komma längre än till ett åläggande för dem att bekosta den inrättning, som har att, jämte premiesättningen, utföra skaderegleringsarbetet i första hand. Därest statsmakterna i rättssäkerhetens intresse och till gagn för olika grupper av intresserade anse sig böra tillskapa ett särskilt besvärsorgan i stället för de allmänna domstolarna, torde denna omständighet väl näppeligen böra leda till att arbetsgivarna skola bestrida kostnaderna även för denna besvärsinstans.

Som ett ytterligare skäl att icke nu vidtaga en sådan anordning som besparingskommittén i detta hänseende föreslagit må erinras om vad de nyss citerade myndigheterna anfört till stöd för en gemensam besvärsinstans i socialförsäkringsfrågor. Det synes mig otvivelaktigt, att inrättande av en dylik gemensam instans skulle vara av stor betydelse för befrämjande av socialförsäkringens enhetlighet och att åtgärden även i övrigt skulle kunna medföra stora fördelar. En lösning i sådan riktning bör alltså enligt min mening eftersträvas. Visserligen låter det sig icke utan ytterligare utredning bedöma, huru-

vida ur andra synpunkter eller av lämplighetsskäl hinder komma att möta mot att förr eller senare anordna en dylik instans. Men under alla förhållanden kan det icke vara lämpligt att nu vidtaga en anordning sådan som den av kommittén förordade, vilken skulle försvåra införandet av en gemensam besvärinstans.

Vad nu anförts har varit grunden till att jag icke ansett mig kunna förorda besparingskommitténs förslag i förevarande hänseende. I stället har i förslaget förutsatts, att försäkringsrådet skall tillsvidare bestå i sin nuvarande gestalt. Den ökade sakkunskap hos besvärinstansen, som besparingskommittén med sitt förslag bland annat velat vinna, torde kunna beredas även inom den nuvarande organisationen, och jag återkommer härtill i det följande i samband med motivering för ett förslag angående vissa ändringar i lagen om försäkringsrådet. Det är även min uppfattning att, därest omorganisation av olycksfallsförsäkringen kommer till stånd, sådana instruktionella bestämmelser böra utfärdas för försäkringsrådet, som kunna vara ägnade att befrämja ett gott arbetsresultat. Redan nu må emellertid anmärkas, att jag icke funnit skäl förorda att, på sätt föreslagits i byråchefen *von Schulzenheims* vid riksförsäkringsanstaltens utlåtande över besparingskommitténs betänkande fogade yttrande, föreslå rådets uppdelning på två särskilda avdelningar, utan torde det vara tillräckligt, att rådets sammansättning göres något växlande, allt efter de frågor som skola behandlas. Även till denna fråga återkommer jag i specialmotiveringen.

Samarbete med yrkesinspektionen.

Enligt besparingskommitténs betänkande skulle såsom förut anförts yrkesinspektionen och dess befattningshavare flyttas från socialstyrelsen och i stället inordnas såsom en yrkesinspektionsavdelning i riksförsäkringsverket.

Besparingskommittén.

Huvudskälet för kommitténs förslag i detta hänseende torde hava varit önskan att åstadkomma en nära samverkan mellan olycksfallsförsäkringens organ och yrkesinspektionen.

Kommitténs förslag i detta hänseende har emellertid mött motstånd från olika håll. Sålunda har förslaget avstyrkts såväl av *riksförsäkringsanstalten* (Bil. sid. 37) som av *socialstyrelsen* (Bil. sid. 196), varjämte såväl *svenska arbetsgivareföreningen* som *landsorganisationen* uttalat sig emot detsamma.

De skäl, som anförts för en överflyttning av yrkesinspektionen på sätt besparingskommittén föreslagit, synas mig icke vara tillräckligt starka för att föranleda ett upptagande i detta sammanhang av denna fråga, vilken torde böra ses i samband med flera andra, nu icke föreliggande organisationsfrågor. Jag har alltså icke ansett mig nu böra förorda någon ändring i förläggningen eller organisationen av yrkesinspektionen.

Departementschefen.

Den nya organisationens ikraftträdande.

Tiden för
ikraftträdandet.

Såsom förut anförts, var det besparingskommitténs uppfattning, då kommittén i februari 1925 avgav sitt betänkande, att den nya organisationen skulle kunna beslutas vid sistnämnda års riksdag och att i sådant fall det nya riksförsäkringsverket skulle kunna begynna sin verksamhet den 1 januari 1926.

De sakkunniga.

De inom departementet tillkallade sakkunniga hava i sina utkast förutsatt, att den nya organisationen skulle träda i kraft den 1 januari 1927.

Granskningsnämnden.

Mot denna del av utkastet hava samtliga ledamöter av granskningsnämnden med undantag av herr Hansson anført, att med hänsyn till den korta tid, som enligt utkastet skulle bliva övrig för avveckling av de nuvarande försäkringsinrättningarnas verksamhet och för organisationen av den nya riksförsäkringsanstalten, de ville föreslå, att tidpunkten för ikraftträdandet måtte uppskjutas till den 1 januari 1928. Herr *Hansson* har förklarat, att han anslöte sig till förslaget om det tidigare ikraftträdandet, då den föreslagna omorganisationen skulle för statsverket innebära en betydande årlig besparing och några nämnvärda svårigheter för den nya organisationens genomförande redan vid sistnämnda tidpunkt icke syntes föreligga.

Departementschefen.

Såsom anförts i det föregående, kan genomförandet av den föreslagna nyorganisationen anses medföra en årlig besparing i förvaltningsavgifter för staten, som beräknats omedelbart efter de två övergångsåren uppgå till över 800,000 kronor och som, efter det riksförsäkringsanstaltens övergångsstat avvecklats, skulle stiga till nära 1,100,000 kronor årligen. Varje års uppskov med den nya organisationens genomförande medför alltså en ökad utgift för statsverket på över 1 miljon kronor. Redan för det budgetår, under vilket reformen skulle komma att träda i kraft, skulle besparingen å riksstatens utgiftsida, ehuru reformen endast under halva budgetåret skulle vara i tillämpning, uppgå till ett belopp, som preliminärt uppskattats till över 700,000 kronor. Från detta belopp avgår emellertid en minskning på inkomstsidan i förvaltningsbidragen från arbetsgivarna å omkring 200,000 kronor, men om den ifrågasatta lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1927, skulle dock redan under nästkommande budgetår åt statsverket inbesparas över en halv miljon (cirka 530,000) kronor.

Det synes mig uppenbart, att med hänsyn till de högst avsevärda belopp, som sålunda kunna inbesparas för statsverket genom att den nya lagstiftningen träder i kraft vid så tidig tidpunkt som möjligt, ett uppskov med ikraftträdandet icke bör ske, med mindre det skulle visa sig oundgängligen erforderligt. I detta hänseende må till en början erinras om att såväl besparingskommittén som de sakkunniga ansett den nya organisationen kunna träda i kraft från och med året näst efter det, då statsmakterna fatta sitt beslut i frågan. Inom socialdepartementet hava sedermera verkställts ytterligare, noggranna undersökningar i denna fråga, därvid bland annat uppgjorts en plan för det organisa-

tionsarbete som bör föregå den nya riksförsäkringsanstaltens övertagande av verksamheten. Grunddragen av denna plan finnas återgivna i en av två bland de inom departementet tillkallade sakkunniga upprättad promemoria, vilken promemoria torde få såsom bilaga (*Bilaga E*) fogas vid detta protokoll och till vilken jag tillåter mig att i förevarande hänseende i huvudsak hänvisa. Av denna promemoria framgår såväl de viktigare åtgärder som böra utföras före den nya lagstiftningens ikraftträdande, som ock den tidpunkt då dessa åtgärder behöva vidtagas och den tid som kan beräknas åtgå för desamma. Denna plan synes mig giva vid handen, att ett uppskov icke kan motiveras med att för övergången erforderliga arbeten icke skulle hinna i tid utföras.

I detta sammanhang må framhållas, att det ju icke gäller att nu organisera något *nytt* slag av verksamhet utan endast att skapa en ny organisation för övertagande av uppgifter, som redan nu fyllas, ehuru på annat sätt. I själva verket torde också övergången komma att ske ganska omärkligt, därvid givetvis förutsattes, att den nuvarande riksförsäkringsanstalten på vanligt sätt utför arbetet under år 1926. På sätt som angives i promemorian, torde förberedelsearbetena, såsom premietariffens uppgörande, utarbetande av plan för den nya anstaltens organisation och anställande av viss personal m. m. under sådan förutsättning kunna verkställas utan slitningar eller svårigheter.

Genom ändring på en särskild punkt av de sakkunnigas utkast hava för övrigt utsikterna för erhållande av tillräcklig tid för övergångsarbetet ökats. Enligt de av de sakkunniga upprättade övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om riksförsäkringsanstalten skulle ledamöter i riksförsäkringsstämman utses före den 1 oktober 1926 och stämman därefter sammanträda under sistnämnda månad, bland annat för att välja styrelseledamöter. Hinder för bestämmande av tidigare tidpunkter i sådant hänseende hade ansetts möta på grund av det sätt för utseende av arbetsgivar- och arbetarrepresentanterna i stämman, som förutsatts i de sakkunnigas utkast. Vissa av de tilltänkta valkorporationerna kunde nämligen sannolikt icke sammanträda förrän i september månad. Enligt det nu föreliggande förslaget, som därutinnan överensstämmer med granskningsnämndens mening, skola arbetsgivarrepresentanterna utses av svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd och arbetarrepresentanterna av landsorganisationen. På detta sätt torde ledamöterna kunna utses tidigare än sålunda förut ifrågasatts eller redan före den 1 augusti 1926. Därigenom utsträcker förberedelsetiden med två månader, så att densamma efter stämmans första sammanträde, då styrelse skall utses, kommer att utgöra fyra à fem månader.

Den andra av granskningsnämnden framställda huvudanmärkningen mot förslaget om nyorganisationens ikraftträdande den 1 januari 1927 var, att övergångstiden bleve för kort för att medgiva avveckling av de nuvarande ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen. Härutinnan lärer emellertid vara att anföra följande. Såsom torde framgå av den kommande specialmotiveringen, följer det av ifrågavarande förslag icke nödvändigtvis, att dessa bolag skola helt och hållet upphöra med sin verksamhet från och med den dag, då den nya

ordningen träder i tillämpning. Visserligen äro sådana bestämmelser avsedda att genomföras, att så lämpligen *kan* ske, men bolagen skola å andra sidan hava möjlighet icke blott att fortfarande fungera för utgivande av sjukersättningar m. m. i anledning av de skador vilka inträffat före den 1 januari 1927 utan även att, i den mån bolagen icke på grund av bestämmelse i vederbörande bolagsordningar nödgas träda i likvidation, fortfarande handhava utgivandet av livräntor och ombesörjandet av s. k. reaktiveringsverksamhet beträffande livräntetagare m. m. För dylik verksamhet eller för arbete i sammanhang med bolagens likvidation torde i varje fall för en ej oväsentlig tid framåt en avsevärd del av bolagens personal kunna, därest så önskas, vinna sysselsättning. I detta sammanhang vill jag även erinra om att, enligt vad jag i det följande vill närmare utveckla, det är avsett att till befattningshavare hos bolagen, som till följd av nyorganisationen gå förlustiga sin anställning, ersättning skall utgå efter vissa grunder.

Vid framställandet inom granskningsnämnden av ifrågavarande anmärkning torde jämväl hava tagits hänsyn till de svårigheter, som förmodats kunna uppstå för bolagen på grund av bundenhet under längre tider av gällande hyresavtal om lokaler. Denna fråga läser kunna uppkomma huvudsakligen beträffande de största bolagen, då de flesta av de mindre hava såväl personal som lokal väsentligen gemensamma med andra företag. Några avsevärda svårigheter att få hyresrätten till lokalerna överlåten på andra torde i de speciella fall som kunna tänkas uppkomma knappast föreligga. Erinras må även, att i anledning av vad nyss anförts åtminstone under det första året efter nyorganisationen visst lokalbehov alltjämt torde komma att göra sig gällande.

Det kan måhända i detta sammanhang förtjäna att ytterligare erinras, att ifrågavarande försäkringsbolag äro ömsesidiga och att de icke hava eller ens få hava till ändamål att bereda delägarna någon vinst. Några ekonomiska intressen av bolagens fortbestånd, vilka äro av sådan natur att statsmakterna hava anledning att vid ordnande av olycksfallsförsäkringens organisation taga hänsyn till desamma, lära alltså knappast kunna föreligga för delägarna.

I enlighet med vad jag sålunda anført har jag, på grund av de stora besparingar som stå att vinna för statsverket genom den ifrågasatta nyorganisationens snara ikraftträdande, ansett mig böra biträda förslaget om att den nya lagstiftningen skall träda i tillämpning från ingången av år 1927.

*Frågor
samman-
hängande
med över-
gången till
den nya
organisa-
tionen.*

I detta sammanhang vill jag även beröra några frågor, som sammanhänga med övergången till den nya organisationen. Dessa frågor äro dels av organisatorisk och dels av ekonomisk natur.

Beträffande *organisationen* har på skäl som anförts i den nyss citerade promemorian (*Bilaga E*) det ansetts vara lämpligt att från och med det nya systemets ikraftträdande den nya riksförsäkringsanstalten skall helt och hållet övertaga den nuvarande riksförsäkringsanstaltens verksamhet, även i vad avser arbetsuppgifter som avse tid före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Såsom anförts i promemorian torde dessa uppgifter i huvudsak vara följande:

- 1) definitiv reglering av försäkringsavgifter för större arbetsgivare för år 1926;
- 2) debitering av försäkringsavgifter för mindre arbetsgivare för år 1926 med undantag för arbetsgivare i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, för vilka nämnda debitering verkställts redan under år 1926;
- 3) behandling av klagomål över avgifter, som påförts mindre arbetsgivare i arbetsgivarförteckningarna för år 1926 och tidigare år;
- 4) reglering av skador, som inträffat under år 1926 och tidigare och för vilka anmälan inkommit före den 1 januari 1927 men som vid nämnda tidpunkt ännu icke slutreglerats;
- 5) reglering av skador, som inträffat under år 1926 och tidigare år men som den 1 januari 1927 ännu icke blivit anmälda;
- 6) utgivande av från den nuvarande riksförsäkringsanstalten utgående livräntor enligt 1916 års lag i anledning av olycksfall, som inträffat under åren 1918—1926;
- 7) utgivande av från den nuvarande riksförsäkringsanstalten utgående livräntor enligt 1901 års lag;
- 8) utarbetande av olycksfallsstatistik för åren 1925 och 1926.

Vad dessa uppgifter närmare innebära torde tillfyllest framgå av promemorian, till vilken jag alltså tillåter mig att i sådant hänseende hänvisa.

Vad angår *de ekonomiska förhållandena* beträffande övergången, har man — i överensstämmelse med vad som föreslagits skola gälla sedan övergången skett — ansett sig böra utgå från den grundsatsen, att den nya anstalten skall för de uppgifter, som den sålunda bör övertaga från det nu gällande systemet erhålla full ersättning med belopp motsvarande den nya anstaltens kostnader för ändamålet.

Senare torde jag få tillfälle att anmäla förslag om proposition till riksdagen rörande ordnandet av dessa ersättningsfrågor, men torde jag redan nu böra i allmänna drag angiva, huru desamma enligt mitt förmenande skola ordnas. Därvid torde en uppdelning av kostnaderna böra ske i två grupper, förvaltningskostnader och prestationskostnader.

En verkställd kalkyl över *förvaltningskostnaderna* för dessa övertagna uppgifter har givit vid handen, att sagda kostnader, därest de komma att uppgå till samma belopp som för närvarande, kunna beräknas utgöra omkring 500,000 kronor i ett för allt. Närmare läser beloppet icke kunna bestämmas, förrän den nya riksförsäkringsanstaltens räkenskaper för dess första verksamhetsår föreligga avslutade, och utanordnande av ersättning för ändamålet torde böra bero på framställning från anstalten vid nämnda tidpunkt, d. v. s. tidigast under budgetåret 1927—1928.

Till en del komma de sålunda angivna förvaltningskostnaderna att täckas av vissa under samma tid till statsverket inflytande inkomster. Av de förvaltningskostnadsbidrag, som enligt 16 § i gällande lag skola erläggas av arbets-

givarna och försäkringsbolagen, har, även om organisationsförslaget godkännes, under nästkommande budgetår beräknats komma att inflyta ett belopp av 400,000 kronor, vilket belopp avser tid före den 1 januari 1927. Och ännu under budgetåret 1927—1928 har beräknats komma att i dylika bidrag inflyta omkring 350,000 kronor.

De *prestationskostnader*, som komma att åvila den nya anstalten på grund av dess övertagande av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens verksamhet, på sätt nyss sagts, torde böra täckas genom överförande till den nya anstalten av de hos nuvarande anstalt befintliga fondmedlen.

Här torde det vara lämpligt att lämna en kortfattad redogörelse för de fonder, riksförsäkringsanstalten upplagt i och för av anstalten bedriven verksamhet enligt 1916 och 1901 års lagar. Enligt 19 § i 1916 års lag skola de till anstalten jämlikt lagen inflytande försäkringsavgifterna ingå till en fond, som förvaltas enligt grunder, vilka bestämmas av Konung och riksdag. 1917 års riksdag har, med bifall till vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit, godkänt vissa grunder för förvaltningen av denna fond, vilka finnas intagna i ett av Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 utfärdat reglemente. Fonden uppgick vid 1924 års utgång till 38,153,631 kronor, varav livräntereserven, d. v. s. sammanlagda kapitalvärdet av före sistnämnda tidpunkt beviljade livräntor, utgjorde 30,651,223 kronor, ersättningsreserven, d. v. s. det beräknade kapitalvärdet av övriga ersättningar i anledning av olycksfall, som inträffat före samma tidpunkt, till 4,900,000 kronor samt den s. k. premieutjämnings- och säkerhetsfonden till 2,602,408 kronor. Den fond, som bildats i och för anstaltens verksamhet enligt 1901 års lag, har enligt ett av Kungl. Maj:t den 31 december 1921 meddelat beslut intill 1924 års utgång av anstalten förvaltats särskilt, därvid bestämmelserna i förutnämnda reglemente den 29 juni 1917 i tillämpliga delar länt till efterrättelse. Denna fond uppgick vid 1924 års utgång till 8,219,591 kronor, därav livräntereserven utgjorde 5,952,077 kronor och säkerhetsfonden ej mindre än 2,267,514 kronor. Emellertid har 1924 års riksdag, med bifall till en av Kungl. Maj:t härutinnan avlåten proposition (nr 172), som föranletts av framställning från riksförsäkringsanstalten, medgivit, att fonden enligt 1901 års lag finge från och med den 1 januari 1925 sammanläggas med fonden enligt 1916 års lag samt att därefter från den sålunda sammanlagda fonden skulle utgivas jämväl de ersättningar som det ålåg riksförsäkringsanstalten att utbetala enligt 1901 års lag. Den sålunda medgivna sammanslagningen har också ägt rum från och med 1925 års ingång. Dock låter det sig utan svårighet beräkna, huru stor del av den sammanlagda fonden, som belöper å anstaltens verksamhet enligt 1916, respektive 1901 års lagar. En genom de sakkunnigas försorg verkställd preliminär uppskattning av läget, sådant det kommer att te sig vid 1926 års utgång, giver vid handen, att i fonden enligt 1916 års lag ingående livränte- och ersättningsreserver då torde komma att uppgå till omkring 44 miljoner kronor och den däri ingående premieutjämnings- och säkerhetsfonden till lägst 1,5 miljoner kronor. Fonden enligt 1901 års lag har vid samma tidpunkt beräknats komma att upp-

gå till omkring 8 miljoner kronor, därav livräntereserven ansetts uppgå till omkring 5,5 miljoner kronor och säkerhetsfonden till omkring 2,5 miljoner kronor.

Prestationskostnaderna för den nya anstalten i anledning av övergången avse, såsom framgått av redogörelsen för de övertagna uppgifterna, dels sjukersättning och begravningshjälp enligt 1916 års lag, dels livräntor enligt 1916 och 1901 års lagar. Vad då till en början angår livräntorna, är det uppenbart, att den nya anstalten för övertagande av skyldigheten att utgiva desamma bör erhålla ett belopp, motsvarande livräntornas kapitalvärde. Då i förutnämnda belopp för förvaltningskostnader i anledning av övergången icke inräknats kostnaden för utgivande av livräntor, bör vidare till det kapitalbelopp som sålunda skall utgivas till den nya anstalten läggas erforderligt belopp såsom ersättning för denna kostnad. Detta förvaltningstillägg torde, enligt vad förutnämnda promemoria (*Bilaga E*) giver vid handen, skäligen böra bestämmas till en och en halv procent av kapitalvärdet av de livräntor, som utgå på grund av försäkringar enligt 1916 års lag. I fråga om livräntor enligt 1901 års lag synes, enär någon reaktiveringsverksamhet beträffande dessa icke förekommer, förvaltningstillägget kunna på sätt i nämnda promemoria förordats begränsas till en procent.

Vidare bör den nya anstalten tydligen erhålla ett belopp, som svarar mot ersättningsreserven för verksamheten enligt 1916 års lag.

Förutom värdehandlingar eller penningbelopp, motsvarande livräntereserverna vid 1926 års utgång enligt 1916 och 1901 års lagar jämte förut angivna förvaltningskostnadstillägg ävensom ersättningsreserven vid samma tidpunkt enligt 1916 års lag, torde — efter verkställande av erforderliga noggrannare beräkningar angående huru stor del av den sammanslagna fonden, som belöper å verksamheten enligt respektive lagar — skäligen böra till den nya riksförsäkringsanstalten överlämnas såsom säkerhetsfond dels ett belopp, motsvarande fem procent av livräntereserven enligt 1901 års lag, dels ock, i den mån medel finnas för ändamålet tillgängliga hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten, likaledes intill fem procent av livräntereserven enligt 1916 års lag ävensom av den del av ersättningsreserven, som svarar mot kapitalvärdet av livräntor.

Som framgår av de nyss anförda siffrorna komma efter det att sålunda ifrågasatt överlämnande av fondtillgångar till den nya anstalten ägt rum, de medel som härflyta från verksamheten enligt 1901 års lag att visa ett överskott av över 2 miljoner kronor. Såsom i det följande skall närmare utvecklas, är avsikten att av detta överskott skola tagas erforderliga medel för bestridande av tillämnade ersättningar åt sådan icke ordinarie personal hos den förutvarande riksförsäkringsanstalten och personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen, som till följd av omorganisationen förlorar sin anställning. Återstoden av samma överskott torde tills vidare böra reserveras för kommande användning för något olycksfallsförsäkringen närstående ändamål. Å verksamheten enligt 1916 års lag kan enligt vad siffrorna utvisa överskott av motsvarande natur icke förväntas uppstå.

I samband med redogörelsen för de med övergången till det nya systemet sammanhängande kostnadsfrågorna må även nämnas, att vid början av den nya anstaltens verksamhet ett visst förskott av statsmedel torde bliva erforderligt. Förut har anförts, att organisationsarbetet för den nya anstalten bör begynna redan under år 1926, och för detta ändamål kommer att erfordras utbetalning av arvoden åt riksförsäkringsstämans ledamöter, åt styrelsen samt i viss utsträckning åt personal. Därjämte måste bestridas utgifter för lokalhyra, tryckning, skrivmaterialier och dylikt. Vidare skall anstalten redan från nyåret 1927 övertaga hela sin blivande verksamhet och alltså från nämnda tidpunkt vidkännas fulla personal- och övriga administrationskostnader. Anstalten skall även från samma tidpunkt utbetala ersättningar av olika slag. Först under loppet av första kvartalet 1927 komma emellertid försäkringsavgifter att inflyta till anstalten. För täckande av kostnaderna före 1927 års ingång bör tydligen staten lämna anstalten visst förskott. Då det icke med säkerhet kan påräknas, att i de överlämnade fondmedlen komma att ingå kontanta medel i tillräcklig omfattning, torde förskottet böra avse jämväl de medel, som erfordras för täckande av anstaltens löpande utgifter under början av år 1927. Storleken av detta förskott har ansetts kunna uppskattas till 650,000 kronor, av vilket belopp emellertid minst 250,000 kronor kan beräknas komma att återbetalas redan under nästkommande budgetår. Återstående 400,000 kronor hava ansetts böra få inestå hos anstalten i avräkning på förenämnda anstalten tillkommande ersättning för förvaltningskostnader belöpande å verksamhet, som avser tid före den 1 januari 1927.

I denna översikt över de med övergången förenade kostnaderna har icke berörts den ersättning, som bör tillkomma den nya riksförsäkringsanstalten i och för fullgörande av uppgifter, som icke tillhöra olycksfallsförsäkringen enligt 1901 och 1916 års lagar. Även om dessa kostnader i viss mån avse verksamhet, belöpande å tid före den nya lagens ikraftträdande, representera desamma nämligen en årligen återkommande efterhandsutgift för statsverket, varför desamma ansetts rätteligen böra medtagas i beräkningen över de årliga kostnaderna.

Med ett närmare utförande jämväl av de sist behandlade frågorna torde böra få anstå till den senare tidpunkt, då fråga kan bliva om framläggande för riksdagen av proposition i ämnet.

Ersättning åt viss personal hos riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen.

I detta sammanhang torde ytterligare en fråga av ekonomisk innebörd böra något beröras. En följd av centraliseringen och den personalminskning, man därigenom vill vinna, blir uppenbarligen, att en del av personalen hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten och hos de ömsesidiga bolagen blir överflö-

dig. Vad angår antalet personer, som sålunda skulle gå miste om sin anställning och icke erhålla sådan hos den nya anstalten, är det svårt att för närvarande göra någon beräkning, då man icke kan bedöma, i vilken omfattning befintlig personal kan komma att användas för den nya anstaltens räkning eller fortfarande tagas i anspråk inom de ömsesidiga bolagen.

Det synes mig uppenbart, att i den mån nuvarande befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen icke på sätt nyss antytts erhålla fortsatt anställning, de i anledning därav böra erhålla någon ersättning från statens sida. Detta gäller naturligen icke riksförsäkringsanstaltens *ordinarie* befattningshavare, vilka som följd av organisationsförslagets genomförande skulle bli överförda på övergångsstat och alltså komma att åtnjuta lön å sådan stat. Men beträffande anstaltens övriga befattningshavare liksom i fråga om bolagens tjänstemän torde det med skäl kunna sägas, att då statsmakterna genom en lagstiftningsåtgärd sådan som den nu ifrågasatta undandröja förutsättningarna för deras tidigare anställning, de icke skäligen kunna undandraga sig att i viss mån sörja för dessa personer. Emellertid är frågan om de grunder efter vilka dylik ersättning bör utgå till personer i olika ställning ännu icke slutligt utredd, och jag är alltså icke för dagen beredd att framlägga något förslag i frågan. Jag torde lämpligen vid ett senare tillfälle få återkomma därtill.

Departement-
schefen

Redan i detta sammanhang torde emellertid få anmärkas, att de sålunda ifrågasatta ersättningarna icke äro avsedda att föranleda någon direkt statsutgift. I samband med frågan om tiden för den nya organisationens ikraftträdande har nyss erinrats därom att från olycksfallsförsäkringsverksamheten enligt 1901 års lag återstår ett överskott, sedan från vederbörande fondmedel frånräknats kapitalvärdet av alla enligt nämnda lag utgående livräntor tillika med säkerhetstillägg och ersättning för förvaltningskostnad. Över nämnda överskott lära statsmakterna kunna förfoga på det sätt, att en del därav användes till bestridande av ifrågavarande ersättningar. I samband med den kommande behandlingen av frågan om nu avsedda ersättningar torde alltså böra upptagas spörsmålet om inhämtande av riksdagens medgivande till att erforderligt belopp av sagda överskottsmedel tages i anspråk för nämnda ändamål.

Samarbete med sjukkassorna.

Bland de punkter, som redan i detta sammanhang torde böra behandlas, är den som rör riksförsäkringsanstaltens samarbete med sjukkassorna.

Redan ålderdomsförsäkringskommittén hade till behandling upptagit frågan om samverkan mellan olycksfallsförsäkringens organ och sjukkassorna, ehuru kommittén icke funnit nödigt att upptaga bestämmelse därom i det av kommittén avgivna lagförslag, som ligger till grund för gällande olycksfallsförsäkringslag. I motiveringen till nämnda förslag har emellertid kommittén utförligt behandlat frågan. Utgångspunkten för denna behandling var kommitténs

Ålderdoms-
försäkrings-
kommittén.

hemställan, att bestämmelser om karenstid i fråga om olycksfallsförsäkringen icke skulle upptagas. Denna hemställan hade av kommittén väsentligen motiverats därmed, att obligatorisk sjukförsäkring icke vore genomförd i vårt land. Då man, anförde kommittén, under sådana förhållanden ej kunde utgå ifrån att den skadade under sjukdomstiden skulle i varje eller ens det övervägande antalet fall omhändertagas av sjukförsäkringen och då åtminstone tills vidare direkt ersättningsplikt för arbetsgivaren ej syntes kunna förordas, hade man icke någon annan utväg än att åt olycksfallsförsäkringen överlämna beredandet av ersättning även för den första tiden efter olycksfallet. Emellertid hade det syntes kommittén, som om de svårigheter vilka måste uppkomma genom en nödfallsåtgärd sådan som karenstidens borttagande, skulle kunna i avsevärd mån minskas, därest ett intimare och mera ändamålsenligt samarbete mellan riksförsäkringsanstalten och de bestående sjukförsäkringskassorna kunde komma till stånd.

Ett dylikt samarbete syntes kommittén företrädesvis i tvenne avseenden kunna åstadkommas, nämligen dels därigenom att vissa sjukförsäkringskassor skulle fungera såsom ombud för riksförsäkringsanstalten med huvudsakligen liknande uppgifter som tillkomme anstaltsombuden, dels även därigenom att anstalten skulle med för ändamålet lämpliga sjukförsäkringskassor kunna ingå ett slags återförsäkringsavtal av innebörd, att dessa kassor inom sitt verksamhetsområde i större eller mindre omfattning övertog ansvaret för sjukdomstiden, d. v. s. tiden innan invaliditet ansågs hava inträtt. Samarbetet mellan olycksfalls- och sjukförsäkringens organ hade, anförde kommittén, i den schweiziska lagstiftningen ordnats genom särskilda lagbestämmelser, enligt vilka s. k. erkända sjukförsäkringskassor vore skyldiga att åtaga sig uppdrag såsom ombud för olycksfallsförsäkringen ävensom att under de sex första veckorna efter olycksfallet övertaga försäkringen. Att för vårt land redan nu söka genom lagbestämmelser ordna ett samarbete av ifrågasatt art hade emellertid icke syntes kommittén lämpligen kunna ifrågasättas med hänsyn till beskaffenheten av den nuvarande sjukförsäkringslagstiftningen i vårt land. Härtill komme, att, som bekant, det övervägande antalet sjukförsäkringskassor för närvarande endast lämnade kontant sjukhjälp men ej läkarvård och läkemedel och därför ej alltid lämpade sig för den ifrågasatt uppgiften.

Socialförsäkringskommittén.

I socialförsäkringskommitténs år 1919 framlagda förslag angående obligatorisk sjukförsäkring intogs emellertid ett stadgande om att vid sjukdom, som avsåges i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, det skulle åligga den allmänna sjukförsäkringskassan inom vilkens område den sjuke vistades att för den försäkringsinrättnings räkning i vilken han vore försäkrad enligt nämnda lag utgiva ersättning enligt samma lag, intill dess att inrättningen funne lämpligt att själv övertaga utgivandet av ersättningen. För uppkommande omkostnader skulle kassan äga att av försäkringsinrättningen erhålla skäligen gottgörelse. Sjukförsäkringskassan skulle också äga att med den i förslaget ifrågasatta sjukförsäkringsstyrelsens medgivande och mot skäligen gottgörelse för uppkommande kostnader för försäkringsinrättnings räkning åtaga sig verksamhet

för genomförande inom sjukkasseområdet av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen.

I motiven till detta stadgande redogjorde kommittén för de skäl, som anförts för och mot en s. k. karenstid i fråga om olycksfallsförsäkring, och yttrade därom ått de å ömse sidor anförda skälen otvivelaktigt vore förtjänta av synnerligt beaktande, varför den tveksamhet som framträtt vid denna frågas behandling måste anses såsom ganska naturlig. Bland annat yttrade kommittén därom, att det även ur principiell synpunkt syntes få anses riktigt, att samtliga olycksfall i arbete omfattades av den speciellt därför avsedda försäkringen. Men å andra sidan kunde man enligt kommittén ej förneka betydelsen av att vården av de egentliga sjukdomsfallen och de mindre skadorna övertoges av sjukförsäkringens organ, vilka på grund av sin verksamhet hade stora förutsättningar att kunna väl fylla denna uppgift. Särskilt måste det till följd av den lokala begränsningen av sjukkassornas verksamhet ofta ställa sig lättare för dem att utan omgång och tidsutdräkt lämna de skadade vård och ersättning, än vad förhållandet i många fall måste antagas vara för olycksfallsförsäkringens organ. Kommittén hade därför för sin del sökt finna en utväg, genom vilken skulle kunna på ett tillfredsställande sätt tillvaratagas det berättigade hos båda de i denna fråga framträdande åsikterna. Genom en anordning sådan som den nyssnämnda av kommittén föreslagna, kombinerad med karenstidens slopande, komme enligt kommittén den skadade i de flesta fall att på det för honom bekvämaste sättet erhålla understöd, medan å andra sidan åt olycksfallsförsäkringens organ bevarades möjlighet till ett ingripande, så snart dess intresse det krävde. Bestämmelsen om rätt för sjukkassa att åtaga sig verksamhet för försäkringsinrättningens räkning hade förestavats av samma skäl som legat till grund för ålderdomsförsäkringskommitténs förslag i enahanda hänseende.

I specialmotiveringen utvecklade kommittén vidare, att den uppgift som skulle komma att vila på sjukkassorna skulle innebära skyldighet för dem att vid sjukdom till följd av olycksfall i arbete i regel lämna den erforderliga vården och att endast i undantagsfall — såsom där lämpligare vård ansåges kunna erhållas på annat sätt eller då så borde ske med avseende å framtida invaliditet — vården borde övertagas av olycksfallsförsäkringens organ. Sjukkassan skulle vara berättigad dels till ersättning för sina utgifter enligt lagen och dels till gottgörelse för sina omkostnader, och kassan skulle alltså vara direkt ekonomiskt intresserad i behandlingen av olycksfallen. Då enligt kommitténs förslag understöden enligt sjukförsäkringslagen och olycksfallsförsäkringslagen skulle komma att utgå efter väsentligen samma grunder, syntes befattningen med olycksfallen icke komma att medföra särskilda svårigheter för sjukkassorna. Försäkringsinrättningen skulle enligt den föreslagna bestämmelsen icke vara skyldig att utom i fråga om gottgörelse för de särskilda omkostnaderna ersätta kassan mera än vad som skäligen motsvarade vad inrättningen själv i dylikt fall *skolat* utgiva. Då emellertid ersättningens belopp i första hand bestämdes genom beslut av sjukkassan, kunde rättelse vinnas genom anförande av besvär över sjukkassans beslut.

Besparings-
kommittén.

Tanken på samarbete mellan olycksfallsförsäkringens organ och sjukkas-
sorna upptogs också av besparingskommittén. Som förut anförts har kommittén
i allmänhet utgått från att samarbete mellan socialförsäkringens olika grenar
vore i hög grad önskvärt. Genom ett av kommittén framställt förslag att på
varje plats endast skulle få finnas en enda statsunderstödd sjukkasse skulle nu,
anförde kommittén, splittringen i den lokala sjukkasseorganisationen bortfalla.
Då härtill komme, att genom kommitténs förslag om centralisering av olycks-
fallsförsäkringsverksamheten de hittillsvarande yttre hindren för en närmare
samverkan av nyss antydd art blivit avlägsnade, borde enligt kommittén en
dylik samverkan kunna komma till stånd. Syftet med samarbetet skulle vara,
att de skadades oförmåga till arbete skulle underkastas bättre kontroll och
att de skadade snarast möjligt skulle omhändertagas och erhålla lämplig
vård, varigenom utgifterna för försäkringens prestationer borde kunna ned-
bringas.

På i huvudsak dessa skäl föreslog besparingskommittén, att sjukassa som
av den föreslagna försäkringsavdelningen i riksförsäkringsverket och av sin
tillsynsmyndighet, d. v. s. socialstyrelsen, prövades lämplig för uppgiften skulle
vara skyldig att åtaga sig att meddela försäkring för sådan ersättning till
skadade arbetare, som vore att hänföra till sjukersättning; alltså icke invalidi-
tetsersättning (livränta) eller ersättning till efterlevande. Åtagandet skulle
till en viss grad ske på egen risk, d. v. s. sjukkassorna skulle — vare sig för-
säkringsavdelningen bestämde och uppbar premierna och sedan till kassorna
överlämnade ett mot de övertagna riskerna svarande belopp eller kassorna efter
av anstalten fastställda tariffer själva debiterade och direkt från arbetsgivarna
uppburo premierna — mot erhållande av premiebeloppet bestrida förekommande
ersättningar utan återkravs rätt — annat än i undantagsfall — hos försäkrings-
avdelningen.

Vad anginge den tid för vilken sjukkassorna sålunda skulle övertaga ersätt-
ningsskyldigheten borde det enligt kommitténs uppfattning tillses, att den-
samma ej gjordes alltför kort. Å andra sidan borde den icke heller göras för
lång, så att sjukdomstillståndets upphörande och invaliditetens inträdande i
allt för stor utsträckning infölle inom ifrågavarande tidrymd. Med hänsyn
till verkställd utredning (betänkandet sid. 262—263) dels angående olycks-
fallens fördelning efter sjuktidens längd, dels angående den tid som i regel för-
flöte mellan olycksfallet och invaliditetens inträdande i sådana fall där olycks-
fallen medfört dylik påföljd, föreslog därför kommittén, att sjukassa skulle
äga åtaga sig ersättningar för tiden från och med den femtonde dagen —
d. v. s. från utgången av den av kommittén förordade förkortade karenstiden
— till och med den sextiotredje dagen efter olycksfallet. Så snart invaliditet
eller dödsfall inträdde, skulle försäkringsavdelningen omedelbart övertaga er-
sättningsskyldigheten.

Enligt kommitténs beräkning skulle, därest samtliga olycksfall komme att
övertagas av sjukkassor, antalet fall då sjukersättning skulle utgå från cen-
tralanstalten komma att nedgå till något mer än tio procent av hela antalet
olycksfall. Redan innan samarbetet fullt kommit i gång skulle emellertid,

efter den föreslagna förkortningen av karenstiden och därest karenstidsförsäkring icke finge meddelas av riksförsäkringsverkets försäkringsavdelning, antalet av avdelningen behandlade olycksfall sannolikt icke komma att överskrida antalet av de olycksfall, som för närvarande behandlades av försäkringsinrättningarna. Sjukassorna skulle givetvis även, också där de icke övertog sådana uppgifter som nyss sagts, i större utsträckning än för närvarande kunna göra tjänst i egenskap av ombud för försäkringsinrättningen och i sådan egenskap verkställa sjukkontroll samt uppgöra och kontrollera arbetsgivarförteckningar.

I sin specialmotivering (sid. 260 ff.) utvecklade kommittén närmare skälen för att kommittén föreslagit ett samarbete av dylik art och icke stannat vid att påyrka, att sjukassornas uppgift skulle inskränka sig till att förskottera eller å försäkringsinrättningens vägnar utgiva ersättning, vilken sedan skulle återregleras från inrättningen. Beträffande detta sista alternativ hade kommittén funnit, att det knappast skulle komma att medföra några mera avsevärda fördelar i jämförelse med vad som skulle vinnas genom att inrättningen själv ombesörjde skaderegleringen. Av detsamma skulle nämligen följa en vidlyftig granskning av de från sjukassorna gjorda utbetalningarna, och vid denna granskning skulle möta samma svårigheter som för närvarande vidlådde den centraliserade skaderegleringen. Ett samarbete på dylika grunder hade visserligen redan etablerats av riksförsäkringsanstalten, dock endast med ett fåtal kassor, inalles 15, och i stort sett befunnits fördelaktigt och arbetsbesparande. Sannolikt skulle dock förhållandena komma att ställa sig annorlunda, om ett samarbete efter dessa linjer skulle avse ett större antal kassor av skiftande storlek och kompetens. Därest sjukassorna finge på egen risk övertaga viss del av försäkringen, skulle dessa brister otvivelaktigt väsentligt förminska.

Beträffande fördelarna med ett samarbete av den av kommittén förordade arten framhöll kommittén vidare, att utom det att därigenom den onödiga omgång som måste följa av att skaderegleringen skedde från en för hela landet gemensam central anstalt, till stor del skulle upphöra, sjukassorna vidare skulle såsom försäkringsgivare för olycksfallsförsäkringen få större intresse av att öva erforderlig kontroll över de skadade. Även de kortvariga sjukdomsfallen skulle sålunda kunna ställas under effektiv kontroll. Vederbörande kassas sjukbesökare kunde vid skilda tillfällen göra sin rond hos de skadade i hemmen och skulle då hava tillfälle att övertyga sig om huruvida och i vad mån sjukdomstillstånd och arbetsoförmåga fortfarande föreläge, samt att efterse att den skadade ställde sig läkares anvisningar till efterrättelse. Dessutom kunde sjukassan i de fall, då de skadade infunne sig på kassans expedition för att utfå sin ersättning, hava tillfälle att följa deras tillfrisknande.

Kommittén anförde slutligen, att när framdeles erfarenhet vunnits rörande sjukassornas förmåga att handhava sjukvårdsgöromål m. m., det torde kunna tagas under övervägande att utsträcka sjukkasseersättningstiden eller eventuellt att till sjukassorna överlåta regleringen på egen risk av olycksfallserättningarna under hela sjukdomstiden.

Yttranden
öfver
besparings-
kommitténs
förslag.

I de yttranden, som avgivits öfver besparingskommitténs förslag, har frågan om samarbetet mellan olycksfallsförsäkringens organ och sjukkassorna icke mera allmänt berörts. Följande uttalanden hava emellertid gjorts.

Riksförsäkringsanstalten ansluter sig i sitt yttrande (Bil. sid. 7) i princip till tanken, att en gemensam lokal underbyggnad för hela socialförsäkringen bör eftersträvas, varigenom kostnaderna för understöden kunde nedbringas och centralorganens förvaltningskostnader skulle minskas. Bland annat skulle i sådant fall olycksfallsersättningarna i avseende å sjukhjälpstiden eller en del därav kunna öfverflyttas till sjukkassorna, vilka därjämte skulle bliva ombud för olycksfallsförsäkringen i vissa avseenden. Besparingskommitténs förslag i förevarande avseende kunde dock icke anses tillfredsställande, då det byggde på framtidsförhoppningar, om vilkas realiserande man ännu icke kunde förut säga något. — Av anstaltens yttrande framgår, att anstalten anser samarbete lämpligen kunna komma till stånd allenast med en obligatorisk social sjukförsäkring.

Försäkringsrådet (Bil. sid. 75) anser det kunna ifrågasättas, huruvida genom kommitténs förslag kunde åt de frivilliga sjukkassorna givas en sådan organisation, att erforderliga garantier erhöles för att de skulle kunna fylla de tillämnade uppgifterna beträffande olycksfallsförsäkringen. Vidare anför försäkringsrådet (Bil. sid. 84), att det vore ovisst, om sjukkassorna för den av besparingskommittén ifrågasatta, jämförelsevis obetydliga tillökningen i statsbidrag skulle vara villiga att åtaga sig uppgifter för olycksfallsförsäkringen. Försäkringsrådet erinrar även om vissa svårigheter, som ur dess synpunkt skulle komma att följa med ett system, enligt vilket sjukkassorna skulle i förevarande hänseende handla på eget ansvar.

Försäkringsinspektionen (Bil. sid. 97) förklarar likaledes, att det syntes mindre sannolikt, att den förordade vägen skulle visa sig framkomlig. Den schweiziske lagstiftaren hade tänkt sig ett sådant samarbete, men olycksfallsförsäkringsanstalten i Schweiz hade funnit sig icke kunna genomföra detsamma. Ett av skälen härtill vore den intresseemotsats som hade sin grund däri att sjukkassorna icke hade intresse av att genom omsorgsfull vård förhindra invaliditet.

Jämväl *socialstyrelsen* (Bil. sid. 185) anser en samverkan av antydd art ändamålsenlig och önskvärd men finner, att utsikterna för densamma vore synnerligen problematiska med den organisation av sjukkasseverksamheten som kommittén tänkt sig. Hela riket komme icke att bliva försett med sjuk-kassor, men även för de orters vidkommande där sjuk-kassor komme att finnas syntes de endast mera undantagsvis bliva skickade att övertaga de av kommittén ifrågasatta uppgifterna. Endast i de större städerna samt i allmänhet i mera folkrika orter syntes man kunna förvänta, att de frivilliga sjuk-kassorna skulle vara i stånd att handhava jämväl olycksfallsförsäkringsverksamheten. Övertagandet på egen risk av en del av olycksfallsförsäkringen skulle dessutom ofta ställa kassorna inför synnerligen svårlösta och invecklade rättsfrågor. — Styrelsen har emellertid betonat, att de sålunda gjorda erinringarna uteslutande gällde beträffande på frivillighet grundade sjuk-kassor. Under förutsätt-

ning att sjukförsäkringen gjordes obligatorisk syntes de anförda svårigheterna komma att försvinna eller i allt fall i väsentlig grad förringas.

Även *sjukkassee förbundets styrelse* (Bil. sid. 305) har uttalat sig i förevarande fråga och därom yttrat, att styrelsen funne sjukkassornas skyldighet given att efter förmåga lämna sin medverkan till ett samarbete mellan olika socialförsäkringsgrenar. Det kunde dock ifrågasättas, huruvida man hade anledning att i sådant avseende hysa större förväntningar, innan en obligatorisk sjukförsäkring kommit till stånd. Det ville på vidare anförda skäl synas styrelsen, att den sjukförsäkring som enligt besparingskommitténs förslag skulle komma att representeras av de statsunderstödda sjukkassorna tills vidare endast i mycket otillfredsställande grad komme att äga de erforderliga förutsättningarna för övertagandet och utförandet av den roll gentemot angivna övriga grenar av socialförsäkringen, som inom en färdig sådan försäkring borde tillkomma sjukförsäkringen och dess organ.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening förklarar (Bil. sid. 287) sig anse det ovisst, om med det ifrågasatta systemet större förhoppningar kunde ställas på ävögabringande av en fruktbarande samverkan, varför föreningen ville ställa sig avvaktande till förslaget.

I det av de inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga utarbetade utkastet till lag om försäkring för olycksfall i arbete hade i 3 § upptagits bestämmelser, avsedda att möjliggöra ett samarbete mellan riksförsäkringsanstalten och sjukkassorna. I sådant hänseende stadgades i nämnda paragraf i utkastet, att riksförsäkringsanstalten skulle äga att med sjukkassa, som åtnjöte statsbidrag, träffa avtal därom att kassan skulle inom sitt verksamhetsområde eller viss del därav mot vederlag av anstalten på eget ansvar övertaga skyldigheten att bestämma och utgiva vissa av de enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättningarna, nämligen ersättningar till skadad arbetare — alltså icke till efterlevande — som belöpte å de 63 första dagarna efter olycksfallet och som utgjordes av annat än livränta och särskilda hjälpmedel såsom konstgjorda lemmar och dylikt. De ersättningar som skulle utgå från sjukkassorna voro alltså sjukpenning samt läkarvård, läkemedel och sjukhusvård. Liksom enligt besparingskommitténs förslag skulle alltså enligt detta utkast sjukkassorna stå viss egen risk.

Ifrågavarande punkt i de sakkunnigas utkast sammanhängde nära med det av andra sakkunniga inom socialdepartementet utarbetade utkastet angående nyorganisation av sjukförsäkringen, enligt vilket sistnämnda utkast centralisering av sjukkasseeväsendet på de olika orterna skulle söka ernås på den väg, att statsbidrag endast tilldelades en sjukkassa å varje ort, samt kraven på de statsunderstödda sjukkassornas prestationer väsentligen höjdes i gengäld mot att statsbidragen ökades. Enligt utkastet skulle i lagen om sjukkassor intagas bestämmelse om rätt för sjukkassor att med tillsynsmyndighetens begivande med riksförsäkringsanstalten träffa avtal om övertagande av skyldighet att bestämma och utgiva ersättningar till skadad arbetare jämlikt olycksfallsförsäkringslagen.

De sakkunniga.

Gransk-
ningsnäm-
derna m. fl.
Gransknings-
nämnden för
olycksfalls-
försäkringen.

Inom den för granskning av utkasten rörande olycksfallsförsäkringen tillkallade nämnden hava i fråga om samarbete med sjukkassorna avgivits följande yttranden:

Herrar *Bernström, Kempe* och *von Sydow* hava anfört:

»Såsom skäl för en centralisering av olycksfallsförsäkringen har anförts betydelsen av samarbete med socialförsäkringens övriga grenar, i främsta rummet med sjukförsäkringen. Innan en genomförd plan föreligger beträffande arten av detta samarbete, är det givetvis icke möjligt bedöma dess betydelse för organisationsfrågan. Beträffande det samarbete, som i förslaget förutsättes skola komma till stånd med sjukkassor å olika orter, anse vi oss dock böra göra vissa erinringar.

Därest sjukkassorna skulle kunna övertaga de kortvariga olycksfallen, skulle detta i tvenne avseenden kunna bliva till stor fördel. Dels skulle de skadade kunna få snabbare vård, dels skulle kontrollen förbättras. Den förstnämnda fördelen upphäves emellertid delvis på grund av den ökade omgången med olycksfallsanmälan insändande till riksförsäkringsanstalten. Vad å andra sidan den förbättrade kontrollen beträffar kan densamma i sin ordning komma att bliva lidande på grund av den omständigheten, att kassans medlemmar, som ju ofta äro arbetare, själva välja styrelse, vilken sålunda kan befaras komma att vara i saknad av den opartiskhet, som är nödvändig för en betryggande kontroll. Härtill komma även andra förhållanden, som äro ägnade att förringa betydelsen av ifrågasatt samarbete. Det förekommer exempelvis icke sällan, att prövning måste företagas rörande graden av nedsättningen av den skadades arbetsförmåga. Frågor av denna art äro ofta mycket komplicerade, och man torde därför icke kunna antaga, att sjukkassornas styrelser komma att äga den kompetens, som ovillkorligen måste fordras för handläggning av dylika frågor.

Med hänsyn till de betydande växlingar olycksfallsrisken är underkastad från tid till annan, är det även tvivelaktigt, huruvida kassorna kunna anses tillräckligt stabila för övertagande av den del av olycksfallsförsäkringen, som svarar mot ersättningsskyldigheten på grund av sjukdom under de 63 första dagarna efter olycksfallet.»

Herr *Kvarnzelius* har yttrat, att det enligt hans uppfattning komme att bliva förknippat med betydande svårigheter att på lämpligt och betryggande sätt ordna det ifrågasatta samarbetet med sjukkassorna även med den ifrågasatta förändringen i dessas organisation och ställning.

Herrar *Hansson, Johansson* och *Thorberg* hava med instämmande av herr *Carlsson* yttrat:

»Ett samarbete mellan olycksfallsförsäkringen och sjukkassorna av den art, som det föreliggande förslaget avser att realisera, skulle, såsom omedelbart inses, bliva till gagn icke endast för olycksfallsförsäkringen utan även för sjukkassorna.

Samtidigt med att olycksfallsförsäkringen erhåller ökade möjligheter att bereda de skadade snabb vård skulle samarbetet med sjukkassorna även innebära en förbättrad kontroll. För sjukkassorna skulle samarbetet bliva av största betydelse därigenom att dessa bereddes tillfälle att komma i beröring med flera arbetare, varigenom man kan vänta, att sjukkasseverksamheten skall komma att ytterligare stimuleras.»

Fröken *Hesselgren* har anfört följande:

»En av de största svårigheterna för ett rationellt ordnande av vårt socialförsäkringsväsende torde vara bristen på lämpliga *lokalorgan*. I här förelig-

gande förslag utgår man ifrån, att man genom en reviderad sjukkasseförordning skulle i sjukkassorna erhålla dessa organ. Härigenom skulle möjligheter till betydande förenklingar i administrationen av olycksfallsförsäkringen yppa sig. Man skulle från centralanstalten kunna avlyfta arbetet med de kortvariga skadorna samt erhålla den lokala tillsynen och den lokala kännedomen om fallen, som är så i hög grad av nöden för ett rättvist utmätande av ersättingarna, ävensom en bättre möjlighet till samarbete med andra försäkringsgrenar. Den rationellaste lösningen vore måhända att taga steget fullt ut till obligatorisk sjukförsäkring, men under förhanden varande förhållanden torde en utveckling av sjukkassorna på den här föreslagna vägen åtminstone vara ett bestämt steg i den riktning man vill komma och ett medel att pröva sig fram utan att ge sig in på några oöverkomliga kostnader.»

Fröken Hesselgren har vidare förklarat, att lämpligheten och nyttan av en centralisering för närvarande av olycksfallsförsäkringen enligt hennes uppfattning vore i så hög grad avhängig av möjligheten att på föreslaget vis använda sjukkassorna, att ett genomförande av detta förslag, såvitt hon för närvarande kunde se, måste av henne ställas som villkor för anslutning till sakens omedelbara realiserande. Slutligen har fröken Hesselgren tillagt, att det syntes vara uteslutet att med nuvarande organisation av olycksfallsförsäkringen tänka sig ett dylikt samarbete med sjukkassorna, då dessa ej gärna kunde tänkas samarbeta med ett flertal försäkringsinrättningar.

Granskningsnämnden har till sin prövning haft överlämnat jämväl det förut berörda utkastet till förordning rörande moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Jämväl detta utkast byggde på att den föreslagna riks-försäkringsanstalten — som i första hand skulle hava att bestämma och utgiva dylikt understöd — skulle kunna träffa avtal med sjukkassorna om övertagande av dylik verksamhet. Beträffande sådant samarbete har någon erinran icke gjorts inom granskningsnämnden.

För granskning av de utarbetade utkasterna rörande nyorganisation av sjukförsäkringen har likaledes varit tillkallad en granskningsnämnd. Denna nämnd — som givetvis haft att ur sjukkassornas synpunkt pröva det ifrågasatta samarbetet mellan dem och riks-försäkringsanstalten — har icke funnit sig föranlåten att göra någon erinran beträffande sådant samarbete.

Granskningsnämnden för sjukförsäkringen.

Socialstyrelsen, som yttrat sig över utkastet rörande sjukförsäkringen, har i förevarande hänseende icke haft annat yttrande än att styrelsen ifrågasatt, att det skulle göras till en *skyldighet* för de statsunderstödda sjukkassorna att, då så påfordrades av socialstyrelsen, åtaga sig samarbete med olycksfallsförsäkringen.

Socialstyrelsen.

Såsom jag torde få tillfälle att anföra senare denna dag, är det min förhoppning, att förslag till nyorganisation av sjukförsäkringen, byggt på det nyss omförmälda sakkunnigutkastet, skall kunna föreläggas 1926 års riksdag, och redan i dag torde jag komma att hemställa om inhämtande av lagrådets yttrande över förslag till vissa ändringar i lagen om sjukkassor, vilka ansetts erforderliga för nyorganisationens genomförande. Med hänsyn till det nära sambandet mellan den nu behandlade punkten beträffande olycksfallsförsäkringens organisation och förslagen rörande sjukförsäkringen torde jag

Förslag angående nyorganisation av sjukförsäkringen.

böra i detta sammanhang i korthet angiva grundlinjerna för sistnämnda förslag, särskilt i vad de beröra samarbetet med olycksfallsförsäkringen.

I likhet med de sakkunnigas utkast innebär förslaget, att statsbidrag endast skall lämnas åt en sjukkassa på varje ort. Varje sjukkassa skall antagas till statsunderstödd för ett visst område, och inom detta bosatta personer äga icke ingå i och endast i vissa undantagsfall kvarstå i annan statsunderstödd sjukkassa än denna. Genom att samtidigt höja statsbidraget har man avsett att uppnå en koncentration av sjukkasserörelsen, så att så småningom den statsunderstödda sjukkassan å varje ort skall komma att omfatta alla sjukkassememmar inom området och även erhålla en i jämförelse med sjukkasserörelsens nuvarande omfattning ökad anslutning från de befolkningslager, som staten med sina bidrag till sjukkasserörelsen främst avser att hjälpa. Det har även ansetts kunna förväntas, att dylika s. k. enhetskassor skola erhålla större stadga än de flesta av de nuvarande kassorna, och till befrämjande av en dylik utveckling hava bestämmelser föreslagits av innebörd att på visst sätt utjämning skall ske av större delen av sjukkassornas risker på grund av de långvarigare sjukdomsfallen, ävensom att sjukkassornas sjukhjälpsverksamhet och den av dem jämväl bedrivna verksamheten för meddelande av s. k. begravningshjälp skola hållas strängt åtskilda, så att inkomster härflytande från den ena försäkringsgrenen icke under några förhållanden kunna komma att användas för den andra. I förslaget ingår även, att de statsunderstödda sjukkassorna skola lämna sjukhjälp under en tid av minst tre år för varje sjukdom eller sammanhängande följd av sjukdomar, därvid såsom sjukdom skall räknas jämväl av sjukdom föranledd varaktig oförmåga till arbete. Emellertid är det även avsett, att såsom villkor för statsbidrag skall föreskrivas, att sjukkassorna i sina stadgar intagit vissa bestämmelser till förhindrande av att dubbelförsäkring äger rum i förhållande till olycksfallsförsäkringen. Sålunda skall statsunderstödd sjukkassa enligt sina stadgar icke äga att under tid, då olycksfallsersättning utgår, utgiva sjukersättning med högre belopp än som motsvarar skillnaden mellan den sjukpenning, för vilken försäkring tagits, och olycksfallsersättningen. Att ersättning för läkarvård icke kan utgå i de fall, då sådan vård erhålles på grund av olycksfallsförsäkring, lär redan enligt gällande bestämmelser vara tydligt. I de föreslagna bestämmelserna angående statsbidrag ingår även, att i den mån statsbidrag till sjukkassorna utgår i förhållande till det antal dagar, under vilket kassan lämnat sjukersättning, statsbidrag ej skall utgå för tid då samtidigt olycksfallsersättning åtnjutits.

Vad angår de sist återgivna bestämmelserna till undvikande av dubbelförsäkring bör måhända tilläggas, att desamma ansetts icke kunna innebära någon avsevärd olägenhet för sjukkassorna eller obillighet mot de sjukförsäkrade. Med ett system av sjukkassor, innefattande icke blott industriarbetare utan även andra befolkningsgrupper, torde nämligen bestämmelserna endast betyda, att den särskilda sjukdomsrisk, som på grund av yrkesfaran för olycksfall föreligger för arbetarna och som andra sjukkassememmar eljest fått bidraga till att med sina premier täcka, uteslutes från sjukförsäkringen, i följd varav

alla sjukkassem medlemmar få erlägga premier allenast för den av olycksfall i arbete oberoende sjukdomsrisk.

I fråga om dessa åtgärder till motverkande av dubbelförsäkring överensstämmer förslaget med ett av de sakkunniga för sjukförsäkringens organisation alternativt framlagt förslag, som förordats av granskningsnämnden för nämnda försäkring.

Redan inledningsvis har jag tillkännagivit såsom min uppfattning, att samarbetet mellan olika socialförsäkringsgrenar bör i så stor utsträckning som möjligt utvecklas och befrämjas. Ett av de områden, där åtgärder för ett dylikt samarbete redan nu äro möjliga att vidtaga, har, såsom anförts redan vid behandlingen av organisationsfrågan, synts mig vara det nu närmast ifrågasvarande. De mångfaldiga fördelar, som stå att vinna genom att sjukförsäkringens lokala organ komma att biträda jämväl vid olycksfallsförsäkringens administration, hava klart framgått av i det föregående återgivna uttalanden. Meningsskiljaktighet synes näppeligen heller råda därom att ett dylikt samarbete i princip är önskvärt, utan åsikterna torde snarare gå isär beträffande frågan huruvida detsamma lämpligen kan genomföras på den föreslagna vägen eller över huvud innan en obligatorisk sjukförsäkring kommit till stånd.

Vad då först angår möjligheten att redan för närvarande vidtaga åtgärder för ett samarbete på olycksfallsförsäkringens område, är det till en början givet, att ett dylikt samarbete skulle ställa sig betydligt lättare, därest en allmän och obligatorisk sjukförsäkring vore gällande eller kunde nu genomföras. Då emellertid, såsom i det föregående anförts, införandet av en sådan försäkring sannolikt måste låta vänta på sig en avsevärd tid, har det synts mig, att ett allvarligt försök ändock bör göras att komma ett steg framåt i fråga om samarbetet mellan den centrala olycksfallsförsäkringsanstalten och sjukkassorna.

Väl synes det vidare uppenbart, att med *nu* befintlig organisation något mera allmänt eller betydelsefullt samarbete i sådant hänseende icke gärna kan komma till stånd. De ifrågasatta reformerna beträffande olycksfallsförsäkringens och sjukförsäkringens organisation torde emellertid undanröja de två väsentliga hindren mot samarbetet. Genom enhetskasssystemets genomförande på sjukförsäkringens område göres ett slut på den nuvarande mycket starka splittringen på olika sjukkassor, och organ åstadkommas som utan svårighet torde kunna taga befattning med alla olycksfallsförsäkrade arbetare, även dem som överhuvud icke äro sjukförsäkrade. Och genom den ifrågasatta centraliseringen i fråga om olycksfallsförsäkringen, varigenom vinnas, att alla arbetare inom ett visst område äro försäkrade i en och samma inrättning, skulle, i enlighet med vad jag tidigare utvecklat, skapas det andra ledet i den för samarbete å viss ort nödvändiga förbindelsen mellan de båda försäkringsgrenarna.

Det är visserligen tydligt, att på den av de sakkunniga ifrågasatta vägen man icke omedelbart når fram till ett fullständigt system med sjukkassorna såsom lokala organ för olycksfallsförsäkringen. Utvecklingen kommer tydligen att gestalta sig så, att samarbetet endast undan för undan utsträcker till allt

flera orter, och måhända kommer det på den ifrågasatta vägen aldrig att fullständigt omfatta hela riket. Även om obligatorisk försäkring infördes, torde emellertid förhållandena sannolikt komma att utveckla sig på ungefär enahanda sätt, möjligen med den skillnaden att ordnandet av samarbetet kunde ske något hastigare. Mycket är dock vunnet redan därest å alla större industriorter sjukförsäkringskassorna fungera såsom olycksfallsförsäkringsorgan, och då det synes sannolikt, att de ekonomiskt starkaste kassorna komma att bli tillfinnandes just å de orter, där industrien är mest utvecklad, skulle genom ett samarbete mellan riksförsäkringsanstalten och kassorna å sådana orter jämförelsevis snabbt en betydlig avlastning av skaderegleringsarbetet från anstalten kunna äga rum. Ur viss synpunkt kan det emellertid rent av synas lämpligt, att samarbetet endast småningom utvecklas. Därest samarbetet — såsom nyss förutsatts — begynnes på de orter, där de ekonomiskt starkaste och bäst organiserade sjukförsäkringskassorna finnas, har man nämligen möjlighet att småningom pröva sig fram till den lämpligaste detaljregleringen av förhållandet mellan riksförsäkringsanstalten och sjukförsäkringskassorna samt att efter hand komma till en noggrann uppfattning om vilka krav som måste ställas på en kassa, vilken skall användas som organ för anstalten.

Ett av huvudsyftena med det ifrågasatta samarbetet är givetvis här liksom annars på socialförsäkringens område att åstadkomma besparingar. Vad denna speciella punkt angår, torde i viss mån besparing kunna ske redan beträffande förvaltningskostnaderna, i det att de förvaltningsbidrag som riksförsäkringsanstalten kommer att utgiva till sjukförsäkringskassorna knappast lära komma att uppgå till så stort belopp som den summa, vilken genom sagda avlastning inbesparas för anstalten — i de flesta fall då olycksfall drabbar person som är medlem i en sjukförsäkringskassa, skulle ju kassan ändock haft bestyret med sjukpenningens bestämmande och även för detta fall hade på grund av förut berörda regler till undvikande av dubbelersättning kassan måst utreda, till vilket belopp olycksfallsersättningen för vederbörande skulle uppgå. Men den största besparingen lär vara att vänta beträffande själva prestationskostnaderna. Stora belopp torde nämligen vara att vinna genom att sjukförsäkringskassorna med sina större möjligheter till tillsyn över ersättningstagarna och med sin personkänedom betydligt lättare än en central anstalt kunna förhindra, att olycksfallsersättning oberättigat utgår. För att sjukförsäkringskassorna skola hava tillbörligt intresse för att utöva sådan tillsyn, torde det emellertid vara erforderligt att, såsom de sakkunniga föreslagit, kassorna själva stå viss risk; felaktigt utbetalade ersättningar böra alltså bli en utgift för kassan. En regel av sådan innebörd utesluter emellertid icke att kassorna erhålla garanti mot att i följd av oväntat stor olycksfallsfrekvens lida förlust, något vartill jag återkommer i det följande.

Ur de skadades synpunkt torde den väsentliga fördelen med att olycksfallsersättningen erhålles genom en sjukförsäkringskassa vara, att ersättningen på detta sätt kan utbetalas utan dröjsmål. Visserligen har det påståtts, att vården skulle bli fördröjd, men detta torde bero på en missuppfattning angående formerna för samarbetet mellan anstalten och sjukförsäkringskassorna. I sjukförsäkringskassans områden, beträffande vilka överenskommelse träffats med sjukförsäkringskassa om övertagande av för-

säkringen, skall nämligen enligt vad som är avsett anmälan om inträffade olycksfall ingivas direkt till sjukkassan, som för övrigt har att även oberoende av sådan anmälan omedelbart vidtaga erforderliga åtgärder för beredande av lämplig vård och lagstadgad ersättning åt den skadade.

I detta sammanhang må erinras om att övertagande från sjukkassas sida av viss del av försäkringen icke betager den skadade rätten att, därest han av någon anledning icke kan utfå ersättning av kassan, vända sig mot riks-försäkringsanstalten.

Mot ett samarbete med sjukkassorna i enlighet med den av de sakkunniga verkställda bearbetningen av besparingskommitténs förslag hava, såsom framgått av den lämnade redogörelsen, från olika håll framställts även andra anmärkningar.

En sådan anmärkning är, att skaderegleringen hos sjukkassorna icke skulle komma att ske med tillräcklig opartiskhet; en sjukkassas styrelse skulle kunna bestå av arbetare, som hade intresse av att sköta olycksfallsförsäkringen så, att deras kamrater så mycket som möjligt tillgodosåges. Denna anmärkning torde kunna hemötas med vad nyss anförts om att kostnaderna för felaktigt utbetalta ersättningar skola stanna på sjukkassorna själva; redan i socialförsäkringskommitténs förslag — enligt vilket som förut anförts kassorna icke själva skulle stå någon risk — ingick, att ersättning icke skulle utgå för annat än *rättmätigt* utbetalta ersättningar. Det torde också få anses uteslutet, att de sjukbesökare som handhava sjukkontrollen i sjukkassorna skulle komma att fullgöra sin kontrolluppgift på ett mindre samvetsgrant sätt i de fall där sjukdomen förorsakats av olycksfall. Snarare skulle det kunna vara att befara, att sjukkassorna bestämma olycksfallsersättningarna för lågt, särskilt för dem som icke äro medlemmar i vederbörande sjukkassa. Korrektiv häremot finnes emellertid dels i den enskildes besvärsrätt samt riks-försäkringsanstaltens kontroll och möjlighet att underställa ett beslut försäkringsrådets prövning samt försäkringsrådets befogenhet att utan klagomål upptaga och göra ändring i visst beslut, och dels däri att med enhetskasssystemet inom sjukförsäkringen följer, att envar person som på grund av att han står utanför sjukkassan anser sig missgynnad har möjlighet att utan avsevärda kostnader inträda i denna.

Vidare har anförts, att stor ojämnhet mellan olika år skulle råda beträffande olycksfallsfrekvensen och att därför sjukkassorna skulle kunna bli utsatta för risker som kunde äventyra kassornas bestånd. Häremot torde kunna anföras vad besparingskommittén yttrat därom att kommittén låtit verkställa en utredning, av vilken framginge att växlingarna i olycksfallsrisken under den s. k. sjukkasseersättningstiden icke vore större, än att sjukkassor av icke alltför ringa omfattning skulle kunna utan svårighet övertaga olycksfallsersättningarna i den av kommittén föreslagna omfattningen. Kommittén har emellertid tillagt, att bildande av en för samtliga kassor gemensam utjämningsfond möjligen komme att erfordras. Härvid borde dock icke förbises, att en oinskränkt möjlighet för kassorna att få anlita en dylik fond kunde verka försvagande på vederbörande sjukkassors intresse av omsorgsfull kontroll över ersättningsbehovet under sjukdomstiden.

Inom departementet verkställda kompletterande utredningar i förevarande hänseende hava givit enahanda resultat som det, vartill besparingskommittén sålunda kommit. Antalet sjukdagar per årsarbetare på grund av olycksfall är nämligen vida mindre än antalet sjukdagar på grund av andra sjukdomsorsaker. Sålunda uppgick för år 1922 antalet sjukdagar per årsarbetare, anställda hos större arbetsgivare, från och med första till och med sextiotredje dagen efter olycksfallet till endast 1,15. Antalet sjukdagar per år och medlem inom de statsunderstödda sjukförsäkringskassorna torde med den ifrågasatta förlängningen av sjukhjälpstiden kunna — bortsett från sjukdagar föranledda av olycksfall i arbete — uppskattas till i genomsnitt omkring 10,20. Givetvis skulle emellertid inom vissa sjukförsäkringskassor en högre olycksfallsrisk bliva rådande än inom andra områden, allt efter den utsträckning i vilken olika yrken förekomma inom områdena. Olycksfallsrisken är nämligen väsentligt olika inom skilda yrken. Härtill kommer emellertid hänsyn att tagas vid bestämmande av de försäkringsavgifter, som sjukförsäkringskassorna hava att uppbära från anstalten.

Till belysning av den växlande sjukdomsrisken på grund av olycksfall dels inom olika yrkesgrupper, dels år från år inom samma yrkesgrupp an-

Y r k e s g r u p p	Antal sjukdagar per årsarbetare hos större arbetsgivare på grund av olycksfall i arbete under tiden t. o. m. 63:de dagen efter olycksfallet.				
	1918	1919	1920	1921	1922
Malmbrytning	3.32	3.66	2.94	3.06	3.80
Malmförädling	3.29	2.91	2.52	2.61	3.01
Metallindustri	2.16	1.82	1.59	1.63	1.73
Stenindustri	2.01	1.83	1.57	2.01	2.15
Jordbruk och skogsbruk	1.14	1.10	1.17	1.17	1.27
Träindustri	2.85	2.38	2.04	2.25	2.56
Pappersindustri	1.60	1.62	1.48	1.30	1.66
Näringsindustri	0.82	0.88	0.94	0.89	0.94
Textilindustri	0.38	0.35	0.38	0.33	0.39
Läder- och gummiindustri	0.92	0.58	0.58	0.57	0.49
Kemisk-teknisk industri	1.74	1.65	1.33	1.56	1.82
Byggnadsverksamhet	1.99	1.60	1.61	1.72	1.92
Kraft-, belysnings- och vattenverk	1.52	1.32	0.96	1.18	1.30
Handel, varulager, kontor	0.39	0.35	0.36	0.35	0.38
Sjöfart med tillhörande transport	1.78	2.01	2.10	2.28	2.29
Samfärdsel utom sjöfart	1.27	1.17	1.12	0.94	0.89
Ämbetsverk, skolor etc.	0.11	0.14	0.18	0.17	0.14
Kommunala institutioner	0.26	0.15	0.24	0.27	0.21
Hushåll, restauranter etc.	0.28	0.30	0.33	0.27	0.33
Diverse företag och yrken (obetydlig grupp)	0.90	0.48	0.13	0.29	0.40
Samtliga yrkesgrupper	1.34	1.19	1.10	1.04	1.15

givas i den anförda tablån antalet sjukdagar per årsarbetare hos större arbetsgivare på grund av olycksfall i arbete under tiden t. o. m. sextiotredje dagen efter olycksfallet under åren 1918—1922 för de tjugu huvudyrkesgrupper, som ingå i den av riksförsäkringsanstalten utarbetade olycksfallsstatistiken.

Det torde böra uppmärksammas, att under den period som de angivna siffrorna avse, betydande kastningar inträffat beträffande näringslivet, vilket medfört en större ojämnhet i olycksfallsfrekvensen än som kan väntas uppstå mellan mera normala år.

Beträffande den gottgörelse, som kassorna skola hava att uppbära från riksförsäkringsanstalten, är följande att framhålla. Från anstalten bör en kassa erhålla dels ett förvaltningsbidrag, svarande mot ökningen i dess kostnader på grund av det övertagna arbetet för olycksfallsförsäkringen, och dels ett belopp som motsvarar så stor del av de arbetsgivare påförda försäkringsavgifter för arbetare inom sjukkasseområdet, som belöper å den övertagna risken för sjukersättningen under tiden till och med den sextiotredje dagen efter olycksfallet.

Vid fastställandet av försäkringsavgifterna särskilt beträffande större företag inom de olika sjukkasseområdena kommer givetvis hänsyn att tagas till de speciella riskförhållandena vid dessa olika företag. Givetvis böra därjämte garantier lämnas för att en sjukkassa icke tillfogas förlust på grund av onormalt stor olycksfallsfrekvens inom området. I vilken utsträckning och i vilken form detta bör ske är emellertid en fråga, som knappast kan besvaras generellt och som för övrigt snarast tillhör det bedömande av villkoren för samarbete, vilket bör ske hos riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen och vederbörande kassa. Så mycket torde emellertid kunna sägas, att flera andra utvägar än den av besparingskommittén föreslagna med en utjämningsfond lära kunna komma under övervägande.

Icke heller i andra hänseenden torde några närmare regler rörande samarbetet böra för det närvarande meddelas. Såsom framgått av det föregående har det icke ansetts tillrådligt att gå längre än att möjliggöra *avtal* om samarbete med sjukkassorna, och vid träffande av dylikt avtal torde vad angår sjukkassornas och riksförsäkringsanstaltens egna inbördes förhållanden vidsträckt frihet böra råda att fastställa de bestämmelser, som i det speciella fallet kunna med hänsyn till vunnit erfarenhet anses lämpliga. Denna avtalsfrihet bör dock vara inskränkt genom att från sjukkassornas sida avtalet skall vara gillat av tillsynsmyndigheten.

I fråga om sådana åtgärder, som må anses erforderliga för säkerställande av de skadades rätt, bör först erinras om, att sjukkassa skall äga att bestämma och utgiva allenast egentliga sjukersättningar, varemot de mera invecklade ersättningsfrågorna (bestämmande av livräntor åt invalider eller efterlevande m. m.) skola handläggas av riksförsäkringsanstalten. Det har anmärkts, att det — nämligen i och för bestämmande av sjukpenning — icke sällan förekommer, att prövning måste företagas rörande graden av nedsättning av den skadades arbetsförmåga och att man icke kunde antaga, att sjukkassornas styrelser komme att äga den erforderliga kompetensen för handläggning av dylika ofta mycket komplicerade frågor. Häremot kan — bortsett från att frågor

av denna art vid bestämmande av sjukpenning icke äro av tillnärmelsevis samma betydelse som vid bestämmande av livränta — anföras dels att prövning av dylika frågor i första hand alltid ankommer på läkare och dels att i tveksamma fall kassan har den möjligheten att tillerkänna den skadade provisorisk sjukpenning och verkställa definitiv reglering av densamma först efter det att utlåtande inhämtats från riks försäkringsanstalten. Ej heller torde kunna invändas, att det för sjukförsäkringsanstalten skulle möta svårigheter att fastställa beloppet av den arbetsförtjänst efter vilken sjukpenningen skall beräknas. Den för detta ändamål nödiga prövningen förenklas nämligen högst väsentligt, därest, såsom förevarande förslag innehåller, sjukpenning skall beräknas efter s. k. intervallsystem, varom mera i det följande (sid. 138 ff.).

Emellertid torde i administrativ väg böra meddelas vissa kontrollbestämmelser, framför allt i avseende å anmälan om inträffat olycksfall. Å de orter, där sjukförsäkringsanstalt skall utgiva ersättning, synes sådan anmälan alltid böra göras i två exemplar, av vilka sjukförsäkringsanstalten skall till riks försäkringsanstalten översända det ena tillika med underrättelse om sjukförsäkringsanstaltens beslut i ersättningsfrågan. Härigenom skulle anstalten hava tillfälle att pröva, huruvida anledning finnes att påkalla rättelse i kassans beslut eller huruvida anstalten till äventyrs i syfte att bereda den skadade mera effektiv vård själv bör omedelbart övertaga vården om honom. Ävenledes torde det böra åläggas kassan att, sedan ett olycksfall slutreglerats, om detsamma insända rapport till riks försäkringsanstalten, som därigenom skulle få tillfälle att pröva, huruvida anledning finnes att påfordra rättelse i ärendets behandling.

På de skäl, som jag i det föregående anförde, har jag i huvudsak anslutit mig till det av besparingskommittén framförda och av de sakkunniga närmare utförda förslaget om sjukförsäkringsanstaltens användande såsom organ för olycksfallsförsäkringen. I överensstämmelse med denna uppfattning utformade stadganden hava intagits i 3 § i föreliggande förslag till ny olycksfallsförsäkringslag.

Gränsen mellan s. k. större och mindre arbetsgivare.

Såsom förut anförts, äro arbetsgivarna med hänsyn till debitering och uppbörd av försäkringsavgifter fördelade i två grupper, större arbetsgivare, eller sådana som i regel sysselsätta minst fem arbetare, och mindre arbetsgivare, som omfatta alla övriga. För de senare sker debiteringen och uppbörden i sammanhang med kronuppbörden, under det att för de större arbetsgivarna riks försäkringsanstalten direkt ombesörjer detta arbete.

Frågan om uppdelning av arbetsgivarna i »större» och »mindre» upptogs först i en riks försäkringsanstaltens skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 mars 1917 angående vissa ändringar i mantalsskrivningsförfordningen. I denna skrivelse framhöll riks försäkringsanstalten, att då någon skyldighet för arbetsgivarna att anmäla försäkringspliktig verksamhet icke stadgats i olycksfallsförsäkringslagen, det ålåg anstalten att själv skaffa sig kännedom om avgiftspliktiga arbetsgivare. Det gällde därför att finna någon form för införskaffande av de uppgifter som vore erforderliga för försäkringsavgifternas bestämmande, vilken form kunde vinna tillämpning med avseende å det stora flertalet försäk-

ringar utan att därvid alltför mycket betunga arbetsgivarna eller föranleda alltför stor omgång och kostnad för riks försäkringsanstalten.

Efter att närmare hava utvecklat skälen för en uppdelning av arbetsgivarna i två grupper, större och mindre arbetsgivare, anförde riks försäkringsanstalten bland annat följande:

»Att uppdraga en exakt gräns mellan de försäkringar, som — — — äro att anse som större eller mindre, är naturligen för närvarande, innan någon erfarenhet med avseende å denna fråga kunnat vinnas, mycket vanskligt. Riks försäkringsanstalten har emellertid ansett sig kunna antaga, att till mindre försäkringar, i fråga om vilka således mantalslängdernas uppgifter kunna antagas vara för ifrågavarande ändamål tillräckliga, i allmänhet böra hänföras sådana försäkringar, som omfatta arbetare i rörelse, arbetsföretag eller annan verksamhet, där i regel användas högst 4 arbetare eller motorkraft om mindre än 3 effektiva hästkrafter. Övriga försäkringar skulle anses såsom större. I fråga om några kategorier av yrken torde gränsen emellertid möjligen kunna sättas något högre. Dessutom kan ju tänkas, att efter vunnen erfarenhet det samma kan visa sig vara förhållandet med flera yrken.»

Riks försäkringsanstalten framhöll vidare, att då försäkringsavgifterna för de mindre försäkringarna skulle bestämmas på grundval av uppgifter, som lämnades vid mantalsskrivningen, det bleve erforderligt att dessa uppgifter utsträcktes till att omfatta även den anställda personalens antal och huvudsakliga sysselsättning, varom anteckning sålunda måste inflyta i mantalslängden. En dylik anteckning skulle dock i själva verket endast behöva göras med avseende på de mindre arbetsgivarna. Då emellertid senare vunnen erfarenhet möjligen kunde giva vid handen, att en höjning av gränsen mellan mindre och större arbetsgivare vore lämplig, och då det självfallet vore till väsentlig fördel, att i så vidsträckt omfattning som möjligt använda det i mantalslängderna och mantalsuppgifterna befintliga materialet, ansåge riks försäkringsanstalten, att nämnda anteckning i mantalslängderna borde avse arbetsgivare även med flera arbetare än fyra. Å andra sidan vore det av vikt att icke ålägga mantalsskrivningsförrättarna att i avsevärdare utsträckning avgiva uppgifter, som sedermera kanske icke skulle komma till användning. Med hänsyn till dessa synpunkter föreslog riks försäkringsanstalten, att i mantalslängderna skulle — åtminstone tillsvidare — intagas uppgift om arbetarantalet endast i de fall, då antalet ej överstege sju.

I enlighet med denna framställning föreskrefs genom förordning den 14 juni 1917 (nr 444) sådan ändring i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, att i mantalslängden skulle i därför avsedda kolumner för varje arbetsgivare, hos vilken i regel under året vore anställda högst sju tjänare eller andra arbetare, utsättas antalet sådana arbetare, och skulle därvid särskilt uppgivas antalet arbetare i varje slag av rörelse eller verksamhet, som av samma arbetsgivare utövades.

I den samma den 14 juni utfärdade förordningen (nr 413) angående upp börd av avgifter för försäkringar i riks försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete hänfördes till mindre försäkringar rörelse, företag eller annan verksamhet, vari minst fem arbetare eller drivkraft om minst tre effektiva hästkrafter användes.

Förordning
den 14 juni
1917 angående
ändringar i mantalsskrivningsförordningen.

Förordning
den 14 juni
1917 angående
upp börd av avgifter
för försäkringar i riks försäkringsanstalten.

Frågan om gränsen mellan större och mindre arbetsgivare upptogs ånyo av riksförsäkringsanstalten i skrivelse till Kungl. Maj:ten den 10 januari 1920 angående förenklingar i avseende å ämbetsverket åliggande uppgifter m. m. I nämnda skrivelse föreslog anstalten bland annat, att redan i olycksfallsförsäkringslagen måtte införas en uppdelning av arbetsgivarna i större och mindre. Till den förra gruppen skulle alla de arbetsgivare räknas hos vilka i regel under året vore anställda *flera* än sju tjänare eller andra arbetare, och till den andra gruppen de arbetsgivare, hos vilka i regel under året vore anställda *högst* sju tjänare eller andra arbetare. För sistnämnda grupp föreslogs dessutom införande av obligatorisk försäkring i riksförsäkringsanstalten, avseende jämväl den nuvarande karenstiden, med enhetliga försäkringsvillkor. Rätt till försäkring för olycksfall utom arbete eller lindring i försäkringsavgiften på grund av övertagande av viss del av försäkringsinrättningens ersättningskyldighet skulle sålunda icke beviljas den senare gruppen arbetsgivare.

I det av socialförsäkringskommittén den 29 januari 1921 avgivna utlåtandet berördes även riksförsäkringsanstaltens nyss omnämnda förslag. Kommittén ansåg sig icke kunna tillstyrka förslaget, då åläggande för de mindre arbetsgivarna av försäkringsplikt även för karenstiden enligt kommitténs uppfattning skulle komma att medföra ökade utgifter för statsverket samt för övrigt frågan om karenstidens borttagande på det intimaste sammanhänge med frågan om införande av obligatorisk sjukförsäkring och därför borde lösas i samband med behandlingen av sistnämnda fråga. — Det från riksförsäkringsanstaltens sida framställda förslaget föranlodde icke heller till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I uppbördsförordningen av den 31 mars 1922 (nr 130), som ersatte förenämnda förordning den 14 juni 1917 i samma ämne, hänfördes såsom i den äldre förordningen till mindre försäkringar rörelse, företag eller annan verksamhet, vari minst fem arbetare användes, varemot enligt denna senare förordning storleken av den i verksamheten använda drivkraften saknade betydelse.

Kommittén för socialförsäkringens organisation framhöll i sitt den 25 oktober 1922 avgivna utlåtande, att kommittén på de av socialförsäkringskommittén angivna skälen icke ansåge, att det av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget borde upptagas till förnyad prövning. Ett dylikt förslag måste enligt kommitténs uppfattning anses alltför djupt ingripande på den sociala olycksfallsförsäkringen i dess helhet för att vara lämpligt såsom ett provisorium, avsett att gälla intill dess obligatorisk sjukförsäkring kunde komma att genomföras. Däremot upptog kommittén till behandling den härmed i viss mån sammanhängande frågan rörande uppdelning av arbetsgivarna i företagare och icke-företagare, för vilken fråga redogörelse lämnas i det följande i annat sammanhang (sid. 119).

Besparingskommittén erinrade om den väsentliga skillnad, som med avseende å arbetet och kostnaderna för premiedebiteringen rådde mellan större och mindre arbetsgivare. Kommittén ansåg, att de minsta av de för närvarande såsom större betraktade arbetsgivarna skulle kunna behandlas enligt det enkla system, som användes för de mindre arbetsgivarna. Detta skulle lättast

Riks-
försäkrings-
anstaltens
skrivelse den
10 januari
1920.

Social-
försäkrings-
kommittén.

Förordning
den 31 mars
1922.

Kommittén
för social-
försäkringens
organisation.

Besparings-
kommittén.

kunna ske därigenom att den för närvarande tillämpade indelningen i större och mindre arbetsgivare ändrades därhän, att alla de arbetsgivare som i regel under hela året sysselsatte högst sju arbetare räknades såsom mindre arbetsgivare, och att såsom större arbetsgivare räknades de övriga. Då mantalslängderna redan innehölle uppgifter om yrke och antal arbetare för arbetsgivare med högst sju arbetare, kunde dessa uppgifter direkt inflyta i de arbetsgivarförteckningar som låge till grund för debiteringen av mindre arbetsgivare. Att denna möjlighet redan från olycksfallsförsäkringslagens ikraftträdande endast utnyttjats för arbetsgivare med högst fyra arbetare hade berott på att riksförsäkringsanstalten velat avvakta verkan av bestämmelserna om den lägre gränsen. Den vunna erfarenheten syntes enligt kommitténs mening hava givit vid handen, att en höjning av gränsen utan olägenhet kunde företagas. Klagomål över avgifter som påförts mindre arbetsgivare hade under år 1924 anförts i blott något över en tredjedels procent av samtliga debiterade fall, och flera omständigheter gjorde sannolikt, att siffran komme att i framtiden sjunka till en ännu lägre nivå.

I de över besparingskommitténs betänkande avgivna yttranden upptogs förevarande fråga icke till behandling. I den av byråchefen *Östrand* med instämmande av ledamoten *N. Källström* avgivna reservationen till riksförsäkringsanstaltens yttrande förordades emellertid besparingskommitténs förslag på denna punkt (Bil. sid. 55).

Genom de sakkunnigas försorg har hos riksförsäkringsanstalten begärts utredning rörande lämpligheten av en höjning av gränsen mellan större och mindre arbetsgivare. I en från anstaltens chef i anledning härav överlämnad promemoria anföres efter en redogörelse för de nuvarande förhållandena bland annat följande:

»Under de gångna åren efter olycksfallsförsäkringens ikraftträdande har från riksförsäkringsanstaltens sida ett betydande arbete nedlagts på åstadkommandet av en ur olika synpunkter förbättrad redovisning i arbetsgivarförteckningarna av de arbetare, som falla under olycksfallsförsäkringslagen. Härvid har man haft i sikte icke blott ett fullständigare angivande av antalet arbetare utan även en riktigare yrkesbeteckning. I fråga om arbetare, som varit anställda allenast en del av året, har också eftersträfvats ett mindre schematiskt angivande av arbetsmängden än som från början tillämpats. Detta arbete har medfört, att antalet klagomål till anstalten rörande å kronodebetsdelarna påförda avgifter under de senare åren varit i oavbrutet sjunkande. Sålunda uppgick antalet klagomål över avgifter, som påförts å 1921, 1922 och 1923 års kronodebetsdelar, till resp. 1.9 %, 1.6 % och 0.4 % av antalet debiterade arbetsgivare.

De olycksfallsförsäkringsavgifter, som påfördes kronodebetsdelarna för år 1923, avsågo landsortens arbetsgivarförteckningar för år 1922 och storstädernas för år 1923. Från och med år 1923 har redovisningen i arbetsgivarförteckningarna av personal, som varit anställd endast någon del av året, omlagts på sådant sätt, att densamma genomgående angiver antal månader eller veckor, varunder dylik personal varit anställd. Härigenom torde man kunna vänta, att antalet klagomål kommer att än ytterligare nedbringas.

Den erfarenhet, som sålunda vunnits beträffande redovisningen av hos mindre arbetsgivare anställda arbetare, har givit vid handen, att en höjning av gränsen mellan större och mindre arbetsgivare utan olägenhet kan vidtagas.

Yttranden
över bespa-
rings-
kommitténs
förslag.

Utredning i
riks-
försäkrings-
anstalten.

Det ligger då närmast till hands att, såsom riksförsäkringsanstalten också i sin ovannämnda skrivelse (den 10 januari 1920) antydde, tänka sig ett fullständigt utnyttjande av de uppgifter, som skola införas i mantalslängderna. Såsom mindre arbetsgivare skulle då anses arbetsgivare, hos vilken i regel under året äro anställda högst sju tjänare eller andra arbetare. — — —

För ett närmare bedömande av vilka fördelar ur förvaltningssynpunkt, som skulle stå att vinna genom att på förslaget sätt utvidga begreppet mindre arbetsgivare, har en undersökning av 1922 års dagsverkskort utförts. Denna undersökning har givit vid handen, att antalet större arbetsgivare med 5—7 årsarbetare kan beräknas till omkring 10,000. Därest gränsen mellan större och mindre arbetsgivare höjes från 4 till 7 årsarbetare, skulle detta sålunda innebära en ökning av de mindre arbetsgivarnas antal med 10,000 och en motsvarande minskning av antalet större arbetsgivare. En dylik överflyttning av 10,000 arbetsgivare till ett mera förenklat debiteringsförfarande skulle ur förvaltningssynpunkt innebära en icke ringa besparing, som enligt en inom anstalten verkställd undersökning rörande förvaltningskostnaderna för riksförsäkringsanstalten såsom monopolanstalt kan beräknas till omkring 50,000 kronor årligen.

För genomförande av förslaget erfordras icke ändring i olycksfallsförsäkringslagen men väl i § 2 (mom. 1) av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.»

Departement-
schefen.

Av den föregående redogörelsen framgår, att en höjning av gränsen mellan större och mindre arbetsgivare från fyra till sju arbetare utan olägenhet kan vidtagas. Orsaken till att en sådan ändring icke vidtogs redan på grund av riksförsäkringsanstaltens framställning i ämnet år 1920 synes hava varit, att nämnda framställning var förbunden med förslag om obligatorisk försäkring även under karenstiden i riksförsäkringsanstalten för de mindre arbetsgivarna.

Enligt min uppfattning kan den ifrågasatta höjningen av gränsen mellan mindre och större arbetsgivare från fyra till sju arbetare icke anses hava något nödvändigt samband med frågorna om karenstidens borttagande m. m. Under sådana förhållanden och då nämnda höjning av gränsen skulle komma att medföra en besparing i förvaltningskostnader, som under förutsättning av karenstidens borttagande beräknats till över 60,000 kronor årligen, anser jag den föreslagna ändringen böra genomföras. I föreliggande förslag till ny olycksfallsförsäkringslag kommer den ifrågasatta uppdelningen av arbetsgivarna till uttryck i fråga om begränsning av rätten för arbetsgivare att mot åtagande att ombesörja läkarvård åt skadad arbetare få försäkringsavgiften ned-satt (18 § 2 mom.); sådan rätt skall nämligen tillkomma allenast arbetsgivare, som i regel under året sysselsätter flera än sju arbetare.

B. Övriga frågor av större betydelse.

Jag anhåller att härefter närmast få redogöra för de viktigaste av de frågor, som vid sidan av organisationsfrågan varit under behandling. Beträffande de ändringsförslag vilka icke beröras i detta sammanhang återkommer jag i special-motiveringen.

Försäkringens omfattning.

Under de år som förflutit efter den obligatoriska olycksfallsförsäkringens införande hava tid efter annan framställts förslag om ändring av lagen i sådan riktning, att vissa arbetsgivare — huvudsakligen sådana med låg olycksfallsrisk — skulle undantagas från avgiftsdebitering. Anledningen till dessa förslag har varit, att man ansett att olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader på dylikt sätt skulle kunna avsevärt nedbringas.

Fråga om avskiljande från avgiftsdebitering av vissa kategorier av arbetsgivare.

En besparing i ifrågavarande hänseende kan ske *antingen* genom att vissa arbetargrupper, vilka nu omfattas av försäkringen, uteslutas från densamma *eller* genom att vissa grupper av arbetsgivare undantagas från avgiftsdebitering. Sistnämnda förfaringssätt skulle innebära, att ersätningarna till arbetarna i vissa fall utginge på annat sätt än genom försäkring.

Då det icke torde böra ifrågasättas, att man nu skulle beröva vissa arbetargrupper den förmån de en gång erhållit genom att försäkringen blivit tillämplig å dem, återstår det andra av nämnda alternativ. Ett genomförande av detta skulle medföra, att kostnaden för ersättningar till en del arbetare måste täckas på någon av följande tre vägar:

1) genom att de från avgiftsdebitering undantagna arbetsgivarna åläggas direkt ersättningsplikt i förhållande till arbetarna,

2) genom att högre försäkringsavgifter uttagas från de arbetsgivare som fortfarande skulle betala avgifter, eller

3) genom särskilda bidrag av statsmedel.

Besparingskommittén har till behandling upptagit dessa frågor. Sedan kommittén avvisat alternativet att avskilja vissa arbetargrupper från försäkringen, har kommittén mot den under 1) anmärkta utvägen anfört, framför allt, att man därmed icke beredde de ersättningsberättigade säkerhet för att utfå de ekonomiskt viktigaste ersätningarna, nämligen livräntorna. Mot det under 3) anförda förslaget erinrar kommittén, att det knappast syntes förhålla sig så att förvaltningskostnaderna för försäkring av ifrågavarande arbetsgivare skulle stå i missförhållande till värdet av de ersättningar, som utginge till de hos dessa arbetsgivare anställda arbetarna.

Besparingskommittén.

Till stöd för sin uppfattning i berörda hänseende har besparingskommittén åberopat en av kommittén för socialförsäkringens organisation verkställd undersökning. Enligt denna skulle en uppdelning av arbetsgivarna i »företagare», d. v. s. arbetsgivare vilka såsom sådana idkade något slag av rörelse, och »icke företagare», d. v. s. arbetsgivare, vilka icke dreve rörelse, så att sistnämnda grupp icke skulle erlägga försäkringsavgifter, medföra en besparing i förvaltningskostnader av högst 100,000 kronor årligen, under det att det årliga beloppet av ersätningarna för olycksfall bland motsvarande arbetare uppginge till över 200,000 kronor; statsverkets utgifter för försäkringen skulle alltså genom en sådan anordning ökas i stället för minskas.

Besparingskommittén har även själv låtit verkställa en beräkning över den minskning i förvaltningskostnader som skulle uppstå genom att försäkrings-

avgifter icke debiterades de s. k. icke-företagarna. Enligt denna beräkning skulle — under antagande av att samtliga mindre arbetsgivare vore försäkrade i riksförsäkringsanstalten under enhetliga försäkringsvillkor — besparingen icke uppgå till mera än 42,000 kronor. Om denna besparing säger kommittén, att den icke tillnärmelsevis vore av sådan betydelse, att den kunde anses uppväga den fördel, som det nuvarande systemet besitte däri att olycksfallsförsäkringens bördor fördelades på landets arbetsgivare efter fullt enhetliga grunder. Att införa en avgränsning av försäkringsmaterialet, vilken vore beroende av en så obestämd och växlande omständighet som en arbetsgivares egenskap av företagare eller icke-företagare skulle för övrigt ej vara välbetänkt.

Beträffande den under 2) nyss omförmälda utvägen att ersättningsarna till de arbetare vilkas arbetsgivare icke skola betala försäkringsavgift skulle bestridas genom högre försäkringsavgifter för de arbetsgivare vilka fortfarande skulle betala avgifter, anför slutligen kommittén, att en sådan åtgärd svårliken kunde motiveras med principiella skäl. Med den föreslagna organisationen av olycksfallsförsäkringen skulle det emellertid väsentligen komma an på arbetsgivarna själva, om de ville taga initiativ till en dylik anordning.

Besparingskommittén har alltså stannat vid att icke föreslå någon ändring i försäkringens omfattning.

Yttranden
över besparingskommit-
téns förslag.

I det av riksförsäkringsanstalten över besparingskommitténs betänkande avgivna utlåtandet ingick anstalten icke på den nu behandlade frågan. Icke heller någon annan av de hörda myndigheterna har upptagit densamma. I det av byråchefen *von Schulzenheim* i samband med riksförsäkringsanstaltens utlåtande avgivna särskilda yttrandet (Bil. sid. 66 ff.) har emellertid förordats ett undantagande av kategorien kvinnliga tjänare och tillfälliga medhjälpare i enskilda hushåll, så att avgiftsdebiteringen för arbetsgivare som allenast sysselsatte dylika arbetare icke skulle verkställas inom centralanstalten utan av de tjänstemän, vilka handhade debiteringen av kronoutskylderna. Ifrågasvarande avgifter skulle, med iakttagande eventuellt endast av skillnaden mellan stad och land, med ledning av mantalslängden införas direkt i uppbördsboken samt uppföras å vederbörande arbetsgivares kronodebetsedel i samband med övriga i uppbördsboken upptagna utskylder.

Utredning i
riksförsäkrings-
anstalten.

Genom de inom socialdepartementet tillkallade sakkunnigas försorg har upplysning begärts från riksförsäkringsanstalten angående möjligheterna att från avgiftsdebiteringen avskilja vissa kategorier av mindre arbetsgivare med lägre olycksfallsrisk. I anledning härav har från anstaltens chef överlämnats en inom anstalten verkställd utredning av frågan huruvida genom tillämpning av något av de under 2) eller 3) nyss omförmälda alternativen en besparing skulle kunna åstadkommas. I denna utredning har först erinrats om att i diskussionen rörande vilken omfattning det ifrågasatta undantaget lämpligen borde få huvudsakligen följande möjligheter framförts:

A. Samtliga *mindre arbetsgivare* undantagas från avgiftsdebitering.

B. Arbetsgivarna uppdelas i *företagare* och *icke företagare*, varvid såsom »icke företagare» anses sådana personer, som äro arbetsgivare utan att idka något slag av rörelse och vilkas arbetare, hembiträden, kuskar, chaufförer

m. fl., för arbetsgivarens räkning utföra allenast sådant arbete, som hänför sig till arbetsgivarens hem eller eljest till hans och hans familjemedlemmars personer. Alla »icke företagare» undantagas från avgiftsdebitering.

C. Från avgiftsdebitering undantages allt arbete i *hushåll*, vare sig arbetsgivaren är att hänföra till gruppen »icke företagare» eller ej.

D. Från avgiftsdebitering undantagas samtliga arbetsgivare, vilkas försäkringsavgift icke uppgår till exempelvis 1 krona, och för vilka på grund därav förvaltningskostnaden kan förutsättas uppgå till oproportionerligt hög procent av premien.

I berörda utredning har vidare, för att en föreställning skulle erhållas om de ekonomiska konsekvenserna av dessa fyra olika förslag, lämnats en redogörelse för en uppskattning *dels* av den besparing i förvaltningskostnader som ett genomförande av de olika förslagen skulle komma att medföra, *dels* av den premiesumma som därigenom skulle komma att undandragas försäkringen. Vid denna uppskattning har antagits, *att* försäkringen omhänderhaves av en centralanstalt, *att* den nuvarande karenstiden borttages *samt att* i övrigt, såsom nu föreslås, sådana förändringar vidtagas i gällande bestämmelser, att förändret av centralt arbetsgivarregister över de mindre arbetsgivarna blir överflödigt. Resultatet av denna uppskattning — som på grund av sakens natur icke gör anspråk på någon större noggrannhet — var följande:

Förslag	Antal undantagna arbetsgivare	Årlig besparing i förvaltningskostnader Kronor.	Motsvarande prestations-kostnader Kronor.
A	300,000	270,000	2,000,000
B	100,000	42,000	200,000
C	90,000	35,000	200,000 à 300,000
D	65,000	10,000	högst 50,000

Det synes givet, att en åtgärd varigenom man på någon av nu angivna vägar skulle med bibehållande av arbetarnas ersättningsrätt undantaga vissa arbetsgivare från avgiftsplikt, endast skulle kunna motiveras med att densamma ledde till avsevärda besparingar. Det måste nämligen uppenbarligen, på sätt besparingskommittén anför, i och för sig vara olämpligt att rubba den nu rådande likställigheten i förevarande hänseenden mellan olika arbetsgivar- och arbetarkategorier. Departementschefen

Om man ur denna synpunkt ingår i bedömande av de tre inledningsvis angivna alternativen, synes det mig, vad angår det första av dem eller att de från avgiftsdebitering undantagna arbetsgivarna skulle åläggas en direkt ersättningsplikt gentemot sina arbetare, att ehuru därigenom givetvis skulle vinnas viss besparing, en sådan lösning av andra skäl icke lämpligen kan komma i fråga. Med den nuvarande lagens ersättningsbestämmelser kan kapitalvärdet av en livränta, utgående till skadad arbetare eller till förolyckad arbetares efterlevande, i vissa fall uppgå till 20 à 30.000 kronor. Med föreliggande förslag om höjning av den högsta arbetsinkomst i förhållande vartill livränta må beräknas skulle beloppet kunna bliva ännu avsevärt högre. Det lär utan vidare vara tydligt, att de arbetsgivare som närmast skulle komma att beröras

av förändringen i fråga — företrädesvis personer som sysselsätta arbetare i hushåll — i regel icke hava den ekonomiska bärkraft, att rätten till livränta till sådant belopp skulle gent emot dem kunna anses tryggad för vederbörande ersättningstagare.

Vad angår de andra utvägarna eller att vissa arbetsgivare skulle betala högre avgifter än som svarade mot deras egen risk eller att staten skulle bekosta ersättningarna till ifrågavarande arbetsgivares skadade arbetare, lärer — oavsett de principiella skäl som måste anses tala mot i varje fall den första av dem — av de nyss återgivna sifferuppgifterna framgå, att några som helst ekonomiska skäl icke beträffande någon av de uppräknade arbetsgivargrupperna numera kunna anföras för en reform i enlighet med ettdera av dessa förslag. Det må i detta sammanhang framhållas, att frågan numera i viss mån kommit i ändrat läge genom de organisatoriska förändringar som i detta sammanhang i övrigt föreslås och vilka förminskat omfattningen av de besparingar, som stå att vinna genom åtgärder av nu behandlat slag.

Vad slutligen beträffar det av byråchefen von Schulzenheim framställda förslaget, framgår ävenledes av de anförda siffrorna, att också med detta förslag endast en ringa besparing skulle vinnas i riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader. Då den föreslagna anordningen dessutom givetvis skulle komma att medföra en ökning av arbetet för de tjänstemän som handhava debiteringen av kronoutskylderna och alltså enligt i det föregående föreslagna principer även i de kostnader som skola bestridas av arbetsgivarna, synes mig icke heller detta förslag böra läggas till grund för lagstiftning.

På nu anförda skäl har jag icke funnit anledning att föreslå någon inskränkning beträffande de arbetsgivargrupper, som skola erlægga försäkringsavgifter.

*Statens och
kommuns
arbetare.*
Gällande be-
stämmelser.

I 3 § av gällande olycksfallsförsäkringslag stadgas, att Konungen äger från tillämpningen av lagen undantaga arbetare, som användas till arbete för statens eller kommuns räkning och vilka på grund därav tillförsäkrats ersättningar vid olycksfall i arbete, som finnas väsentligen motsvara ersättningarna enligt lagen.

I fråga om statens arbetare blev emellertid redan snart efter lagens antagande fastslaget, att bestämmelsen i 3 § ej kommer att vinna tillämpning. Genom kungörelse den 30 november 1917 har nämligen stadgats, att statens arbetare skola vara försäkrade i riksförsäkringsanstalten och detta jämväl med avseende å ersättning under de 35 första dagarna efter olycksfallet. Vid olycksfall i arbete skola dessa arbetare från staten erhålla ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, i den mån ej i anledning av olycksfallet på grund av eljest gällande bestämmelser sådant understöd utgår, som enligt 11 § i olycksfallsförsäkringslagen må avdragas från den enligt lagen utgående ersättningen.

Riksförsäkrings-
anstalten.

I ett den 26 maj 1917 av riksförsäkringsanstalten avgivet utlåtande, som låg till grund för nämnda kungörelse, anförde riksförsäkringsanstalten, bland annat, att ett undantagande från försäkringen enligt 3 § i olycksfallsförsäkringslagen medförde flera olägenheter, särskilt av administrativ och processuell natur. Till de förmåner som enligt lagen tillförsäkrades arbetarna hörde, att deras ersättning skulle bestämmas av sakkunnig myndighet, och såsom sådan

kunde knappast någon annan än riksförsäkringsanstalten ifrågakomma. Skulle ersättningarna komma att bestämmas av den statsmyndighet under vilken vederbörande arbetare närmast lydde, kunde man väl möjligen i administrativ väg medgiva arbetarna rätt att över myndighetens beslut anföra besvär hos försäkringsrådet men icke i sådan ordning hindra den missnöjde att instämma sin talan till domstol. Att samma sak sålunda skulle kunna samtidigt prövas av olika myndigheter vore givetvis i hög grad olämpligt. Såsom en ytterligare olägenhet framhölls, att därest försäkringsrådet, som vore avsett att vara andra instans, skulle komma att pröva beslut angående ersättning för olycksfall i arbete av t. ex. järnvägsstyrelsen, rådet i sådana ärenden bleve den första *sakkunniga* instansen.

I skrivelse den 3 december 1917 hemställde *stadsfullmäktige i Stockholm*, med åberopande av 3 § i olycksfallsförsäkringslagen och under hänvisning till en sistnämnda dag av stadsfullmäktige antagen stadga rörande ersättning vid olycksfall i arbete åt vissa stadens tjänsteinnehavare och arbetare, om undantagande av stadens arbetare från tillämpningen av lagen.

Framställning från stadsfullmäktige i Stockholm.

Sedan riksförsäkringsanstalten emellertid i ett över denna framställning avgivet utlåtande — under åberopande i huvudsak av enahanda skäl, som anförts i anstaltens nyssnämnda utlåtande den 26 maj 1917 — avstyrkt bifall till framställningen, blev densamma av Kungl. Maj:t avslagen.

Ersättningar till statens arbetare skola enligt nämnda kungörelse den 30 november 1917 utgivas direkt av statsmedel, och staten står sålunda — med stöd av stadgande i 15 § i nuvarande lag — s. k. total självrisk med avseende å sina arbetare. Jämväl för kommun finnes möjlighet att stå sådan självrisk, av vilken möjlighet också ett antal städer begagnat sig.

Departementschefen.

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att med den utveckling förhållandena i förevarande avseende undergått, det numera icke föreligger behov av en sådan bestämmelse som den nuvarande 3 §, och densamma har därför utslutits ur det nu framlagda förslaget.

Till frågan om rätt för staten och kommun att fortfarande stå självrisk torde jag få återkomma i det följande vid 15 och 18 §§ i förslaget till ny olycksfallsförsäkringslag.

Ytterligare en fråga angående försäkringens omfattning återstår emellertid att här behandla.

Ersättning för yrkessjukdomar.

Redan vid den nuvarande lagens antagande var fråga uppe, huruvida icke i viss omfattning yrkessjukdomar borde inbegripas under ifrågavarande lagstiftning, nämligen såvitt angick sjukdom, som förorsakats av särskilt giftigt, vid arbetet begagnat ämne. Från olika håll framhölls emellertid under förarbetena till lagen, att även dessa slag av sjukdomar rätteligen tillhörde sjukförsäkringen. Frågan förföll ock.

I sitt den 14 oktober 1919 avgivna förslag angående allmän sjukförsäkring upptog socialförsäkringskommittén en bestämmelse av innehåll, att för försäkrad, som användes till arbete för arbetsgivares räkning och för vilken arbetet på grund av sin art eller de förhållanden under vilka det bedrevs medförde

Socialförsäkringskommittén.

en väsentligt ökad sjukdomsrisk, särskild riskavgift, som skäligen motsvarade den ökade risken, skulle erläggas av arbetsgivaren. I motiven framhöll kommittén, att genom en sådan anordning den del av försäkringskostnaden som skulle bäras av de försäkrade komme att undgå en väsentlig del av den belastning, som motsvarade den inom vissa yrken förefintliga större sjukligheten. — Kommittéförslaget har emellertid som bekant icke lagts till grund för lagstiftning.

Internationella arbetskonferensen i Genève.

Vid den internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde i Genève maj — juni 1925 antogs ett förslag till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar, enligt vilket varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerade konventionen, förband sig att tillförsäkra personer som fölle offer för yrkessjukdomar eller deras rättsinnehavare en ersättning, grundad på de allmänna principerna i den nationella lagstiftningen angående olycksfall i arbete. Såsom yrkessjukdomar skulle anses de sjukdomar och förgiftningar som framkallades av vissa i en vid konventionsförslaget fogad förteckning upptagna ämnen, då dessa sjukdomar eller förgiftningar drabbade arbetare tillhörande industrier eller yrken, som funnos upptagna på motstående plats i förteckningen. Nämda förteckning upptog förgiftningar genom bly, blylegeringar och blyföreningar, genom kvicksilver, kvicksilveramalgamer och kvicksilverföreningar samt direkta följder av sådana förgiftningar ävensom mjältbrandssmitta. I anledning av ett frågeformulär, som före konferensens sammanträde utsänts av internationella arbetsbyrån, hade emellertid svenska regeringen för sin del påyrkat uppskov med behandling av frågan om yrkessjukdomarna till ett framtida konferenssammanträde.

Uti särskilda över nämnda konventionsförslag avgivna yttranden hava såväl *riksförsäkringsanstalten* och *försäkringsrådet* som *socialstyrelsen* anfört, att med biträdande av förslaget borde anstå till dess närmare utredning i åtskilliga hänseenden vunnits, och hava riks-försäkringsanstalten och socialstyrelsen ansett en sådan utredning böra omedelbart igångsättas.

De sakkunniga.

I de sakkunnigas utkast hade icke upptagits några bestämmelser rörande yrkessjukdomarna.

Granskningsnämnden.

Av granskningsnämndens ledamöter hava herrar *Carlsson* och *Hansson*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Johansson* och *Thorberg*, under anförande att full samstämmighet syntes råda därom att kostnaderna för yrkessjukdomarna borde bestridas av arbetsgivarna, samt att starka skäl kunde anföras för att försäkringen mot yrkessjukdomar handhades av samma organ som olycksfallsförsäkringen, framhållit önskvärdheten av att frågan om yrkessjukdomarna snarast möjligt måtte bringas till sin lösning.

Departementschefen.

Såsom framgår redan av den summariska översikt över behandlingen av frågan om yrkessjukdomarna, jag sålunda lämnat, råder meningsskiljaktighet om till vilket område av socialförsäkringen — sjuk- eller olycksfallsförsäkringen — yrkessjukdomarna rätteligen äro att hänföra. Å ena sidan synes det visserligen uppenbart, att en lösning av frågan om ersättning i anledning av yrkessjukdomar skulle möjliggjorts genom antagande av socialförsäkringskommit-

téns förslag till allmän sjukförsäkring. Emellertid läser det, såsom jag redan i annat sammanhang antytt, av ekonomiska skäl icke vara möjligt att inom en närmare framtid genomföra ett förslag om obligatorisk sjukförsäkring. Å andra sidan torde ock vara uppenbart, såväl att frågan om ersättning för yrkessjukdomarna svårligen kan lösas inom ett system av frivillig sjukförsäkring som ock att — ehuru enligt min uppfattning starka skäl tala för att yrkessjukdomarna inbegripas under olycksfallsförsäkringen — frågan med hänsyn till svenska förhållanden icke kan lösas genom en lagstiftning, som begränsas till de sjukdomar, vilka upptagits i den vid konventionsförslaget fogade förteckningen. Med hänsyn till frågans invecklade beskaffenhet och till stor del outredda skick, har det icke varit möjligt att medhinna den ytterligare undersökning som måste föregå utarbetande av förslag i frågan, men har jag för avsikt att föranstalta om sådan utredning.

Karenstiden.

Med *karenstid* förstås i allmänhet en viss kortare eller längre tid efter olycksfallets inträffande, varunder ingen eller blott reducerad ersättning utgår till den skadade. Inom den sociala olycksfallsförsäkringen har emellertid detta begrepp fått en något annan innebörd. Här avser nämligen, såsom förut i olika sammanhang antytts, karenstiden den tid av 35 dagar närmast efter olycksfallet, varunder sjukersättning visserligen icke utgår från vederbörande försäkringsinrättning på grund av den obligatoriska försäkringen, men under vilken tid den skadades arbetsgivare är skyldig att själv utgiva dylik ersättning i enlighet med härför givna bestämmelser, från vilken skyldighet han emellertid kan befria sig genom att frivilligt taga försäkring för nämnda tid.

Enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, som stadgade ersättningsskyldighet vid olycksfall i arbete för arbetsgivare inom vissa i lagen angivna verksamhetsgrenar, var arbetsgivaren befriad från sådan skyldighet på grund av sjukdom eller invaliditet under de 60 första dagarna efter olycksfallet.

I det av ålderdomsförsäkringskommittén framlagda förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete hade karenstiden borttagits i så måtto, att enligt nämnda förslag sjukpenning skulle utgå redan från och med dagen efter olycksfallet, dock under förutsättning att sjukdomen varat minst tre dagar efter dagen för olycksfallet. Kommittén framhöll i sin allmänna motivering, att bestämmelserna rörande karenstidens längd gestaltade sig mycket olika i olika länders olycksfallslagstiftning. I vissa länder förekomme en längre karenstid, växlande mellan 10 dagar och 13 veckor, i andra länder vore återigen karenstiden kortare, vanligen endast en dag. Enligt bestämmelserna rörande karenstiden i 1901 års lag tillhörde Sverige den första av de nämnda kategorierna. Det visade sig emellertid att, med undantag för Sverige och Danmark, alla länder med lång karenstid inom olycksfallsförsäkringen hade infört obligatorisk sjukförsäkring, varigenom i det övervägande antalet fall vore sörjt för de skadades ersättning under karenstiden. Såsom skäl för den långa karenstiden i Sverige (8 $\frac{1}{2}$ veckor) och i Danmark (13 veckor), oaktat intet

Historik.
Karenstiden enligt 1901 års lag.

Ålderdomsförsäkringskommittén.

av dessa länder infört obligatorisk sjukförsäkring, angav kommittén dels att man velat undvika de svårigheter vid förvaltningen, som skulle uppkomma därest den skadade genast från början omhändertoges av vederbörande försäkringsinrättning och dels att man genom att för den första tiden efter olycksfallet hänvisa arbetaren till sjukkassorna velat i någon mån fördela kostnadsbördan mellan honom och arbetsgivaren.

Kommittén ansåg dock, att förvaltningsfrågan icke borde vara svårare att lösa i vårt land än i andra länder som hade en mycket kortare karenstid, särskilt om en samverkan mellan olycksfallsförsäkringen och de befintliga sjukkassorna kunde komma till stånd. Att hänvisa arbetaren till sjukkassorna för att erhålla ersättning under karenstiden i syfte att därigenom minska försäkringskostnaden för arbetsgivaren skulle, framhöll kommittén, strida mot den allmänna principen att arbetsgivaren skall bära kostnaden för olycksfallsersättningen. På grund av dessa synpunkter föreslog kommittén karenstidens borttagande på sätt, för vilket nyss redogjorts.

Kungl. Maj:ts
förelag 1916. I propositionen i olycksfallsförsäkringsfrågan till 1916 års riksdag vidtogs beträffande karenstiden den ändringen av kommittéförslaget, att en karenstid av tre dagar infördes, under vilken tid sjukersättning icke skulle utgå till den skadade, även om sjukdomen varade under längre tid än tre dagar. Denna ändring gjordes närmast i anledning av en av riksförsäkringsanstalten framförd anmärkning på denna punkt. I sitt utlåtande över kommittéförslaget hade nämligen anstalten framhållit, att det kunde vara att befara att med den av kommittén föreslagna bestämmelsen en skadad, som i verkligheten varit hindrad arbeta en, två eller tre dagar efter olycksfallsdagen, frestades att göra allt för att anses sjuk å fjärde dagen, då han ju skulle erhålla sjukpenning för fyra dagar, under det han eljest icke erhöle någon kontant ersättning alls.

1916 års
riksdag.

Frågan om karenstiden upptogs vid sistnämnda riksdag även i tvenne motioner, en av herr *von Sydow* (I: 110) och en av herr *Eriksson i Grängesberg* m. fl. (II: 275). I den förstnämnda motionen framhölls, att de kortvariga olycksfallen i allmänhet ansåges tillhöra sjukförsäkringen, dels emedan denna vore lokalt organiserad och därför mycket lättare kunde omedelbart omhändertaga olycksfallen än olycksfallsförsäkringen, vilken måste vara centralt organiserad, dels emedan sjukkassorna vida mer än olycksfallsförsäkringen vore i tillfälle att utöva en effektiv kontroll över att den skadade återginge i arbete, så snart detta lämpligen kunde ske. Då emellertid någon obligatorisk sjukförsäkring icke införts hos oss och man sålunda enligt motionärens uppfattning icke kunde hänvisa olycksfallen till sjukkassorna, föreslog motionären, att tills vidare och intill dess en obligatorisk sjukförsäkring blivit införd i vårt land *en omedelbar ersättningsplikt* för arbetsgivarna i stället för den föreslagna försäkringsplikten måtte införas för tiden från och med den fjärde till och med den sextionde dagen efter dagen för olycksfallet. Det viktigaste skälet för en dylik ändring vore enligt motionärens mening det, att om riksdagen skulle bifalla propositionen, det icke skulle bli möjligt att längre fram överföra de smärre olycksfallen från olycksfallsförsäkringen till sjukförsäkringen, alldenstund olycksfallsförsäkringen betalades av arbetsgivarna, då däremot sjukförsäkringen måste

till större delen bekostas av de försäkrade själva. Då enligt motionärens förslag sjukpenning till och med den sextionde dagen skulle utgivas direkt av arbetsgivarna, vore det nödvändigt, att sjukpenningens belopp fixerades. Motionären föreslog i sådant hänseende på närmare anförda skäl, att den dagliga sjukpenningen under nämnda tid måtte fastställas till 1 krona 50 öre för manlig och till 1 krona för kvinnlig arbetare.

I den av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. framlagda motionen förordades ålderdomsförsäkringskommitténs nyss omnämnda förslag. De av riksförsäkringsanstalten framlagda synpunkterna, att en dylik bestämmelse skulle innebära en frestelse för den skadade att, för att bli ersättningsberättigad, förlänga sjukdomstiden att även omfatta fjärde dagen, ansåge motionärerna icke motsvara verkliga förhållandet. Även om dessa farhågor i ett fåtal undantagsfall skulle komma att bekräftas, kunde enligt motionärernas mening detta icke motivera en bestämmelse, som skulle drabba alla skadade arbetare.

Särskilda utskottet ansåg sig icke kunna biträda de i nämnda motioner framlagda förslagen utan anslöt sig beträffande karenstiden till den framlagda propositionen. Beträffande den av herr von Sydow väckta motionen framhöll utskottet bland annat, att det särskilt för mindre arbetsgivare kunde bli förenat med stora svårigheter att i alla förekommande fall sörja för de skadades sjukvård och även utgiva kontant ersättning. Dessutom skulle det enligt utskottets mening helt säkert komma att väcka synnerligt missnöje, framför allt hos de mindre arbetsgivarna, om de funne sig nödsakade att fastän de erlagt en premie till försäkringsanstalten likväl i de flesta fall själva utgiva ersättningen. Den av motionären föreslagna anordningen skulle enligt utskottets uppfattning även försvåra anordnandet av lämplig sjukvård för de skadade, varigenom fara kunde uppstå för att kostnaderna för försäkringen efter karenstidens slut komme att stegas.

Vad angick de föreslagna sjukpenningbeloppen, 1 krona 50 öre för manlig och 1 krona för kvinnlig arbetare, framhöll utskottet, att då lagstiftningen komme att gälla lönarbetare av olika kategorier och avlöningsvillkor, dylika fixa ersättningsbelopp måste komma att verka synnerligen ojämnt. Utskottet kunde med hänsyn till den besparing i kostnaderna som sannolikt skulle vinnas genom den bättre vården redan från början av olycksfallen för sin del icke finna, att den ökning av förvaltningskostnaderna som skulle bli följderna av att olycksfallsförsäkringen omhändertog de kortvariga olycksfallen, borde utgöra något hinder mot en dylik anordning. Icke heller kunde utskottet dela motionärens uppfattning, att det genom bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle förhindras, att de kortvariga olycksfallen sedermera överfördes till sjukförsäkringen, om så skulle befinnas önskligt.

I fråga om den av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. väckta motionen anförde utskottet, att det icke kunde vara lämpligt att i lagen intaga en bestämmelse, vilken obestriddligen skulle medföra att det för den försäkrade arbetaren måste framstå såsom en fördel, om den sjukdom han vid olycksfall ådragit sig varade fyra i stället för en, två eller tre dagar. På grund därav ansåge sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till det i sistnämnda motion i fråga om karenstiden framställda yrkandet.

Vid utskottsutlåtandet, som alltså beträffande karenstiden förordade bifall till Kungl. Maj:ts förslag, voro i avseende å denna fråga fogade bl. a. tvenne reservationer, en av herr *Lindman* m. fl. som tillstyrkte bifall till det i herr von Sydows motion framlagda förslaget, samt en av herr *Branting* m. fl. som tillstyrkte bifall till det av herr Eriksson i Grängesberg m. fl. i särskild motion framställda förslaget.

Vid behandlingen i kamrarna biföll första kammaren herr Lindmans m. fl. reservation med 60 röster mot 34 som tillföll utskottets förslag, varemot andra kammaren utan votering biföll utskottets förslag.

I det förslag till sammanjämkning av kamrarnas olika ståndpunkter som därefter av utskottet framlades föreslogs en karenstid av 35 dagar, varjämte ersättning föreslogs skola utgå från och med första dagen efter olycksfallet, under förutsättning att sjukdomen varat mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet. Den dagliga sjukpenning, som under den sålunda föreslagna karenstiden skulle utgivas direkt av den skadades arbetsgivare, föreslogs bära utgå med fixa belopp, växlande efter storleken av den avgift som den skadade enligt lagen om allmän pensionsförsäkring senast varit påförd; denna avgift ansågs nämligen skäligen kunna fastställas såsom bestämmande för den inkomst den skadade skulle anses hava åtnjutit under året före olycksfallet. Vad utskottet sålunda föreslagit bifölls av riksdagen.

Innebördn av
de antagna
bestämmel-
serna.

Sambandet mellan påförd pensionsavgift och daglig sjukpenning enligt de sålunda antagna bestämmelserna framgår av följande översikt:

	Påförd pensionsavgift	Daglig sjukpenning
Ingen avgift eller 3 kronor		1.00 kronor
5 kronor		1.25 »
8 »		1.75 »
13 »		2.50 »

1919 års
riksdag.

I samband med den höjning från 1 800 till 2 400 kronor av maximum för den arbetsinkomst efter vilken olycksfallsersättning skall beräknas, som beslöts av 1919 års riksdag och trädde i kraft den 1 januari 1920, beslöts även den ändringen i de nyss återgivna reglerna, att den dagliga sjukpenningen under karenstiden skulle utgå med 3 kronor 50 öre, därest den skadade vore påförd en pensionsavgift av 13 kronor och taxerats till en inkomst av 1 800 kronor eller därutöver.

I annat sammanhang (sid. 116) har erinrats, att riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 10 januari 1920 föreslagit, att obligatorisk försäkring för karenstiden måtte införas för alla arbetsgivare, hos vilka i regel under året vore anställda högst 7 tjänare eller andra arbetare, ävensom att socialförsäkringskommittén i utlåtande den 29 januari 1921 avstyrkt detta förslag, vilket icke heller föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Kommittén
för social-
försäkringens
organisation.

Även kommittén för socialförsäkringens organisation har i sitt den 25 oktober 1922 dagtecknade utlåtande rörande nedbringande av riksförsäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens administrationskostnader berört frågan om karenstiden. Enligt kommitténs uppfattning måste olycksfallsförsäkringen för-

utsätta sjukförsäkringen för att kunna uppbyggas på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt. Det förut omnämnda förslaget att införa obligatorisk försäkring för de mindre arbetsgivarna även för karenstiden ansåg kommittén vara av alltför stor omfattning och alltför djupt ingripande på den sociala olycksfallsförsäkringen i dess helhet för att vara lämpligt som ett provisorium, avsett att gälla intill dess obligatorisk sjukförsäkring kunde komma att genomföras. Kommittén funne det i stället lämpligare, att riks-försäkringsanstalten fortsatte på den av anstalten inslagna vägen att antingen träffa överenskommelse med större arbetsgivare att för riks-försäkringsanstaltens räkning förskottera ersättningarna under karenstiden eller, såsom anstalten i en del fall gjort, träffa avtal med sjuk-kassor rörande reglering av skador under sjukdomstiden, för vilket arbete kassorna skulle erhålla ersättning av anstalten.

I en av herrar *Gardell* och *Karlström* vid 1924 års riksdag väckt motion (II:72) framfördes ånyo det i ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande framlagda förslaget, att sjukpenning skulle utgå från försäkringsinrättningen från och med första dagen efter olycksfallet, under förutsättning att sjukdomen varat mer än tre dagar efter olycksfallsdagen. Motionärerna framhöllo, att en på många håll utbredd ovilja mot hela olycksfallsförsäkringen till stor del hade sin grund just däri att försäkringen icke vore obligatorisk jämväl under den nuvarande karenstiden. Då de flesta olycksfallen ginge till hälsa under denna tid, framstode det, enligt vad motionärerna framhöllo, för många arbetsgivare i hög grad oförklarligt, att de skulle vara tvingade att betala försäkringsavgift men ändock som regel själva nödgas ansvara för ersättningen till den skadade.

1924 års
riksdag.

Vid samma riksdag föreslogs i en motion av herr *Eriksson i Grängesberg* m. fl. (II:193), att registrerad sjuk-kassa skulle efter tillstånd av tillsynsmyndigheten äga rätt att teckna avtal om frivillig försäkring för karenstiden. Såsom villkor för en dylik anordning borde enligt motionärernas mening uppställas, att riks-försäkringsanstalten bleve ensam bärare av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen.

I utlåtande (nr 25) över motionerna gav andra lagutskottet, dit desamma hänvisats, sin anslutning till önskemålet om åvägabringande av obligatorisk försäkring även för karenstiden. Utskottet yttrade därom, att utskottet funne en dylik utsträckning av försäkringsplikten, särskilt vad anginge de mindre arbetsgivarna och hos dem anställda arbetare, vara i hög grad av behovet påkallad. Då frågan emellertid enligt utskottets mening synnerligen nära sammanhänge med spörsmålet om införande av obligatorisk sjukförsäkring, ansåge utskottet, att den ej lämpligen kunde lösas utan att samtidigt större möjlighet bereddes till decentralisation vid handhavandet av de därav föranledda förvaltningsuppgifterna med därmed följande större möjligheter till snabbt ingripande och effektiv kontroll. Vad beträffade förslaget att frivillig försäkring för karenstiden även måtte få tecknas i sjuk-kassa, erinrade utskottet om att motionärerna för en sådan anordning uppställt som ett bestämt villkor, att riks-försäkringsanstalten bleve ensam bärare av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Såsom framgått av den tidigare lämnade redogörelsen för olycks-

fallsförsäkringens organisationsfråga fattade utskottet icke någon bestämd ståndpunkt till centraliseringsfrågan. I utskottets utlåtande anfördes slutligen följande:

»Utskottet håller för visst, att statens besparingskommitté under sitt sysslande med spörsmål om socialförsäkringens ekonomiska förutsättningar kommer att ingå i en prövning jämväl av frågan om möjligheten att genomföra en social sjukförsäkring och de lämpligaste vägarna därför ävensom av de organisatoriska spörsmål i övrigt å socialförsäkringens område, som därmed äga samband.

De riktlinjer, som besparingskommittén därvid kan komma att angiva för dessa frågors lösning, kunna tänkas bliva av bestämmande vikt även vid bedömandet av nu föreliggande ändringsförslag beträffande försäkring för ersättning under den s. k. karenstiden.»

På grund av sålunda relaterade omständigheter förklarade sig utskottet icke finna det lämpligt att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva uttryck för en anslutning under vissa betingelser till de i motionerna framförda förslagen. I enlighet med utskottets hemställan gjorde emellertid 1924 års riksdag i sin förut omförmälda skrivelse till Kungl. Maj:t i olycksfallsförsäkringsfrågan den anhållan, att Kungl. Maj:t måtte vid den fortsatta behandlingen av berörda spörsmål å socialförsäkringens område, under iakttagande av behovet av enhetlighet i organisationshänseende, beakta de i förevarande motioner framförda förslagen i förening med innehållet i vissa över motionerna avgivna yttranden.

*Jämförelse
mellan sjuk-
penningen
under och
efter karenstiden enligt
gällande be-
stämmelser.*

Då det i gällande lag bestämdes, att arbetsgivarna själva skulle utgiva sjukersättning under karenstiden, var det nödvändigt, att sjukpenningen i de olika fallen bestämdes efter enkla grunder. Såsom förut har framhållits (sid. 128), fastslogs ju också, att mot en viss påförd pensionsavgift skulle svara en sjukpenning av viss storlek. Då sjukpenningen under karenstiden sålunda ställdes i relation till pensionsavgiften, var avsikten dock den, att sjukpenningen även för denna tid skulle komma att stå i en viss relation till arbetsförtjänsten, detta enär denna i viss mån bestämde pensionsavgiftens storlek.

Då detta beslut rörande sjukpenningens storlek under karenstiden fattades, var det givetvis icke möjligt att överblicka de ekonomiska konsekvenserna därav. Med ledning av den av riksförsäkringsanstalten utarbetade olycksfallsstatistiken är detta emellertid nu möjligt. Till belysning av frågan om sjukpenningens genomsnittliga storlek under karenstiden, jämförd med dess storlek efter samma tid hava i följande tablå sammanställts vissa siffror från 5-årsperioden 1918—1922, för vilken tid det olycksfallsstatistiska materialet föreligger bearbetat.

Av de i tablån anförda siffrorna framgår, att den genomsnittliga sjukpenningen *efter* karenstiden är genomgående högre än sjukpenningen *under* samma tid. I tabellens tre sista kolumner har angivits förhållandet mellan nämnda sjukpenningar dels för män, dels för kvinnor, dels för båda könen tillsammans. Som synes överensstämma siffrorna för män fullständigt med siffrorna för båda könen tillsammans, vilket beror på det relativt ringa antalet

År	Genomsnittlig daglig sjukpenning i kronor						Förhållandet mellan daglig sjukpenning efter och under karenstiden		
	under karenstiden			efter karenstiden					
	Män	Kvinnor	Tillsammans	Män	Kvinnor	Tillsammans	Män	Kvinnor	Tillsammans
1918	1.72	1.19	1.70	2.86	1.87	2.82	1.66	1.57	1.66
1919	1.87	1.26	1.85	2.99	2.37	2.96	1.60	1.88	1.60
1920	2.36	1.45	2.32	3.91	2.80	3.84	1.66	1.93	1.66
1921	2.69	1.79	2.64	3.96	2.90	3.88	1.47	1.62	1.47
1922	2.71	1.85	2.66	3.64	2.69	3.57	1.34	1.45	1.34

olycksfall bland kvinnor. Av siffrorna i sista kolumnen framgår, att sjukpenningen efter karenstiden överskjuter karenessjukpenningen med icke mindre än 66, 60 och 66 procent för vart och ett av åren 1918, 1919 och 1920. För år 1921 hade nämnda överskott sjunkit till 47 och för år 1922 till 34 procent. Ifrågakvarande växlingar hava huvudsakligen framkallats av de förskjutningar i lönenivån, vilka ägt rum under den period som de anförda siffrorna avse.

I en bilaga till besparingskommitténs betänkande (sid. 351) uppgives, att en undersökning företagits beträffande 6 000 olycksfall, fördelade på månaderna januari, april, juli och oktober 1923 samt januari och april 1924, för att utröna huruvida kvoten mellan sjukpenningen efter och under karenstiden ytterligare sjunkit. Såsom resultat av undersökningen erhöles, att för dessa skador sjukpenningen efter karenstiden överstege sjukpenningen under karenstiden med i genomsnitt 33 procent, ett resultat som sålunda fullt överensstämde med erfarenheten från år 1922. Härav synes man på sätt kommittén anført kunna draga den slutsatsen, att nu gällande bestämmelser rörande sjukpenningens beräkning under och efter karenstiden medföra, att under tider av konstant lönenivå sjukpenningen efter karenstiden kommer att överstiga karenessjukpenningen med omkring 33 procent eller, vilket är detsamma, att karenessjukpenningen i genomsnitt uppgår till endast 75 % av den sjukpenning, vartill den skadade är berättigad efter karenstiden.

Förhållandet mellan sjukpenningens storlek efter och under karenstiden gestaltar sig emellertid ganska olika för olika värden på den senare sjukpenningen. Vid en undersökning som utförts genom besparingskommitténs försorg visade det sig sålunda, att sjukpenningen under karenstiden i de fall där den utgått med 1 krona, endast utgjorde 39 procent av den sjukpenning, vartill den skadade var berättigad efter karenstidens utgång. I de fall åter, där karenessjukpenningen utgick med 3 kronor 50 öre, motsvarade den i genomsnitt 87 % av sjukpenningen efter karenstiden. Undersökningen, vars resultat finnes sammanställt i följande översikt, grundade sig på nyssnämnda material av 6 000 skador, för vilka sjuktiden sträckte sig utöver den 35:e dagen, varigenom det var möjligt att jämföra sjukpenningens storlek under karenstiden och efter denna tid.

Sjukpenning under karenstiden i kronor.	Sjukpenning under karenstiden i % av	
	sjukpenningen efter karenstiden	den dagliga arbetsförtjänsten
1.00	39	26
1.25	40	27
1.75	53	35
2.50	74	49
3.50	87	58
I allt	75	50

Det framgår härav, att ju lägre sjukpenningen under karenstiden är, desto lägre är den även i förhållande till den sjukpenning, vartill den skadade är berättigad efter karenstiden. I sista kolumnen har angivits, huru många procent av arbetsförtjänsten, som olika karenssjukpenningar i genomsnitt utgöra. Medan sjukpenningen efter karenstiden enligt lagen utgår med $\frac{2}{3}$ eller omkring 67 % av den skadades dagliga arbetsförtjänst, utgör karenssjukpenningen i genomsnitt endast 50 % av arbetsförtjänsten. I de fall, där karenssjukpenningen utgår med 1 krona och 1 krona 25 öre, utgör den endast 26, respektive 27 % eller blott omkring $\frac{1}{4}$ av den skadades arbetsförtjänst.

Karenstidsförsäkringens omfattning.

Sjukersättningarna under karenstiden skola, såsom förut framhållits, utgivas direkt av arbetsgivaren. Denne har dock rätt att överflytta sin ersättningskyldighet på vederbörande försäkringsinrättning. Det visar sig, att denna frivilliga karensförsäkring tagit en mycket betydande omfattning. Till belysning härav har i tabellform (se nedan) gjorts en sammanställning för åren 1918—1922 dels av hela antalet olycksfall som inträffat under vart och ett av dessa år, dels av det antal olycksfall som omfattats av karensför-

Antal av karensförsäkring omfattade olycksfall i arbete åren 1918—1922. Samtliga arbetsgivare (exkl. staten).

År	Riksförsäkringsanstalten			Ömsesidiga bolag		
	Samtliga olycksfall	Olycksfall, som omfattas av karensförsäkring		Samtliga olycksfall	Olycksfall, som omfattas av karensförsäkring	
		Antal	I procent av samtliga		Antal	I procent av samtliga
1918	25 016	17 365	69.4	26 367	21 466	81.4
1919	22 631	15 634	69.1	27 436	22 379	81.6
1920	20 751	13 449	64.8	26 938	22 210	82.4
1921	16 157	9 067	56.1	21 072	16 529	78.4
1922	16 851	10 258	60.9	25 251	20 701	82.0
1918—1922	101 406	65 773	64.9	127 064	103 285	81.3

säkring. Ifrågavarande siffror hava angivits dels för riks försäkringsanstalten dels för de ömsesidiga bolagen. Olycksfall som träffat i statens tjänst anställda hava icke medräknats.

Av tabellen framgår, att av samtliga olycksfall som under åren 1918—1922 träffade i riks försäkringsanstalten försäkrade arbetare omfattades 64.9 % av karen försäkring. För de ömsesidiga bolagen, där karen försäkring förekommer i större utsträckning, var motsvarande siffra 81.3. För riks försäkringsanstalten och bolagen tillsammans utgjorde hela antalet olycksfall under den nämnda 5-årsperioden 228 470, varav 169 058 eller 74.0 % omfattades av karen försäkring. Det synes icke sannolikt, att dessa procentsiffror undergått någon nämnvärd förändring under de följande åren. Man torde således kunna antaga, att även för närvarande de icke karen försäkrade skadorna utgöra för riks försäkringsanstalten endast omkring en tredjedel, för bolagen omkring en femtedel och för riks försäkringsanstalten och bolagen tillsammans omkring en fjärdedel av samtliga skador.

Såsom i annat sammanhang framhållits, föreslog besparingskommittén en begränsning av karenstiden till 14 dagar, under vilken tid arbetsgivarna skulle hava att själva utgiva sjukersättning till de skadade. Då karenstiden sålunda hade begränsats, ansågs icke nödvändigt att medgiva arbetsgivarna rätt att genom frivillig försäkring överflytta ersättningsskyldigheten för denna tid på försäkringsinrättningen. Härigenom vanns den fördelen, att centralanstalten blev befriad från regleringen av de skador som endast medförde kortvarig nedläggning av arbetsförmågan.

*Karenstiden
enligt
besparings-
kommitténs
förslag.*

Med hänsyn till den disproportion mellan sjukpenningen under och efter karenstiden till vilken enligt den lämnade redogörelsen gällande bestämmelser lett, fann besparingskommittén det vara möjligt att införa en lämpligt avvägd konstant sjukpenning under den föreslagna förkortade karenstiden, som företedde minst lika god överensstämmelse med sjukpenningen efter karenstiden som de sjukpenningbelopp, vilka för närvarande tillämpades under de 35 första dagarna efter olycksfallet. På grund härav och med ledning av karenssjukpenningens genomsnittliga storlek under den nuvarande karenstiden föreslog besparingskommittén en sjukpenning under de 14 första dagarna av 2 kronor 50 öre för män och 2 kronor för kvinnor. För män och kvinnor under 18 år föreslogs sjukpenningen skola vara något lägre eller 2 kronor, respektive 1 krona 50 öre. Genom detta förslag skulle även den fördelen vinnas, att bestämmelserna rörande sjukpenningens storlek under den föreslagna karenstiden skulle för arbetsgivarna bliva mycket enkla att tillämpa.

De sålunda föreslagna bestämmelserna om sjukpenning under karenstiden kunde i vissa fall komma att för den skadade innebära en försämring, i andra fall en förbättring i förhållande till nu gällande bestämmelser. Därigenom att förslaget innebar en höjning av sjukpenningen från och med den femtonde till och med den trettiofemte dagen, kommo de av besparingskommittén föreslagna ersättningsbestämmelserna att medföra en ökning av sjukersättningarna, vilken beräknades uppgå till 110 000 kronor för år.

Yttranden ^{över} besparingskommitténs förslag rörande karenstiden. Beträffande frågan om *karenstidens längd* kommo i yttrandena över besparingskommitténs förslag vitt skilda uppfattningar till synes. *Riksförsäkringsanstalten* ansåg i likhet med kommittén, att en förkortning av karenstiden av sociala skäl vore synnerligen önskvärd, och framhöll, att det torde råda allmänt missnöje med de nuvarande bestämmelserna bland såväl arbetsgivare som arbetare. Anstalten förordade nu liksom i tidigare yttranden (se sid. 126) en minskning av karenstiden till tre dagar, oberäknat olycksfallsdagen, under vilken tid sjukpenning ej skulle utgå (Bil. sid. 42). Även *försäkringsrådet* tillstyrkte för sin del inskränkning i den nuvarande karenstiden (Bil. sid. 78). *Landsorganisationen* föreslog, att karenstiden måtte helt borttagas (Bil. sid. 327). *Socialstyrelsen* (Bil. sid. 193) såväl som *svenska arbetsgivareföreningen* (Bil. sid. 319) och *de ömsesidiga bolagens förening* (Bil. sid. 284) avstyrkte däremot kommitténs förslag på denna punkt. De skäl som anfördes mot en förkortning av karenstiden voro framför allt, att en dylik åtgärd skulle komma i strid med utvecklingens hela tendens, samtidigt som den skulle föranleda en ökning av de fall, beträffande vilka ersättning från två håll förekomme, å ena sidan från arbetsgivare eller försäkringsinrättning och å andra sidan från sjukkassa.

Besparingskommitténs förslag att bestämma sjukpenningen under den av kommittén föreslagna karenstiden till *vissa fixa belopp* tillstyrktes bl. a. av *de ömsesidiga bolagens förening* (Bil. sid. 284). *Arbetsgivareföreningen* fann kommitténs förslag i denna del vara värt beaktande (Bil. sid. 319). För sjukpenningens beräkning från och med den fjärde dagen efter olycksfallet föreslago *riksförsäkringsanstalten* (Bil. sid. 42) och *landsorganisationen* (Bil. sid. 327) samma grunder som nu gälla efter den trettiotfemte dagen. Sjukpenningen borde således enligt dessa yttranden under hela sjukdomstiden bestämmas till två tredjedelar av den dagliga arbetsförtjänsten. Jämväl *försäkringsrådet* fann det mera rationellt att ställa karenstidsersättningen i direkt beroende av arbetsförtjänsten än att som besparingskommittén föreslagit införa fixa sjukpenningbelopp (Bil. sid. 78).

De sakkunniga. I det utkast, som utarbetats av de inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga, hade icke vidtagits någon förändring i nuvarande bestämmelser beträffande den tid, under vilken sjukersättning över huvud skall utgå. Liksom för närvarande är fallet, skulle alltså enligt nämnda utkast sjukpenning utgå redan från och med dagen efter olycksfallet, därest sjukdomen varat mer än tre dagar efter olycksfallsdagen. Däremot innebar de sakkunnigas förslag ett borttagande av den nuvarande karenstiden, varigenom sjukersättning skulle komma att allt ifrån olycksfallet utgivas av försäkringsinrättningen. Genom denna anordning hade det blivit möjligt att sätta sjukpenningen i relation till arbetsförtjänsten redan från början av ersättningstiden. De sakkunnigas utkast innebar därför också, att sjukpenningen redan från första dagen efter olycksfallet skulle utgöra två tredjedelar av arbetsförtjänsten. Härvid hade dock beträffande arbetsförtjänsten tillämpats ett intervallsystem som medförde, att sjukpenning endast komme att utgå i hela 50-tal ören.

I de yttranden, som avgivits av granskningsnämnden, har beträffande förslaget om karenstidens borttagande icke gjorts något uttalande.

Gransk-
ningsnäm-
nden.

Redan vid tillkomsten av gällande lag betonades, att de då antagna ännu gällande bestämmelserna rörande karenstiden vore av provisorisk art. Bestämmelsernas karaktär av provisorium har även funnit uttryck i lagtextens ord: »intill dess särskild lag om sjukförsäkring må vara genomförd, äger arbetare» etc.

Departement-
schefen.

När det sålunda gällande provisoriet rörande karenstiden antogs, gällde det att finna en så enkel regel för sjukpenningens beräkning, att arbetsgivarna, vilka själva skulle utgiva sjukpenning under nämnda tid, utan svårighet kunde beräkna sjukpenningens storlek. Samtidigt skulle regeln även fylla det villkoret, att den med dess tillhjälp beräknade sjukpenningen så vitt möjligt skulle ansluta sig direkt till den skadades arbetsförtjänst. Då nu avgiften för den allmänna folkpensioneringen till sin storlek var beroende av den taxerade inkomsten, erbjöd sig här en till synes enkel väg för tillgodoseende av båda dessa synpunkter.

Det sätt, varpå i överensstämmelse med denna tankegång sjukpenningen bestämdes i förhållande till pensionsavgiften, gav anledning förmoda att den sålunda erhållna sjukpenningen skulle i stort sett motsvara den sjukpenning, som erhöles vid en beräkning direkt ur arbetsförtjänsten. Medan de olika pensionsavgifterna motsvarade följande klasser av årsinkomster: under 500 kronor, 500—799 kronor, 800—1,199 kronor samt 1,200 kronor och däröver, motsvarade nämligen den för dessa olika inkomstklasser fastställda sjukpenningen, 1:00, 1:25, 1:75 och 2:50 kronor, följande arbetsförtjänster: 548, 684, 958 och 1,369 kronor, under förutsättning att sjukpenningen beräknades till två tredjedelar av arbetsförtjänsten.

Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att de på grundval av den angivna regeln beräknade sjukpenningbeloppen ingalunda komma att i genomsnitt uppgå till två tredjedelar eller 67 % av arbetsförtjänsten. Såsom framgår av den nyss lämnade redogörelsen (sid. 132) medföra de nuvarande bestämmelserna en karenssjukpenning, som i genomsnitt endast uppgår till 50 % av den dagliga arbetsförtjänsten. För de lägre inkomsterna med ty åtföljande lägre pensionsavgift är disproportionen ännu större. För dessa uppgår nämligen sjukpenningen under karenstiden till föga mer än en fjärdedel av arbetsförtjänsten.

Redan i och för sig måste det framstå såsom oegentligt att dela upp sjukhjälpstiden i flera perioder med på olika sätt beräknad ersättning. Då härtill komma de nu angivna, särskilt för de mindre inkomsttagarna ogynnsamma verkningarna av gällande bestämmelser, torde det få anses såsom ett ofrånkomligt behov, att ändringar i bestämmelserna rörande sjukersättning under de trettiofem första dagarna vidtagas, så att sjukpenningen även under den nuvarande karenstiden bestämmas att utgå med två tredjedelar av arbetsförtjänsten. Ett ytterligare skäl för ändrade bestämmelser i detta hänseende lär vara, att därest det tidigare berörda kravet på överensstämmelse i gör-

ligaste mån beträffande socialförsäkringens prestationer över huvud skall i någon mån kunna realiserats, det självfallet fordras att man först ser till, att icke inom en viss gren av försäkringen växlande grunder tillämpas för bestämmande av ersätningar av samma art.

Det lär av vad förut anförts utan vidare inses, att det icke är möjligt att införa samma grund för sjukpenningens beräkning under den nuvarande karenstiden som gäller för tiden efter densamma, därest det skall ankomma på arbetsgivarna att bestämma och utgiva ersättningarna. Ett genomförande av dylik enhetlighet synes alltså, såsom under frågans tidigare behandling framhållits, förutsätta, att försäkringen även under den nuvarande karenstiden blir obligatorisk och överlämnas åt försäkringsinrättning.

Såsom framgått av det föregående har tanken på karenstidens borttagande framförts redan av ålderdomsförsäkringskommittén och även upptagits i propositionen till 1916 års riksdag. Skälet till att densamma icke vid detta tillfälle vann båda kamrarnas gillande synes huvudsakligen hava varit den omständigheten, att man önskade uppskjuta ordnandet av de kortvariga olycksfallens behandling, till dess sjukförsäkringen först hunnit ordnas. Därtill kom även, att man ansåg, att en centralisering till försäkringsinrättningarna av behandlingen av de kortvariga skadorna skulle komma att föranleda en ökning av förvaltningsapparaten.

Vad den första synpunkten beträffar, synes densamma numera icke längre kunna åberopas, alldenstund, såsom jag inledningsvis framhållit, införande av en obligatorisk sjukförsäkring icke kan anses tillhöra de önskemål, som kunna väntas bli realiserade inom nära förestående framtid. I detta sammanhang må erinras om att, såsom jämväl förut anförts, det är avsett att för den nu stundande riksdagen skall framläggas ett förslag till nyorganisation av den statsunderstödda frivilliga sjukkaserverksamheten, genom vilket förslag det samarbete mellan olycksfallsförsäkringens organ och sjukkassorna, som man år 1916 torde hava velat avvakta, lär i huvudsak kunna genomföras. Att under sådana förhållanden ytterligare förlänga det nuvarande karenstidsprovisoriet till den ovissa tidpunkt, då en obligatorisk sjukförsäkring skulle komma att genomföras, synes icke försvarligt.

Vad angår de påstådda svårigheterna ur förvaltningssynpunkt, är det visserligen riktigt, att med oförändrad organisation av olycksfallsförsäkringen och av den statsunderstödda sjukförsäkringen dylika svårigheter komma att uppstå. Genom den ändring i organisationen för den sociala olycksfallsförsäkringen, som nu är avsedd att genomföras, bortfaller emellertid även detta skäl för ett bibehållande av den nuvarande karenstiden. Olycksfallsförsäkringens centralisering till en enda anstalt tillsammans med den föreslagna nya ordningen för sjukförsäkringens lokala organisationer möjliggör nämligen en successiv decentralisation av de kortvariga olycksfallens behandling genom deras överflyttande till sjukkassorna. Genom sjukkassornas medverkan vinnes även, såsom i annat sammanhang (sid. 110 ff.) utförligare framhållits, fördelen av snabbare vård och förbättrad kontroll. Det intervallsystem för sjuk-

penningens beräkning i förhållande till arbetsförtjänsten, som jag har för avsikt att föreslå och till vilket jag i annat sammanhang återkommer, kommer också att bidra till en förenkling av arbetet med bestämmande av sjukpenningens storlek i olika fall.

Slutligen må anföras, att ett borttagande av karenstiden icke endast medför möjlighet till ett bättre avvägande av de skadades ersättningar i förhållande till arbetsförtjänsten utan även torde komma att avlägsna ett, särskilt bland de mindre arbetsgivarna, ganska utbredd missnöje med de nuvarande förhållandena på denna punkt. Bortåt fyra femtedelar av samtliga olycksfall gå till hälsa under de trettiofem första dagarna, och ersättningarna för denna betydande del av olycksfallen skola utgivas av arbetsgivarna själva. Då i den ersättning som sålunda enligt gällande lag skall gäldas av arbetsgivarna även ingår förekommande vård å sjukhus samt läkarvård i övrigt, kan tydligen vad arbetsgivarna sålunda, oaktat de erlagt försäkringsavgifter, skola själva utgiva i ersättning stundom komma att uppgå till ganska avsevärda belopp.

På grund av vad jag sålunda anført har jag ansett mig böra föreslå, att karenstiden borttages och att alltså nu gällande bestämmelser ändras i så måtto, att ansvaret för sjukersättningarnas utgivande under de trettiofem första dagarna efter olycksfallet överflyttas från arbetsgivarna till den obligatoriska försäkringen samt att sjukpenningen vid fullständig oförmåga till arbete även under nämnda tid utgår med två tredjedelar av arbetsförtjänsten.

Att, på sätt vissa av de över besparingskommitténs förslag hörda myndigheterna ifrågasatt, vidtaga en sådan ändring i gällande bestämmelser, att ersättning icke i något fall skall utgå för de tre första dagarna, även då sjukdomsfallet varar längre tid, har jag icke funnit tillrädligt. En dylik bestämmelse skulle säkerligen i många fall komma att verka obilligt. Jämväl i det omförmälda förslaget angående ändringar beträffande sjukförsäkringen har för övrigt som villkor för statsbidrag förutsatts, att sjukkassor i förevarande hänseende tillämpa regler, överensstämmande med bestämmelserna i gällande olycksfallsförsäkringslag.

Då, såsom förut anförts, ett av syftena med karenstidens borttagande varit, att ersättningarna under nämnda tid skulle förbättras, är det tydligt, att en dylik åtgärd måste föranleda en höjning av de sammanlagda prestationskostnaderna för försäkringen. Denna kostnadsökning har av de sakkunniga beräknats till omkring 870,000 kronor årligen, under förutsättning att den årliga arbetsförtjänsten allttjämt beräknas till högst 2,400 kronor. Jag har emellertid för avsikt att föreslå en höjning av denna gräns för arbetsförtjänsten från 2,400 till 3,300 kronor, något vartill jag i annat sammanhang återkommer och med en sådan höjning kommer enligt verkställd beräkning nyssnämnda kostnadsökning att i stället uppgå till omkring 1,380,000 kronor. Därest man i intet fall utbetalade ersättning för de tre första dagarna efter olycksfallet, skulle utgiftsökningen stanna vid omkring 420,000 kronor med en maximigräns för arbetsförtjänsten av 2,400 kronor och 880,000 kronor, om samma

gräns bestämmes till 3,300 kronor. I fråga om dessa beräkningar tillåter jag mig att i övrigt hänvisa till en av en bland de sakkunniga uppgjord tablå över kostnadsökningen i anledning av olika uppkomna ändringsförslag, vilken tablå torde få som bilaga (*Bilaga D*) fogas vid detta protokoll.

Sjukpenningens beräkning, indelning av de skadade i inkomstklasser samt höjning av lönegränsen.

Sjukpenningens beräkning och indelning i inkomstklasser.

I besparingskommitténs förslag angående socialförsäkringens organisation hade kommittén även upptagit frågan om förenkling i sättet för sjukpenningens beräkning. Därutinnan föreslog kommittén en indelning av de skadade i olika klasser allt efter storleken av den årliga arbetsförtjänsten.

Besparingskommittén.

Vid bestämmande av denna klassindelning utgick kommittén från att sjukpenningen lämpligen kunde avrundas till hela 50-tal ören. Under antagande av att sjukpenningen alltjämt bestämdes efter samma grunder som för närvarande, skulle ett sjukpenningintervall av 50 öre komma att medföra en uppdelning alltefter arbetsinkomsten av de ersättningsberättigade i sådana grupper eller klasser, att skillnaden mellan högsta arbetsinkomsten i två på varandra följande klasser skulle komma att utgöra 273 kronor 75 öre. Då det givetvis vore uteslutet att införa en indelning i klasser, där klassbredden utgjordes av ett så ojämnt tal, måste en jämkning åstadkommas. Därvid borde framhöll kommittén, tillses, att klassbredden icke alltför mycket avveke från den angivna siffran. De alternativ, som närmast erbjöde sig, vore då klassbredderna 270 och 300 kronor.

Därest skillnaden mellan de olika löneklasserna antoges till 270 kronor, borde den dagliga sjukpenningen bestämmas till $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{360}$ av den årliga arbetsförtjänsten. Vid en klassbredd av 300 kronor borde däremot den dagliga sjukpenningen bestämmas till $\frac{6}{10}$ av $\frac{1}{360}$ av den årliga arbetsförtjänsten. Enligt det förra alternativet (270-kronors intervall) skulle den dagliga sjukpenningen bli i genomsnitt 1.4 % högre och enligt det senare alternativet (300-kronors intervall) 8.9 % lägre än för närvarande. Med hänsyn till att besparingskommitténs förslag om förkortning av karenstiden från 35 till 14 dagar skulle komma att medföra en ökning av ersättningarna för tiden från och med den 15:e till och med den 35:e dagen, förordade kommittén införande av 300-kronors intervall, varigenom ifrågavarande kostnadsökning i viss mån komme att kompenseras. Gränserna mellan de olika klasserna valdes av kommittén så, att arbetsförtjänsten i intervallets mitt, uttryckt i kronor, skulle bli delbar med 300. Klassindelningen kom då att gestalta sig på sätt som framgår av följande översikt, i vilken antagits att den dagliga sjukpenningen för arbetsförtjänster under 450 kronor skulle utgöra 75 öre.

Arbetsförtjänst i kronor	* Daglig sjukpenning i kronor
Intill 450	0.75
450— 749	1.00
750—1 049	1.50

Arbetsförtjänst i kronor	Daglig sjukpenning i kronor
1 050—1 349	2.00
1 350—1 649	2.50
1 650—1 949	3.00
1 950—2 249	3.50
2 250 och däröver	4.00

Beträffande indelningen av de skadade i inkomstklasser ansåg *riksförsäkringsanstalten*, att denna anordning icke skulle medföra någon väsentlig lättning i avseende på sjukpenningens bestämmande (Bil. sid. 45). I den av byråchefen *Östrand* med instämmande av ledamoten *Källström* avgivna reservationen till riksförsäkringsanstaltens yttrande framhölls däremot, att intervallindelningen skulle komma att underlätta förvaltningsarbetet. Ju noggrannare arbetsförtjänsten i varje särskilt fall skulle bestämmas, desto mera arbete måste enligt reservanternas mening givetvis nedläggas därpå från försäkringsinrättningens sida. Dock borde enligt reservanternas den lägsta inkomstklassen — intill 450 kronor — i kommitténs förslag uteslutas, alldenstund den årliga arbetsförtjänsten enligt olycksfallsförsäkringslagen icke finge beräknas till lägre belopp än 450 kronor (Bil. sid. 53). Enligt *försäkringsrådets* mening syntes icke skäl föreligga till en ändring av det nuvarande sättet för beräkning av sjukpenning efter karenstiden, så mycket mindre som kommitténs intervallsystem skulle komma att i ett icke ringa antal fall för de skadade medföra sänkning av ersättningen (Bil. sid. 79). Bland yttranden, däri den av kommittén föreslagna intervallindelningen tillstyrkts, märkas de uttalanden, som gjorts av *svenska landskommunernas förbunds styrelse* (Bil. sid. 276), *de ömsesidiga bolagens förening* (Bil. sid. 285) och *svenska arbetsgivareföreningen* (Bil. sid. 319). Av dessa framhöll de ömsesidiga bolagens förening, att det föreslagna sättet för beräkning av sjukpenning säkerligen skulle komma att minska de ofta tidsödande och besvärliga utredningsarbeten som föranleddes av nuvarande bestämmelser angående arbetsförtjänsternas uppskattning, och sålunda leda till besparingar i förvaltningskostnaderna.

Yttranden
över
besparings-
kommitténs
förslag.

Den av besparingskommittén framförda tanken på indelning av de skadade i vissa inkomstklasser hade upptagits i det utkast, som utarbetats av de inom departementet tillkallade sakkunniga. Härvid hade dock vissa ändringar vidtagits. Sålunda hade de sakkunniga icke föreslagit avvikelser från den i gällande olycksfallsförsäkringslag vedertagna principen, att ersättningen skall vid fullständig arbetsförmåga utgå med två tredjedelar av den skadades arbetsförtjänst. På grund därav hade det emellertid varit nödvändigt vidtaga den ändringen i intervallindelningen, att intervallen ändrades från 300 till 270 kronor. Då sjukpenningen skulle utgöra $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{360}$ av arbetsförtjänsten, kom nämligen såsom nyss anförts ett intervall av 270 kronor i avseende på arbetsförtjänsten att motsvara ett intervall av 50 öre beträffande sjukpenningen.

De sak-
kunniga.

Granskningsnämnden har icke gjort uttalande i förevarande punkt.

Gransknings-
nämnden.

Maximi-gränsen för arbetsförtjänst. Den högsta årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättning beräknades utgjorde enligt den nuvarande olycksfallsförsäkringslagens ursprungliga lydelse 1,800 kronor. Alderdomsförsäkringskommittén redogjorde i sitt till grund för lagen liggande betänkande för de maximigränser som i förevarande hänseende fastställts i åtskilliga främmande länder och anförde därefter, i korthet, att kommittén med ledning av de flesta exemplen från utlandet för sin del funnit den övre gränsen lämpligen kunna bestämmas till 1,800 kronor. Samma gräns upptogs jämväl i propositionen i ämnet. Föredragande departementschefen yttrade härutinnan allenast, att han funne kommitténs förslag väl avvägt. Någon utredning angående antalet av de arbetare inom olika yrkesgrupper vilkas arbetsförtjänst kunde antagas överstiga den föreslagna maximigränsen synes, såvitt av betänkandet framgår, icke hava gjorts.

Lagändring
1919.

På grund av den försämring penningvärdet undergick under krigsåren beslöts vid 1919 års riksdag en höjning av nämnda gräns till 2,400 kronor. Därvid framhölls från olika håll, att ehuru av föreliggande utredning framginge att den genomsnittliga löneökningen inom industrien under tiden 1913—september 1918 uppgått till 90 procent, med hänsyn till den avsevärt ökade ekonomiska belastning som en mera betydande höjning syntes komma att medföra för vissa industrier nödig försiktighet bjöde att icke gå längre än till nyssnämnda belopp, 2,400 kronor.

Ändringar i
lönenivån.

Till belysning av löneutvecklingen för arbetare inom industri, handel och samfärdsel torde lämpligen kunna tjäna följande indexserie, som erhållits vid de av socialstyrelsen företagna undersökningarna angående löneförhållandena inom vissa verksamhetsområden. (Se tidskriften Sociala meddelanden 1925, häft. 9).

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Löneinkomst per år och arbetare . . .	100	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211

Den återgivna indexserien ger vid handen, att arbetslönerna, efter att från år 1920 hava undergått en betydande sänkning, från år 1922 synas i stort sett hava stabiliserat sig på en nivå, som är ungefär dubbelt så hög som lönenivån åren 1914—1915.

I den av socialstyrelsen företagna utredningen hava de till ett antal av 210,344 uppgående manliga arbetare, som omfattats av undersökningen, uppdelats på 51 olika näringsgrenar. För 38 av dessa grupper omfattande 121,332 arbetare uppgick medellönen inom varje grupp till mer än 2,400 kronor, och av dessa hade 14 grupper med sammanlagt 43,032 arbetare en medellön av mer än 3,000 kronor. Det var sålunda år 1924 ett högst betydande antal arbetare, som vid olycksfall i arbete icke kunde erhålla ersättning i förhållande till sin verkliga arbetsförtjänst.

De sakkunniga.

De sakkunniga stannade i sitt förslag vid en maximigräns av 3,000 kronor. Den sålunda föreslagna höjningen i förhållande till den år 1916 fastslagna gränsen motsvarade ungefär stegringen i levnadskostnader från tiden före världskriget till och med år 1924.

Genom de sakkunnigas försorg har företagits en undersökning av den sammanlagda ökning av ersättningarna som ifrågavarande höjning av gränsen skulle komma att medföra. En dylik kostnadsundersökning måste emellertid alltid bliva behäftad med en viss osäkerhet. Såsom resultat erhöles, att en höjning av avlöningsgränsen från 2,400 till 3,000 kronor skulle komma att medföra en ökning av nuvarande ersättningar, fränsett kostnaden för läkarvård, med omkring 8,5 procent.

I följande sammanställning har angivits dels storleken av de nuvarande kostnaderna för försäkringen i dess helhet för sjukpenning, läkarvård, invaliditets- och dödsfallsersättningar, dels ökningen av sjukpenningkostnaderna på grund av karenstidens borttagande och införande av samma sjukpenning under denna tid som för närvarande tillämpas efter karenstiden, dels ökningen av dödsfallsersättningarna på grund av viss i det följande i specialmotiveringen under 7 § föreslagen ändring i bestämmelserna rörande livräntor till föräldrar (sid. 169), dels slutligen ökningen av ersättningarna på grund av höjning av avlöningsmaximum från 2,400 till 3,000, respektive 3,300 kronor.

Nuvarande ersättningar i genomsnitt	Höjning av ersätt- ningarna på grund av karenstidens borttagande och ändring i bestäm- melserna rörande livräntor till för- äldrar (med bibe- hållen avlönings- gräns)		Höjning av ersättningarna en- bart på grund av höjning av avlöningsgränsen:	
	Kr.	Kr.	från 2 400 till 3 000 kronor	från 2 400 till 3 300 kronor
Sjukpenning	3 700 000	870 000	390 000	510 000
Läkarvård	1 700 000	—	—	—
Invaliditetsersättning . .	8 200 000	—	700 000	920 000
Dödsfallsersättning . . .	2 050 000	300 000	210 000	270 000
Summa kronor	15 650 000	1 170 000	1 300 000	1 700 000

Förevarande siffror omfatta icke ersättningar i anledning av olycksfall bland statens arbetare. Vad beträffar ersättningarna till dessa arbetare komma de i ett betydande antal fall icke att röna någon påverkan av omförmälda lagändringar, nämligen i den mån ifrågavarande arbetare på grund av gällande avlöningsreglementen äro tillförsäkrade en avlöning, som vid skada till följd av olycksfall i arbete utgår med högre belopp än ersättningen enligt olycksfallsförsäkringslagen. Då man emellertid icke känner, i vilken utsträckning detta är fallet, har det icke varit möjligt beräkna den verkliga höjningen av ersättningarna till statens arbetare. Den torde dock, så vitt för närvarande kan bedömas, icke komma att under de närmaste åren uppgå till mer än högst 50,000 kronor om året.

Den av de sakkunniga föreslagna klassindelningen för beräkning av sjukpenning till de skadade framgår av följande sammanställning.

Arbetsförtjänst i kronor	Daglig sjukpenning i kronor
Intill 675	1.00
675— 944	1.50
945—1 214	2.00
1 215—1 484	2.50
1 485—1 754	3.00
1 755—2 024	3.50
2 025—2 294	4.00
2 295—2 564	4.50
2 565—2 834	5.00
2 835 och däröver	5.50

De för varje inkomstklass angivna sjukpenningbeloppen utgöra $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{300}$ av den arbetsförtjänst, som svarar mot mittpunkten i varje klass. Mittpunkterna i de olika klasserna äro, av skäl som tidigare framhållits, hela multipler av 270 kronor. I den andra klassen, 675—944 kronor, motsvarar mittpunkten sålunda en arbetsförtjänst av 810 kronor eller 3×270 kronor, i den därpå följande inkomstklassen motsvarar mittpunkten 1,080 kronor eller 4×270 kronor o. s. v.

Gransknings-
nämnden.

I de yttranden som avgivits inom granskningsnämnden hava olika meningar framförts beträffande höjningen av avlöningsgränsen från 2,400 till 3,000 kronor. Beträffande denna fråga hava fyra ledamöter, nämligen herrar *Bernström*, *Kempe*, *von Sydow* och *Tjällgren* förordat bibehållande av den nuvarande gränsen 2,400 kronor. Två ledamöter, fröken *Hesselgren* och herr *Kvarnzelius*, hava biträtt förslaget om höjning av gränsen till 3,000 kronor. Slutligen hava fyra ledamöter, herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* ansett, att avlöningsmaximum borde höjas från 2,400 till 3,600 kronor.

Härvid anförde herrar *Bernström* m. fl. följande:

»Den av 1919 års riksdag företagna ändringen av avlöningsgränsen från 1,800 till 2,400 kronor föranleddes av den betydande försämring, som penningvärdet undergått. Under den följande tiden har emellertid penningvärdet åter förbättrats, samtidigt som de ekonomiska svårigheterna för näringslivet förvärrats. Under sådana förhållanden anse vi oss icke kunna tillstyrka en höjning av nu gällande avlöningsmaximum eller 2,400 kronor, så mycket mer som en dylik höjning skulle medföra en högst avsevärd fördyring av olycksfallsförsäkringen.»

I det av herrar *Carlsson* m. fl. avgivna yttrandet anfördes:

»Ett icke ringa antal av de arbetare, som omfattas av olycksfallsförsäkringen, hava för närvarande en årlig arbetsförtjänst, som överstiger 3,000 kronor. Detta gäller särskilt å dyrorter bosatta arbetare. Om nu arbetsförtjänsten maximeras till nämnda belopp, komma givetvis för å dyrorter bosatta arbetare ersättningarna att bliva lägre i förhållande till den verkliga arbetsförtjänsten än för arbetare, som äro bosatta å billigare orter. För att i huvudsak råda bot på ett dylikt missförhållande vilja vi förorda den ändringen i det föreliggande lagförslaget, att avlöningsmaximum höjes från 3,000 till 3,600 kronor.»

Sjukpenningen enligt den obligatoriska försäkringen utgör för närvarande $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{305}$ av den årliga arbetsförtjänsten, varvid denna kan antaga vilket värde som helst mellan 450 och 2,400 kronor. Även om man vid beräkningen av sjukpenningen företager en avrundning av arbetsförtjänsten till hela 10-tal kronor, följer härav, att den dagliga sjukpenningen kan antaga icke mindre än 196 olika värden från lägst 83 öre till högst 4 kronor 39 öre. Att genomföra en dylik differentiering vid sjukpenningens beräkning kan enligt min mening icke anses erforderligt.

Departementschefen.
Sjukpenningens
bestämmande.

Införandet av ett intervallsystem av den art som de sakkunnigas utkast innebär kommer i genomsnitt icke att medföra någon förändring i de skadades ersättningsförmåner. Då emellertid den dagliga arbetsförtjänsten enligt de sakkunnigas förslag skulle beräknas utgöra $\frac{1}{360}$ i stället för, såsom för närvarande är fallet, $\frac{1}{305}$ av den årliga arbetsförtjänsten, komme detta att medföra en ökning av sjukpenningen med i genomsnitt 1.4 procent. Ett intervallsystem skulle uppenbarligen medföra betydande lättnader i avseende på skaderegleringsarbetet och, såsom förut anförts, möjliggöra större säkerhet och önskvärd enhetlighet vid sjukförsäkringshandläggning av frågor rörande sjukersättning på grund av skada ådragen genom olycksfall i arbete. På grund av dessa förhållanden har jag ansett mig böra förordna införande av ett intervallssystem av den art, som av de sakkunniga föreslagits och som närmare angivits i 6 § 2 mom. i det föreliggande förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete.

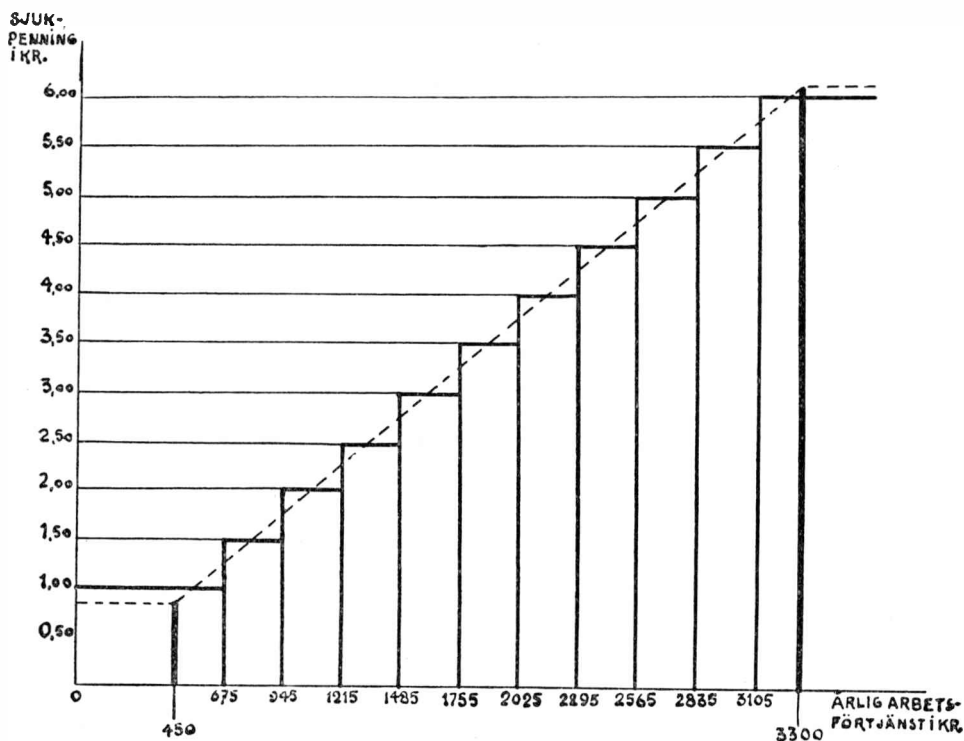
Till belysning av det sätt, varpå ett intervallsystem av föreslagen art skulle komma att verka, hänvisas till en däröver upprättad grafisk bild¹. Å denna representera staplarna sjukpenningens storlek inom de olika inkomstklasserna. Om icke intervallsystem hade tillämpats, skulle sjukpenningens storlek för olika arbetsförtjänster i stället vara bestämd genom den streckade linjen, vilken svarar mot en sjukpenning, uppgående till $\frac{2}{3}$ av $\frac{1}{300}$ av den årliga arbetsförtjänsten. De grövre vertikala linjerna motsvara dels den nuvarande undre gränsen för arbetsförtjänsten, 450 kronor, dels den övre gräns, som jag i det följande kommer att föreslå, 3,300 kronor.

Såsom även framgår av bilden, kommer givetvis sjukpenningen enligt intervallsystemet att för den ena hälften av varje inkomstklass bliva något högre och för den andra hälften lika mycket lägre än den sjukpenning, som skulle erhållits om intervallsystem icke tillämpats. Dessa avvikelser i ena eller andra riktningen äro dock relativt obetydliga och kunna aldrig överstiga en storlek av 25 öre. Det torde förtjäna att påpekas, att sjukpenningen enligt intervallsystemet är för de lägsta inkomsterna — under 450 kronor — 17 öre större och för de högsta inkomsterna — över 3 300 kronor — 11 öre mindre än den direkt ur arbetsförtjänsten beräknade sjukpenningen.

Vad beträffar bestämmelserna rörande den högsta årliga arbetsförtjänst, som kan läggas till grund för beräkning av ersättning till skadad arbetare, synes det mig, att en höjning av den nuvarande gränsen 2,400 kronor är starkt påkallad. Medan arbetslönerna i genomsnitt fördubblats sedan tidpunkten för avgivandet av ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande, har avlöningsmaxi-

Maximi-gränsen.

¹ Sid. 144.

Figur, utvisande sjukpenningens storlek med klassindelning av arbetsförtjänsten (staplar) och utan klassindelning (streck).

mum endast undergått en höjning från 1,800 kronor till 2,400 kronor eller sålunda med allenast $33 \frac{1}{3}$ procent. Denna ersättningsbestämmelsernas bristande anpassning till den allmänna löneutvecklingen har i själva verket inneburit ett upphävande av den grundläggande principen, att ersättningen skall utgå med två tredjedelar av arbetsförtjänsten. En arbetare, vars årliga arbetsinkomst uppgår exempelvis till 3,200 kronor, erhåller sålunda vid fullständig arbetsoförmåga förorsakad av olycksfall i arbete en ersättning som endast uppgår till hälften av arbetsinkomsten. Arbetare som äro bosatta å dyrort och för vilka arbetsförtjänsten därför i relativt flera fall överstiger 2,400 kronor än för andra arbetare komma på grund av arbetsförtjänstens maximering till 2,400 kronor att i realiteten erhålla relativt lägre ersättning vid inträffade olycksfall än arbetare som äro bosatta å billigare orter. En dylik konsekvens av ersättningsbestämmelserna torde icke kunna anses annat än olämplig.

Vid bestämmandet av en skälig övre gräns för arbetsförtjänsten såsom grund för ersättningarnas beräkning synes hänsyn i första rummet böra tagas till den allmänna löneutveckling, som ägt rum sedan den nuvarande olycksfallsförsäkringslagens antagande. Såsom ovan framhållits visar det sig, att lönerna under denna tid i stort sett fördubblats, vilket förhållande i och för sig torde kunna motivera en höjning av avlöningsgränsen från 1,800

kronor till 3,600 kronor. Vid bestämmandet av avlöningsgränsen måste även tillses att densamma icke sättes så lågt, att därigenom arbetare tillhörande mera omfattande yrkesgrupper, på den grund att de äro bosatta å dyrorter, skulle komma i en sämre ställning än sina yrkeskamrater å billigare orter. En företagsgrupp, som ur denna synpunkt torde vara förtjänt av särskild uppmärksamhet, är den mekaniska verkstadsindustrien. En icke oväsentlig del av denna industri är nämligen förlagd till Stockholm med omnejd, vilket utgör ett av de mera utpräglade dyrortsområdena inom landet. En inom socialdepartementet verkställd utredning har givit vid handen, att den genomsnittliga årliga arbetsförtjänsten för metallarbetare inom nämnda område utgör 3,300—3,400 kronor. Dessa arbetare tillhöra varken de bäst eller de sämst avlönade arbetarna utan intaga en mellanställning bland arbetare inom industri och hantverk. Med hänsyn till vad nu anförts och till att levnadskostnaderna i genomsnitt icke stigit i samma proportion som arbetslönerna synes en något lägre gräns än 3,600 kronor kunna fastställas.

Då avlöningsmaximum av praktiska skäl bör bestämmas till helt hundratal kronor och med hänsyn till sättet för ersättningarnas beräkning vara delbart med 3, synes nämnda avlöningsmaximum på dessa skäl lämpligen kunna bestämmas till 3,300 kronor. Højningen av gränsen från 2,400 kronor till 3,000 kronor skulle, enligt vad förut (sid. 141) anförts, komma att för hos enskilda arbetsgivare anställda arbetare medföra en årlig højning av ersättningarna, som torde kunna uppskattas till sammanlagt omkring 1,300,000 kronor. Den ökning av ersättningarna, som en højning av gränsen från 3,000 till 3,300 kronor skulle medföra, har beräknats komma att uppgå till omkring 400,000 kronor. Genom ifrågavarande højning av gränsen skulle i den av de sakkunniga föreslagna indelningen i inkomstklasser (sid. 142) ytterligare en klass tillkomma, i följd varav den högsta sjukpenningen kommer att utgöra 6 kronor per dag.

På sålunda anförda grunder har i 9 § sista stycket i förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete upptagits bestämmelse av innehåll att där den årliga arbetsförtjänsten överstiger *tretusentrehundra* kronor, det överskjutande beloppet icke tages i beräkning. Beträffande minimigränsen, fyrahundra femtio kronor, har jag icke ansett skäl till ändring föreligga.

Bedömandet av invaliditetsgrad och därmed sammanhängande frågor.

Under den förberedande behandlingen av frågan om ny lagstiftning angående den sociala olycksfallsförsäkringen hava flera betydelsefulla frågor avseende bedömandet av invaliditetsgrad och därmed sammanhängande ämnen varit under överbäggande. Dessa frågor beröra dels de principer som böra tillämpas vid livräntas ursprungliga fastställande, dels ock spörsmålet i vad mån ett livräntebeslut senare må tagas under omprövning i och för avgörande, huruvida ändrade förhållanden böra medföra livräntans ökning eller minskning, i samband varmed står frågan om vidtagande från försäkringsinrättningarnas sida av en organiserad verksamhet i ändamål att åstadkomma sådan højning av invalidernas arbetsförmåga, som kan motivera dylik nedsättning av livräntorna.

Fastställandet av invaliditetsgrad. Svaret på den först berörda frågan beror tydligen, då enligt gällande lag liksom enligt föreliggande lagförslag livränta skall bestämmas med hänsyn till arbetsförmågans nedsättning, på spörsmålet om huru storleken av denna nedsättning skall bedömas. Den gällande bestämmelsen i detta hänseende innehålles i 8 § i 1916 års lag, där det heter, att vid bedömandet i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning av arbetsförmågan, hänsyn skall tagas ej blott till skadans beskaffenhet och dess inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter som kunna vara erforderliga för drivande av den skadades yrke, ävensom till den skadades ålder och kön. Var den skadade vid olycksfallet behäftad med kroppsskada eller lyte, skall enligt samma paragraf hänsyn tagas jämväl därtill.

1901 års lag. Det nu återgivna stadgandet överensstämmer väsentligen med 5 § i 1901 års lag. I sistnämnda lagrum hade emellertid till ledning vid tillämpningen av ifrågavarande bestämmelse dessutom angivits exempel å vissa kroppsskador jämte däremot i allmänhet svarande procenttal för invaliditetsgrader.

Tillämpningen av denna bestämmelse ledde till en mera schematisk invaliditetsbedömning. En och samma anatomiska förlust medförde i regel fastställande av samma invaliditetsgrad, oberoende av skadans inflytande på arbetsförmågan i det individuella fallet.

Ålderdomsförsäkringskommittén. Ålderdomsförsäkringskommittén utslöt sedermera berörda exemplifierande bestämmelser ur sitt till grund för gällande lag i ämnet liggande förslag, under anförande att dylika bestämmelser kunde till ledning för domstolarna vara av betydelse i sådana fall, där lagstiftningen grundats på *ersättningsplikt* och ersättningstvister förty droges inför domstol. I de lagar däremot som grundades på *försäkringspliktens* princip saknades vanligen dylika bestämmelser, då nämligen i dessa fall ersättningsfrågorna i olika instanser bedömdes av särskilt kvalificerade myndigheter. Då jämväl enligt kommitténs förslag dessa frågor skulle avgöras av sakkunniga myndigheter, hade ej heller kommittén ansett erforderligt att i sitt förslag intaga bestämmelser av ifrågavarande art.

1916 års lag. Det av ålderdomsförsäkringskommittén på dessa grunder framlagda förslaget till ifrågavarande bestämmelser blev med endast formell jämkning upphöjt till lag.

Uttalanden angående tillämpningen av gällande lag. Angående den tillämpning som de enligt 1916 års lag sålunda gällande bestämmelserna erhållit hava yttrats i viss mån skiljaktiga meningar. *Resparingskommittén* uttalade därom det generella omdömet, att genom nämnda lag en mera individuell anpassning efter den faktiska invaliditeten knappast åstadkommit i önskvärd omfattning, utan det äldre invaliditetsschemat hade i stor utsträckning blivit tillämpat. Detta syntes kommittén hava medfört, att icke sällan vid lindrigare olycksfall högre ersättningar än skäligt utgivits, medan vid höggradig invaliditet skadan kompenserats för lågt. Enligt kommittén hade som regel vid bedömandet av invaliditetsfrågor personliga förhållanden samt omständigheter av teknisk natur tillmätts alltför ringa betydelse vid sidan av den mera påtagliga anatomiska förlusten och därav följande funktionsrub-

ning. Kommittén anförde (sid. 250) ett flertal exempel på typiska procentsatser som i olika fall kommit till användning vid invaliditetsgradernas fastställande.

Riksförsäkringsanstalten har i förevarande hänseende i sitt utlåtande till en början hänvisat till en av anstalten den 3 mars 1923 till försäkringsrådet avlåten skrivelse i ämnet. I denna skrivelse hade riksförsäkringsanstalten anført i huvudsak följande. Den vid tillämpningen av 1901 års olycksfallsersättningslag utbildade praxis för invaliditetsbedömningen hade så gott som undantagslöst tillämpats jämväl i fråga om 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Denna praxis strede dock mot den grundläggande principen att ersättningens storlek i stort sett borde anpassas efter den verkliga ekonomiska förlust, som den skadade genom olycksfallet lidit till följd av nedsättningen av arbets- och förvärvsförmågan. En dylik anpassning bleve särskilt betydelsefull med de jämförelsevis stora ersättningar som numera utginge, i det att en brist därutinnan lätt kunde medföra och faktiskt i avsevärd utsträckning medfört, att den skadade genom ersättningen bleve mera gynnsamt ställd än om han icke blivit skadad. Å andra sidan syntes vissa skadade enligt gällande praxis särskilt under första tiden efter sjukdomstillståndets upphörande icke i den utsträckning lagen avsåge erhålla en mot de minskade förvärvsmöjligheterna svarande gottgörelse. Anstaltens erfarenhet gäve otvetydigt vid handen, att en del av de mindre skadorna, sedan tillvänjning inträtt, vore övervärderade, men att däremot de svårare skadorna i vissa fall och särskilt under den första livräntetiden vore undervärderade.

Riksförsäkringsanstalten anför därefter i sitt utlåtande över besparingskommitténs betänkande, att anstalten i likhet med kommittén funne, att det tillämpade jämförelsevis stela systemet i fråga om utmätandet av invaliditetsersättningar och det otillräckliga hänsynstagandet till de individuella omständigheterna måste anses i viss mån stridande mot den sociala olycksfallsförsäkringens egentliga syfte (Bil. sid. 40).

Försäkringsrådet däremot har anført, att föreställningarna om den s. k. schabloneringen vid bedömandet av invaliditetsersättningskraven vore överdrivna. Försäkringsrådet liksom försäkringsinrättningarna hade naturligen i möjligaste mån vid sin invaliditetsbedömning sökt att nå en anpassning just efter den faktiska invaliditeten. Att därvid för en del närmare angivna skador, då annan komplikation icke förelegat, samma procentsats mera regelmässigt kommit till användning, berodde naturligen på att man erfarenhetsmässigt ansett sig hava funnit, att den sålunda använda procentsatsen närmast kunde anses ansluta sig till den faktiska invaliditeten, där icke särskilda skäl till avvikelse förelegat (Bil. sid. 89).

Angående vad som nu bör åtgöras i förevarande fråga har *besparingskommittén* anført, att orsaken till att invaliditetsbedömningen fortfarande skedde väl schematiskt till icke ringa del syntes ligga i försäkringens splittring på flera inrättningar. På grund av denna splittring syntes hos försäkringsrådet hava gjort sig gällande en tendens att erhålla mera påtagliga normer för bedömningen, för vilken tendens under nuvarande förhållanden utan

tvivel visst fog kunde finnas. Med den enhetlighet i skaderegleringen som kommitténs organisationsförslag avsåge att möjliggöra, borde vid invaliditetsbedömningen i det individuella fallet noggrannare hänsyn än hittills kunna tagas till den verkliga nedsättningen i den skadades arbetsförmåga. Därigenom skulle även försäkringens kostnader sannolikt komma att minskas. Ersättningarna i anledning av invaliditet vore såväl för försäkringsinrättningarna som för de ersättningsberättigade de ur ekonomisk synpunkt ojämförligt viktigaste.

Besparingskommittén utförde närmare sin uppfattning på i huvudsak följande sätt. Skärpt individuell prövning av den förlorade arbetsförmågan förutsatte en mera ingående skälighetsprövning än som för närvarande tillämpades. Hittills hade sådant förfarande väsentligt försvårats icke blott genom olycksfallsförsäkringens splittring på en mångfald inrättningar utan även därigenom att olycksfallsförsäkringen lidit av en stark centralisering till själva försäkringsanstalterna, under det att den lokala organisationen varit svagt utvecklad. En viktig förutsättning för införande av ökad skälighetsprövning vore att prövningen redan i första instansen verkställdes av kompetent personal med största noggrannhet och opartiskhet. Läkarnas medverkan och intresse för ifrågavarande sida av socialförsäkringen vore särskilt viktig, och säkerligen skulle det vara mycket fördelaktigt, om försäkringsavdelningen på lämpliga orter hade tillgång till särskilda läkare (»socialförsäkringsläkare»), vilka haft tillfälle att sätta sig väl in i principerna för skaderegleringsverksamheten. Det syntes även vara synnerligen betydelsefullt, att försäkringsavdelningen hos sig hade anställda en eller flera framstående läkare, som ägnade sig helt åt ifrågavarande verksamhet. Det syntes även kunna ifrågakomma, att anstalten för denna verksamhet inrättade en särskild undersökningsavdelning. Kommittén ville alltså föreslå, att vid bedömandet av den skadades faktiska invaliditet hänsyn borde tagas icke endast till den minskning i arbetsförtjänst som föranletts av olycksfallet utan även till andra faktorer, såsom exempelvis yrke, ålder, utbildningsmöjligheter, ökad arbetslöshetsrisk och omständigheter förknippade med diverse lokala förhållanden, såsom större eller mindre svårighet att förflytta sig från bostaden till arbetsplats m. m. Av både ekonomiska och sociala skäl ansågo sig kommittén alltså böra påyrka, att därest den av kommittén tilltänkta omorganisationen av olycksfallsförsäkringen komme till stånd, bedömandet av ersättningskraven måtte till viss del omläggas. Kommittén hade dock icke velat uppställa någon detaljerad plan för detta bedömande. De många olika faktorer till vilka hänsyn borde tagas vore alltför skiftande från fall till fall, för att en rättvis avvägning mellan dem skulle kunna på förhand företagas med någorlunda säkerhet.

Riksförsäkringsanstalten har angående frågans praktiska sida i sin förberörda skrivelse den 3 mars 1923 anfört, att en ändring av praxis med hänsyn till anstaltens erfarenhet borde gå i den riktningen att för de svårare skadorna och i allmänhet för benskadorna högre ersättning än för närvarande utdömdes samt att i stället en sänkning vidtoges av invaliditetsgraderna för de mindre skadorna, främst fingerskadorna. En sådan förskjutning av praxis skulle

medföra större rättvisa vid ersättningarnas bestämmande och skulle kunna äga rum utan ökning av kostnaderna för försäkringen i dess helhet.

Försäkringsrådet förklarade sig hysa tvekan om huruvida man vid invaliditetsbedömningen kunde tänkas nå rättvisare och bättre resultat genom att som kommittén förordade mera än hittills skjuta åt sidan den av olycksfallet förorsakade skadan och mera taga hänsyn till andra omständigheter. Försäkringsrådet hade för sin del ansett nödigt att förfara med en viss försiktighet, när det gällt att för en och samma anatomiska förlust eller funktionsrubbing fastställa ersättningsbelopp av allt för skiftande storlek. En tillämpning av den av kommittén förordade metoden syntes lämna större spelrum för simulation och överdrift och lättare möjliggöra ohemult utnyttjande av de ersättningsmöjligheter skadan erbjöde än det hittills tillämpade systemet (Bil. sid. 89).

I de sakkunnigas utkast hade i fråga om fastställande av invaliditetsgrad gällande bestämmelser införts utan ändring eller tillägg.

De sakkunniga.

Granskningsnämnden hade i förevarande hänseende icke något uttalande.

Granskningsnämnden.

I 1916 års lag stadgas i 13 § näst sista stycket, att därest, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring inträder i de förhållanden vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande jämkning i ersättningen må äga rum. Sådan jämkning må dock enligt samma lagrum ej avse ersättning som belöper å tiden före den dag då ansökan därom gjorts eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet. Vilka de förhållanden äro som skola vara avgörande för ersättningens bestämmande finnes angivet i nyssnämnda stadgande i 8 § i lagen.

Revision av livräntor. Gällande bestämmelser.

Angående innebörden av och grunderna för dessa bestämmelser, vilka i huvudsak överensstämja med dem som gällde enligt 1901 års lag och av ålderdomsförsäkringskommittén upptagits i 13 § av dess förslag, anförde kommittén:

Ålderdomsförsäkringskommittén.

»Förutom de bestämmelser, som i 6 § lämnas för de så att säga reguljära fallen av ersättning till skadad arbetare, nämligen ersättning under den första sjukdomstiden samt sedermera vid invaliditet under förutsättning av oförändrad invaliditetsgrad för framtiden, erfordras kompletterande bestämmelser för de fall, som icke hava samma regelbundna karaktär. Sålunda kan en från början lindrigare sjukdom, som endast berättigar till mindre sjukpenning, antaga svårare karaktär och sjukpenningens belopp rätteligen böra i enlighet därmed höjas; eller kan, efter det invalidränta blivit fastställd, invaliditetsgraden komma att ökas eller minskas eller ock i följd av olycksfallet sjukdom ånyo inträda, i vilka fall en motsvarande höjning eller nedsättning av livräntan eller dess utbyte mot sjukpenning och erforderlig vård också bör äga rum.»

Kommittén anförde vidare, att jämkning endast borde få äga rum i sådana fall, där förändringen varit av väsentlig art.

I det statsrådsprotokoll, som var bilagt propositionen i olycksfallsförsäkringsfrågan till 1916 års riksdag, fanns återgivet ett utlåtande av vattenfallsstyrelsen över ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, däri styrelsen anförde,

Kungl. Maj:ts proposition 1916.

att det syntes böra vara möjligt att verkställa en jämkning av den en gång fastställda livräntan även ur andra synpunkter än dem. som kommit till synes i 13 § i kommittéförslaget. Denna jämkning borde icke läggas så att den kvävde den skadades intresse att genom arbete skapa sig ökade inkomster, men därest den skadades inkomster uppginge till samma belopp som vid livräntans bestämmande ansetts vara hans tidigare årsinkomst, syntes åtminstone den inkomst han därutöver kunde förvärva böra medföra en motsvarande minskning av hans livränta.

I anledning av detta uttalande anförde föredragande departementschefen:

»Vad beträffar förslaget att medgiva jämkning i ersättningen även i sådana fall, där någon ändring i nämnda förhållanden — d. v. s. de för ersättningens bestämmande avgörande förhållandena — icke ägt rum men i stället arbetaren på grund av nyförvärvad yrkesskicklighet lyckats minska de ekonomiska följderna av olycksfallet, torde en dylik möjlighet till jämkning ej vara av den betydelse, som vid ett första påseende skulle kunna förefalla. Om invaliditeten är ringa, torde arbetaren nämligen i regel fortsätta med den verksamhet han förut idkat, och om han därvid vinner väsentligt ökad arbetsförmåga, kan jämkning äga rum redan på grund av de i 8 § föreslagna bestämmelserna. Är invaliditeten däremot väsentlig eller har arbetaren helt förlorat arbetsförmågan, torde han i förra fallet endast mera sällan och i senare fallet överhuvud taget icke kunna genom nyförvärvad yrkesskicklighet inom annan näringsgren skaffa sig någon avsevärd arbetsförtjänst. Skulle emellertid detta i enstaka fall inträffa, synes det i allmänhet varken från det allmännas synpunkt klokt ej heller billigt att beröva arbetaren den ersättning, som redan tillerkänts honom på grund av den svåra kroppsskada, som uppkommit genom olycksfallet och av vilken han allt framgent har betydande men.

Något tillägg till ifrågakvarande stadgande i den riktning vattenfallsstyrelsen föreslagit har jag sålunda ej ansett böra äga rum.»

Tillämpningen
av gällande
regler.

Enligt vad *riksförsäkringsanstalten* i sitt utlåtande över besparingskommitténs förslag anfört (Bil. sid. 40), bedriver anstalten efter mönster delvis av ett i Schweiz tillämpat system systematisk efterundersökning av livräntetagare, i det att anstalten under de första åren efter invaliditetens inträffande i regel endast beviljar livräntor för ett år i taget och före den sålunda fastställda livräntetidens utgång låter verkställa ny undersökning, vid vilken så vitt möjligt specialutbildad läkare anlitas.

Besparings-
kommittén.

Besparingskommittén anförde i sitt betänkande, att ehuru redan för närvarande i ej ringa utsträckning hänsyn tagits till den förbättring i arbetsförmågan som den skadade undergått under de närmaste åren efter invaliditetens inträdande, därvid icke syntes hava beaktats andra omständigheter än sådana som lagts till grund redan för den ursprungliga invaliditetsgradens fastställande. I samband med den av kommittén förordade mera individuella prövningen av skadefallen borde emellertid en upprepad prövning av invaliditetsgraden med viss tids mellanrum företagas i betydligt större omfattning än för närvarande skedde. Denna nyprövning borde verkställas genom intimt samarbete mellan medicinsk och teknisk sakkunskap under hänsynstagande till faktorer, som kunde vara av betydelse för en rättvis uppskattning av den genom olycksfallet framkallade minskningen i invalidens förvärvsmöjligheter. Kommitténs förut omförmälda förslag att hos centralanstalten skulle inrättas en särskild under-

sökningsavdelning och tillsättas särskilda centralläkare, samt att ute i orterna skulle utses särskilda s. k. socialförsäkringsläkare syftade bland annat till att underlätta en systematisk revision av livräntor.

I sitt betänkande redogjorde kommittén särskilt för de i Holland och Schweiz i förevarande hänseende tillämpade systemen. I Holland funnes för livränte-revisionen tillsatta särskilda specialagenter, vilka hade att samarbeta med speciella kontrolläkare. Kommittén anförde, att den utländska erfarenheten bland annat i nämnda länder syntes böra tillgodogöras vid ordnandet av revisionsarbetet.

Under hänvisning till det system för revision av livräntor, som redan tillämpades inom *riksförsäkringsanstalten*, har anstalten förklarat sig finna vad kommittén i förevarande hänseende anført vara värt synnerligt beaktande, därvid anstalten dock varnat för en direkt jämförelse med förhållandena i Schweiz och Holland. Reviderandet av livräntor syntes, har anstalten vidare anført, vara en av de betydelsefullaste men på samma gång mest svårhanterliga frågor, som funnes inom den sociala olycksfallsförsäkringen. Det finge icke förbises att en sådan revision, om den icke föreginges av en opartisk utredning och fullföljdes med opartiskhet, sakkunskap och urskiljning, kunde åstadkomma synnerliga orättvisor och giva anledning till berättigade klagomål från de skadades sida. Slutligen har anstalten påpekat, att en revision av livräntor på det sätt som skedde exempelvis i Holland komme att draga högst väsentliga kostnader (Bil. sid. 41).

Försäkringsrådet har i sitt utlåtande anført, att enligt gällande praxis ned-sättning i olycksfallsersättningen i allmänhet icke gjorts på den grund att den skadade genom nyförvärvad yrkesskicklighet lyckats minska de ekonomiska påföljderna av olycksfallet. Med åberopande av det nyss återgivna departementschefsyttrandet rörande 13 § i gällande lag har försäkringsrådet vidare framhållit, att denna lags mening tydligen icke varit att i allmänhet medgiva rätt till jämkning i dylikt fall. Försäkringsrådet har också vitsordat, att för närvarande livränta i allmänhet fastställdes som definitiv först när större viss-het vunnits om att någon väsentlig ändring i tillståndet icke vore att förvänta och att sedermera i allmänhet en längre tid finge förflyta, innan ny under-sökning verkställdes. Att oftare än sålunda skedde verkställa omprövning syntes försäkringsrådet icke vara utan stora olägenheter. Det i Holland tillämpade systemet liksom andra system med systematisk och upprepad ny-prövning av livräntor skulle för övrigt för vårt lands del innebära en betydande ökning av olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnad. Några mera säkra slutsatser om fördelarna av ett sådant system i form av minskade ersättningar syntes icke kunna dragas (Bil. sid. 90 ff).

De ömsesidiga försäkringsbolagens förening har förklarat sig icke vilja för-ringa den sociala betydelsen av förevarande problem men anført, att det praktiska värdet av det holländska systemet icke syntes särskilt stort. Det föreläge snarare fara för att ett systematiskt bedrivet arbete å förevarande område komme att medföra så väsentligt ökade förvaltningskostnader, att desamma överstege den eventuella vinsten (Bil. sid. 292).

Yttranden
över
besparings-
kommitténs
förslag.

Landsorganisationen har i förevarande avseende anfört, att kommitténs tankegång ej borde föranleda till ändring av förut tillämpade principer. De ökade kostnaderna för efterbesiktning komme icke att löna sig. En fortgående sänkning av invalidröntorna, allt efter som den skadade kunde förskaffa sig inkomster, komme även att ur principiell och moralisk synpunkt verka otillfredsställande. Däremot borde man genom lämnande av konstgjorda lemmar och genom yrkesutbildning söka förhjälpa de skadade att vinna utkomstmöjligheter (Bil. sid. 328).

De sakkunniga.
Granskningsnämnden.

För de sakkunnigas utkast samt granskningsnämndens uttalanden i nu behandlade avseenden kommer att redogöras vid behandlingen av nästföljande fråga.

Yrkesutbildning och därmed sammanhängande frågor.

Gällande lag bereder endast i mindre omfattning möjlighet för försäkringsinrättningarna att genom yrkesutbildning eller på annat sätt höja de skadades förvärvsförmåga. Bestämmelserna härom återfinnas i 6 § i lagen, enligt vilket lagrum den skadade vid inträffad invaliditet skall, förutom ersättning i form av livränta, beredas sådan *behandling* som för höjande av arbetsförmågan må erfordras, varjämte enligt samma paragraf gäller, att försäkringsrådet, där synnerliga skäl äro för handen, må besluta att i stället för livränta eller del därav till den skadade skall utgivas livräntans kapitaliserade belopp eller viss del därav. Förstnämnda stadgande lämnar tydligen icke utrymme för utgivande av belopp som avser annat än medicinsk eller dylik behandling, varunder yrkesutbildning icke inbegripes. Stadgandet om utgivandet av kapitalbelopp är däremot icke på motsvarande sätt begränsat, och det har också i praxis förekommit att rätt att utfå ett kapitalbelopp medgivits, då som skäl för ansökningen angivits avsikt att undergå utbildning i nytt yrke. Någon möjlighet att utöver livränta tillerkänna en skadad ett för yrkesutbildning avsett belopp finnes icke enligt lagen.

Besparingskommittén.

Besparingskommittén har i förevarande punkt anfört, att nuvarande praxis i fråga om livräntornas bestämmande även medfört den synnerligen olyckliga verkan, att försäkringsinrättningarna icke hade tillräckligt intresse av att söka återställa eller höja invalidernas arbetsförmåga. Genomförandet av kommitténs organisationsförslag anser kommittén kunna möjliggöra en individualiserad verksamhet för återställande av arbetsförmågan. Den förut omförmälda undersökningsavdelningen i försäkringsanstalten jämte dess centralläkare och socialförsäkringsläkarna skulle även hava till uppgift att biträda med bedömning av frågor rörande de skadades återställande genom specialistvård, vanförevård, yrkesutbildning m. m. Även i detta hänseende har kommittén hänvisat till förebilder från Holland och Schweiz.

Yttranden över besparingskommitténs betänkande.

Riksförsäkringsanstalten har icke haft något särskilt yttrande angående yrkesutbildningen. I fråga om anställandet av centralläkare och socialförsäkringsläkare har anstalten hänvisat till yttrande av dess läkare, i vilket yttrande förslaget i denna del avstyrkts och i stället anförts, att lämpligast vore att till läkare hos försäkringsinrättningen utsåges därtill teoretiskt och praktiskt kvalificerade läkare, vilka jämte sin anställning hos denna inrättning alltjämt vore verksamma i praktisk sjukvård. Vad beträffar förslaget om

inrättande av en särskild undersökningsavdelning, anfördes i nämnda yttrande, att behov därav ej föreläge, då från eljest befintliga specialkliniker sakkunnigutlåtanden beträffande skadefall kunde erhållas. Kommitténs förslag skulle leda till att försäkringsinrättningen bleve nödsakad att vid sidan av försäkringsverksamheten även bedriva sjukvårdsverksamhet, varav något behov icke syntes föreligga.

Försäkringsrådet har anført, att rådet vid beviljande av det av lagen medgivna utbytet av livränta mot kapitalbelopp för möjliggörande av yrkesutbildning ansett sig böra förfara med en viss försiktighet. Erfarenheten syntes nämligen hava visat, att omplantering av den skadade i nytt yrke och nya levnadsförhållanden för att leda till gynnsamt resultat krävde sina särskilda förutsättningar. Dock hade medgivande till utbyte lämnats i åtskilliga fall, där planmässighet i studier garanterats och kapitalbeloppet kunnat successivt utbetalas. Även för relativt kortare utbildning hade med fördel utbyte beviljats, då omständigheterna givit vid handen att den skadade blivit omöjliggjord för sitt gamla yrke men skulle kunna försörja sig i ett nytt (Bil. sid. 90).

I fråga om möjlighet för riksförsäkringsanstalten att jämte lämnande av livränta bekosta yrkesutbildning hade i 14 § i det av de sakkunniga utarbetade utkastet upptagits en bestämmelse om att anstalten skulle äga att, där så erfordrades och lämpligen kunde ske, med den skadades samtycke bereda honom sådan yrkesutbildning som kunde vara ägnad att väsentligen öka hans förvärvsmöjligheter. Eventuellt borde enligt de sakkunniga tilläggas, att kostnaden för sådan yrkesutbildning skulle slutligen gäldas genom motsvarande nedsättning av den skadades livränta; dock skulle försäkringsrådet äga att i synnerligen ömmande fall förordna, att denna kostnad skulle stanna på statsverket. Vidare hade i utkastets 16 § intagits ett stadgande om att jämkning i ersättning, utom i de i gällande lag föreskrivna fallen, finge ske till följd av att efter livräntans bestämmande den skadades förvärvsmöjligheter väsentligen ökats på grund av genomgången yrkesutbildning.

Granskningsnämnden har beträffande denna del av utkastet anført, att nämnden funne tanken att genom yrkesutbildning höja invalidernas arbetsförmåga och därigenom öka deras förvärvsmöjligheter i högsta grad beaktansvärd. Därvid uppstode emellertid den betydelsefulla frågan, huruvida eller i vad mån en helt eller delvis återvunnen förvärvsförmåga skulle medföra nedsättning i den livränta, som tillkomme den skadade. Beträffande denna fråga ville nämnden som sin uppfattning uttala, att en invalid, som genom egen energi lyckats göra sin återstående arbetsförmåga merå fruktbarande, icke på den grund borde erhålla någon minskning i till honom utgående livränta. Därest emellertid genom försäkringsanstaltens ingripande och på anstaltens bekostnad den skadade erhöle en yrkesutbildning, som för honom medförde ökade förvärvsmöjligheter, ansåge nämnden, att en skäligen nedsättning av livräntan borde äga rum. Att angiva några detaljerade bestämmelser för invaliditetsgradens fastställande syntes varken vara lämpligt eller ens möjligt. Såsom en allmän regel syntes dock böra gälla, att förändringen i den skadades arbetsförtjänst borde vid invaliditetsbedömningen tillmätas större betydelse vid

De sakkunniga.

Granskningsnämnden.

mindre ingripande skador än vid svårare sådana. Vid skador av sistnämnda slag borde, även om arbetsförtjänsten på grund av särskilda förhållanden icke undergått någon väsentlig minskning, hänsyn även tagas till andra omständigheter, såsom skadans art, dess inflytande på de särskilda färdigheter som erfordrades inom den skadades yrke, av skadan förorsakade svårigheter i arbetet, ökad svårighet för den skadade att förflytta sig till och från arbetet, den skadades ålder och kön m. m. Då den gällande olycksfallsförsäkringen praktiskt taget omfattade samtliga yrken, ville nämnden särskilt framhålla vikten av att vid invaliditetsbedömningen hänsyn toges till de speciella färdigheter som varje yrke krävde och den inverkan på dessa färdigheter som en ådragen skada i varje särskilt fall medförde.

Granskningsnämnden anförde vidare, att den till införande i 14 § eventuellt föreslagna föreskriften om att kostnaden för yrkesutbildningen borde bestridas genom nedsättning av livräntan borde utgå, liksom också det föreslagna stadgandet i 16 § om minskning därav, då efter livräntans bestämmande den skadades förvärvsmöjligheter i följd av genomgången yrkesutbildning väsentligen ökats. Ett dylikt stadgande syntes nämligen kunna medföra, att en invalid som genom egen energi lyckades öka sina förvärvsmöjligheter, på grund därav skulle kunna få sin livränta nedsatt, vilket emellertid enligt nämndens uppfattning icke borde ifrågakomma.

*Departement-
schefen.*
Fastställande
av invalidi-
tetsgrad.

Att på grund av den sociala olycksfallsförsäkringens natur principen vid bestämmande av livräntebelopp bör vara den, att ersättningen skall avpassas icke blott efter skadans anatomiska beskaffenhet utan även efter de ogynnsamma verkningar som skadan på grund av de personliga omständigheterna över huvud haft för den därav drabbade, synes mig ligga i öppen dag. I detta avseende lär också någon meningsskiljaktighet knappast råda mellan dem som yttrat sig i frågan. Tydligt är för övrigt, såsom framgår av de återgivna motiven, att gällande lag utgår från denna grundsats. I vad mån grundsatsen i praktiken kommit att tillämpas är däremot en fråga, varom olika meningar kommit till uttryck. Dock synes det ostridigt förhålla sig så, att i stor utsträckning nedsättning i arbetsförmåga bestämmes till ett och samma procenttal för skador av samma anatomiska beskaffenhet. Detta förhållande lär knappast kunna stå i full överensstämmelse med den nyss anförda grundsatsen. Det torde nämligen vara klart, såsom också från olika håll anförts, att betydelsen av en viss skada kan vara högst olika för utövare av olika yrken. Såsom exempel har anförts, att inom boktryckeriyrket vissa mindre fingerskador i mycket hög grad försvåra arbetet med sättning för hand, medan dylika skador i andra yrken kunna vara av fullkomligt underordnad betydelse. En fotskada inverkar i många fall, såsom för kontorspersonal, föga på arbetsförmågan men kan omöjliggöra utövandet av andra yrken. Allt efter den skadades yrke torde alltså, oavsett andra förhållanden, för samma skada olika procenttal i många fall böra tillämpas. Härtill kommer, att de av besparingskommittén angivna omständigheterna av olika slag beträffande de skadades personliga förhållanden, deras möjligheter att erhålla anställning inom sitt gamla eller annat yrke m. m. tydligen kunna vara mycket växlande. Det må, med hänsyn till det nu gällande

konkurrenssystemet och därav följande fara för att en mera individualiserad skadebedömning skulle kunna utnyttjas i syfte att söka nedpressa premierna, visserligen hava varit ändamålsenligt att hittills ett mera stelt system kommit till användning därutinnan. Med den nu ifrågasatta centraliseringen av olycksfallsförsäkringen kommer emellertid någon sådan anledning att underlåta individualisering vid skadebedömningen icke att förefinnas, och häri ligger alltså en ytterligare väsentlig fördel med den ifrågasatta omorganisationen.

Ehuru jag alltså ansluter mig till granskningsnämndens i förevarande hänseende uttalade uppfattning, anser jag i enlighet med vad nämnden anfört det icke vara lämpligt eller ens möjligt att angiva några detaljerade regler för invaliditetsgradens fastställande. Lagstiftaren torde alltså enligt min mening böra inskränka sig till att angiva de allmänna grunder, som därvid böra tillämpas; och dessa grunder hava enligt min åsikt i den gällande lagen erhållit en lämplig avfattning. Stadgandet i 8 § av gällande lag har därför oförändrat upptagits i föreliggande förslag.

Ur arbetsgivarnas synpunkt innebär ett ordnat arbete med revision av livräntor samt yrkesutbildning tydligen möjlighet till ganska avsevärda besparingar för försäkringen. För de skadade kan det, då de på grund av skadan icke kunna arbeta i sitt gamla yrke, vara av den största betydelse, att de genom yrkesutbildning erhålla möjlighet till att inom ett annat yrke utföra förvärvsarbete; den förlorade arbetsförtjänsten uppväges ju endast delvis genom livräntan. Även ur rent social synpunkt är det av betydelse att understödja den önskan som torde finnas hos flertalet skadade att få tillfälle att utföra ett nyttigt arbete och därigenom själva bereda sig sin utkomst. Då olycksfallet för en arbetare medfört oförmåga att sysselsätta sig i det arbete i vilket han förvärvat yrkesskicklighet, torde den bästa ersättningen givas genom att bereda honom möjlighet till verksamhet inom annat yrke. Ett sådant reaktiveringsarbete överensstämmer med den grundsats, enligt vilken en av den sociala försäkringsverksamhetens främsta uppgifter bör vara att återställa de hjälpbehövande till arbetande samhällsnyttiga individer.

Vad först angår nyprövningen av livräntebeslut i och för sig, läser emellertid därom böra gälla vad nyss anförts i fråga om livräntornas ursprungliga fastställande eller att några närmare regler därom icke kunna eller böra givas. Med den förut angivna innebörden av gällande bestämmelser läser det alltså även i fråga om revisionen vara tillräckligt med gällande föreskrift att jämkning i livräntan skall ske, då ändring inträtt i de vid invaliditetsgradens fastställande avgörande omständigheterna. Dock torde, såsom av det följande framgår, ett tillägg till denna föreskrift kunna föranledas av frågan om yrkesutbildningen.

I fråga om beredande av yrkesutbildning finnas, såsom förut anförts, för närvarande icke andra möjligheter än de som ligga i stadgandet om rätt till utbyte av livränta mot kapitalbelopp. Det synes mig vara med rätta som vår lagstiftning och praxis iakttagit försiktighet vid användningen av detta system. Starka garantier torde nämligen böra krävas för att dylika kapitalbelopp komma till riktig användning, så att den skadade icke efter någon tid

Revision av
livräntor.

Yrkesutbildning.

står utan tillgångar och måste omhändertagas av det allmänna. Denna metod synes alltså näppeligen kunna bli av någon mera allmän betydelse.

Den återstående utvägen för ett mera metodiskt beredande av möjlighet till yrkesutbildning är då, att densamma ombesörjes av försäkringsinrättningen. I enlighet med den nyss uttalade uppfattningen angående betydelsen ur olika synpunkter av sådan utbildning synes det mig vid sådant förhållande, att genom uttrycklig bestämmelse i den nya lagen bör stadgas, att riks-försäkringsanstalten skall äga att där så erfordras och lämpligen kan ske bereda en skadad arbetare yrkesutbildning. Denna rätt torde dock böra tillämpas allenast då yrkesutbildningen kan anses ägnad att väsentligen öka den skadades förvärvsmöjligheter. Då intresse från den skadades sida är en nödvändig förutsättning för att yrkesutbildningen skall medföra avsett resultat, torde det böra uttryckligen utsägas i lagen, att beredandet av sådan utbildning skall vara beroende av den skadades samtycke och att det alltså icke får göras till villkor för livräntans utbetalning. — Bestämmelser av nu angivna innebörd hava intagits i 14 § i förslaget till ny olycksfallsförsäkringslag.

Kostnaderna
för yrkesut-
bildning.

Nästa fråga blir, huruvida dylik yrkesutbildning bör lämnas de skadade *utöver* dem eljest tillkommande ersättning eller, med andra ord, om densamma bör slutligen bekostas av försäkringsinrättningen eller av den skadade själv. Med denna fråga sammanhänger spørsmålet, i vad mån den förvärvsförmåga som uppkommit genom nyförvärvad yrkesskicklighet skall tagas i beräkning vid revision av livränta.

I förstnämnda hänseende delar jag granskningsnämndens uppfattning och anser alltså, att denna kostnad bör bäras av riks-försäkringsanstalten, d. v. s. att bidrag till yrkesutbildning skall utgå eller sådan utbildning ombesörjas *utan att* minskning sker av den skadades livränta. Leder utbildningen icke till ökad arbetsförmåga och möjlighet till större arbetsförtjänst, har den ju varit betydelselös, och det lär icke vara rimligt att risken för ett dylikt oförvällat misslyckande skall vila på den skadade, såsom med en regel av motsatt innehåll skulle bli fallet.

Huruvida däremot *nedläggning av livräntan* skall ske i de fall, då på grund av yrkesutbildning väsentlig höjning av förvärvsförmågan verkligen ägt rum, är en annan fråga. Granskningsnämnden har uttalat sig för en dylik nedläggning i de fall då yrkesutbildningen lämnats genom riks-försäkringsanstaltens ingripande och på dess bekostnad, och jag ansluter mig till denna uppfattning. Den återvunna förvärvsförmågan utgör på sätt nyss anförts en form av ersättning för olycksfallet, och ett samtidigt utgivande av penningbelopp i full utsträckning skulle uppenbarligen vid sådant förhållande innebära en dubbelersättning från anstalten. Samma skäl gälla icke för avdrag i de fall, då den skadade själv bekostat sin yrkesutbildning. Därutinnan kan, i överensstämmelse med vad föredragande departementschefen år 1916 anförde, vidare sägas, att av psykologiska skäl en nedläggning ej bör ske, enär detta skulle kunna motverka en strävan efter dylik utbildning, som i stället bör uppmuntras. Därest i överensstämmelse med vad sålunda anförts regeln om

minskning av livränta uttryckligen begränsas på det sätt, att sådan minskning får ske endast där den utbildning som lett till arbetsförmågans höjning bekostats av *riksförsäkringsanstalten*, torde granskningsnämndens önskemål beträffande regelns innebörd bliva tillgodosedda.

Då det vidare lär vara tydligt, att man vid bedömande av fråga om minskning av livräntebelopp bör taga hänsyn icke allenast till den skadades förmåga att utföra visst arbete utan även till möjligheten för honom att med begagnande av denna nyförvärvade arbetsförmåga förskaffa sig sitt uppehälle, har det i föreliggande lagförslag intagna stadgandet i nu behandlade hänseende i 16 § formulerats i överensstämmelse med denna uppfattning.

I vad mån för revisions- och yrkesutbildningsarbetet skall avdelas särskild personal eller inrättas en särskild avdelning hos riks-försäkringsanstalten eller eljest genomföras en särskild organisation lär vara en fråga, som icke i detta sammanhang behöver behandlas. Det synes nämligen böra ankomma på anstalten att i detta såsom i andra hänseenden vidtagna de anordningar, som anstalten av kostnadshänsyn finner lämpliga.

C. Specialmotivering.

Förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete.

Med hänsyn till att de förändringar beträffande olycksfallsförsäkringens organisation och de materiella reglerna angående försäkringen, som ingå i det nu behandlade förslaget, skulle erfordra ändrad lydelse av flertalet paragrafer i gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete, har det ansetts lämpligast att ersätta denna lag med en helt ny lag i ämnet. Ur denna nya lag hava uteslutits vissa i den gällande lagen befintliga bestämmelser, vilka ansetts lämpligen kunna meddelas i administrativ ordning. I samband därmed har lagens uppställning i vissa hänseenden ändrats i syfte att erhålla en bättre systematik. Enligt den sålunda förordade uppställningen av lagen skulle först i 1—5 §§ meddelas de grundläggande bestämmelserna angående försäkringen, varefter i 6—17 §§ skulle behandlas frågan om ersättningar och i 18—20 §§ frågan om försäkringsavgifter. Härefter skulle följa en avdelning angående anmälan och undersökning om olycksfall (21—23 §§), särskilda bestämmelser (24—29 §§), regler angående besvär (30 §), straffbestämmelser (31 §) och stadganden angående frivillig olycksfallsförsäkring (32 §). Slutligen hava i 33—36 §§ meddelats för övergången erforderliga bestämmelser.

Inledning.

Jag övergår härefter till att redogöra för de särskilda paragraferna i det föreliggande förslaget.

1 §.

Denna paragraf överensstämmer i sakligt hänseende med 1 § i den nu gällande lagen, allenast med den skillnad att frågan om ornkostnaderna för försäkringen i förslaget icke upptagits under denna utan först under 5 §.

Olycksfall under färd till eller från arbetsställe. Vissa av granskningsnämndens ledamöter, nämligen herrar *Carlsson, Hansson, Johansson, Thorberg* och *Tjällgren*, hava i samband med förevarande paragraf till behandling upptagit en särskild fråga. De anföra:

Granskningsnämnden.

»Enligt 1 § i nu gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete anses såsom olycksfall i arbete även olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

Förevarande bestämmelse har genom det sätt, varpå densamma i vissa fall tillämpats, erhållit en inbörd, som enligt vår uppfattning icke kan anses motsvara det ursprungliga syftet med bestämmelsen i fråga.

Så förekommer det exempelvis ofta vid skogsavverkningsarbete i Norrland, att avverkningsplatsen ligger så avlägsen från arbetarens hem, att han endast en gång i veckan begiver sig till hemmet, och under veckans övriga dagar kvarstannar i den tillfälliga bostaden å avverkningsplatsen. Olycksfall, som drabba arbetarna vid dessa färder till och från hemmet, anses icke såsom olycksfall i arbete. Den praxis, som utvecklats, torde kunna uttryckas så, att så snart en tillfällig bostad finnes på eller i närheten av arbetsplatsen anses icke färden mellan arbetsplatsen och hemmet vara föranledd av eller stå i omedelbart samband med arbetsanställningen. Icke heller torde ersättning utgå i anledning av olycksfall, som inträffat under färder till hemmet företagna i provianterings-syfte, såvida icke arbetaren åtnjuter direkt avlöning för provianteringsarbetet.

En arrendator, som träffat avtal om skogskörslor, och för detta ändamål beger sig från hemmet till arbetsplatsen, kommer, därest han under denna färd träffats av olycksfall, icke att vara berättigad till ersättning, under förutsättning att å arbetsplatsen finnas bostadsmöjligheter för honom.

Vad som anförts torde vara tillräckligt för att visa, att en tillämpning av de ifrågavarande lagbestämmelserna på sätt som skett icke kan anses taga skäligen hänsyn till de speciella förhållanden, som äro rådande vid den norrländska skogsavverknings- eller arbeten av därmed jämförlig art. Tillämpningen synes oss på grund härav även innebära ett direkt missgynnande av den grupp av arbetare, varom här är fråga.

Vi hava velat fästa uppmärksamheten vid förevarande missförhållanden, för att sådana åtgärder måtte vidtagas, som äro erforderliga för att rättelse härav skall kunna åvägbringas.»

1919 års riksdag.

Den i det återgivna yttrandet avsedda bestämmelsen infördes i lagen i anledning av proposition till 1919 års riksdag (nr 175) och erhöi sin sedermera gällande lydelse efter förslag av första lagutskottet, som behandlade ärendet. Utskottet anförde i sitt utlåtande som motiv för bestämmelsen bland annat, att det syntes vara nödvändigt att i lagen uttryckligen fastslå som en förutsättning för ersättnings utgående, att visst orsakssammanhang förefunnos mellan olycksfallet och arbetet.

Departementschefen.

Till den av första lagutskottet sålunda uttalade uppfattningen kan jag ansluta mig. Det synes mig som om med en ej alltför restriktiv tolkning av det gällande stadgandet berättigade önskemål i den av herrar Carlsson m. fl. antydda riktningen skulle kunna tillgodoses. Någon lagändring på denna punkt har jag alltså ej ansett erforderlig.

2 §.

I denna paragraf, som motsvaras av 2 § i nu gällande lag och i huvudsak överensstämmer med denna, behandlas närmare frågan om försäkringens om-

fattning. I den allmänna motiveringen har jag angivit skälen varför några genomgripande ändringar beträffande omfattningen nu icke föreslås. I vissa detaljer innehåller emellertid förslaget avvikelser från gällande lag. Dessa avvikelser behandlas i det följande var för sig.

Nu gällande lag stadgar, att såsom arbetare enligt lagen ej anses arbetsgivares hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom. I motiven till motsvarande stadgande i ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, som avsåg undantag beträffande arbetsgivares barn och föräldrar, framhölls, att det beträffande dem ofta skulle bli synnerligen svårt att avgöra huruvida ett egentligt arbetsförhållande ägde rum, och att dessa nära anhöriga ej sällan måste i viss mån betraktas såsom delägare i verksamheten. Ifrågavarande undantag, vars omfattning senare dels genom lag den 14 juni 1917 utvidgats till att avse även adoptivförhållande, dels genom lag den 18 juni 1920 begränsats till att omfatta allenast *hemmavarande* barn och föräldrar, respektive adoptivbarn och adoptivföräldrar, har under lagens tidigare tillämpning i ett hänseende visat sig hava erhållit olämplig avfattning. Stadgandet tillämpades nämligen till en början på sådant sätt, att om en arbetare användes till arbete av enkelt bolag eller oregistrerad ekonomisk förening eller byalag eller av annan sammanslutning som icke var att anse såsom självständigt rättssubjekt, och arbetaren till någon medlem av sammanslutningen stod i sådant förhållande som nyss angivits, arbetaren i händelse av olycksfall i arbetet gick miste om den del av ersättningen som svarade mot arbetsgivaren-skyldemannens andel i sammanslutningen; detta emedan arbetaren i lagens mening icke var att anse såsom arbetare i förhållande till skyldemannen. Även om försäkringsinrättningarna numera frångått sin tidigare praxis och i fall av angiven beskaffenhet tillerkänt den skadade full ersättning, torde det emellertid kunna sättas i fråga, om icke den tidigare tolkningen av stadgandet varit den ur formell synpunkt riktigaste. Sådana konsekvenser som stadgandet i dess tidigare tillämpning medförde hava emellertid uppenbarligen ej varit avsedda. Med fasthållande av den principiella ståndpunkt som ligger till grund för stadgandet synes åt detsamma lämpligen kunna givas en sådan formulering, att undantaget uttryckligen skall gälla endast där arbetet bedrivs för allenast en arbetsgivares räkning; dock böra äkta makar i förevarande hänseende givetvis anses såsom allenast en arbetsgivare.

*Hemma-
varande
barn m. fl.*

De skäl som föranlett undantagande från lagens tillämpning av hemmavarande barn och föräldrar äga naturligen i än högre grad giltighet i avseende å äkta makar i förhållande till varandra. Ålderdomsförsäkringskommittén anförde emellertid i motiven till sitt förutnämnda förslag, att det på grund av allmänna rättsregler vore givet, att den ena maken icke kunde anses såsom arbetare i förhållande till den andra såsom arbetsgivare och att detta syntes gälla även för det fall att egendomsgemenskapen vore hävd genom äktenskapsförord eller boskillnad. Denna åsikt torde, ehuru riktig vid den tid då kommittén avgav sitt förslag, ej längre vara ovedersäglig. I 8 kapitlet 6 § giftermålsbalken i dess lydelse enligt lag den 11 juni 1920 stadgas nämligen att, om den ena maken biträder den andre i hans förvärvsverksamhet, han skall

Äkta makar

även om överenskommelse om gottgörelse ej träffats, åtnjuta skälig ersättning för sitt arbete, därest det med hänsyn till arbetets art och omständigheterna i övrigt må anses tillbörligt att ersättning skall utgå. Då i detta lagrum tydligen förutsättes, att den ena maken kan mot avlöning användas i arbete av den andra, har jag ansett i nu förevarande paragraf av olycksfallsförsäkringslagen böra intagas uttryckligt stadgande om att äkta make icke skall anses såsom arbetare i förhållande till andra maken såsom arbetsgivare.

Personer med över 9,000 kronors inkomst och minderåriga under 12 år.

Nu gällande lag upptager såsom undantag från begreppet arbetare den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger 9,000 kronor (i lagens ursprungliga avfattning 5,000 kronor) samt minderårig, som icke fyllt tolv år.

Ålderdomsförsäkringskommittén.

Beträffande förstnämnda undantag erinrade ålderdomsförsäkringskommittén i sitt betänkande om att den utländska lagstiftningen gällde för »arbetare» i vanlig mening samt i regel även för gesäller och lärlingar. Därjämte avsåge lagstiftningen i de flesta länder även arbetsförmän och i yrkesdriften anställda tjänstemän. Efter att något närmare hava redogjort för hithörande förhållanden i utländsk lagstiftning fortsatte kommittén:

»Om än bestämmelserna i förevarande avseende äro ganska växlande i den utländska lagstiftningen, framgår dock av dessa bestämmelsers karaktär, att man i allmänhet icke velat principiellt skilja mellan arbetare och andra för yrkesdriften anställda personer utan ansett riktigt att — om än med viss begränsning — medtaga även personer av sistnämnda slag. För sin del anser kommittén, att lagstiftningen principiellt bör utsträckas till tjänstemän, som äro anställda hos arbetsgivaren. Kommittén har härvid, i anslutning till ett flertal utländska lagar, dock funnit lämpligt att bestämma ett särskilt belopp för årsförtjänsten såsom gräns för delaktighet i försäkringen och därjämte satt denna gräns så högt som till 5.000 kronor, för att i så stor utsträckning som möjligt medtaga alla de personer (ingenjörer, tekniker, handelsbiträden o. d.), för vilka försäkringen kan anses äga avsevärd betydelse. Då lönegränsen satts så hög, komma utan tvivel alla egentliga arbetare att omfattas av lagen, och synes därför, såsom i vissa utländska lagar, någon skillnad mellan 'tjänstemän' och 'arbetare' i förevarande hänseende ej behöva göras.»

Kungl. Maj:ts förslag 1916.

Kungl. Maj:ts till 1916 års riksdag avgivna förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete innehöll icke någon bestämmelse om sådan avlöningsgräns, varom nu är fråga. Däremot intogs i 3 § bestämmelse om att Kungl. Maj:t skulle äga från tillämpningen av lagen undantaga, bland andra, arbetare som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet.

Dåvarande chefen för civildepartementet framhöll vid föredragningen av lagförslaget, bland annat, att det syntes honom, som om samtliga de erinringar vilka gjorts beträffande ålderdomsförsäkringskommitténs förslag i berörda hänseende skulle komma att förlora sin egentliga betydelse, därest sådan bestämmelse komme att inflyta i lagen, att Kungl. Maj:t skulle äga att från lagens tillämpning undantaga arbetare inom ofarliga yrken. På grund av en dylik bestämmelse bleve nämligen Kungl. Maj:t i tillfälle att undantaga just sådana arbetstagare, vilka huvudsakligen avsåges med de gjorda anmärkningarna, eller personer som i egenskap av affärschefer, kontorsbiträden, tjänstemän o. s. v.

i allmänhet åtnjöte högre avlöning än 5,000 kronor. Ä andra sidan finge med en dylik begränsning av lagens tillämpningsområde en bestämmelse om viss lönegräns anses olämplig. Därigenom skulle nämligen en del ingenjörer, fartygsbefälhavare m. fl., med vilkas verksamhet en avsevärd yrkesfara ofta vore förbunden, ävensom vissa arbetsförmän vilka omfattades av den tidigare lagen komma att uteslutas från en för en del av dem ofta välbehövlig försäkring. På grund därav föreslog departementschefen, att bestämmelse om en viss lönegräns ej måtte intagas i lagen.

Det särskilda utskott, som år 1916 behandlade lagförslaget, insatte i 2 § en bestämmelse om en avlöningsgräns av 5,000 kronor men borttog i 3 § av Kungl. Maj:ts förslag bestämmelsen om att Kungl. Maj:t skulle äga rätt att från lagens tillämpning undantaga arbetare som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet.

Utskottet yttrade i sammanhang med ifrågavarande förändringar i Kungl. Maj:ts förslag, att därest den nämnda bestämmelsen om Kungl. Maj:ts rätt att från lagens tillämpning undantaga arbetare som användes till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet borttoges, det skäl förfölle, som föranlett Kungl. Maj:t att utesluta den av kommittén föreslagna lönegränsen av 5,000 kronor. Då jämväl, på sätt av kommitténs utredning i denna del framginge, åtskilliga skäl talade för bibehållandet av en dylik gräns, som syntes väl överensstämma med ifrågavarande lagstiftnings grunder, hade utskottet ansett en bestämmelse i sådant syfte, motsvarande den av kommittén föreslagna, böra intagas i 2 § andra stycket.

I skrivelse den 11 januari 1919 underställde *riksförsäkringsanstalten* Kungl. Maj:ts prövning förslag, bland annat, om borttagande av ifrågavarande begränsning i lagens omfattning, därvid anstalten anförde att den efter lagens tillkomst inträdda löneförhöjningen åstadkommit, att det antal personer som utestängts från lagen, ehuru de rätteligen såväl enligt kommitténs som utskottets åsikt med hänsyn till olycksfallsrisken och övriga förhållanden bortkomma in under densamma, givetvis kommit att utgöra ett betydligt avsevärdare antal än kommittén och utskottet kunnat förutse vid bestämmandet av lönegränsen till 5,000 kronor. En avlöningsgräns måste alltid bliva mer eller mindre godtycklig, bland annat med hänsyn till de olika levnadskostnaderna å olika orter i vårt land. Med hänsyn till avlöningsförmånernas växling från tid till annan uppstode ofta svårigheter att träffa avgörande, om försäkringskyldighet föreläge eller ej. Ur förvaltningssynpunkt måste borttagandet av avlöningsgränsen vara till avsevärd fördel.

Försäkringsrådet anförde i ett över denna skrivelse avgivet utlåtande bland annat, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke gränsen borde bestämmas till en årsavlöning av 9,000 kronor. Försäkringsrådet hade emellertid för sin del ej något att erinra mot att ifrågavarande lönegräns helt borttoges. Den utvidgning av försäkringen, som skulle bliva en följd därav, syntes icke komma att få större betydelse. Antalet personer som därigenom skulle komma att indragas under försäkringen vore nämligen obetydligt, och olycksfallsrisken i de arbeten i vilka de vore sysselsatta syntes i det övervägande flertalet fall vara

1916 års
riksdag.

Riksförsäkringsanstaltens skrivelse den 11 januari 1919.

Försäkringsrådet.

jämförelsevis liten. Därjämte skulle, såsom riksförsäkringsanstalten anført, ett borttagande av lönegränsen givetvis i sin mån underlätta arbetet med försäkringens handhavande.

Proposition
till 1919 års
riksdag.

Vid anmälan i statsrådet av detta ärende anförde föredragande departementschefen bland annat följande: Med hänsyn särskilt till den vidsträckta omfattning ifrågavarande lagstiftning i vårt land ägde — i det den även omfattade alla arbetare inom handel och därmed jämförliga mer ofarliga yrken — talade övertvägande skäl för, att någon rubbning icke skedde i den princip i förevarande avseende, som vid lagens tillkomst ansetts väl överensstämma med den ifrågavarande lagstiftningens grunder. Levnadskostnadernas stegring och lönenivåns allmänna höjning utgjorde emellertid skäl för en höjning av ifrågavarande belopp, 5,000 kronor, till det av försäkringsrådet ifrågasatta, 9,000 kronor. Därigenom syntes, såsom försäkringsrådet anmärkt, de egentliga yrkesarbetarna med farlig sysselsättning ävensom de tjänstemän hos enskilda arbetsgivare för vilka den sociala olycksfallsförsäkringen kunde vara av någon egentlig betydelse komma att inbegripas under försäkringen, liksom ock de av riksförsäkringsanstalten framhållna olägenheterna av en begränsning i ifrågavarande avseende bleve väsentligen undanröjda. Därest erfarenheten skulle komma att visa, att genom den föreslagna höjningen dessa ändamål ej tillfredsställande nåddes, syntes det böra komma under övertvägande, huruvida i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag varje begränsning i förevarande avseende borde bortfalla.

I enlighet härmed avläts till 1919 års riksdag proposition (nr 175) med förslag om sådan ändring i 2 § i lagen, att avlöningsgränsen höjdes till 9,000 kronor. Denna proposition blev av riksdagen bifallen, varefter den 19 juni 1919 lag i ämnet utfärdades.

Undantagandet från lagens omfattning av arbetstagare, som icke fyllt tolv år, föreslogs av ålderdomsförsäkringskommittén, såsom angavs i motiven i avslutning till bestämmelserna i arbetarskyddslagen, och bestämmelsen härom blev av statsmakterna oförändrad antagen.

Förslag till
internationell
konvention.

Vid internationella arbetskonferensens sammanträde i Genève maj—juni 1925 antogs, såsom jag redan inledningsvis omnämmt, ett förslag till konvention angående ersättning för olycksfall i arbete, vars omfattning i allt väsentligt överensstämmer med den gällande svenska lagen i ämnet. Vissa avvikelser föreligga dock. Enligt förslaget åligger det varje medlem av den internationella arbetsorganisationen, som ratificerar konventionen, att tillförsäkra personer som drabbas av olycksfall i arbete eller deras rättsinnehavare ersättning enligt villkor åtminstone likvärdiga med de i konventionen stadgade. Vad angår försäkringens omfattning skall denna enligt förslaget, bortsett från vissa yrken, nämligen sjöfart, fiske och jordbruk, vara allmän; dock skall det tillkomma medlem att i sin nationella lagstiftning stadga sådana undantag, som kunna finnas nödiga beträffande, bland annat, dels medlemmar av arbetsgivarrens familj, som arbeta *uteslutande* för hans räkning och bo under hans tak, dels ock icke kroppsarbetare med arbetsförtjänst överstigande viss i den na-

tionella lagstiftningen fastställd gräns. Däremot medgiver förslaget icke undantag för arbetare under viss ålder.

De skiljaktigheter i fråga om försäkringens omfattning, som i förevarande hänseenden föreligga mellan vår gällande lag och konventionsförslaget, hava framgått av det föregående.

I särskilda över konventionsförslaget avgivna yttranden hava *riksförsäkringsanstalten*, *försäkringsrådet* och *socialstyrelsen* i huvudsak anført, att den bristande överensstämmelsen mellan vår gällande lag och konventionsförslaget i fråga om undantagande från försäkringen av hemmavarande medlemmar av arbetsgivarens familj icke syntes kunna tillmätas någon praktisk betydelse, varför det kunde sättas i fråga om en lagändring på denna punkt vore erforderlig för ratifikation av förslaget. Däremot hava samtliga nämnda ämbetsverk tillstyrkt, att gällande lags bestämmelse om viss avlöningsgräns helt uteslutes samt att gällande undantag beträffande barn under tolv år likaledes borttages. I fråga om borttagande av avlöningsgränsen har riksförsäkringsanstalten därvid åberopat de skäl, som anstalten anført i förutnämnda skrivelse den 11 januari 1919.

Det är givetvis önskvärt att, där så utan olägenheter kan ske, den svenska lagstiftningen om olycksfall i arbete erhåller en sådan avfattning, att Sverige kan ratificera konventionsförslaget. De ändringar i nu gällande lag som härför erfordras äro, såsom förut antytts, ej av större betydelse. Enligt vad jag redan förut angivit bör, oberoende av nämnda förslag, åt undantaget beträffande hemmavarande barn och föräldrar, respektive adoptivbarn och adoptivföräldrar enligt min mening lämpligen givas en utformning, som nära ansluter sig till motsvarande bestämmelse i konventionsförslaget. Beträffande frågan om borttagandet av avlöningsgränsen för kroppsarbetare, som skulle erfordras för anslutning till förslaget, må anföras, att det i praktiken i många fall skulle bliva synnerligen vanskligt att uppdraga en gräns mellan kroppsarbetare och icke kroppsarbetare och att införande av en sådan gräns säkerligen skulle komma att medföra ett väsentligt förvaltningsbesvär. Härtill kommer, att de skäl för avlöningsgränsens fullständiga borttagande som andragits av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet enligt mitt förnenande icke blott fortfarande äga giltighet, utan de synas hava vunnit ytterligare bekräftelse under den utveckling av förhållandena på arbetsmarknaden som de senaste åren ägt rum. Det synes mig därför, som om avlöningsgränsen nu skulle kunna borttagas beträffande alla slag av arbetare.

Vidkommande slutligen undantaget beträffande arbetare under tolv år vill jag erinra därom, att då olycksfallsförsäkringen omfattar även andra arbetargrupper än dem å vilka arbetarskyddslagen äger tillämpning, det förhållandet, att sistnämnda lag beträffande däri avsett arbete stadgar arbetsförbud för minderårig som icke fyllt tolv år icke i och för sig synes böra föranleda till att sådana minderåriga jämväl ställas utanför olycksfallsförsäkringen. Då härtill kommer, att den ökning av försäkringens omfattning som skulle bliva en följd av undantagsbestämmelsens slopande uppenbarligen skulle bliva syn-

Departementschefen.

nerligen ringa, torde konventionsförslaget ratificering icke böra förhindras genom att bestämmelsen bibehålles. Bestämmelsen har därför uteslutits ur föreliggande förslag.

Till de ändringar i gällande lag, som i övrigt förutsätts för ratifikation av konventionsförslaget, återkommer jag i annat sammanhang (sid. 168).

Arbetare
med till-
fällig
anställning.

Ålderdoms-
försäkrings-
kommittén.

Nu gällande lag stadgar slutligen undantag från försäkringen för den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare. Ålderdomsförsäkringskommittén, från vars förslag stadgandet är hämtat, anförde såsom motiv för detsamma, bland annat, att kommittén ansett att en var, som under normala förhållanden icke vore skyldig att erlægga försäkringsavgifter, ej heller skulle hava sådan skyldighet, därest han av tillfällig anledning nödgades för någon tid använda arbetare.

Kungl. Maj:ts
förslag 1916.

Föredragande departementschefen yttrade vid ärendets behandling i förevarande hänseende:

»Jag finner också den begränsning, som av kommittén föreslagits i fråga om tillfälligt arbete, hava goda skäl för sig. Det synes nämligen orimligt att under någon form stadga ersättningsskyldighet för den, som i vanliga fall alldeles icke är arbetsgivare, men som av rent tillfällig anledning blir nödsakad att använda arbetshjälp. Det kan visserligen, såsom från några håll framhållits, från den skadade arbetarens sida sett, förefalla orättvist att hans rätt till ersättning skall vara beroende av huruvida den, som använt honom till arbete, eljest mer eller mindre regelbundet behöver använda arbetare eller tjänare. Men att för sådant fall göra den tillfällige arbetsgivaren ersättnings- eller försäkringskyldig synes från hans sida sett icke mindre obilligt och skulle för övrigt vid tillämpningen uppenbarligen stöta på synnerligen stora svårigheter.»

Propositionen blev i förevarande del av riksdagen bifallen.

Förslag om
undantagets
upphävande.

Sedan riksförsäkringsanstaltens samtliga ledamöter på hemställen av de sakkunniga beretts tillfälle att inkomma med uppgift å de ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, som envar ledamot ansåge önskvärda, har en ledamot, sekreteraren *E. Löfmark*, föreslagit, att förevarande undantagsbestämmelse måtte utgå.

Såsom skäl för detta förslag har *Löfmark* anført huvudsakligen följande: Det syntes från arbetarens synpunkt oegentligt, att hans rätt till ersättning skulle vara beroende på huruvida arbetsgivaren eljest sysselsatte arbetare samt av vilken anledning arbetsgivaren sysselsatte honom. Bestämmelsen vore synnerligen oklar och tolkades av såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet i hög grad restriktivt. Så snart *anledningen* till arbetarens användande kunnat anses vara icke tillfällig, hade bestämmelsen icke ansetts tillämplig. Man hade anledning antaga, att på grund av missförstånd från vederbörandes sida angående innebörden av ifrågavarande stadgande åtskilliga arbetsgivare som rätteligen hemföle under lagen, icke komme att upptagas i riksförsäkringsanstaltens arbetsgivarförteckningar, på grund varav anstalten ginge miste om försäkringsavgifter. På grund av riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets restriktiva tolkning av stadgandet vore de fall, då ersättningsanspråk

på grund av detsamma avsloges, mycket sällsynta. Under de snart åtta år som olycksfallsförsäkringslagen varit i kraft hade försäkringsrådet veterligen endast i enstaka fall funnit undantaget tillämpligt, och riksförsäkringsanstalten torde numera finna detsamma tillämpligt endast i några få fall om året. Med hänsyn till arbetsgivarens berättigade intresse kunde det emellertid ifrågasättas, huruvida icke i fall av förevarande art arbetsgivarens ersättningskyldighet för den nuvarande karenstiden borde övertagas av staten, då arbetsgivaren före olycksfallets inträffande icke skäligen haft anledning taga frivillig försäkring för samma tid.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts utslöts ifrågavarande undantagsbestämmelse ur det av de sakkunniga utarbetade utkast till lag i ämnet, som underställdes granskningsnämnden.

De sakkunniga.

Av nämndens ledamöter hava herr *Bernström*, fröken *Hesselgren*, herrar *Kempe*, *Kvarnzelius*, *von Sydow* och *Tjällgren* — efter att hava erinrat om att såsom skäl för bestämmelsens utslutande anförts, att densamma kommit till användning i relativt få fall — yttrat följande:

Granskningsnämnden.

»Dessa synpunkter synas oss dock icke kunna tillmätas någon större betydelse av den grund, att åtskilliga olycksfall sannolikt icke bliva anmälda tack vare bestämmelsen i fråga. Borttages bestämmelsen, kan man däremot vänta, att ersättningsanspråk komma att framställas i större utsträckning än vad nu är fallet.

Härtill kommer även en annan synpunkt. Skulle den ifrågavarande bestämmelsen borttagas, komme detta att innebära, att praktiskt taget varje medborgare skulle bliva arbetsgivare. Då det givetvis icke är möjligt att påföra försäkringsavgifter avseende dylika tillfälliga arbetsprestationer, varom här är fråga, skulle den här ifrågasatta ändringen innebära ett avlägsnande från försäkringsprincipen. Skulle emellertid statsmakterna anse lämpligt att under den obligatoriska olycksfallsförsäkringen indraga olycksfall, för vilka på grund av sakens natur några premier icke kunna beräknas inflyta, anse vi det självfallet, att staten bestrider ersättningarna i anledning av dylika olycksfall.»

Herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* hava anført, att ifrågavarande bestämmelse enligt deras uppfattning måste medföra olämpliga konsekvenser rörande rätten till ersättning i anledning av skada på grund av olycksfall i arbete, varför bestämmelsen borde utslutas. Till belysande av de olämpliga konsekvenserna av densamma hava nämnda ledamöter anført följande exempel. Om en vedhuggare, som av tillfällig anledning anlätades av en familj, råkade ut för ett olycksfall, komme hans rätt till ersättning att bliva beroende av huruvida hos familjen i fråga exempelvis någon tjänare funnes anställd eller icke. Från den skadades synpunkt måste enligt dessa ledamöters uppfattning en lagbestämmelse som gjorde rätten till ersättning beroende av en dylik omständighet te sig mycket underlig. Att för honom finna en logisk grund därför syntes icke vara möjligt.

De i det föregående återgivna skäl, som anförts till stöd för borttagande av ifrågavarande undantagsbestämmelse och vilka, vad angår frågan om den skadades rätt till ersättning, sedd från den skadades synpunkt, uppmärksamats redan av dåvarande chefen för civildepartementet vid framläggande av

Departementschefen.

1916 års proposition i frågan, synas mig icke vara vederlagda genom vad herrar Bernström m. fl. därutinnan invänt. För mig synes denna frågas lösning huvudsakligen böra vara beroende på frågan om karenstidens längd. Under nuvarande förhållanden, då arbetsgivaren själv svarar för sjukpenning m. m. till och med den trettiofemte dagen efter olycksfallet, torde det av hänsyn till de arbetsgivare, som undantaget avser och av vilka de flesta torde tillhöra ekonomiskt mindre väl lottade samhällslager icke låta sig göra att borttaga undantagsbestämmelsen. Förevarande lagförslag innebär emellertid, såsom förut anförts, att ersättning skall utgå från försäkringsinrättning redan från dagen efter olycksfallet och beträffande läkarvård och läkemedel redan från och med dagen för olycksfallet, och arbetsgivaren är sålunda enligt förslaget icke direkt ersättningsskyldig i något fall. Något hinder för undantagets uteslutande föreligger vid sådant förhållande icke. Det torde för övrigt kunna antagas, att de ersättningar, som på grund av undantagsbestämmelsens borttagande skulle komma att belasta försäkringen, äro så obetydliga, att de, även om försäkringsavgifter icke skulle komma att inflyta från åtskilliga av bestämmelsen berörda arbetsgivare, icke kunna märkbart inverka på storleken av de försäkringsavgifter som erläggas av övriga arbetsgivare. Jämväl nu behandlade undantagsföreskrift har i överensstämmelse med denna uppfattning uteslutits ur förslaget.

3 §.

Enligt denna paragraf skall försäkringen vara centraliserad i riksförsäkringsanstalten, som dock skall äga träffa avtal med registrerade sjukkassor om övertagande av viss del av försäkringen; och hänvisar jag beträffande grunderna för bestämmelserna härutinnan till vad jag anför i den allmänna motiveringen (sid. 72 ff., 109 ff.).

Då åtskilliga bestämmelser i lagen äro avsedda att vinna tillämpning å såväl riksförsäkringsanstalten som sjukkassa, vilken sålunda övertagit viss del av försäkringen, har det ansetts lämpligt att i lagen införa en gemensam benämning för anstalten och dylika sjukkassor. Bestämmelse i sådant syfte har införts i andra stycket av förevarande paragraf.

Skälen till att nuvarande 3 § uteslutits hava angivits i den allmänna motiveringen (sid. 122).

4 §.

Denna paragraf i förslaget motsvarar första stycket av nuvarande 5 §. Det i sistnämnda lagrum förekommande stadgandet att försäkringsrådet har att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling har uteslutits på den grund att det ansetts icke vara av allmän lags natur utan av instruksioneell innebörd. Därest ifrågavarande förslag blir gällande lag, torde Kungl. Maj:t böra utfärda instruktion för försäkringsrådet, i vilken rådets åligganden fullständigt angivas.

5 §.

I denna paragraf hava intagits föreskrifter om att grunderna för den nya riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets organisation och verksamhet skola bestämmas av Konung och riksdag.

Grunderna för riksförsäkringsanstaltens organisation och verksamhet torde icke vara av beskaffenhet att böra meddelas i den i § 87 mom. 1 regeringsformen stadgade ordning, vilket däremot är fallet beträffande motsvarande regler i fråga om försäkringsrådet, detta enär rådet är att anse såsom en domstol. Det synes mig vara lämpligt att låta den sålunda bestående skillnaden komma till uttryck genom lagens avfattning.

De avsedda grunderna innefattas, vad angår riksförsäkringsanstalten, i det nu framlagda förslaget till lag om riksförsäkringsanstalten och beträffande försäkringsrådet i gällande lag i ämnet den 29 juni 1917.

I 5 § hava även lämnats föreskrifter beträffande sättet för bestridande av omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets verksamhet. Därutinnan hänvisar jag till vad som därom anförts i den allmänna motiveringen.

6 §.

I detta lagrum, som motsvarar 6 § i nu gällande lag och behandlar den ersättning, som i följd av olycksfall skall utgå till den skadade själv, komma de ändringar beträffande *karenstid* och *beräkning av sjukpenning* till uttryck, för vilka jag förut redogjort i den allmänna motiveringen, och hänvisar jag i fråga om nämnda spörsmål till vad sålunda förut anförts (sid. 135 ff., sid. 143).

I övrigt innefattar förslaget vissa mindre ändringar, för vilka nedan i särskilda punkter närmare redogöres. I formellt hänseende har paragrafen till vinnande av ökad klarhet i uppställningen indelats i fyra moment.

Enligt gällande lag skall skadad arbetare, förutom kontant ersättning och erforderlig läkarvård, erhålla läkemedel och andra *till arbetsförmågans höjande* nödiga hjälpmedel, såsom kryckor, konstgjorda lemmar (proteser) av enklare beskaffenhet, glasögon och dylikt. *Särskilda hjälpmedel.*

Mot denna bestämmelse har, i vad den kräver höjande av arbetsförmågan som villkor för bekostande av dylika särskilda hjälpmedel, från läkarhåll framförts vägande invändningar. Sålunda har professorn i ortopedi vid Karolinska institutet *P. Haglund*, vilken i egenskap av läkare hos riksförsäkringsanstalten haft att tillämpa ifrågavarande bestämmelse, i ett av honom vid femte nordiska arbetarförsäkringsmötet i Stockholm år 1922 hållet inledningsföredrag angående frågan om protes- (och bandage-) anskaffningen åt olycksfallsskadade inom socialförsäkringen anført, hurusom protesen för den skadade till stor del hade kosmetisk betydelse — d. v. s. avsåge att minska de syaliga följderna av olycksfallet — och att man måste medgiva det vara ett berättigat krav från den skadades sida, att försäkringen även i någon mån tillgodosåge detta behov. Såsom exempel anfördes, att en armamputerad arbetare ut-

rustades med en protes med varjehanda för hans försörjningsarbete nödvändiga ansatsstycken; kostnaden härför fölle under lagen, som däremot tydligen icke medgäve anskaffandet såsom ytterligare ansatsstycke av en s. k. söndags-hand, som kunde utanför arbetet appliceras å protesen för att i någon mån skylta defekten. Detta kunde visserligen vara från försäkringssynpunkt riktigt men verkade ytterst osympatiskt både på läkaren, som skötte protesanskaffningen, och på den skadade, som funne det ogint och småaktigt. I riksförsäkringsanstalten hade man nog emellanåt också — i betraktande av den obetydliga tilläggs-kostnaden — blundat för ifrågavarande bestämmelse. Protesen spelade vidare en stor roll för den skadades allmänna förmåga att sköta sig, flytta sig och utföra nödvändiga funktioner, äta, kläda sig, o. s. v. Det vore ett berättigat krav, att den skadade försåges med en protes, som förhjälppte honom till detta, även om han förbleve så höggradig invalid, att självförsörjning eller ens nämnvärt bidrag till densamma bleve omöjlig. En dubbelsidigt armamputerad person brukade också av riksförsäkringsanstalten förses med en ganska dyrbar protesutrustning, även om han förbleve 100 % invalid, d. v. s. i fullständig saknad av arbetsförmåga.

Ett i överensstämmelse med dessa synpunkter i de sakkunnigas utkast upptaget stadgande lämnades av granskningsnämnden utan erinran.

Departementschefen.

De återgivna synpunkterna synas mig vara uppenbarligen riktiga. Den ofullständighet som alltså får anses vidlåda stadgandet i dess nuvarande avfattning kan lätteligen avhjälpas genom ett sådant tillägg, att ifrågavarande särskilda hjälpmedel skola bekostas av försäkringen, icke allenast då desamma erfordras för höjande av den skadades arbetsförmåga utan ock då de eljest äro behövlige för lindrande av menliga följder av olycksfallet.

Förnyelse av särskilda hjälpmedel.

Sjunde internationella arbetskonferensen i Genève.

I det av mig här förut under 2 § omförmälda, vid internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde i Genève antagna förslaget till konvention angående ersättning för olycksfall i arbete har i 10 § intagits följande bestämmelse:

»Den nationella lagstiftningen skall bereda genom olycksfall i arbete skadade rätt till erhållande och normalt förnyande, genom arbetsgivarens eller försäkringsanstaltens försorg, av sådana konstgjorda lemmar och ortopediska hjälpmedel, som erkännas vara nödvändiga; undantagsvis må dock den nationella lagstiftningen medgiva, att tillhandahållandet och förnyandet av sådana hjälpmedel utbytes mot ett tillägg till ersättningen, vilket skall bestämmas samtidigt med att själva ersättningsbeloppet fastställs eller revideras och som skall svara mot den sannolika kostnaden för normal anskaffning och förnyelse av hjälpmedlen.

Den nationella lagstiftningen skall föreskriva nödiga kontrollåtgärder, såväl till förebyggande av missbruk i samband med förnyandet av hjälpmedel som till säkerställande att tilläggsersättningen användes till avsett ändamål.»

I sina över konventionsförslaget avgivna yttranden hava riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet och socialstyrelsen hemställt om ändring av gällande lag i syfte att bereda den skadade rätt jämväl till kostnadsfri förnyelse av ifrågavarande slags hjälpmedel.

Att i så måtto följa konventionsförslaget, att i lag fastslås, att den skadade skall äga rätt till normalt förnyande av ifrågavarande slags hjälpmedel, synes mig icke vara fullt lämpligt. Det kan nämligen tänkas, att om den skadade äger kännedom om att han, då hans av riks försäkringsanstalten bekostade protes är utsliten eller eljest blivit oduglig, har rätt att få en ny sådan på anstaltens bekostnad, han kommer att sakna intresse av att tillbörligen vårda och akta den ofta dyrbara protesen. Däremot synes mig den i konventionsförslaget intagna undantagsbestämmelsen om att rätten till förnyande av sådana hjälpmedel kan utbytas mot ett tillägg till den kontanta ersättningen vara ägnad att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Detta skulle innebära, att till den efter vanliga regler i förhållande till arbetsförtjänsten och arbetsförmågans minskning bestämda livräntan göres ett tillägg, motsvarande förnyelsekostnaden fördelad med lika belopp på alla år. Med den erfarenhet, vederbörande läkare numera torde äga angående normal hållbarhet och varaktighet hos olika proteser, torde det icke möta någon större svårighet att på förhand uppskatta denna årliga kostnad. Härvid har jag ansett mig kunna gå ut ifrån, att förnyelse av särskilda hjälpmedel icke kan komma i fråga i annat fall än då olycksfallet medfört en sådan bestående nedsättning i arbetsförmågan att livränta skall utgå, d. v. s. en minskning av arbetsförmågan motsvarande minst en tiondel. Till säkerställande av att tillägget till livräntan kommer att användas för tillgodoseende av det därmed avsedda ändamålet har i 17 § av förslaget upptagits bestämmelse om rätt för riks försäkringsanstalten att i nämnda syfte beträffande tiden för utbetalning av sådant tillägg meddela erforderliga bestämmelser. Härigenom erhåller anstalten givetvis möjlighet att innehålla hela tillägget, till dess att detsamma behöver tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål. Därjämte torde, därest förslaget blir upphöjt till lag, vid upprättande av förslag till bestämmelser angående sättet för utbetalning av ersättning, i vilket hänseende Kungl. Maj:t enligt sistnämnda lagrum äger förordna, behovet av erforderliga kontrollbestämmelser i förevarande avseende komma att beaktas.

7 §.

Denna paragraf behandlar frågan om ersättningar till i följd av olycksfall i arbete avlidne arbetares efterlevande och överensstämmer utom i vissa i det följande angivna hänseenden med motsvarande paragraf i den gällande lagen. I denna stadgas att, i händelse olycksfall medfört arbetarens död, i ersättning skall utgivas, förutom begravningshjälp, livräntor:

a) till efterlevande änka eller änklings, så länge hon eller han lever ogift, å ett årligt belopp motsvarande en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, och till varje den avlidnes minderåriga barn eller adoptivbarn, till dess detsamma fyllt 16 år, å ett årligt belopp motsvarande en sjättedel av arbetsförtjänsten, dock med den begränsning att, där livräntor till nu nämnda efterlevande skulle för år räknat sammanlagt överstiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, de skola i förhållande till vad på en var livränte-

*Livränta till
föräldrar.
Gällande be-
stämmelser.*

tagare belöper nedsättas till detta belopp, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar; samt

b) till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende och annan till livränta berättigad ej finnes, å ett årligt belopp, motsvarande en fjärdedel av arbetsförtjänsten.

I 9 § givas åtskilliga regler för beräkning av den avlidnes årliga arbetsförtjänst och stadgas däri, varom jag förut erinrat i annat sammanhang, bl. a., att därest arbetsförtjänsten överstiger 2,400 kronor det överskjutande beloppet icke skall tagas i beräkning vid bestämmande av ersättning enligt lagen.

Historik.

Alderdomsförsäkringskommitténs betänkande upptog ej något stadgande om rätt till livränta för efterlevande föräldrar till genom olycksfall avlidne arbetare. Kommittén anförde med avseende härå följande:

»I de flesta utländska lagar kunna även den avlidnes släktingar i rätt uppstigande eller rätt nedstigande led och någon gång även minderåriga syskon erhålla rätt till livränta. Villkoret härför är dock i allmänhet, att sådan anhörig åtnjutit underhåll av den avlidne. Då dessutom summan av samtliga livräntor oftast är bestämd, och änka ävensom barn hava företrädesrätt, så är den ifrågavarande förmånen för andra släktingar utan större betydelse utom i de fall, då änka och barn ej efterleva.

Vad vårt land beträffar, så utgå enligt nu gällande lag (av den 5 juli 1901) livräntor allenast till den avlidnes änka och barn, men icke till föräldrar, barnbarn m. fl. Närmast berättigade till livräntor böra sådana anhöriga vara gent emot vilka den avlidne enligt svensk lag har försörjningsplikt, således änka, barn och föräldrar. Beträffande föräldrar, komma dock dessa i sådana fall, som i olycksfallslagstiftningen merendels åsyftats, nämligen vid invaliditet och ekonomiskt behov, numera att erhålla understöd från den allmänna pensionsförsäkringen, vilken just till en av sina uppgifter har att minska bördan av barns försörjningsskyldighet mot invalida föräldrar. Då därjämte, såsom nämnts, förmånen för föräldrar att erhålla livränta enligt olycksfallslagen, på grund av ankans och barnens företrädesrätt, merendels skulle bliva illusorisk, så har kommittén ej ansett sig hava tillräckliga skäl för att i detta avseende avvika från grunderna för nu gällande lag, utan inskränkt sig till att föreslå livräntor allenast för efterlevande maka och barn.»

Kungl. Maj:ts proposition till 1916 års riksdag med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete intog i förevarande hänseende samma ståndpunkt som kommittén.

Särskilda utskottet nr 1, som behandlade propositionen i fråga, föreslog emellertid, att livränta skulle under vissa förutsättningar utgå till den avlidnes föräldrar. Utskottet anförde härom följande:

»Utskottet har vidare ansett i den förevarande lagen böra intagas ett stadgande av i huvudsak samma innehåll som den i 4 § i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, förekommande bestämmelsen om livränta åt den avlidnes föräldrar. Det synes nämligen synnerligen hårt, om ej den avlidnes föräldrar, då de varit väsentligen beroende av hans arbetsförtjänst, skulle komma i åtnjutande av någon ersättning, åtminstone i de fall då annan därtill mera berättigad icke

lever. Genom ett dylikt stadgande skulle enligt vad utskottet inhämtat premien icke komma att ökas ens med en halv procent.»

På grund härav föreslog utskottet ett stadgande av den lydelse, som sedermera i enlighet med riksdagens och Kungl. Maj:ts beslut inflöt i 7 § av lagen. Häri har sedermera endast vidtagits den ändring, att adoptivföräldrar likstälts med verkliga föräldrar.

Beträffande ifrågasatt stadgande hava framkommit skilda ändringsförslag. Frågan om utvidgning av efterlevande föräldrars rätt till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen framfördes till övervägande genom en till socialdepartementet den 19 september 1921 ingiven skrivelse från ombudsmannen för Svenska eldarunionens avdelning i Sundsvall. I denna skrivelse hemställdes om vidtagande av sådan ändring i gällande lag, att det för ersättnings utgående gällande villkoret, att den avlidnes föräldrar varit för sitt uppehälle *huvudsakligen beroende* av den avlidnes arbetsförtjänst skulle *helt* bortfalla och ersättning sålunda utgå till efterlevande föräldrar, så snart annan livränteberättigad ej finnes.

Framställning från Svenska eldarunionens avdelning i Sundsvall.

Över berörda skrivelse avgav riksförsäkringsanstalten ett den 30 december 1924 dagtecknat utlåtande, som utmynnade i en hemställan att den i skrivelsen gjorda framställningen icke måtte föranleda någon åtgärd. Som skäl för denna hemställan anförde anstalten bland annat följande. En lagändring enligt förslaget skulle givetvis medföra en ökning i premierna, vilken kunde befaras bliva rätt avsevärd. Det syntes dessutom principiellt mindre riktigt att betunga arbetsgivarna med kostnaderna för understöd åt avlidens arbetares efterlevande föräldrar även i de fall, då verkligt behov därav icke kunde anses föreligga. Givetvis förekomme emellertid då och då en del gränssfall, vilka erbjöde stor svårighet vid bedömandet av ersättningsfrågan. Det vore sålunda i viss mån riktigt, att den ifrågasatta lagändringen skulle medföra en minskning i anstaltens arbetsbörda. Vad som därigenom skulle vinnas i besparingshänseende vore emellertid i och för sig av ganska ringa betydelse i förhållande till den kostnadsökning för den sociala olycksfallsförsäkringen i dess helhet, som skulle uppstå genom den ifrågasatta lagändringen.

Riksförsäkringsanstaltens yttrande i anledning av sistnämnda framställning.

I skrivelse den 21 april 1925, nr 125, har riksdagen — i anledning av två inom riksdagen väckta motioner, nämligen i första kammaren av herr *Tengdahl* och i andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm — under återropande av vad som anförts i andra lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 17, anhållit, att Kungl. Maj:t ville i samband med förestående omarbetning av delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete taga under övervägande frågan om och i vad mån den rätt till livränta, som enligt nämnda lag tillkomme föräldrar till genom olycksfall dödad arbetare, kunde utsträckas utöver vad för närvarande vore fallet.

Riksdagens skrivelse den 21 april 1925.

I nämnda motioner, vilka voro lika lydande, hade, efter en redogörelse för gällande bestämmelser i fråga om livränta till efterlevande föräldrar, följande anförts. Lagens formulering torde innebära och hade i varje fall tolkats så, att förutsättning för att livränta tillerkändes föräldrar varit, att den avlidne

Motioner vid 1925 års riksdag.

till mer än hälften bidragit till föräldrarnas underhåll. Därjämte komme även andra omständigheter i betraktande, såsom föräldrarnas arbetsförmåga, möjligheten att erhålla hjälp från syskon till den avlidne o. s. v. Allt detta hade enligt motionärerna gjort, att de livränteberättigades antal bleve mycket starkt begränsat och att bestämmelsen i praktiken finge högst ringa betydelse. Till stöd för detta påstående återopade motionärerna följande sammanställning över antalet olycksfall, som föranlett livräntor till efterlevande föräldrar åren 1918—1921:

Å r	Samtliga olycksfall med livräntor till efterlevande föräldrar	Kapitalvärdet av dessa livräntor	Därav livräntor till föräldrar på grund av krigsrisk	
			antal	kapitalvärde
1918	37	175,648	24	112,471
1919	22	101,628	8	38,419
1920	19	128,988	—	—
1921	8	47,077	—	—

Motionärerna anförde vidare, att det syntes vara förenat med billighet och rättvisa, att i de fall, då den avlidne under livstiden lämnat bidrag till efterlevande fader eller moder eller båda till sådant belopp, att de för sin bärgning varit av detsamma beroende, de erhöle en ersättning i form av livränta som stode i proportion till förlusten av bidraget. Hänsyn torde också böra tagas icke allenast till understöd som redan lämnats, utan även till bidrag som föräldrarna ansett sig kunna framdeles påräkna från barnen. Det vore sålunda rimligt, om en mildring av uttrycket »huvudsakligen beroende» komme till stånd, en mildring som även medgäve livränta i de fall då föräldrarna varit för sin utkomst av den avlidnes arbete beroende i mindre grad än i gällande lag förutsattes. Ändringen finge dock ej genomföras så, att den komme att innebära en nedsättning av livräntebeloppen för de fall att föräldrarna faktiskt varit huvudsakligen beroende. Då vidare en glidande skala lätt kunde föranleda ett, låt vara endast skenbart, godtyckligt bedömande av de särskilda fallen, torde lagändringen böra avse att införa tvenne alternativ. I fall då föräldrarna varit huvudsakligen beroende av den avlidnes arbete skulle livränta utgå såsom dittills med en fjärdedel av arbetsförtjänsten och då de väl varit därav beroende, men i mindre grad, med ett reducerat belopp, vilket lämpligen borde bestämmas till en sjättedel av arbetsförtjänsten.

Över dessa motioner inhämtades yttrande av försäkringsrådet. I detta yttrande anförde försäkringsrådet, att gällande bestämmelse om rätt till livränta för föräldrar vore tämligen illusorisk och att starka billighetsskäl syntes tala för motionärernas förslag. Ehuru förslaget naturligen komme att i sin mån öka arbetet för försäkringsinrättningarna och jämväl för försäkringsrådet, ansåge sig rådet därför böra tillstyrka bifall till detsamma. Två ledamöter av rådet förklarade sig icke kunna delta i tillstyrkandet av motionerna samt

åberopade till stöd för sin ståndpunkt i huvudsak ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och det särskilda utskottets yttrande vid 1916 års riksdag.

Vid försäkringsrådets yttrande fanns bilagd en på rådets begäran av byråchefen i riksförsäkringsanstalten *D. Östrand* upprättad promemoria, i vilken anförts bland annat följande. Under vart och ett av åren 1918—1921 hade antalet olycksfall, som föranlett livräntor till efterlevande föräldrar, uppgått till respektive 37, 22, 19 och 8. För dessa livräntor hade kapitalvärdena uppgått till respektive 176,000, 102,000, 129,000 och 47,000 kronor. Om man antog, att efterlevande föräldrar skulle finnas i alla de fall, där den förolyckade vid olyckstillfället befunnit sig i en ålder mellan 15 och 50 år och där enligt gällande bestämmelser inga ersättningsberättigade efterlevande funnits, skulle antalet fall med efterlevande, av den avlidnes arbete icke huvudsakligen beroende föräldrar under vart och ett av åren 1918—1921 hava uppgått till respektive 313, 234, 175 och 139. I genomsnitt kunde alltså antalet sådana fall uppskattas till 10 gånger antalet fall med efterlevande, av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende föräldrar.

I huru många av dessa fall de efterlevande föräldrarna, utan att hava varit av den avlidnes arbete *huvudsakligen beroende*, kunnat anses därav *beroende*, undandroge sig givetvis ett närmare bedömande. Antog man emellertid, att så varit förhållandet i t. ex. halva antalet av dessa fall, så skulle, om livränta till de av den avlidnes arbete beroende (men ej *huvudsakligen* beroende) efterlevande föräldrarna skulle utgått enligt grunderna i 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, kapitalvärdet av dessa livräntor, räknat efter förhållandena under åren 1920 och 1921, kunna uppskattas till, i avrundat tal, omkring 400,000 kronor för under ett år inträffade dödsfall. Skulle livränta däremot hava utgått med allenast en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skulle kapitalvärdet uppgå till två tredjedelar av nyssnämnda summa.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening, vilken av utskottet beretts tillfälle att yttra sig över motionerna, förklarade i avgivet utlåtande, att föreningen ansåge sig icke böra tillstyrka bifall till desamma. Som skäl för denna ståndpunkt anförde föreningen i huvudsak att, därest på sätt motionärerna syntes hava avsett, livränta skulle utgå, så snart fader eller moder eller båda föräldrarna överlevat genom olycksfall avlidnen arbetare, under år 1923 för bolagens försäkringsstock skulle hava uppkommit en ökning i ersättningskostnaderna å omkring 170,000 kronor. Bortsett från kostnadsökningen kunde det ifrågasättas, huruvida den föreslagna utvidgningen av ersättningsrätten vore tillräddig eller lämplig. Att förklara personer, som måhända vore fullt arbetsdugliga, livränteberättigade allenast därför att de kunnat tillgodogöra sig någon del av hemmavarande barns arbetsförtjänst, innebure en betänklig och ur social synpunkt föga tillfredsställande utsträckning av ersättningsrätten enligt olycksfallsförsäkringslagen.

I detta sammanhang må erinras om i liknande hänseenden gällande bestämmelser å andra lagstiftningsområden. Förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, innehåller stadgande, att, i händelse dylik skada medfört döden och den avlidne

De ömsesidiga
socialförsäkrings-
bolagens
förening.

Förordningen
den 18 juni
1909 om
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.

icke efterlämnar änka eller barn, men fader, moder eller minderåriga syskon, som varit av hans arbete för sitt uppehälle huvudsakligen beroende, det skall utgå till fader eller moder eller, om bägge leva, till dem gemensamt en årlig livränta av 360 kronor från dödsfallet och till varje minderårigt syskon en årlig livränta av 180 kronor från dödsfallet, till dess det uppnått 15 års ålder, dock med den begränsning att, där livräntor till nu nämnda efterlevande skulle sammanlagt överstiga 900 kronor, de skola i förhållande till vad på en var livräntetagare belöper nedsättas till detta belopp, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.

Av förarbetena till förordningen framgår, att berörda stadgande tillkommit i anslutning till en i den då gällande värnpliktslagen förekommande bestämmelse därom, att uppskov med inskrivning och sedermera eventuellt befrielse från värnpliktens fullgörande kunde medgivnas bl. a. ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller till änka eller ogift kvinna ävensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, såvida sagda föräldrar eller syskon vore av hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende. Då genom denna bestämmelse från statens sida erkänts, att i fråga om värnpliktens fullgörande hänsyn borde tagas till deras ställning, vilka för sitt uppehälle vore väsentligt beroende av den värnpliktiges arbete, ansågs en sådan hänsyn skäligen böra komma till uttryck jämväl i den förevarande lagstiftningen.

I värnpliktslagen den 12 juni 1925 hava intagits bestämmelser av enahanda innehåll som de för vilka sålunda redogjorts.

Förordningen
den 1 juni
1923 ang.
ersättning av
statsmedel för
skada till följd
av olycksfall,
som förorsakats
av krigs-
förhållandena
under 1914—
1919 års
världskrig.

Även förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, innehöll i sin ursprungliga lydelse samma villkor beträffande livränta (avseende ett belopp av högst 600 kronor) till föräldrar, som nu gälla enligt nyssnämnda förordning av den 18 juni 1909 samt olycksfallsförsäkringslagen. I det av vederbörande ämbetsverk utarbetade, till grund för 1923 års förordning liggande förslag hade visserligen ovanberörda villkor formulerats något mindre strängt, i det att i stället för orden »huvudsakligen beroende» använts uttrycket »i avsevärd mån beroende». De förhållanden, varunder dessa olycksfall inträffat, ansågos nämligen motivera en utsträckning av rätten till livräntor för föräldrar. Vederbörande departementschef uttalade emellertid såsom sin uppfattning, att ifrågavarande villkor lämpligen borde erhålla den i olycksfallsförsäkringslagen givna avfattningen och lät omformulera stadgandet i enlighet härmed. Från riksdagens sida framställdes ingen erinran häremot.

Vid 1924 års riksdag väcktes emellertid en motion, vari påpekades, att livränta till efterlevande föräldrar på grund av förenämnda villkors avfattning kommit att utgå allenast i enstaka undantagsfall, samt yrkades, att villkoret skulle erhålla den av ämbetsverken ursprungligen föreslagna lydelsen. I bankoutskottets utlåtande över motionen föreslogs i anslutning till ett av riksförsäkringsanstalten i ärendet avgivet yttrande, att uttrycket »huvudsak-

ligen beroende» skulle utbytas mot ordet »beroende». Det åberopades till stöd härför bl. a., att riksdagen i den till Kungl. Maj:t år 1920 avlätna skrivelse vilken föranlett ifrågavarande lagstiftning uttalat den meningen, att ersättningsfrågor av hithörande art borde bedömas efter andra synpunkter än understödsfrågor i allmänhet, ävensom att vid frågans behandling år 1923 starka billighets-skäl funnits tala för att här ifrågavarande personer genom statsmakternas försorg finge sin framtid någorlunda ekonomiskt tryggad. Riksdagen biföll utskottets hemställan, och den sålunda föreslagna ändringen bragtes till verkställighet genom en förordning av den 13 juni 1924.

I 6 kapitlet 4 § strafflagen stadgas att, därest maka, barn eller adoptivbarn efter den, som genom brott blivit dödad, komma att genom hans fränfalle sakna nödigt underhåll, skäligt skadestånd därför enligt i lagrummet närmare angivna grunder skall till dem utgå. Detta stadgande innebär ett undantag från den principiella regeln beträffande skadestånd på grund av brott, att allenast därav omedelbart härflytande skada ersättes. Följaktligen bliver, såsom upprepade gånger fastslagits i praxis, den, som genom brottslig handling åstadkommer annans död, icke ersättningsskyldig gent emot den dödades föräldrar för den förlust dessa, vilka måhända varit för sin utkomst helt och hållet beroende av den avlidnes arbetsförtjänst, sålunda genom den brottsliga gärningens lida.

Strafflagen
6 kap. 4 §.

Andra lagutskottet, från vars utlåtande den nu givna översikten över å andra områden gällande bestämmelser är hämtad, anförde för egen del följande.

»Av motionerna ävensom den till försäkringsrådets yttrande över desamma fogade utredningen framgår, att livränta till efterlevande föräldrar enligt olycksfallsförsäkringslagen kommit att utgå i mycket ringa omfattning. Orsaken härtill är givetvis att till ej oväsentlig del söka i det för närvarande för nämnda anförvanters rätt till livränta stadgade villkor, att de för sitt uppehälle skola hava varit huvudsakligen beroende av den avlidnes arbetsförtjänst. Då detta villkor i tillämpningen ansetts innefatta fordran därå, att den avlidne bidragit med minst halva kostnaden för föräldrarnas uppehälle, uteslutas därigenom från lagens tillämpningsområde de fall, där bidrag från den avlidne väl utgått, men i ringare omfattning än nyss sagts. På sätt försäkringsrådet i sitt ovan anmärkta yttrande anför, synas starka billighets-skäl i många fall tala för att, där annan livränteberättigad ej finnes, efterlevande föräldrar må kunna tillerkännas ersättningsrätt i vidare utsträckning än sålunda för närvarande är fallet.

Utskottets
yttrande.

Inom den närmaste framtiden kommer med anledning av statens besparingskommittés nyligen avlämnade betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation att till prövning upptagas frågan om en omarbetning i väsentliga delar av olycksfallsförsäkringslagen. I samband därmed synes lämpligen ock böra övervägas, huruvida och i vad mån i det av motionärerna avsedda syfte må anses påkallad någon utsträckning av den rätt till livränta, som enligt nu gällande bestämmelser tillkommer föräldrar till genom olycksfall dödad arbetare. De synpunkter, som i ovan anmärkta, med anledning av motionerna avgivna yttranden i frågan framförts, synas därvid böra komma under vederbörligt beaktande, likasom sambandet med motsvarande bestämmelser i förut berörda förordningar av den 18 juni 1909 och den 1 juni

1923 ävensom nuvarande och tillämnade stadganden i strafflagen om skadeståndsrätt för efterlevande till genom brott dödad person därvid självfallet ock komma att beaktas. Av särskilt intresse torde härvid komma att bliva de erfarenheter, som utvunnits vid tillämpningen av förordningen den 13 juni 1924, varigenom, på sätt förut angivits, i bestämmelserna angående rätt till livränta för efterlevande föräldrar efter genom olycksfall, som orsakats av krigsförhållandena 1914—19, avlidna personer uttrycket 'huvudsakligen beroende' utbyttis mot ordet 'beroende'.»

Sex ledamöter av utskottet voro av skiljaktig mening och hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan bifölls emellertid, såsom framgått av det föregående (sid. 171), av riksdagens båda kamrar.

Ändrings-
förslag
beträffande
6 kap. 4 §
strafflagen.

Jämväl må erinras om att, i anledning av en av 1913 års riksdag i skrivelse den 4 mars gjord hemställan samt framställning från justitieombudsmannen den 25 februari 1924, Kungl. Maj:t den 30 oktober 1925 på chefens för justitiedepartementet föredragning beslutat avlåta proposition till 1926 års riksdag med förslag till ändring av 6 kapitlet 4 § strafflagen. Förslaget innebär, att där någon, som jämlikt stadgande i lag äger rätt till underhåll av den som genom brott blivit dödad, skulle genom dennes frånfälle komma att sakna erforderligt underhåll, skadestånd enligt förut i samma lagrum gällande regler skall utgå till ifrågavarande efterlevande. I sitt yttrande över det till grund för propositionen liggande förslaget anförde lagrådet, att det för visso syntes särskilt påkallat, att förutom make och barn, som redan enligt nuvarande lydelsen av lagrummet intoge en särställning i förevarande hänseende, även föräldrar, då de vore beroende av underhåll från sitt barns sida, uttryckligen tillerkändes rätt till skadestånd av den för dödsfallet ansvarige.

Tillämpning-
en av för-
ordningarna
den 1 juni
1923 och den
13 juni 1924.

Angående tillämpningen av nyssnämnda förordning den 1 juni 1923 hava de inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga inhämtat upplysning av ledamoten i riksförsäkringsanstalten *N. Källström*, vilken är föredragande inom anstalten av hithörande ärenden. I anledning härav har Källström meddelat, att på grund av den tidigare lydelsen av ifrågavarande stadgande riksförsäkringsanstalten avslagit ett hundratal ansökningar av föräldrar, vilka sålunda ansetts icke hava varit av den avlidnes arbete *huvudsakligen* beroende. Sedan sistberörda stadgande ändrats genom förut omförmälda förordning den 13 juni 1924 samt i anledning därav nyprövning av dessa ansökningar ägt rum, hade ändring skett i den omfattning att de fall, då livränta tillerkänts vederbörande, utgjort 40—45 % av hela nämnda antal ärenden. Källström har vidare anført: Vid denna omprövning liksom givetvis också vid prövning av nya framställningar hade riksförsäkringsanstalten ansett sig böra taga hänsyn till följande omständigheter. I händelse föräldrarnas hälsotillstånd varit avsevärt nedsatt under åren före den omkomnes bortgång, hade ersättning utgått. därest det ekonomiska bidraget styrkts hava varit så högt att skäl för bifall förefunnits. Om föräldrarna däremot varit arbetsföra, hade fordringarna på bidragets storlek givetvis varit högre. Därjämte krävdes emellertid särskilda omständigheter, som neutraliserade föräldrarnas arbetsförmåga, exempelvis stor

barnrikedom, arbetslöshet, konkurstillstånd etc. Vidkommande storleken av den bidragsverksamhet, som ansetts erforderlig, hade någon fix summa icke fastställts. Hade exempelvis föräldrarna haft en inkomst av 500 à 600 kronor, hade det ansetts, att kontanta årliga bidrag av 100 à 150 kronor varit tillfyllest för att livränta finge utgå. Därest bidragen utgått dels i kontanter dels i form av arbetsprestation, hade de kontanta beloppen icke behövt vara så höga. Vid beräkningen av arbetsprestationernas värde hade hänsyn måst tagas till nödvändigheten för föräldrarna att erhålla hjälp och arbetskraftens värde å orten, ävensom till värdet av den kost och det logis, som tilläventyrs tillhandahållits den avlidne. Överhuvud taget hade tolkningen av begreppet »beroende» på grund av ordalydelsen och riksdagens motivering varit mycket välvillig.

I det av de sakkunniga utarbetade utkastet till ny olycksfallsförsäkringslag hade i fråga om föräldrars rätt till livränta intagits en bestämmelse av innehåll, att ersättning skulle utgivas till avlidens arbetares fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller, om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete *väsentligen* beroende, i form av livränta å ett årligt belopp, motsvarande värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst. I intet fall skulle enligt utkastet livräntor till efterlevande för år räknat utgå med högre belopp än två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, och livräntor till föräldrar eller adoptivföräldrar skulle utgå efter livräntor till efterlevande make och barn eller adoptivbarn. I förhållande till gällande lag innefattade utkastet följande avvikelser, nämligen att dels ordet »huvudsakligen» utbyts mot »väsentligen», dels förutsättningen att annan till livränta berättigad ej funnes uteslutits, dels beloppet av livränta till föräldrar begränsats till värdet av det underhåll, de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst och dels, med bibehållande av bestämmelsen om att livräntor till efterlevande ej finge överstiga sammanlagt två tredjedelar av den avlidnes arbetsförtjänst, stadgats att livräntor till föräldrar skulle utgå *efter* livräntor till övriga livränteberättigade.

De sakkunniga.

Till grund för utkastets bestämmelser i förevarande hänseende har legat, förutom den utredning för vilken förut redogjorts, särskilda av generaldirektören *May* och byråchefen *Östrand* upprättade promemorior, däri anförts bland annat, att billigheten syntes kräva, att en lagändring vidtoges därhän, att föräldrar skulle kunna erhålla livränta, om de varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende och livräntor till övriga livränteberättigade sammanlagt ej uppginge till två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, med ett årligt belopp motsvarande skillnaden mellan två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst och summan av livräntorna till övriga livränteberättigade, dock högst med ett årligt belopp motsvarande en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

De sakkunniga uppskattade den årliga kostnadsökning, som antagande av deras förslag i förevarande avseende skulle medföra, till omkring 300.000

kronor, under förutsättning emellertid att maximigränsen för arbetsförtjänst efter vilken livränta beräknas bibehålles vid 2.400 kronor.

Gransknings-
nämnden.

Samtliga ledamöter av granskningsnämnden hava anfört, att de ansåge sig böra påpeka, att den föreslagna formuleringen av förevarande paragraf, enligt vilken livränta till föräldrar, om båda levde, skulle utgå till dem *gemensamt*, syntes kunna medföra olägenheter. Fall kunde givetvis förekomma, då livränta rätteligen icke borde utgå till båda föräldrarna, såsom där fadern åsidosatte sin försörjningsplikt gentemot modern eller för sitt eget uppehälle icke varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende.

Av nämndens ledamöter hava fröken *Hesselgren* samt herrar *Kvarnzelius* och *Tjällgren* uttalat sin anslutning till de föreslagna hithörande bestämmelserna i övrigt.

Herrar *Bernström*, *Kempe* och *von Sydow* hava anfört:

»Det synes oss icke föreligga skäl att för närvarande utöka rätten till ersättning i den omfattning, som här föreslagits, och som enligt meddelad uppgift skulle innebära en kostnadsökning av omkring 300,000 kronor, så mycket mer som ersättning till efterlevande föräldrar skulle komma att utgå även i sådana fall, där försörjningsplikt från den omkomnes sida icke föreligger. Det har visserligen föreslagits den begränsningen, att livränta till föräldrar icke skall utgå med större årligt belopp än som motsvarar värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit, och högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst. Skulle statsmakterna emellertid besluta en utsträckning av föräldrars rätt till livränta på sätt som här föreslagits, anse vi att samma maximeringsprincip som användes beträffande andra ersättningar även bör komma till användning här, så att livräntan till föräldrar begränsas till högst $\frac{2}{3}$ av det underhåll, varmed den avlidne bidragit, och till högst $\frac{1}{4}$ av den avlidnes arbetsförtjänst.

Vi vilja i detta sammanhang även framhålla olämpligheten av att ordet 'huvudsakligen' utbytt mot det mera oklara ordet 'väsentligen', vilket otvivelaktigt kommer att medföra en icke ringa ökning av förvaltningsarbetet.

Av skäl, som ovan anförts, få vi för vår del avstyrka de föreslagna ändringarna i den nuvarande 7 § i olycksfallsförsäkringslagen.»

Herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* hava förklarat sig vilja understryka, att nuvarande bestämmelser medförde, att ersättning till föräldrar komme att utgå endast i ett mycket ringa antal fall. Sålunda hade, enligt den av riksförsäkringsanstalten utgivna olycksfallsstatistiken, av de 2,623 olycksfall med dödlig utgång som inträffat under 5-årsperioden 1918—1922 endast 102 eller 4 procent medfört ersättning till efterlevande föräldrar. Herrar *Carlsson* m. fl. hava vidare uttalat den uppfattningen, att uttrycket huvudsakligen beroende i allmänhet torde hava ansetts innebära, att den avlidne till mer än hälften bidragit till föräldrarnas underhåll, samt härefter fortsatt:

»En bestämmelse av denna art kan under sådana förhållanden lätt medföra synnerligen olämpliga konsekvenser. I ett fall, där föräldrarna exempelvis på grund av minskade försörjningsmöjligheter icke genom eget arbete kunna helt trygga sin försörjning, kan även ett mindre bidrag från den avlidne, även om detsamma icke uppgått till hälften av underhållet, hava varit av väsentlig betydelse för föräldrarnas försörjning. Det synes oss naturligt att ersättning i dylika fall bör komma föräldrarna till del.

Då såsom nämnts ordet 'huvudsakligen' kommit att uttrycka begreppet 'mer än hälften' bör ett nytt uttryck införas, som tillåter en tolkning i överensstämmelse med det anförda exemplet. För detta ändamål synes ordet 'väsentligen' väl valt.»

Det har med rätta anmärkts beträffande nu gällande stadgande om livränta till föräldrar, att detsamma ger såväl för mycket som för litet.

Departementschefen.

Om en avlidne arbetare efterlämnat endast ett barn som livränteberättigad, får detta barn för vart år en sjättedel av den avlidnes arbetsförtjänst till dess barnet uppnått sexton års ålder. Även om barnet vid faderns frånfälle är femton år gammalt och livränta till barnet alltså utgår endast under ett år. utestänger denna livränta under alla förhållanden den avlidnes föräldrar från ersättning. Det synes emellertid ligga ganska nära till hands, att föräldrarna, därest de på grund av sina personliga förhållanden varit berättigade till livränta, skulle i ett sådant fall kunna erhålla åtminstone skillnaden mellan vad som tillkommit dem därest dylikt barn icke funnits, eller en fjärdedel av arbetsförtjänsten, och den till barnet utgående livräntan. Det har även ifrågasatts, att då enligt gällande lag livräntor till änka och barn sammanlagt kunna uppgå till två tredjedelar av arbetsförtjänsten, livränta till föräldrar borde kunna utgå, därest ersättningen till änka och barn enligt fastställda regler tillsammans icke utgöra två tredjedelar av den avlidnes arbetsförtjänst. Å andra sidan kunna med gällande bestämmelser till ersättning berättigade föräldrar stundom få en livränta som överstiger det underhållsbidrag de fått av den avlidne. Om exempelvis den avlidne haft en arbetsförtjänst av 2,400 kronor, få föräldrarna alltid 600 kronor i livränta, och beloppet utgår oförändrat även om endast en av föräldrarna lever. Det läser emellertid vid lagens tillämpning hava visat sig, att föräldrar kunna sägas hava varit huvudsakligen beroende av den avlidnes arbetsförtjänst, oaktat hans underhållsbidrag till föräldrarna väsentligen understigit sistnämnda belopp. Särskilt läser detta förhållande hava inträffat, då endast den ena av föräldrarna kvarlevat.

Det synes mig uppenbart, att i samband med nu ifrågavarande lagrevision en ändring bör ske, som undanröjer de anförda olämpliga konsekvenserna av gällande bestämmelser. Även andra förhållanden synas mig tala för en ändring därutinnan.

Såsom av den lämnade redogörelsen för ändringsförslaget beträffande 6 kapitlet 4 § strafflagen framgår, har nämligen tidpunkten nu ansetts vara inne att i den allmänna skadeståndsrätten införa bestämmelse om rätt för föräldrar att, då de genom barnets frånfälle komma att sakna erforderligt underhåll, av den för dödsfallet ansvarige utkräva skadestånd. Det torde vid sådant förhållande jämväl få anses befogat att å nu ifrågavarande lagstiftningsområde, som är av utpräglat social natur, vidtaga en i viss mån motsvarande utvidgning av ersättningsrätten. Att därvid för föräldrar begränsa denna rätt till de fall där annan ersättningsberättigad ej finnes, kan enligt min mening icke anses vara riktigt.

Å andra sidan torde det emellertid med hänsyn till angelägenheten av att icke i högre grad än nödigt öka bördorna för arbetsgivarna, som hava att med

sina avgifter betala de på grund av försäkringen utgående ersättningarna, vara skäligt att bibehålla bestämmelsen, att sammanlagda beloppet av livräntor icke må överstiga två tredjedelar av den avlidnes arbetsförtjänst, desto mera som borttagandet av denna begränsning skulle strida mot den enligt lagen eljest gällande principen, att ersättningen i allmänhet icke må överstiga två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst. Uppenbart torde vara, att den jämkning av livräntebelopp, som på grund av sistnämnda bestämmelse må bliva nödig, i första hand bör gå ut över föräldrarna. Jag anser vidare, att livränta bör utgå endast i de fall, då det av den avlidne lämnade bidraget varit av *väsentlig betydelse* för föräldrarnas underhåll och att livräntans belopp, med bibehållande av nuvarande maximum, en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst, skäligen icke bör bestämmas till belopp överstigande värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit. Att på sätt herrar Bernström m. fl. föreslagit ytterligare begränsa beloppet av ifrågasatt livräntor, något som för vissa fall i jämförelse med nuvarande bestämmelser skulle innebära en betydande inskränkning av ersättningsrätten, kan jag icke anse överensstämmande med billighet. De farhågor sist avsedda ledamöter av granskningsnämnden uttalat i avseende å en befarad icke ringa ökning av förvaltningsarbetet som följd av ett utbyte av ordet »huvudsakligen» mot ordet »väsentligen» torde komma att visa sig i hög grad överdrivna. För bedömande huruvida och i vilken mån föräldrarna varit av den avlidnes arbete beroende måste visserligen utredning verkställas angående såväl föräldrarnas levnadskostnader som den del därav, som må hava bestritts av den avlidne. Utredning i dessa hänseenden måste emellertid redan enligt gällande lag i viss utsträckning verkställas, och den ökning av förvaltningsarbetet som de ifrågasatta lagändringarna medför kan skäligen icke förväntas bliva avsevärd.

Bestämmelsen att livränta till föräldrar som båda leva skall utgå till dem gemensamt förefinnes redan i gällande lag. Såvitt mig är bekant, hava vid tillämpningen av denna bestämmelse icke försports några olägenheter av praktisk betydelse. Att lämna detaljerade bestämmelser huruvida och på vad sätt livränta till föräldrar skulle kunna uppdelas torde för övrigt innebära en mycket vanskelig uppgift. Därest emellertid under stadgandets praktiska tillämpning olägenheter av befarat slag skulle inträffa, synas de kunna i väsentlig grad undanröjas genom lämpliga bestämmelser i avseende å sättet för utbetalning av ersättning, något varom enligt 17 § 1 mom. i förslaget Kungl. Maj:t äger förordna.

Av sålunda anförda skäl har jag i nu behandlade delar ansett mig böra godtaga de sakkunnigas förslag i oförändrat skick.

Beträffande *kostnaderna* för den nu ifrågasatta förändringen har jag icke funnit anledning till erinran beträffande den av de sakkunniga verkställda uppskattningen, som slutade å ett årligt belopp av 300,000 kronor. Skulle emellertid i enlighet med det av mig framställda förslaget förut omförmälda maxigräns för arbetsförtjänsten bestämmas till 3,300 kronor, lär ifrågasatt kostnadsökning få uppskattas till 330,000 kronor.

Enligt gällande lag utgår, såsom nyss anförts, livränta till i följd av olycksfall i arbetet avlidna arbetares barn, intill dess barnet uppnått sexton års ålder. Enligt lagens ursprungliga lydelse var motsvarande åldersgräns satt till femton år, detta i överensstämmelse med vad härutinnan gällt enligt 1901 års lag. Höjningen av åldersgränsen från femton till sexton år vidtogs genom lag den 15 juni 1922 efter proposition av Kungl. Maj:t till samma års riksdag. Såsom skäl för denna ändring anfördes av föredragande departementschefen huvudsakligen, att i lagen om fattigvården samt i lagarna om barn i äktenskap och barn utom äktenskap den åldersgräns då försörjningsplikten mot barnet tidigast kan upphöra bestämts till fyllda sexton år.

Åldersgränsen för rätt till livränta för efterlevande barn.

I det av de sakkunniga upprättade utkastet upptogs åldersgränsen oförändrad till sexton år.

De sakkunniga.

Inom granskningsnämnden hava herrar *Carlsson, Hansson, Johansson* och *Thorberg* härutinnan anført, att då lönerna för sextonåringar icke möjliggjorde full försörjning, ifrågavarande åldersgräns syntes böra höjas från sexton till aderton år.

Granskningsnämnden.

Att i nu förevarande lag bestämma den åldersgräns, intill vilken efterlevande barn äger uppbära livränta, till högre ålder än den vid vilken enligt nyss omnämnda lagar försörjningsplikt tidigast kan upphöra, synes mig icke vara försvarligt, med mindre synnerligen starka skäl kunna anföras därför. Då några sådana skäl knappast blivit förebragta, har jag jämväl i denna del godtagit de sakkunnigas förslag. Det må för övrigt nämnas, att enligt verkställd approximativ beräkning ett godtagande av herrar Carlssons m. fl. förslag skulle medföra en årlig merkostnad av 130,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom framgår av det förut under denna paragraf lämnade referatet av gällande bestämmelser om livräntor till efterlevande, är änkring i förevarande hänseende likställd med änka, detta i enlighet med ålderdomsförsäkringskommitténs förslag.

Livränta till änkring.

Ålderdomsförsäkringskommittén anförde i motiven till sitt förslag härom följande:

Ålderdomsförsäkringskommittén.

»De utländska lagarna innehålla, beträffande beloppet av *livränta till änkring* efter kvinnlig arbetare, som avlidit i följd av olycksfallet, i regel samma bestämmelser som i fråga om livränta till änka, i allmänhet dock med den inskränkning, att änkring endast i det fall erhåller rätt till livränta, om han är varaktigt oförmögen till arbete eller om han för sin existens varit väsentligen beroende av hustruns arbete. Däremot göra de franska och italienska lagarna i detta hänseende ingen skillnad mellan änka och änkring.

Med hänsyn därtill, att hustruns frånfalle, även om mannen är arbetsförför, ofta och särskilt där hon genom arbete i lagförslagens mening direkt bidragit till familjens uppehälle medför väsentlig försämring i hans och familjens ekonomiska existens, samt då införandet av likställighet i förevarande hänseende, på grund av de relativt låga beloppen av livräntor till änkringar, ej skulle medföra någon nämnvärd ökning av försäkringskostnaden, har kommittén, efter den franska lagens exempel, ansett änkring i lagförslaget böra likställas med änka och i enlighet härmed föreslagit, att jämväl *änkring* skulle, oavsett hans större eller mindre arbetsduglighet, erhålla livränta med *en fjärdedel* av den avlidna makans årliga arbetsförtjänst.»

Yttranden
över ålder-
domsförsäk-
ringskommittéens förslag.

I sitt över kommittébetänkandet avgivna yttrande påpekade *riksförsäkringsanstalten*, att kommittén uteslutit det i ett flertal lagar ävensom i ett tidigare av anstalten avgivet förslag förekommande villkor, att mannen under hustruns livstid skulle hava varit av hennes arbete för sitt uppehälle väsentligen eller huvudsakligen beroende. Åtskilligt syntes kunna tala för bibehållande av ett dylikt villkor, så mycket mer som denna ersättning, därest villkoret borttoges, mången gång kunde komma att utgå i fall som ingalunda kunde anses höra till de mera behjärtansvärda. Då emellertid det arbete i vilket kvinnor användes i allmänhet vore av mera ofarlig beskaffenhet och då således ifrågavarande ersättning endast i jämförelsevis mycket sällsynta fall torde komma att utgå, ville anstalten i förevarande avseende ej framställa något yrkande.

Järnvägsstyrelsen förordade i sitt yttrande, att såsom villkor för rätt till livränta för änklings stadgades, att han vore varaktigt oförmögen till arbete eller att han i övrigt för sitt uppehälle varit väsentligt beroende av hustruns arbete. Enahanda eller liknande yrkanden framfördes jämväl i ett flertal andra över kommittébetänkandet avgivna yttranden.

Berörda yttranden föranledde emellertid icke någon ändring i kommitténs ifrågavarande förslag, vilket härutinnan blev upphöjt till lag.

De sakkunniga.

Till de sakkunnigas kännedom hade kommit, att fall förekommit då livränta med stöd av gällande lag kommit att utgå till änklings, som för sitt uppehälle icke till någon del varit beroende av hustruns arbetsförtjänst. Ehuru beloppet av ifrågavarande ersättningar jämförelsevis vore synnerligen obetydligt, hade de sakkunniga, enär de anförda konsekvenserna av gällande bestämmelse syntes stå i bestämd strid mot de principer, som eljest låge till grund för den sociala olycksfallsförsäkringen, ansett sig böra förorda, att såsom villkor för änklings rätt till livränta stadgades, att han varit beroende av hustruns arbetsförtjänst, och hade de sakkunniga förty i utkastet upptagit bestämmelse härom.

Departementschefen.

Den av de sakkunniga sålunda föreslagna inskränkningen beträffande änklings rätt till livränta, mot vilken inom granskningsnämnden icke framförts någon anmärkning, synes mig vara väl motiverad. Densamma har alltså upptagits i förevarande förslag.

8 §.

Beträffande innebörden av denna paragraf, som oförändrad överflyttats från nu gällande lag i ämnet, hänvisar jag till vad förut (sid. 154 ff.) sagts angående bedömande av graden av nedsättning i arbetsförmåga.

9 §.

Denna paragraf, som innehåller stadganden angående bestämmande av den årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättningar enligt lagen skola utgå, motsvarar 9 § i gällande lag och överensstämmer med denna allenast med den änd-

ring att, på skäl som anförts i den allmänna motiveringen, maximum för den arbetsförtjänst efter vilken ersättning skall beräknas höjts från 2,400 kronor till 3,300 kronor, varjämte i anseende till det enligt förslaget förändrade beräkningssättet beträffande sjukpenning den i slutet av paragrafen i gällande lag intagna bestämmelsen angående beräkning av den *dagliga* arbetsförtjänsten blivit överflödig och förty uteslutits.

Inom granskningsnämnden hava herrar *Carlsson, Hansson, Johansson* och *Thorberg* beträffande paragrafens andra stycke, vilket motsvarar ett stadgande som införts i den gällande lagen genom lag den 15 juni 1922 och enligt vilket, därest skadad arbetare ej fyllt 18 år, vid bestämmande av livränta den årliga arbetsförtjänsten ej må bestämmas till lägre belopp än som motsvarar den arbetsförtjänst, som han med hänsyn till arten av sitt arbete vid tiden för olycksfallet skäligen kan antagas hava kommit att åtnjuta vid nämnda ålder, därest olycksfallet ej inträffat — framfört det ändringsförslag, som framgår av följande av dem härutinnan avgivna yttrande:

»Inom ett flertal yrken kunna arbetarna icke beräknas erhålla full lön förrän vid 21 års ålder. Därest en arbetare inom ett dylikt yrke vid lägre ålder skulle träffas av ett svårare olycksfall, som medför höggradig invaliditet, anse vi det orimligt, att denne arbetares ersättning skall beräknas efter den inkomst, han kan antagas åtnjuta vid 18 års ålder, då han vid nämnda ålder ännu icke anses såsom fullgod arbetare inom detta yrke. En dylik bestämmelse innebär givetvis ett gynnande av arbetarna inom sådana yrken, där full lön kan påräknas redan från 18 års ålder. På grund härav föreslå vi, att bestämmelsen i 9 § andra stycket ändras i så måtto, att aderton utbytes mot tjugutt.»

Åt ifrågavarande stadgande, som ju innebär ett undantag från den allmänna regeln att ersättning på grund av lagen skall bestämmas med hänsyn till den skadades verkliga arbetsförtjänst och som kan medföra, att ersättning utgår efter högre belopp än den avlöningssumma som legat till grund vid försäkringsavgiftens bestämmande, bör givetvis icke givas större omfattning än förhållandena kräva. Såvitt mig är bekant hava emellertid efter det ifrågavarande stadgandets tillkomst vid dess tillämpning i praktiken icke försports några önskemål av den art, herrar *Carlsson* m. fl. nu framställt. Det framställda förslaget har därför icke föranlett någon min åtgärd.

Departementschefen.

10—13 §§.

De under 10—13 §§ upptagna bestämmelserna hava med allenast formell jämkning överflyttats från 24—27 §§ i gällande lag, varest de inordnats under avdelningen »särskilda bestämmelser». Då de emellertid samtliga röra ersättningar som skola utgå enligt lagen hava de i förslaget intagits i ersättningskapitlet.

I anslutning till sista punkten i den föreslagna 13 § (nuvarande 27 §) tillåter jag mig i korthet erinra om, att vid den internationella arbetskonferensens förut omförmälda sammanträde i Genève maj—juni 1925 antagits ett förslag till konvention angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete. Enligt detta förslag förbinder sig varje

Förslag till internationell konvention.

medlem av den internationella arbetsorganisationen som ratificerar konventionen att åt person, som å dess territorium drabbas av olycksfall i arbete och är medborgare i någon annan medlemsstat som ratificerat konventionen eller åt sådan persons rättsinnehavare tillförsäkra samma behandling, som dess egna medborgare åtnjuta. En närmare redogörelse för konventionsförslagets innehåll torde lämpligen anstå till dess frågan om inhämtande av riksdagens yttrande i fråga om ratifikation av detsamma anmäles.

Yttranden
över konven-
tionsförslaget.

I avgivna yttranden över konventionsförslaget hava *socialstyrelsen*, *försäkringsrådet* och *riksförsäkringsanstalten*, av vilka det sistnämnda ämbetsverket erinrat om ifrågavarande stadgande i 27 § i gällande lag, samtliga anfört, att någon ändring i olycksfallsförsäkringslagen icke syntes vara erforderlig i och för konventionsförslagets antagande.

Departemen-
tschefen.

Såsom jag vid ett senare tillfälle torde få tillfälle att närmare utveckla, är det min uppfattning, att ifrågavarande konvention bör av Sverige ratificeras. Då jag emellertid delar ämbetsverkens uppfattning att ratifikation ej erfordrar tillägg till eller ändring i gällande lag, har ifrågavarande stadgande oförändrat upptagits i förslaget.

14 §.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämma väsentligen med dem, som finnas intagna i 10 § av gällande lag. Angående vad förslaget därutöver innehåller i fråga om möjlighet för riksförsäkringsanstalten att bereda skadad arbetare yrkesutbildning hänvisar jag till vad jag förut (sid. 155 ff.) härutinnan anfört.

Avdrag från
sjukpenning
vid sjukhus-
vård.

Beträffande stadgandet i 10 § andra stycket i gällande lag därom att, där den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, försäkringsinrättningen äger att till betäckande av kostnaden för vården å sjukpenning som under tiden för vården till honom av inrättningen utgives avdraga högst hälften, har *riksförsäkringsanstalten* i skrivelse den 27 januari 1923 föreslagit, att detsamma skulle ändras så till vida, att orden »till betäckande av kostnaden för vården» uteslötes.

Riks-
försäkrings-
anstaltens
skrivelse den
27 januari
1923.

Till stöd för sitt förslag anförde riksförsäkringsanstalten huvudsakligen följande: Då ifrågavarande avdrag i lagen uttryckligen angåves skola avse betäckande av kostnaden för vården, låge däri, att så snart den faktiska kostnaden för den vård varom vore fråga ej uppginge till halva sjukpenningens belopp, avdragets storlek i varje särskilt fall bleve beroende av samma kostnad. I enlighet med vad i förevarande hänseende anförts i ålderdomsförsäkringskommitténs motiv till ifrågavarande lagrum finge emellertid i kostnaden för vården icke inräknas vederbörande sjukvårdsanstalts kostnader för nödig läkarvård jämte läkemedel, då ju den skadade hade rätt att erhålla sådan vård utan minskning av sjukpenningen. I cirkulär den 10 juni 1919 hade försäkringsrådet förklarat, att kostnaden för läkarvård, läkemedel, bandage m. m. i regel kunde i avrundat tal antagas motsvara en fjärdedel av den av sjukvårdsanstalten beräknade dagavgiften. Sjukpenning måste givetvis tillställas den skadade utan avbidan på den utredning angående den skadades ställning i hemorts- och eventuellt förmögenhetshänseende, som jämte tillgång till taxan för

vård å vederbörande sjukhus erfordrades för beräkning av vårdnadskostnaden i det särskilda fallet. Följden hade därför blivit, att skadad som vårdades å sjukvårdsinrättning så snart ske kunnat tillerkänts den halva sjukpenning, var till han under alla förhållanden varit berättigad, och att först senare prövats huruvida han vore berättigad till ytterligare sjukpenning. Stadgandets tillämpning medförde sålunda ett väsentligt förvaltningsbesvär, särskilt i fall där arbetsgivare åtagit sig att förskottera sjukpenning till hos honom anställda arbetare eller där sjukkassa eller ortsombud i första hand omhänderhade utbetalningen av ifrågavarande ersättningar. För vinnande av förenkling i skaderegleringsarbetet tänkte sig riks försäkringsanstalten, att storleken av sjukpenningen i ifrågavarande fall skulle göras oberoende av sjukhuskostnaden och att gällande föreskrifter förty borde ändras därhän, att i samma fall alltid skulle å sjukpenningen få avdragas hälften. Genom en sådan bestämmelse skulle visserligen i de fall, där tre fjärdedelar av sjukhuskostnaden understege hälften av sjukpenningen, den skadade komma i något sämre ställning än enligt gällande regler. Detta skulle emellertid endast komma att drabba de i lönehänseende och därmed även i ersättningshänseende enligt lagen bättre ställda arbetarna.

Försäkringsrådet anförde i utlåtande över denna framställning bland annat följande:

Försäkrings-
rådet.

»Försäkringsrådet finner den föreslagna ändringen ej vara av någon avsevärd betydelse för förenkling av förvaltningen. Då sjukvårdskostnaderna ej sällan äro på förhand kända och därförutom i flertalet fall överstiga hälften av sjukpenningen, kan det ifrågavarande avdraget ofta omedelbart beräknas. I övriga fall skulle genom ändringen huvudsakligen vinnas, att försäkringsinrättningen ej, såsom där ersättningen av annan anledning (bristande utredning om arbetsförtjänst, invaliditet m. m.), ej kan genast bestämmas, skulle behöva att först utgiva provisorisk sjukpenning samt därefter, sedan upplysning om sjukhuskostnaden erhållits, definitivt reglera sjukpenningen. — — — Genom den av riks försäkringsanstalten föreslagna ändringen anges (nämligen) ej någon grund för bestämmande av mindre avdrag än hälften, utan bestämmandet överlämnas helt åt försäkringsinrättningen. Skulle därför anstaltens formulering finnas böra kompletteras exempelvis så, att avdraget, som ej får överstiga hälften av sjukpenningen, finge göras med hänsyn till åliggande försörjningsplikt eller annan dylik omständighet, komme utan tvivel förvaltningsarbetet snarare att ökas än minskas. Därjämte anser sig försäkringsrådet, i likhet med riks försäkringsanstalten, böra fästa uppmärksamheten därå, att i varje fall förändringen understundom skulle medföra minskning av ersättningen enligt nuvarande bestämmelse.»

På sålunda och i övrigt anförda skäl avstyrkte försäkringsrådet den föreslagna lagändringen och hemställde i andra hand, att därest en ändring likväl funnes böra vidtagas, densamma borde gå ut på, att i angivna fall *alltid* skulle å sjukpenning avdragas hälften.

I de sakkunnigas utkast hade gällande stadgande intagits utan ändring.

Inom granskningsnämnden hava herrar *Carlsson, Hansson, Johansson* och *Thorberg* fäst uppmärksamheten å ifrågavarande bestämmelse och, under anförande att i tillämpningen alltid maximiavdraget syntes bliva tillämpat, vidare härutinnan yttrat:

De sak-
kunniga.
Gransknings-
nämnden.

»Formuleringen av lagbestämmelsen 'högst hälften', torde giva vid handen, att skälighetsprövning bör komma till användning vid denna bestämmelses tillämpning.

I de fall, där ingen annan är beroende av den skadades arbetsförtjänst, synes maximiavdraget lämpligen böra tillämpas. Skulle däremot den skadade vara familjeförsörjare, bör enligt vår mening hänsyn tagas vid tillämpningen av bestämmelsen i fråga och mindre avdrag göras.

Därest den nuvarande avfattningen skulle anses lägga hinder i vägen för en dylik tolkning, vilja vi hemställa, att förevarande bestämmelse måtte underkastas härför erforderlig omformulering.»

Övriga ledamöter av nämnden hava icke yttrat sig i denna fråga.

Departement-
schefen.

Av skäl, som anförts av försäkringsrådet, synes mig en lagändring i den av riksförsäkringsanstalten åsyftade riktningen icke böra ifrågakomma. Vidkommande åter den av herrar Carlsson m. fl. gjorda hemställan vill jag erinra därom, att ersättningarnas belopp enligt lagen i princip gjorts oberoende av den skadades försörjningsförhållanden. Mig veterligen har emellertid under stadgandets praktiska tillämpning någon anmärkning från arbetarhåll mot ersättningens bestämmande i förevarande slags fall icke förports. En lagändring i den riktning, som nämnda ledamöter av granskningsnämnden synas åsyfta, skulle vidare för vederbörande försäkringsinrättning medföra ett väsentligen ökat förvaltningsbesvär, i det att beträffande varje skadad som intagits å sjukvårdsanstalt utredning angående hans försörjningsförhållanden måste införskaffas. På dessa skäl har jag icke funnit anledning förorda en lagändring i sistnämnda riktning. Gällande stadgande i ämnet har sålunda oförändrat intagits i förslaget.

15 §.

Gällande be-
stämmelser.

Denna paragraf jämte 18 § 2 mom., vilka båda lagrum stå i nära sammanhang med varandra, motsvaras i nu gällande lag av 11 § och 15 § andra stycket. Sistnämnda båda lagrum, vilka här torde böra fullständigt återgivas, lyda:

11 §. Är arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva understöd, såsom avlöning, pension eller annat underhåll, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning eller på grund av försäkring i annan försäkringsanstalt än i 4 § sägs, avdrages från sjukpenning, livränta, begravningshjälp eller annan ersättning, som utgives enligt denna lag, vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen eller på grund av försäkringen utgives för tid, under vilken ersättningen utgår. Dock må sådant avdrag endast äga rum, om arbetsgivaren, på grund av understödet, enligt 15 § andra stycket erhållit lindring i försäkringsavgiften, samt, i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning eller på grund av försäkring, endast ske, om arbetsgivaren helt och hållet eller till minst en tredjedel bidragit till bestridande av kostnaden för understödet, och ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag. För understöd vid sjukdom, vilket skall av arbetsgivaren utgivas, sker avdrag, ändå att motsvarande lindring i försäkringsavgiften ej ägt rum, i den mån sådant understöd av arbetsgivaren i vederbörlig ordning

utgives, ägande arbetsgivaren av försäkringsinrättningen återfå vad som på grund av sålunda utgivnet understöd avdragits från ersättningen enligt denna lag.

För pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring eller för understöd från sjömanshus eller för annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd må avdrag icke göras.

Beredes den skadade genom understödet naturaförmåner, såsom bostad, fritt uppehälle eller dylikt, beräknas avdraget för dessa förmåner efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

15 § andra stycket. Är arbetsgivare, kassa, pensionsinrättning eller försäkringsanstalt skyldig att utgiva understöd, för vilket enligt 11 § avdrag må göras, bestämmes försäkringsavgiften till det lägre belopp, som motsvarar den minskade försäkringsrisken; dock att, i fråga om annan arbetsgivare än staten, sådan lindring i försäkringsavgiften ej må äga rum, med mindre arbetsgivaren det begär och tillika, där så finnes erforderligt, för utgörande av understödet ställer säkerhet, som av försäkringsinrättningen godkännes.

Ålderdomsförsäkringskommittén, från vars förslag de anförda bestämmelserna med vissa, huvudgrunderna icke berörande ändringar äro hämtade, erinrade i motiven till 11 § därom att bestämmelserna i denna paragraf till en del motsvarades av 8 § i 1901 års lag. Kommittén anförde vidare:

Ålderdoms-
försäkrings-
kommittén.

»Enligt sistnämnda paragraf äger arbetsgivaren erhålla minskning i sin skyldighet att utgiva ersättning för arbetare, som skadats genom olycksfall i arbetet, därest han genom att lämna bidrag till pensions- eller annan understöds-kassa eller genom olycksfallsförsäkring av arbetare i annan anstalt än riksförsäkringsanstalten direkt eller indirekt sorjt för att ersättning utgår på annat sätt. Ehuru arbetsgivaren sålunda är berättigad att erhålla minskning i sin ersättningskyldighet, är han naturligen dock icke skyldig att begagna sig av denna sin rätt. Det ifrågavarande stadgandet innebär vidare, att den medgivna kvittningen endast kan ske mellan mot varandra svarande belopp, så att livränta enligt lagen endast må minskas, i den mån sådan ränta utgår från kassan eller försäkringsinrättningen, att försäkrat kapital endast må användas till minskning av eller befrielse från begravningshjälpen o. s. v. Beträffande slutligen storleken av det arbetsgivarens bidrag till understöds-kassan, som skulle medföra rätt till avdrag från honom åliggande ersättning, stadgas, att kassan antingen helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom sådant bidrag, vilket stadgande i allmänhet torde hava givits den tolkningen, att åtminstone hälften av det från kassan utgående understödet bör täckas av bidraget.

Även vid den ifrågasatta nya olycksfalls-lagstiftningen torde det vara nödvändigt att i vissa fall söka bereda arbetsgivaren lättnad i hans försäkringsplikt, därest han eljest ålagts eller åtagit sig att utgiva sådan ersättning, som med lagstiftningen avses. Det måste nämligen framstå som en orättvisa, om en arbetsgivare, vilken enligt annan lag eller författning är skyldig att utgiva ersättning vid olycksfall i arbete eller som av vinsten på sin verksamhet avsätter medel till fonder, som förutom andra ändamål även avse dylika ersättningar, därjämte skulle vara nödsakad att bära hela kostnaden för den lagstadgade försäkringen. Utan tvivel torde också de arbetsgivare, som själva bildat eller lämnat väsentliga bidrag till understödsfonder eller kassor av ifrågavarande art, hava sökt att därigenom avhjälpa just sådana ekonomiska missförhållanden, som den ifrågasatta lagstiftningen avser att lindra, och böra därför med rätta kunna göra anspråk på att erhålla mot-

svarande minskning i den ökade börda, som denna lagstiftning för dem skulle innebära. Därjämte torde det ej heller vara lämpligt, att sålunda i vissa fall skulle från två håll utgå ersättningar för samma olycksfall, därest ej arbetsgivaren genom frivilligt åtagande just avsett att bereda sina arbetare ökade förmåner.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, hava dels i 15 § andra stycket av förslaget upptagits bestämmelser, avseende att bereda ifrågavarande arbetsgivare möjlighet att under vissa förutsättningar erhålla minskning i deras försäkringsavgift, och dels i förevarande paragraf lämnats föreskrift om de mot minskningen i avgifterna svarande avdrag å den lagstadgade ersättningen, som skola äga rum för de understöd, vilka på arbetsgivarens bekostnad i annan ordning bestridas.»

Innebörden
av gällande
bestämmelser.

Med uttrycket »annan lag» torde i främsta rummet hava avsetts sjölagen och legostadgan, vilken sistnämnda enligt 17 § 4 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet i tillämpliga delar gäller i avseende å förhållandet mellan näringsidkare och deras biträden eller arbetare. Enligt nämnda lagar, av vilka sjölagens bestämmelser i förevarande hänseende ersatts med motsvarande stadganden i sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270), åligger arbetsgivare viss understödsskyldighet vid arbetares sjukdom. Under uttrycket »särskild författning» i det återgivna stadgandet inbegripas avlöningsreglementen, instruktioner m. m., i vilka givits bestämmelser rörande rätt till ersättning vid bland annat olycksfall i arbete för vissa statstjänstemän med flera. Såsom ytterligare exempel på »särskild författning» må här anföras den förut och senast under 7 § omnämnda förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Åtagande från arbetsgivares sida att själv utgiva vissa eller samtliga ersättningar kan givetvis göras såväl i form av förbindelse i personligt avtal med viss eller vissa arbetare som i form av bestämmelse i kollektivavtal.

Omfattar förpliktelse eller åtagande, som förut nämnts, utgivande av samtliga enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättningar, säges arbetsgivaren stå *total självrisk*, gäller förpliktelsen eller åtagandet endast viss eller vissa ersättningar, säges han stå *partiell självrisk*.

Tillämp-
ningen av
gällande be-
stämmelser.

Beträffande den omfattning, i vilken de ifrågavarande nu gällande bestämmelserna vunnit tillämpning, må följande anföras.

Enligt en från riksförsäkringsanstalten i oktober 1925 lämnad uppgift stodo vid nämnda tid 55 arbetsgivare med försäkring i anstalten total självrisk. Av dessa försäkringstagare voro 12 städer (däribland Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping), 19 banker, 4 försäkringsbolag, 15 industriföretag och 5 diverse företag. Hela antalet hos större arbetsgivare med total självrisk anställda årsarbetare, oberäknat statens, uppgick år 1922 till 53,529, därav något över 30,000 anställda hos städer, medan antalet hos övriga större arbetsgivare med försäkring i anstalten anställda årsarbetare nämnda år utgjorde 338,620. Genom att sedermera arbetsgivare, som tidigare stått självrisk och bland vilka märkas fem större industriföretag, övergått till vanlig försäkring i anstalten torde emellertid antalet årsarbetare hos arbetsgivare med total självrisk sedermera hava väsentligt minskats.

Såvitt upplyst blivit förekommer i de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens försäkringsbestånd nu endast ett fåtal arbetsgivare, som stå total självrisk.

Vad angår de olika formerna av partiell självrisk och därmed sammanhängande bestämmelser om avdrag från ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen torde numera — bortsett från förhållandena beträffande statens och kommuns arbetare — endast självrisk i fråga om läkarvård och läkemedel hava praktisk betydelse.

I fråga om statens och kommuns arbetare komma på grund av åtgärder, som av dessa arbetsgivare vidtagits för understöd åt arbetare vid sjukdom och invaliditet, såsom i form av sjukavlönning, pensionering genom arbetsgivaren eller genom inrättning till vilken arbetsgivaren väsentligen bidrager, jämväl övriga i nuvarande 11 § givna stadganden om avdrag från ersättning ofta att vinna tillämpning.

Besparingskommittén anförde, att det syntes böra medgivas större företag att själva utgiva de i lagen stadgade ersättningarna (stå självrisk), givetvis liksom för närvarande mot de garantier, som kunde anses erforderliga. Även borde det stå den av kommittén föreslagna försäkringsavdelningen i riksförsäkringsverket öppet att medgiva åt sammanslutningar av större arbetsgivare att på villkor, som av avdelningen bestämdes, gemensamt stå självrisk. Icke heller i dessa fall skulle premiedebitering förekomma. Därjämte skulle avdelningen även kunna på vissa villkor medgiva arbetsgivare att bilda en särskild grupp med sin speciella premieutjämningsfond. I vad mån rätt till lindring i försäkringsavgiften mot bestridande av läkarvård med mera borde medgivas, ansåge sig kommittén icke böra upptaga till prövning. Dock syntes detta icke böra medgivas mindre arbetsgivare. Såsom grund för ett sådant medgivande åt dessa arbetsgivare syntes icke kunna åberopas något viktigare reellt intresse. De mindre arbetsgivarna hade ej heller i någon större utsträckning begagnat sig av den enligt gällande lag förefintliga möjligheten till erhållande av sådan lindring.

Besparingskommittén.

I sitt över besparingskommitténs förslag avgivna yttrande framhöll *riksförsäkringsanstalten* (Bil. sid. 34), att då det för större arbetsgivare kunde framstå såsom ett intresse att själva få ansvara för sin försäkring, det syntes liksom hittills och såsom även kommittén föreslagit böra medgivas de större arbetsgivarna att i en eller annan form stå självrisk för alla ersättningar. För mindre arbetsgivare syntes det av flera skäl ej vara lämpligt att medgiva självrisk av ifrågavarande slag.

Yttranden över besparingskommitténs förslag.

I sin vid anstaltens yttrande fogade reservation framhöll byråchefen *Östrand*, med vilken ledamoten *Källström* instämde, (Bil. sid. 54) i fråga om kommitténs förslag angående medgivande på vissa villkor för arbetsgivare att bilda en särskild grupp med sin speciella premieutjämningsfond, att om sådan grupp skulle innesluta samtliga arbetsgivare i landet, tillhörande en viss speciell yrkesgrupp eller undergrupp och inga andra, anordningen vore obehövlig, då premierna ju fortfarande skulle bestämmas efter försäkringstekniska grun-

der. Skulle däremot avsikten vara att lämna möjlighet för vissa arbetsgivare inom en speciell yrkesgrupp eller undergrupp att särskilt sammansluta sig med uteslutande av andra till samma grupp hörande, borde den avstyrkas såsom olämplig, enär de enskilda arbetsgivarnas rätt lika väl tillgodosåges genom den specialtarifiering, som 15 § i den gällande lagen föreskreve.

Att enligt kommitténs förslag medgiva åt sammanslutningar av större arbetsgivare att på villkor som av försäkringsavdelningen bestämdes, gemensamt stå självrisk, syntes dessa ledamöter, vid det förhållande att försäkringsavdelningen skulle bestämma de ifrågavarande villkoren, måhända icke behöva medföra allvarligare konsekvenser, men det finge dock icke förbises, att en sådan bestämmelse i sig inneslöte fröet till ett konkurrenssystem mellan dessa sammanslutningar och försäkringsavdelningen med de flesta av de olägenheter, som vidlade ett dylikt system. De större arbetsgivare för vilka självrisk skulle vara av verklig betydelse, syntes undantagslöst vara starka nog att på egen hand stå sådan risk. Därtill komme, att anordningen skulle äventyra genomförandet inom försäkringsavdelningen av vissa förenklingar i organisationen, vilkas betydelse ur kostnadssynpunkt icke finge underskattas.

Försäkringsrådet (Bil. sid. 82) uttalade i huvudsak sin anslutning till kommittéförslaget i förevarande avseende under framhållande av att den möjlighet förslaget innebure för arbetsgivarna att överlåta ansvaret för skadeersättningarna på ömsesidiga bolag borde vara av värde för arbetsgivarna, enär de därigenom kunde skaffa sig en regulator beträffande premierna.

Försäkringsinspektionen (Bil. sid. 97) erinrade om den rätt att stå självrisk, som enligt kommittéförslaget skulle tillkomma såväl större arbetsgivare var för sig som sammanslutningar av sådana arbetsgivare. Härefter fortsatte försäkringsinspektionen:

»Nu är uppenbarligen ett ömsesidigt försäkringsbolag, som icke driver annan verksamhet än sådan ansvarsförsäkring, varigenom det övertager sina delägares ansvar för de ersättningar, som centralanstalten kan komma att tilldöma deras arbetare, ingenting annat än en »sammanslutning av arbetsgivare för att gemensamt stå självrisk». Då de anförda uttalandena av kommittén därför icke synas kunna tolkas på annat sätt, än som ovan angivits, har försäkringsinspektionen intet att erinra mot att försäkringen organiseras i huvudsak efter de linjer, som kommittén anger. Men det synes böra i lagen bestämmas, på vilka villkor centralanstalten skall kunna medgiva arbetsgivare att stå självrisk, när han tagit ansvarsförsäkring i ömsesidigt försäkringsbolag. Eljest kan befaras, att centralanstalten kan komma att uppställa orimliga villkor för att på denna väg erhålla faktiskt försäkringsmonopol.

Att försäkringsinspektionen fäster vikt vid att arbetsgivarna få rätt att taga ansvarsförsäkring i försäkringsbolag, beror därpå, att denna rätt torde — även om den ej i någon större utsträckning tages i bruk — hindra utvecklingen av de skadliga tendenser, som gärna uppkomma inom en monopolanstalt, vare sig den är statlig eller ej.»

De sakkunniga.

Enligt det av de sakkunniga utarbetade utkastet skulle i fråga om avdrag i vissa fall från ersättning enligt lagen samt rätt att stå självrisk nuvarande bestämmelser bibehållas beträffande arbetare anställda hos staten och kommun.

Övriga större arbetsgivare medgävos enligt utkastet rätt att stå allenast partiell självrisk beträffande läkarvård och läkemedel, varemot mindre arbetsgivare icke skulle hava rätt att stå självrisk i någon form. För att det emellertid skulle förhindras, att arbetsgivare nödgades att för olycksfall i arbete vidkännas dubbla kostnader, nämligen dels i form av försäkringsavgifter och dels, i vissa fall, på grund av omedelbart enligt lag eller författning gällande förpliktelse eller på grund av särskilt åtagande i form av direkt ersättning till den skadade, hade i utkastet intagits bestämmelse av innehåll att arbetsgivare, som enligt dylik förpliktelse eller dylikt åtagande vore skyldig att utgiva ersättning på grund av olycksfall i arbete, skulle vara berättigad att i den mån han fått vidkännas kostnader i nämnda hänseenden av försäkringsinrättningen återfå motsvarande belopp, vilket däremot skulle uttagas ur den till ersättningstagaren utgående ersättningen.

Inom granskningsnämnden hava herr *Bernström*, fröken *Hesselgren*, herrar *Kempe*, *Kvarnzelius*, *von Sydow* och *Tjällgren* anför, att den rätt till total självrisk, som för närvarande förefunnes, visserligen hittills icke kommit till användning i någon större utsträckning. Då emellertid gällande bestämmelser härom icke medfört några som helst olägenheter, kunde dessa ledamöter av nämnden icke inse, att tillräckliga skäl föreläge att nu borttaga denna rätt för arbetsgivarna. Därest statsmakterna skulle besluta försäkringens monopolisering, kunde givetvis möjligheten för arbetsgivarna att under betryggande garantier i övrigt själva svara för ersättningarnas utgivande innebära en trygghet för dem mot eventuella tendenser för en mera schablonmässig premiesättning från monopolanstaltens sida.

Granskningsnämnden.

Herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* hava däremot yttrat att med de garantier för en riktig premiesättning som den föreslagna organisationen innebure, det enligt dessa ledamöters uppfattning icke syntes föreligga några skäl för bibehållande av arbetsgivarnas rätt att själva svara för skadeersättningarnas utgivande.

De skäl, som av reservanterna inom riksförsäkringsanstalten anförts mot bibehållande av rätten till total självrisk inom ett centraliserat system, synas mig övertygande. Medgives rätt till total självrisk i någon form, möjliggöres därigenom också en konkurrens, på grund av vilken säkerligen skulle uppkomma betydande olägenheter, bland annat därutinnan att den nya riksförsäkringsanstalten skulle komma att åsamkas ett väsentligt ökat förvaltningsbesvär.

Departementschefen.

Det måste givetvis uppställas såsom ett oeftergivligt krav, att den nya riksförsäkringsanstaltens premiesättning sker under möjligast fullständiga utnyttjande av den statistiska erfarenheten såväl beträffande varje särskild yrkesgrupp som beträffande de större företag för vilka specialtarifiering kan äga rum. Riskförhållandena inom de särskilda yrkesgrupperna framgå ur den officiella olycksfallsstatistiken, vars utarbetande enligt förslaget åligger anstalten. Skulle anstalten komma att för viss eller vissa yrkesgrupper tillämpa premiesatser som icke motsvara riskförhållandena inom gruppen, sådana dessa framgå ur nämnda statistik, torde detta förfaringssätt icke komma att undgå

beivran från revisorernas sida. Vad angår de större företagen torde den nya anstalten, i likhet med vad som äger rum inom de nuvarande försäkringsinrättningarna, givetvis komma att upprätta en sådan statistik, att därav för varje år framgår dels beloppet av den företaget påförda, å året belöpande försäkringsavgiften dels ock sammanlagda ersättningsbeloppet under samma år på grund av olycksfall bland hos företaget anställda arbetare. Det synes mig icke föreligga något skäl att befara, att anstalten vid bestämmande av försäkringsavgiften för dessa större företag icke skulle taga vederbörlig hänsyn till riskförhållandena vid varje särskilt företag, sådana dessa framgå ur sistnämnda statistik.

Skulle emellertid en arbetsgivare anse, att beloppet av den försäkringsavgift som av anstalten påförts honom blivit oriktigt bestämt, har han ju möjlighet att hos försäkringsrådet överklaga anstaltens beslut härom. Den kompetens i försäkringstekniska frågor, som försäkringsrådet i dess nu föreslagna sammansättning kommer att besitta, lärer innebära fullgoda garantier för att ärenden av förevarande art av försäkringsrådet underkastas en för vederbörande arbetsgivare fullt betryggande prövning.

Att arbetsgivarnas intresse för vidtagande av skyddsåtgärder, ägnade att minska olycksfallsrisken, skulle slappas, därest rätt att stå total självrisk icke skulle stå dem öppen, synes icke antagligt, då vid en välordnad specialtariffering hänsyn just tages till de åtgärder, som i angivna syfte vidtagits av arbetsgivaren.

På grund av vad sålunda anförts har jag ansett övervägande skäl tala för borttagande av rätten till total självrisk. Från en sådan regel torde emellertid undantag böra göras för staten och kommuner. Skälet härför är att dessa arbetsgivare i betydande utsträckning tillförsäkrat sina arbetare förmåner vid olycksfall i arbete, som väsentligen motsvara ersättningarna enligt lagen.

Beträffande den begränsning utkastet i jämförelse med gällande bestämmelser innehåller i fråga om rätten till partiell självrisk, nämligen att densamma skulle omfatta allenast läkarvård och läkemedel och stå öppen endast för större arbetsgivare, har inom granskningsnämnden icke framställts någon anmärkning. Förstnämnda begränsning synes betingad av att övriga former av partiell självrisk visat sig sakna praktisk betydelse. Det synes mig ock av utredningen framgå, att något reellt intresse icke föreligger för mindre arbetsgivare att bibehållas vid rätt till någon som helst form av självrisk.

Det sätt för förhindrande av dubbelersättning vid olycksfall, som utkastet anvisar, synes mig ock vara lämpligt.

På grund av vad sålunda anförts har jag ansett mig beträffande 15 § och 18 § 2 mom. böra godtaga utkastet allenast med vissa smärre, rent redaktionella ändringar.

Avdrag från
livränta för
ålders-
pension.
Gällande be-
stämmelser.

Ytterligare ett spørsmål är emellertid att beröra under förevarande paragraf. Det i 11 § i gällande lag förekommande stadgandet att, under i övrigt angivna förutsättningar, från ersättning som utgives enligt lagen må avdragas

vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål eljest utgives, innebär, såsom framgår redan av det under förevarande paragraf anförda citatet ur ålderdomsförsäkringskommitténs motiv, den grundsatsen, att den sålunda medgivna kvittningen endast får ske mellan mot varandra svarande slag av ersättningar. Emellertid har kommittén beträffande av densamma föreslaget stadgande om avdrag från ersättning enligt lagen för understöd som utginge från vissa kassor i motiven yttrat, att med ifrågavarande stadgande naturligen åsyftades jämväl sådana fall, då t. ex. en arbetsgivare genom insättningar i en livränteanstalt berett arbetare pension från viss ålder eller vid arbetsoförmåga m. fl. dylika fall. På senare tiden hava såväl försäkringsrådet som riksförsäkringsanstalten tolkat gällande lag i överensstämmelse med detta uttalande i motiven. Det torde icke kunna förnekas, att i nu angivna hänseende lagens formulering icke står i god överensstämmelse med motiven.

Inom granskningsnämnden har herr *Carlsson* fäst uppmärksamheten å detta spörsmål och därvid anført, hurusom den anordning som den gällande bestämmelsen i förevarande avseende medförde enligt hans uppfattning vore synnerligen otillfredsställande. Övriga ledamöter av nämnden hava icke yttrat sig i denna fråga.

Gransknings-
nämnden.

Frågan om och i vilken mån ålderspension bör få avdragas från livränta, som utgår på grund av olycksfall i arbete, är synnerligen svårlöst. Ett exempel kan belysa detta. En arbetare i ordinarie statstjänst, vars ålderspensionering helt bekostas av staten, drabbas kort före inträdet i pensionsåldern av olycksfall som medför full invaliditet. Göres i dylikt fall ej avdrag från livräntan enligt olycksfallsförsäkringslagen, erhåller arbetaren alltså dels ålderspension dels ock dylik livränta, och sammanlagda beloppet av dessa förmåner kan mycket väl väsentligen överstiga den avlöning, arbetaren åtnjutit i tjänsten. Om däremot avdrag sker, torde följden bliva, att arbetaren icke får större sammanlagd ersättning, än han därest olycksfallet icke inträffat likväl skulle vid sin avgång ur tjänsten hava bekommit såsom ålderspension. Dock kan han i senare fallet fortfarande vara bibehållen vid full arbetsförmåga, under det han vid fullständig invaliditet icke blott saknar arbetsförmåga utan därtill ofta befinner sig i ett sådant tillstånd, att han är i ständigt behov av särskild vård. Det anförda exemplet utvisar de enklaste ytterlighetsfallen. Förvaltningstekniskt kompliceras frågan genom den svårighet, som ofta uppkommer när det gäller att bestämma, till huru stor del arbetsgivare bidragit till viss ålderspension. Huru ifrågavarande spörsmål bör slutligen lösas synes mig icke kunna avgöras utan en grundlig utredning, omfattande bland annat bidragsförhållandena vid de pensionsinrättningar och kassor, å vilka ifrågavarande bestämmelse har avseende. Då en dylik utredning måste bliva ganska tidsödande och följaktligen icke nu kunnat verkställas, har jag ansett försiktigheten kräva, att gällande bestämmelse i ämnet — såvitt arbetare hos staten och kommuner angår — bibehålles oförändrad.

Departement-
chefen.

16 §.

Till denna paragraf, som motsvarar 13 § i gällande lag, har i förhållande till sistnämnda lagrum gjorts allenast det tillägg, att jämkning i ersättning skall få äga rum jämväl i anledning därav att efter ersättningens bestämmande den skadades förvärvsmöjligheter väsentligen ökats i följd av genomgången yrkesutbildning, som bekostats av riksförsäkringsanstalten. Angående skälen för detta tillägg, som bör läsas i sammanhang med stadgandet i 14 § andra stycket i förslaget, hänvisar jag till vad i den allmänna motiveringen (sid. 156) därutinnan anförts.

17 §.

Denna paragraf överensstämmer i huvudsak med 14 § i gällande lag. Beträffande sådant tillägg till livränta, som enligt vad under 6 § anförts i där avsedda fall skall utgå i och för förnyelse av särskilda hjälpmedel, har i fråga om tiden för utbetalningen upptagits därvid omförmälda undantagsbestämelse.

Den från 14 § i gällande lag överflyttade preskriptionsbestämmelsen har för vinnande av större tydlighet underkastats viss redaktionell ändring.

18 §.

Denna paragraf motsvarar 15 § i gällande lag.

De i första momentet intagna bestämmelserna överensstämma, vad den till täckande av försäkringsrisken erforderliga avgiften beträffar, med nu gällande regler. Det tillägg till denna riskavgift, som enligt förslaget skall göras för omkostnadernas bestridande, bör enligt vad förut (sid. 65 och 75) därutinnan anförts bestämmas icke i relation till riskavgiftens belopp utan så, att tillägget i möjligaste mån kommer att motsvara omkostnaderna för varje särskild försäkring.

De sakkunniga.

I de sakkunnigas utkast hade i detta moment upptagits ett stadgande av innehåll, att i omkostnaderna för viss försäkring skulle inräknas jämväl å försäkringen belöpande andel i riksförsäkringsanstaltens förlust i anledning därav, att försäkringsavgifter icke bleve av arbetsgivare erlagda. Till grund för utkastets bestämmelser härutinnan låg den av besparingskommittén hävdade uppfattningen, att landets arbetsgivare borde gälda samtliga kostnader för den sociala olycksfallsförsäkringen, och enligt denna uppfattning borde staten givetvis icke, såsom i 19 § i gällande lag föreskrives, ansvara för avgifter, vilka icke erlagts av de avgiftspliktiga. — I detta sammanhang bör jämväl erinras därom, att den nya anstalten tydligen liksom den nuvarande kommer att på grund av den automatiska försäkringen få utgiva ersättningar till skadade arbetare, om vilkas arbetsgivare anstalten först genom olycksfallsanmälan erhåller kännedom och vilka arbetsgivare på grund därav icke därförinnan kunnat påföras försäkringsavgifter. Angående sistnämnda fall finnes i nu gällande lag intet uttryckligt stadgande, men till dessa ersättningar tages för närvarande hänsyn vid fastställandet av försäkringsavgifter

inom de särskilda yrkesgrupperna. Därigenom komma alltså kostnaderna för dessa ersättningar till arbetare hos s. k. okända arbetsgivare att slås ut på samtliga arbetsgivare inom respektive yrkesgrupper.

Inom granskningsnämnden yttrade herr *Bernström*, fröken *Hesselgren*, herrar *Kempe*, *Kvarnzelius*, *von Sydow* och *Tjällgren* härutinnan följande: Granskningsnämnden.

»De föreslagna bestämmelserna i 18 § första stycket i utkast till lag om försäkring för olycksfall i arbete innebära, att försäkringsavgifter, som av en eller annan orsak icke blivit erlagda, skola utslås på övriga arbetsgivare. Någon rättsgrund för ett dylikt förfaringssätt synes oss emellertid icke möjlig att åberopa. Icke heller kunna vi ansluta oss till tanken att ersättningarna i anledning av skador, som inträffa hos för anstalten okända arbetsgivare, skola bestridas av övriga arbetsgivare. Sistnämnda förhållande synes oss så mycket oegentligare som förslaget innebär en utsträckning av försäkringen att omfatta även sådana olycksfall, som träffa arbetare, vilka tillfälligtvis anställts av personer, som annars icke använda arbetare, och vilka personer givetvis icke kunna bli föremål för premiedebitering från anstaltens sida.

Vi vilja på grund härav föreslå, att kostnaden såväl för icke erlagda försäkringsavgifter som för ersättningar i anledning av skador hos okända arbetsgivare bestrides av statsmedel.»

Herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* anförde:

»Vi hava för vår del ingen principiell invändning mot kravet att såväl icke erlagda försäkringsavgifter som ersättningar i anledning av skador hos okända arbetsgivare ersättas av statsmedel. Dock frukta vi, att ett dylikt förfaringssätt är ägnat medföra komplikationer i förvaltningshänseende och vilja därför uttala vår anslutning till bestämmelsen härom i 18 § första stycket. Det bör givetvis vara förknippat med icke ringa svårigheter, att då exempelvis en olycksfallsanmälan inkommer till anstalten, avgöra huruvida vederbörande arbetsgivare är för anstalten känd eller okänd. Arbetsgivaren i fråga kan nyligen hava börjat sin verksamhet och har därför ännu icke kunnat bli upptagen i någon arbetsgivarförteckning. Att på grund av denna omständighet betrakta arbetsgivaren såsom okänd är givetvis icke riktigt, då han möjligen kan komma att bli upptagen i följande arbetsgivarförteckning.

Därest kostnader av förevarande art skola överflyttas från arbetsgivarna till staten, anse vi, att beloppet av dessa kostnader bör skäligen uppskattas, varefter statsmedel till motsvarande belopp överlämnas till anstalten.»

De kostnader varom här är fråga avse dels av den nya riksförsäkringsanstalten påförda men av vederbörande arbetsgivare icke erlagda försäkringsavgifter, dels ersättningar i anledning av olycksfall som inträffa hos för anstalten okända arbetsgivare. Förstnämnda slag av kostnader förskjutas för närvarande, därest försäkring är gällande i riksförsäkringsanstalten, av statsverket, som indriver förskjutet belopp i den ordning som om resterande kronoutskylder är stadgad. Vid försäkring i ömsesidigt bolag komma däremot kostnader av denna art att drabba bolaget och alltså att slutligen fördelas mellan de arbetsgivare som äro delägare i bolaget. Det andra slaget av kostnader — ersättningar i anledning av skador hos okända arbetsgivare — som endast kunna förekomma i riksförsäkringsanstalten, alldenstund ett ömsesidigt bolag givetvis äger kännedom om samtliga de arbetsgivare som äro delägare i bolaget, bäras för närvarande av olycksfallsförsäkringsfonden och

Departementschefen.

komma sålunda att i sista hand gäldas av de arbetsgivare för vilka försäkring är gällande i anstalten.

Enligt min uppfattning synes man näppeligen kunna kräva, att försäkringsavgifter, som påförts vissa arbetsgivare men av en eller annan anledning icke erlagts av dessa, skola gäldas av övriga arbetsgivare. Under sådana förhållanden har jag icke funnit anledning föreligga att beträffande avgifter av denna art föreslå någon ändring i de bestämmelser, som i detta hänseende gälla för den nuvarande riksförsäkringsanstalten. Ifrågakvarande avgifter torde sålunda alltjämt böra förskjutas av statsverket.

Annorlunda gestalta sig förhållandena beträffande ersättningar i anledning av skador hos s. k. okända arbetsgivare. En överflyttning av dessa kostnader från arbetsgivarna till statsverket är ägnad att medföra synnerligen olämpliga konsekvenser och bör därför enligt min mening icke ske. Det må nämligen icke förbises, att antalet av de arbetsgivare som förbliva okända för den nya riksförsäkringsanstalten blir beroende på omfattningen och arten av de åtgärder, som anstalten anser sig böra vidtaga för att förskaffa sig kännedom om landets arbetsgivare. Därest ersättningar i anledning av skador som inträffa hos för anstalten okända arbetsgivare skulle bestridas av statsverket, skulle anstalten komma att sakna ekonomiskt intresse av att vidtaga åtgärder i syfte att erhålla kännedom om dylika arbetsgivare, vilket i sin ordning är ägnat att medföra en ökning i statsverkets utgifter för nämnda ändamål. I vilken utsträckning anstalten bör nedlägga kostnader i syfte att förskaffa sig kännedom om arbetsgivarna bör bliva föremål för avvägande inom anstalten. Härigenom erhålles garanti för att dylika åtgärder komma att vidtagas just i den utsträckning, som mest överensstämmer med försäkringstagarnas ekonomiska intresse.

Det synes även förtjäna framhållas, att de ömsesidiga bolagens förening i sitt yttrande över besparingskommitténs betänkande förutsatt, att kostnader av nu nämnd art skola bäras av arbetsgivarna (Bil. sid. 294).

Bestämmelsen att försäkringsavgift skall beräknas med erforderligt säkerhetstillägg sammanhänger med stadgandet i 20 § 1 mom. och torde icke kräva någon särskild motivering.

Angående innehållet av paragrafens andra moment har jag redan yttrat mig i anslutning till 15 § och vill ytterligare endast påpeka, att i förevarande moment den av mig förordade höjningen av gränsen mellan större och mindre arbetsgivare kommer till uttryck.

Tredje momentet är oförändrat överflyttat från 15 § i gällande lag.

19 §.

Beträffande denna paragraf, som motsvarar 17 § i gällande lag, är allenast att påpeka, att i sista stycket omförmäld rätt att påfordra eller verkställa undersökning av arbetsförhållanden ansetts icke böra tillkomma sjuk-kassa, som avses i 3 § av förslaget.

20 §.

Motsvarande bestämmelser återfinnas i 19 § av gällande lag. Enligt första stycket av nämnda paragraf skola grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv för försäkringar i riksförsäkringsanstalten fastställas av Kungl. Maj:t. Dessa grunder innefatta vissa för beräkning av premierna erforderliga riskmått såsom dödlighet, räntefot m. m. Då emellertid enligt 18 § i förslaget i försäkringsavgiften skall ingå erforderligt omkostnadstillägg, komma i följd härav jämlikt förevarande paragraf av förslaget jämväl grunderna för beräkning av omkostnadstillägget att fastställas av Kungl. Maj:t.

Beträffande statsverkets skyldighet att svara för avgifter som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda hänvisar jag till vad härutinnan anförts under 18 §.

21—23 §§.

Dessa paragrafer, som innehålla stadganden om anmälan och undersökning om olycksfall, överensstämma väsentligen med 20, 21 och 23 §§ i gällande lag. Det har dock ansetts lämpligt, att samtliga detaljbestämmelser angående olycksfallsanmälan upptagas i en i administrativ väg av Kungl. Maj:t utfärdad författning och att de icke, såsom för närvarande är fallet, äro uppdelade å lagen och en sådan författning, nämligen kungörelsen den 21 december 1917 i detta ämne. Därest förevarande förslag blir upphöjt till lag, torde Kungl. Maj:t böra utfärda sådan författning.

24 §.

Denna paragraf motsvarar 12 § i gällande lag, och första stycket är i allt väsentligt oförändrat överfört därifrån.

Vad åter angår andra stycket av den nuvarande 12 §, i vilket stadgande meddelas bestämmelser angående den regressrätt, som i vissa fall tillkommer försäkringsinrättning gentemot tredje man, anser jag mig i anslutning till de sakkunnigas utkast böra föreslå en viss ändring. I nämnda lagrum stadgas, att vad försäkringsinrättning enligt lagen utgivit, det äger inrättningen söka åter av arbetsgivare som uppsåtligen vållat skadan eller av annan som skadan vållat, där denne ej själv lidit skadan och på grund därav är berättigad till ersättning enligt lagen.

Sin nu återgivna lydelse erhöi ifrågavarande stadgande på grund av förslag av särskilda utskottet vid 1916 års riksdag. I visst hänseende synes stadgandet emellertid därvid hava erhållit en innebörd, som antagligen icke varit avsedd. Såsom stadgandet nu är avfattat, innebär detsamma nämligen en rätt för vederbörande försäkringsinrättning att under angivna förutsättningar av tredje man återkräva vad inrättningen enligt lagen utgivit, obercende av huruvida och i vilken mån den skadade eller, där ersättning utgått till efterlevande, de sistnämnda ägt rätt att såsom skadestånd av tredje man utkräva motsvarande belopp. Sålunda äger inrättning att återkräva vad inrättningen utgivit såsom livränta till den skadades föräldrar, ehuru dessa

enligt nuvarande lag (jämför sid. 175) icke kunna göra gällande motsvarande skadeståndskrav, eller vad inrättningen i livränta utgivit till den skadades änka, vilken icke genom mannens frånfälle kommit att sakna nödigt underhåll och vilken förty enligt 6 kapitlet 4 § strafflagen ej heller har rätt till skadestånd. Ifrågavarande stadgande i 12 § andra stycket tillägger alltså försäkringsinrättning en *självständig* rätt gentemot tredje man. Såsom framgår av en utredning av regressrättens natur, som verkstälts av *försäkringslagstiftningskommittén* och för vilken redogöres i motiven till kommitténs den 7 april 1925 avgivna förslag till lag om försäkringsavtal m. m. (sid. 100 ff.), läser emellertid den gällande svenska skadeståndsrätten eljest intaga den ståndpunkten, att om försäkringsgivaren över huvud skall äga någon rätt gentemot tredje man, denna rätt måste *härledas* från den person till vilken försäkringsbeloppet utbetalas. I överensstämmelse med sistnämnda uppfattning har kommittén också avfattat i dess förslag upptagna bestämmelser om försäkringsgivarens regressrätt. Då de skäl kommittén anfört till stöd för riktigheten av sin mening synas mig övertygande, har ifrågavarande stadgande erhållit en därmed överensstämmande lydelse. Tillika har jag ansett lämpligt att uttryckligen stadga, att regressrätt skall tillkomma försäkringsinrättningen jämväl mot annan, som oberoende av vållande enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, exempelvis automobilägare för skada som i trafik med bilen vållas av föraren. I sistnämnda hänseende överensstämmer förslaget med den ståndpunkt, som kommit till uttryck i en av Kungl. Maj:ten den 26 oktober 1923 meddelad dom. (Nytt Juridiskt Arkiv årgång 1923 sid. 524.)

25—28 §§.

Dessa paragrafer motsvara respektive 30, 31, 18 och 28 §§ i gällande lag och torde icke erfordra särskild motivering.

29 §.

Det i denna paragraf upptagna stadgandet är lika lydande med 32 § i gällande lag. Med hänsyn till det betydande inflytande, som i den nya riksförsäkringsanstaltens ledning tillförsäkrats staten, synes det mig icke ägnat att väcka betänkligheter att till anstalten delegeras sådan befogenhet som i stadgandet avses.

30 §.

Denna paragraf, i vilken givas bestämmelser angående besvärsförfarandet i ärenden enligt lagen, överensstämmer väsentligen med 33 § i gällande lag. Sålunda har icke någon ändring vidtagits i fråga om den omfattning i vilken beslut av försäkringsinrättning få överklagas, och försäkringsrådets befogenhet att oberoende av besvär till prövning upptaga ärenden har jämväl bibehållits.

Däremot innebär förslaget i fråga om *sättet* för anförande av besvär en viss ändring i förhållande till nu gällande regler. I syfte att i största möjliga

omfattning underlätta försäkringsrådets arbete har nämligen i förslaget i överensstämmelse med utkastet stadgats, att besvär över anstaltens beslut, ehuru ställda till *försäkringsrådet*, dock skola ingivas eller insändas till *riksförsäkringsanstalten*, som därefter har att jämte eget yttrande ävensom övriga handlingar i ärendet skyndsamt överlämna besvären till försäkringsrådet. Sådant yttrande skall innehålla uppgift huruvida och i vilken mån besvären må hava föranlett rättelse i det tidigare fattade beslutet.

Genom en sådan anordning torde man vinna, att de till försäkringsrådet fullföljda ärendena i det stora flertalet fall redan vid inkommandet äro vederbörligen utredda. Härtill kommer den ej oväsentliga fördel som ligger däri att de ärenden, i vilka anstalten företagit rättelse i enlighet med besvären, omedelbart efter verkställd granskning kunna avskrivas.

Mot lämpligheten av den föreslagna anordningen skulle möjligen kunna anföras, att man kunde befara, att anstaltens prövning av särskilda ersättningsärenden, då dessa första gången vore föremål för anstaltens handläggning, bleve mindre noggrann, eftersom vederbörande i händelse besvär anfördes alltid skulle komma i tillfälle att rätta vid ärendets första behandling möjligen begångna fel. Några sådana olägenheter av den föreslagna anordningen torde emellertid enligt min uppfattning icke vara att befara. Såsom förut vid 4 § anförts, torde, därest ifrågavarande förslag blir gällande, Kungl. Maj:tt komma att utfärda en instruktion för försäkringsrådet. I denna instruktion synes det böra åläggas försäkringsrådet att över de av rådet avgjorda ärenden föra en vederbörligen specificerad statistik, bland annat angivande ändringsfrekvensen beträffande olika slag av ärenden. I denna statistik skulle jämväl angivas antalet och arten av de besvär, i anledning av vilka rättelse vidtagits av riksförsäkringsanstalten. Med tillhjälp av sådan statistik synas sålunda befarade tendenser till lättvindighet i ärendenas avgörande inom anstalten snart nog skola uppenbaras, varefter med hänsyn till den starka kontroll, som anstaltens verksamhet är på olika sätt underkastad, rättelse säkerligen kan utan dröjsmål åstadkommas.

Jämväl besvär över sjukkassas beslut skola enligt förslaget ingivas till *anstalten* och därefter behandlas på i huvudsak enahanda sätt, som nyss anförts beträffande besvär över anstaltens egna beslut.

31 §.

Denna paragraf motsvarar 34 § i gällande lag. Föreskriften i förslaget, att enligt lagen ådömda böter skola tillfalla riksförsäkringsanstalten, innebär i sak icke någon ändring av gällande stadgande i ämnet; såväl enligt detta som enligt förslaget komma böterna olycksfallsförsäkringsverksamheten till godo.

32 §.

Den rätt, som enligt 35 § i gällande lag tillkommer arbetsgivare att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete dels ock annan arbetare än i lagen avses för olycksfall i eller utom arbete, anser jag böra bibehållas. En inom socialdepartementet verk-

ställd utredning har nämligen givit vid handen, att dylika försäkringsformer med hänsyn till den obetydliga omfattning, i vilken de kunna väntas komma till användning, utan väsentlig ökning av förvaltningsbesväret kunna medgivas även mindre arbetsgivare.

Från 35 § i gällande lag har också upptagits förbudet mot avslutande av försäkring till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas.

33 §.

I överensstämmelse med vad som förut anförts beträffande tiden för den nya organisationens ikraftträdande torde förevarande lag böra träda i kraft den 1 januari 1927. Beträffande ersättningsanspråk på grund av olycksfall som inträffat före nämnda dag samt beträffande skyldighet att erlægga å tiden därförinnan belöpande försäkrings- och tilläggsavgifter bör givetvis i överensstämmelse med allmänna rättsregler den äldre lagen tillämpas.

34 §.

Redan i den allmänna motiveringen har jag anført de skäl, som tala för att den nya riksförsäkringsanstalten bör övertaga den äldre anstaltens verksamhet enligt 1916 och 1901 års lagar (sid. 94 ff.).

Det har ansetts lämpligt att till den nya anstalten jämväl överlämna bland annat de i 35 § tredje stycket av gällande lag uppräknade, av den nuvarande anstalten, med stöd av nämnda lagrum omhändertagda uppgifter, nämligen de som avse olycksfallsförsäkring för fiskare, livräntor till barn utom äktenskap och livförsäkring i samband med egnahemslån. För skälen för överlämnande av sistnämnda uppgifter anhåller jag få redogöra i samband med behandlingen av 1 § i lagen om riksförsäkringsanstalten.

35 §.

Vad angår de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens verksamhet har i den allmänna motiveringen (sid. 94) anförts, att sådana åtgärder vore avsedda att vidtagas, att bolagen därest de så önskade skulle kunna å den nya riksförsäkringsanstalten överlåta hela sin verksamhet. De åtgärder som i sådant hänseende synas erforderliga bestå i vissa tillägg till bestämmelserna i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

I 231 § av sagda lag stadgas, att därest försäkringsbolag som driver livförsäkringsrörelse — med vilken rörelse livränteförsäkring enligt 2 § samma lag är att likställa — trätt i likvidation, för tillvaratagande av livförsäkrings-tagarnas rätt en särskild administration skall inträda. Förvaltningen av det sålunda uppkomna administrationsboet skall åligga försäkringsinspektionen, som för sådant ändamål ofördröjligen skall för livförsäkringstagarnas räkning omhändertaga alla de värdehandlingar vilka ligga som pant för försäkringen, d. v. s. de värdehandlingar i vilka livförsäkringsfonden redovisas. Med denna åtgärd övergå på administrationsboet alla bolagets rättigheter och skyldigheter på grund av livförsäkringsavtalen. För det belopp varmed om-

förmålda värdehandlingar må finnas i värde understiga livförsäkringsfonden, ökad med en tjugondel av samma fond, äger administrationsboet fordringsrätt hos det likviderande bolaget. I 232 § i nämnda lag stadgas vidare, att under administrationstiden några nya livförsäkringar icke må meddelas. Sedan försäkringsinspektionen verkställt utredning angående administrationsboets ställning, skall inspektionen enligt 234 § inleda underhandlingar med de inländska försäkringsbolag som må befinnas villiga att övertaga samtliga till administrationsboet hörande försäkringar. Därest anbud inkommer och blir på sätt i sistnämnda paragraf närmare utförts antaget, skall administrationen avslutas genom överlämnande av administrationsboets tillgångar och handlingar till det bolag som övertager försäkringarna. Har vid försäkringarnas överlåtande uppstått överskott, skall detsamma överlämnas till det bolag vars försäkringar varit föremål för överlåtelsen.

I 237 § i lagen om försäkringsrörelse finnas vidare bestämmelser för det fall att försäkringsbolag som driver livförsäkringsrörelse vill till annat inländskt försäkringsbolag överlåta vare sig alla sina livförsäkringar eller viss del därav. För sådan överlåtelse fordras försäkringsinspektionens tillstånd, och lämnande av sådant tillstånd skall föregås av utredning samt hörande av försäkringstagarna. Bifalles ansökningen, skall det bolag som överlåter försäkringarna anses fritaget från sina förpliktelser på grund av de överlåtna försäkringarna, och dessa förpliktelser skola i stället åligga det bolag till vilket försäkringarna överlåtas. Därest ett bolags samtliga försäkringar överlåts på dylikt sätt, skall bolaget träda i likvidation den dag ansökningen bifalles.

Vad sålunda föreskrivits gäller även beträffande de ifrågavarande ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens rörelse, i vad denna avser livränteförsäkring. För att en överlåtelse till riksförsäkringsanstalten av sådant bolags livränteförsäkringsverksamhet skall kunna komma till stånd, erfordras alltså ett tillägg i sådant hänseende till dessa föreskrifter. Detta tillägg läser lämpligen kunna erhålla en sådan avfattning, att riksförsäkringsanstalten i nu behandlade hänseenden skall likställas med inländskt försäkringsbolag i fråga om rätten att övertaga rörelse. I övrigt synas bestämmelserna om administrationsbo och försäkringsinspektionens handhavande av detta och av överlåtelseförfarandet kunna i det stora hela äga tillämpning jämväl beträffande överlåtelse å riksförsäkringsanstalten. I visst hänseende torde emellertid ett ytterligare tillägg böra ske. Enligt de återgivna reglerna få nya livförsäkringar icke meddelas under administrationstiden, varav beträffande nu ifrågavarande bolag följer, att endast de livräntor som beviljats före administrationstidens början komma att ingå i administrationsboet. I anledning av olycksfall som inträffat före ingången av år 1927 måste emellertid livräntor komma att i stor utsträckning fastställas först efter samma tidpunkt och alltså möjligen även efter administrationstidens början. Det är tydligen lämpligt att tillse, att jämväl sådana livräntor i största möjliga omfattning komma att ingå i administrationsboet. — Med sådan överlåtelse av livränteförsäkringen varom nu sagts läser emellertid icke utan särskilt stadgande följa befogenhet för den övertagande inrättningen,

vare sig denna är riks försäkringsanstalten eller ett försäkringsbolag, att fatta beslut angående jämkning beträffande beloppet av livräntor, detta enär försäkringen enligt 1916 års lag och därmed också bedömandet av ersättningskrav är förbehållen de i denna lag särskilt angivna försäkringsinrättningarna. Då emellertid enligt nästföregående paragraf den nya riks försäkringsanstalten skall i allo övertaga den äldre anstaltens verksamhet enligt 1916 års lag, finnes det tydligen intet skäl, varför den nya anstalten icke skulle beträffande samtliga livräntor för vilkas utgivande anstalten övertagit ansvaret hava samma befogenheter.

Bestämmelser i nu angivna syften hava intagits i förevarande paragraf.

36 §.

Beträffande övertagande från ömsesidigt bolag av skyldigheten att bestämma och utgiva annan ersättning på grund av olycksfall än livräntor, d. v. s. sjukpenning, läkarvård m. m., torde icke behöva meddelas andra bestämmelser än sådana som möjliggöra för riks försäkringsanstalten att utöva jämväl den verksamhet, som ett sådant övertagande innebär. I de arbetsgivares intresse, vilka hava försäkringar i anstalten, torde emellertid därvid böra fästas det villkor, att dylikt övertagande må ske allenast med Kungl. Maj:ts begivande, därvid givetvis Kungl. Maj:t äger föreskriva de villkor som anses böra gälla för övertagandet. Den härutinnan föreslagna bestämmelsen möjliggör även för anstalten, bland annat, att från arbetsgivare som enligt 1916 års lag stått självrisk övertaga skyldigheten att utgiva livräntor enligt samma lag.

Förslag till lag om riks försäkringsanstalten.

Inledning.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen för grunddragen av det föreliggande organisationsförslaget, skulle den ifrågasatta nya riks försäkringsanstalten komma att utgöra ett fristående rättssubjekt. Bestämmelserna om grunderna för denna anstalts organisation och verksamhet torde emellertid icke hava sin plats i lagen om försäkring för olycksfall i arbete. I det förslag till ny lag i detta ämne, för vilket jag nyss redogjort, hava därför i detta hänseende endast intagits föreskrifter om att försäkringen skall äga rum i en för omhänderhavande därav särskilt bildad, för hela riket gemensam försäkringsanstalt, riks försäkringsanstalten (3 §), och att grunderna för denna anstalts organisation och verksamhet skola bestämmas av Konung och riksdag ävensom att omkostnaderna för anstaltens verksamhet enligt olycksfallsförsäkringslagen skola bestridas av arbetsgivarna genom tillägg till försäkringsavgifterna (5 §). Övriga viktigare bestämmelser angående den nya riks försäkringsanstalten hava, i den mån deras fastställande ansetts erfordra riksdagens medverkan, sammanförts i *förslag till lag om riks försäkringsanstalten*, och anhåller jag nu att få lämna en redogörelse för innehållet i detsamma.

Lagens uppställning.

Inledningsvis må anföras, att i detta lagförslag behandlas i särskilda avdelningar följande ämnen, nämligen riks försäkringsanstaltens uppgifter och

allmänna organisation (1 och 2 §§), riks försäkringsstämman (3—9 §§), riks försäkringsanstaltens styrelse (10—14 §§), balansräkning och fonder (15—19 §§) samt fastställande av balansräkningar och talan mot styrelsen (20 §), varefter i 21—26 §§ sammanförts vissa särskilda bestämmelser.

1 §.

Den nya riks försäkringsanstaltens huvudsakliga uppgift blir att driva försäkringsverksamhet, avseende olycksfall i arbete. Därjämte torde emellertid åtminstone för den närmaste framtiden vissa andra uppgifter böra anförtros åt anstalten.

Inledningsvis (sid. 34) har erinrats, att den nuvarande riks försäkringsanstalten jämte den sociala olycksfallsförsäkringen har en del andra uppgifter. Dessa avse såsom nämnts olycksfallsförsäkring för fiskare, ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring, livräntor till barn utom äktenskap, livförsäkring i samband med egnahemslån samt ersättning för skada till följd av vissa olycksfall på grund av världskriget. Under övervägande har varit, huruvida vid omorganisationen dessa uppgifter borde lämnas åt den nya riks försäkringsanstalten eller om de lämpligen skulle kunna anförtros åt annat organ. Den institution, som därvid närmast ansetts kunna komma i fråga, har varit pensionsstyrelsen. Vissa av de uppräknade arbetsuppgifterna torde nämligen vara närbesläktade med den verksamhet som utövas av nämnda styrelse. I den mån i dessa uppgifter ingår bedömande av följder av olycksfall, exempelvis fastställande av invaliditetsgrader, skulle pensionsstyrelsen däremot uppenbarligen icke kunna hava ledning av någon egen erfarenhet.

Beträffande den mest omfattande av omförmälda arbetsuppgifter eller den som avser ersättning för skada, ådragen under militärtjänstgöring, torde för övrigt böra nämnas, att därest de i föreliggande förslag ingående materiella ändringarna beträffande olycksfallsförsäkringen bliva upphöjda till lag, en sedan länge på dagordningen stående fråga om revision av förordningen i förstnämnda ämne lärer komma att upptagas till behandling, därvid frågan om lämpligaste sättet för handläggningen av hithörande ärenden givetvis kommer under förnyad omprövning.

På nu anförda skäl har jag ansett det böra åläggas den nya riks försäkringsanstalten att förvalta nämnda uppgifter. Det må framhållas, att dessa icke äro av någon större omfattning. Detta torde framgå redan därav att, såsom i annat sammanhang anförts, sammanlagda förvaltningskostnaderna därför ansetts kunna uppskattas till högst 90,000 kronor årligen, vilken kostnad alljämt skulle bestridas av staten.

Bestämmelse om överlämnande av den nuvarande riks försäkringsanstaltens uppgifter i avseende å olycksfallsförsäkringen för fiskare, livräntor till barn utom äktenskap och livförsäkring i samband med egnahemslån har meddelats redan i 34 § i förslaget till olycksfallsförsäkringslag. Beträffande övriga ifrågavarande uppgifter meddelas bestämmelse om överlämnandet till den nya anstalten i förevarande paragraf.

Särskilda verksamhetsområden.

Nuvarande riks försäkringsanstaltens särskilda uppgifter.

Moderskaps-
understöd åt
industri-
arbeterskor.

Till de sålunda angivna uppgifterna torde möjligen komma ytterligare en. Inom socialdepartementet har nämligen, såsom i annat sammanhang antytts, utarbetats utkast till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Utkastet är för närvarande föremål för överarbetning inom departementet, och det är min förhoppning, att förslag i ämnet skall kunna föreläggas 1926 års riksdag. Enligt detta förslag, som är avsett att träda i kraft den 1 juli 1927, skall till kvinnor, vilka på grund av arbetarskyddslagets bestämmelser äro förhindrade att sysselsätta sig i sitt yrke, utgå understöd av allmänna medel efter samma grunder som tillämpas för bestämmande av ersättning till följd av olycksfall i arbete. Understödsverksamheten skall enligt förslaget administreras av den nya riksförsäkringsanstalten, vilken dock skall äga att med statsunderstödda sjukkassor träffa avtal om understödets bestämmande och utgivande, en möjlighet varav man hoppas att anstalten skall kunna begagna sig i mycket stor utsträckning. Kostnaden för det förvaltningsbesvär som genom understödsverksamheten skulle förorsakas anstalten har den nuvarande riksförsäkringsanstalten ansett för dess del kunna uppskattas till omkring 25,000 kronor årligen, ett belopp som inom den nya anstalten i varje fall icke läser behöva överskridas.

Gransknings-
nämnden.

Inom granskningsnämnden har förevarande del av förslaget från vissa ledamöters sida gjorts till föremål för särskilt uttalande. Herrar *Bernström*, *Kempe* och *von Sydow* hava nämligen gjort anmärkning mot att därigenom bestämmanderätten över statsmedel skulle överlätas till en enskild inrättning, vars tjänstemän icke handlade under tjänstemannaansvar. En sådan anordning förklarade sig dessa ledamöter av nämnden för sin del finna icke endast synnerligen olämplig, utan de ansåge även kunna ifrågasättas, huruvida anordningen kunde anses stå i överensstämmelse med den förvaltningsrättsliga praxis, som vunnit burskap i vårt land.

Departement-
schefen.

Mot detta uttalande torde kunna göras följande erinringar. Beträffande först den praktiska sidan av saken är att märka, att såsom i det föregående anförts och i den följande specialmotiveringen blir tillfälle att ytterligare utveckla, den ifrågasatta riksförsäkringsanstalten kommer att stå under statligt inflytande och stark statlig kontroll. Anstaltens förvaltning av de statsmedel, varom här kan vara fråga, kommer att vara underkastad granskning av riksräkenskapsverket och riksdagens revisorer. Skulle något fel i förvaltningen hos anstalten upptäckas, läser det under den ifrågasatta organisationen icke möta någon svårighet för staten att — på grund av det inflytande över anstaltens ledning som statsmakterna komma att hava — efter krav av vederbörande myndighet återbekomma belopp, som rätteligen icke bort utgå. Statsverkets möjligheter att i detta hänseende komma till sin rätt äro givetvis i verkligheten avsevärt större i förhållande till riksförsäkringsanstalten än beträffande särskilda tjänstemän i statstjänst. Styrelseledamöterna och befattningshavarna i den nya anstalten torde för övrigt, med hänsyn till stadgandet i 25 kapitlet 22 § första stycket i strafflagen, komma att vara underkastade samma straffbestämmelser, vilka enligt nämnda kapitel gälla för statens ämbetsmän.

Det är givetvis också att förvänta, att en tjänsteman inom anstalten, som gör sig skyldig till sådant fel eller sådan försummelse att anstalten nödgas utgiva ersättning till staten, från anstaltens sida blir föremål för åtgärder, avseende att förhindra ett upprepande av det skedda, vilka åtgärder allt efter falllets art säkerligen kunna bliva nog så allvarliga. Vid nu angivna förhållanden lär enbart den omständigheten, att dessa tjänstemän icke hava fast anställning i statens tjänst utan att deras anställningsvillkor regleras genom avtal med anstalten, icke rimligen kunna medföra, att statens rätt bör anses mindre väl tillgodosedd i den ifrågasatta anstalten än i ett ämbetsverk av vanlig typ.

Vad åter angår den mera förvaltningsrättsliga sidan av saken, torde det vara tillräckligt att erinra om att statsmedel till vida högre belopp än de, varom nu är fråga, handhafs av myndigheter och korporationer som icke varit statliga eller vilkas personal i varje fall icke haft egentlig tjänstemannaställning. Även om man såsom exempel på dylikt förfaringssätt icke godkänner de mångfaldiga prejudikaten från den s. k. kristiden, och även om man icke skulle anse en hänvisning till den genom kommunala organ utövade statliga verksamheten tillräcklig, lära jämförliga fall dock lätt kunna påvisas. För att taga ett närliggande exempel, torde det icke kunna påstås, att kontrollen över statsmedlens användning skulle bliva sämre i den nya anstalten än hos sjukkassorna. De belopp staten utger i bidrag till sådana kassor äro emellertid högst betydande. Särskilt är därvidlag att märka, att staten under flera år till sjukkassorna utgav ett särskilt bidrag, varmed skulle bestridas en *direkt förhöjning* av utgående sjukersättningar och vars utgivande alltså innebar en verklig understödsverksamhet från statens sida. Sjukkassornas rekvisitioner av medel för detta ändamål voro icke underkastade annan kontroll än den som verkställdes hos tillsynsmyndigheten vid medlens utanordnande. -- Såsom ytterligare exempel torde kunna anföras den medelsförvaltning, som omhänderhaves av arbetslöshetskommissionen.

Utöver de särskilda uppgifter som åligga den nuvarande riks försäkringsanstalten skola emellertid enligt förslaget nya verksamhetsgrenar endast genom samstämmande beslut av Konung och riksdag kunna överlämnas till anstalten.

I detta sammanhang må även framhållas, att enligt förevarande lagförslag [12 § 6)] särskild vinst- och förlusträkning och särskild balansräkning skall upprättas för var och en av anstaltens verksamhetsgrenar. I den mån bestämmelser om fonder för särskilda verksamhetsgrenar finnas eller komma att meddelas, skola dessa fonder jämlikt 17 § 2 mom. förvaltas särskilt. Denna fråga kommer att vidare behandlas vid sistnämnda paragraf.

Enligt förslaget skall anstalten vidare hava att upprätta och utgiva den officiella statistiken angående olycksfall i arbete. Motsvarande uppgift åligger för närvarande riks försäkringsanstalten, och då en dylik statistik är erforderlig för den nya anstaltens verksamhet samt det ytterligare arbete och den ytterligare kostnad (högst 2,000 kronor för år), som statistikens utgivande såsom ett led i den allmänna officiella statistiken medför, äro obetyd-

Olycksfallsstatistiken.

liga, har det ansetts, att detta utgivande ur synpunkten av arbetsbesparing lämpligast borde ankomma på riksförsäkringsanstalten.

Biträde åt
statsmyndig-
heter.

Oaktat den nya riksförsäkringsanstalten enligt förslaget skulle erhålla en i förhållande till staten fristående ställning torde det vara uppenbart, att den samma bör på samma sätt som den nuvarande anstalten inom området för sin verksamhet tillhandagå verk, myndigheter och domstolar med de upplysningar och det biträde, som av dem äskas. Bland dylika uppgifter må anmärkas dels lämnande av för statsförvaltningen erforderliga statistiska uppgifter av olika slag och dels verkställande av uträkning av kapitalbelopp av livräntor samt avgivande av utlåtande angående invaliditetsgrader m. m., framför allt på begäran av domstol.

2 §.

Denna paragraf innehåller den grundläggande bestämmelsen att riksförsäkringsanstaltens angelägenheter skola omhänderhavas av riksförsäkringsstämman och anstaltens styrelse. I dessa hänseenden hänvisas till den allmänna motiveringen.

3 §.

I den allmänna motiveringen hava (sid. 82) angivits skälen för den sammansättning av riksförsäkringsstämman som föreslås. Av vad därstädes anförts torde även böra följa, att Kungl. Maj:t skall äga att bland statens representanter utse ordförande i stämman och ställföreträdare för honom. Vad angår de grunder efter vilka statens representanter i stämman böra utses ansluter jag mig i huvudsak till besparingskommitténs uppfattning och anser alltså, att dessa representanter skola företräda sakkunskap inom olika områden av social verksamhet samt på de ekonomiska, försäkringstekniska och juridiska områdena, varjämte torde böra tillses, att bland de statliga ledamöterna finnas representanter, i stånd att verka för samarbetet med andra socialförsäkringsgrenar. Några normer för utväljande av statsrepresentanterna i stämman torde emellertid icke böra intagas i lagen.

De sak-
kunniga.

Vad angår de ledamöter i stämman, som skola utses från arbetsgivar- och arbetarsidorna, hade i det av de sakkunniga utarbetade utkastet föreslagits, att dessa ledamöter skulle utses av föreningar eller korporationer, representerande arbetsgivarna respektive arbetarna, och att Kungl. Maj:t skulle vart fjärde år bestämma vilka sammanslutningar som under den följande fyraårsperioden skulle utse ledamöter.

Gransknings-
nämnden.

Granskningsnämnden har enhälligt anført, att det enligt dess mening skulle vara lämpligare att åt arbetsgivarnas och arbetarnas huvudorganisationer överlåta rätten att fördela representanterna för de intressegrupper, som enligt dessa organisationers uppfattning borde representeras. De huvudorganisationer, som med detta yttrande hava avsetts, lära vara dels *svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd* — i vilket äro representerade praktiskt taget samtliga större arbetsgivar sammanslutningar — och dels *landsorganisationen i Sverige*.

Såsom besparingskommittén förordat, torde principen för parternas representation i stämman böra vara, att de arbetsgivar- och arbetargrupper, vilka hava det största intresset av olycksfallsförsäkringen, företrädesvis böra bliva representerade. Då en sådan anordning för ledamotsval som granskningsnämnden avsett ur flera synpunkter torde vara förenad med fördelar, särskilt därutinnan att parternas huvudorganisationer kunna tänkas äga möjlighet till ett bättre avvägande mellan olika intressen än som skulle kunna ske med den av de sakkunniga föreslagna anordningen, har jag härutinnan ansett mig böra ansluta mig till granskningsnämndens förslag. På sätt som skett i lagen den 28 maj 1920 om central skiljenämnd för vissa arbetstvister (5 §), torde därvid i lagen böra utsägas, att berörda huvudorganisationer skola utse ledamöter i stämman. Ett sådant stadgande innebär naturligen icke, att icke dessa organisationer kunna överlåta åt vissa underorganisationer eller avdelningar att träffa det verkliga valet av ledamöter, men utåt skola huvudorganisationerna stå för detta.

4 §.

Det lärer vara nödigt å ena sidan att sörja för viss omsättning bland riksförsäkringsstämman ledamöter och å andra sidan att tillse, att de särskilda ledamöternas funktionstid icke göres så kort, att kontinuiteten i sammansättningen äventyras. Vid avvägande av dessa synpunkter har funktionstiden ansetts lämpligen böra bestämmas till fyra år. Under fyraårsperioden skola för varje år avgå fyra av de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Jämväl bland partsrepresentanterna lärer omsättning böra ske med avgång av visst antal ledamöter för varje år.

Enligt förslaget skola icke utses några suppleanter för riksförsäkringsstämman ledamöter, detta enär en regel av motsatt innehåll icke ansetts innebära en tillräcklig garanti för att stämman vid varje tillfälle komme att vara sammansatt av personer med nödig erfarenhet å ifrågavarande verksamhetsområde. Ett tillfälligt förfall för någon ledamot synes med den storlek och sammansättning stämman har icke medföra någon allvarligare olägenhet. Däremot bör givetvis, då ledamot av stämman avgår före utgången av den tid för vilken han blivit utsedd, i den ordning i vilken den avgångne utsetts ny ledamot i hans ställe utses för återstående del av samma tid.

5 §.

Då enligt förslaget riksförsäkringsstämman skall utse anstaltens styrelse och hava överinseende över anstaltens förvaltning, kan det tydligen icke vara lämpligt, att ledamot av stämman samtidigt är ledamot av styrelsen eller tjänsteman i anstalten. Fördenskull har under förevarande paragraf upptagits stadgande av innehåll, att ledamot av styrelsen eller tjänsteman i anstalten icke må vara ledamot av stämman samt att om ledamot av stämman utses till styrelseledamot eller äntages till tjänsteman i anstalten, han därmed skall anses hava avgått ur stämman.

6 §.

I 6 § hava intagits stadganden om allmänna kvalifikationsgrunder för ledamotskap i stämman. Dessa hava ansetts böra bliva desamma som enligt lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet gälla för arbetsgivarnas och arbetarnas representanter i rådet.

7 §.

Till ledamöterna i stämman torde ej böra utgå annan ersättning än gottgörelse för deltagande i stämmans sammanträden. Denna gottgörelse synes vad angår såväl dagtraktamente som reseersättning lämpligen kunna bestämmas till samma belopp, som vid varje tid i sådant hänseende tillkommer ledamot av riksdagen.

Till ordföranden och hans ställföreträdare, vilka komma att hava arbete jämväl under andra tider än då stämman sammanträder, torde utöver ersättning enligt nyss angivna grunder böra utgå särskilt arvode. Jämväl detta arvode hör tydligen bestridas av anstaltens medel, men då det icke torde vara lämpligt, att beloppet av arvode till dessa av Kungl. Maj:t utsedda funktionärer fastställas av stämman, skall enligt förslaget beslutanderätten härutinnan tillkomma Kungl. Maj:t.

8 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser angående riksförsäkringsstämmans uppgifter. Dessa skola enligt förslaget i huvudsak bliva desamma, som i aktiebolag eller förening åligga bolagsstämma respektive föreningssammanträde. Från denna allmänna regel hava givetvis måst göras sådana undantag, som betingas av riksförsäkringsanstaltens säregna karaktär. Särskilt lär det ligga makt uppå, att, samtidigt som stämman sättes i stånd att utöva en effektiv *kontroll* över och taga *initiativ* angående anstaltens förvaltning, för vilket ändamål rätt att hos stämman väcka förslag bör tillkomma dess särskilda ledamöter, stämman dock icke ingriper i det löpande förvaltningsarbetet. I angivna syfte har å ena sidan förslagsrätt beträffande anstaltens angelägenheter tillerkänts ledamot av stämman; dock skall, för att styrelsen må beredas nödig tid för verkställande av den utredning och avgivande av det yttrande, vartill sådant förslag kan föranleda, detsamma anmälas hos styrelsen minst en månad före det sammanträde, vid vilket förslaget är avsett att behandlas. De begränsningar, som å andra sidan stadgats i stämmans befogenhet, avse sådana uppgifter, som uppenbarligen böra ankomma på styrelsen.

I 1 § stadgas, att anstalten skall vara skyldig att tillhandagå verk, myndigheter och domstolar med äskade upplysningar. I allmänhet torde anstalten därvidlag böra företrädas av sin styrelse, men i vissa fall lär det kunna förekomma, att ett utlåtande från själva stämman är önskvärt. I anledning därav har i 8 § intagits föreskrift om att det skall åligga stämman att avgiva yttranden i de ärenden, där Konungen förordnar, att *stämman* skall höras.

9 §.

I 9 § finnas införda de närmare bestämmelserna angående stämmans sammanträden. Det torde för fullgörande av de uppgifter som enligt vad nu sagts skola tillkomma stämman vara tillräckligt med ett ordinarie sammanträde om året, vid vilket obligatoriskt skola förekomma ärenden angående styrelse- och revisorsval, fastställande av balansräkningar och beslutande angående ansvarsfrihet. Enligt *de sakkunnigas* utkast skulle detta ordinarie sammanträde hållas årligen i oktober månad. Mot en sådan bestämmelse hava emellertid *granskningsnämndens* ledamöter samstämmt erinrat, att enligt 12 § i utkastet styrelsens förvaltningsberättelse kunde komma att tillställas revisorerna så sent som omedelbart före den 1 september och att enligt 14 § revisorerna vore skyldiga att avgiva sin berättelse över granskningen minst två veckor före ordinarie sammanträde med stämman. På det att revisorerna skulle tillförsäkras längre tid för fullgörande av sitt uppdrag än som kunde bliva följden av dessa regler, syntes tiden för det ordinarie sammanträdet böra förläggas till november månad.

Då enligt erfarenheten från den nuvarande riks försäkringsanstalten bokslut för nästföregående år icke med säkerhet kan beräknas föreligga så tidigt, att föreskrift kan lämnas om skyldighet för styrelsen att tidigare än utkastet innehåller avlämna förvaltningsberättelse och då å andra sidan ett framflyttande av tiden för det ordinarie sammanträdet icke kan väntas medföra olägenheter, har i föreliggande förslag sammanträdestiden fastställts i enlighet med vad granskningsnämnden sålunda anført.

Förutom det ordinarie sammanträdet bör stämman tydligen kunna hålla extra sammanträden. Att styrelsen skall äga kalla till dylikt sammanträde läter vara uppenbart. Med hänsyn till vad förut anförts om angelägenheten av att stämman sättes i stånd att utöva en effektiv kontroll över anstaltens förvaltning synes emellertid extra sammanträde böra kunna påkallas även av ett ej alltför obetydligt antal ledamöter av stämman. Detta antal har i sådant hänseende satts till sju, vilket innebär, att arbetsgivar- respektive arbetarrepresentanterna skola, därest de äro ense, kunna få till stånd ett sammanträde.

Såsom i det följande skall anföras, har revisionen av anstaltens förvaltning ansetts böra göras till något vida mera än uteslutande räkenskapsgranskning, och revisorerna skola hava att med noggrannhet ständigt följa verksamheten inom anstalten. Med hänsyn härtill kan det tydligen vara av vikt att revisorerna, därest de finna något allvarligare missförhållande föreligga, som icke rättas av styrelsen, kunna omedelbart bringa saken till stämmans kännedom. I likhet med vad som gäller beträffande aktiebolag och ekonomisk förening har det därför ansetts böra tillkomma revisorerna eller, där de ej äro ense, deras flertal att påkalla extra sammanträde med stämman.

Bland de bestämmelser av formell natur som i övrigt intagits i 9 § torde här endast den av föreskrifterna som angår stämmans beslutförhet behöva något beröras. En följd av den betydelse som tillerkänts statens representation i stäm-

man torde böra vara, att beslut icke skall kunna fattas, med mindre de flesta bland de av Kungl. Maj:t utsedda representanterna äro närvarande. På grund härav har i 4 mom. i paragrafen intagits föreskrift om att stämman icke skall vara beslutför, med mindre minst elva bland de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna äro tillstädes.

10 §.

Med 10 § börja i förslaget bestämmelserna om riksförsäkringsanstaltens styrelse. I sagda paragraf meddelas föreskrifter angående styrelsens sammansättning. Den princip, som i överensstämmelse med vad besparingskommittén föreslagit ansetts böra vara grundläggande för denna sammansättning är, att styrelsen skall bestå av *dels* ett antal av stämman på visst sätt för ett år i sänder valda ledamöter *dels ock* en av de sålunda utsedda ledamöterna tillsatt chef för anstalten. Vad angår antalet av stämman valda styrelseledamöter hade detta i *de sakkunnigas* utkast bestämts till minst fyra och högst sex. I syfte att i styrelsen skulle erhållas en mera fullständig representation för olika intressen har *granskningsnämnden* förordat, att antalet alltid skall vara sex.

Ehuru styrelseledamöterna skola utses av stämman *såsom sådan* och någon intresserepresentation således icke föreskrives, kan det, i överensstämmelse med vad som antytts i den allmänna motiveringen, tydligen vara av vikt att möjliggöra, att företrädare av de olika intresseriktningarna få plats i styrelsen. I enlighet med granskningsnämndens uppfattning har alltså i det föreliggande förslaget de stämموvalda styrelseledamöternas antal fastställts till sex.

I *de sakkunnigas* utkast hade föreslagits, att för samtliga stämموvalda styrelseledamöter skulle gemensamt utses två ersättare. *Granskningsnämnden* har däremot som sin uppfattning uttalat, att en suppleant borde utses för varje sådan ledamot. Denna granskningsnämndens mening har följts i föreliggande förslag; en bestämmelse om personliga ersättare för ifrågavarande styrelseledamöter lär nämligen vara en konsekvens av den nyss uttalade uppfattningen att, om så anses önskvärt, i styrelsen böra kunna vara representerade såväl statens som partsgruppernas intressen. För att de ordinarie ledamöterna icke skola i otid låta sig företrädas av suppleanter, lär det emellertid med denna jämkning bliva så mycket nödvändigare att, såsom i utkastet föreslagits, tillika föreskriva, att ersättare icke skall få inträda vid tillfälligt förfall för styrelseledamot utan endast i det fall att styrelseledamot avgår före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd.

I överensstämmelse med vad som gäller beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar lär styrelseledamot böra kunna av stämman skiljas från uppdraget även före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd. Stadgande jämväl härom har intagits i förevarande paragraf. Detta stadgande möjliggör tydligen för stämman att, där den så finner lämpligt, vidtaga en fullständig förändring i styrelsens sammansättning.

I vissa fall torde styrelsen böra hava en annan sammansättning än den nu angivna. Därom stadgas i 11 §.

11 §.

Ett av de viktigaste av de åligganden, som skola tillkomma styrelsen i den nya riksförsäkringsanstalten, är förvaltningen av de anstaltens tillgångar, som skola motsvara de för dess försäkringsverksamhet erforderliga fonderna. Storleken av dessa fonder blir, såsom meddelats i annat sammanhang, redan från början högst betydande, och det är tydligen av största vikt för anstaltens ekonomi och alltså för dess förmåga att tillfredsställande ombesörja olycksfallsförsäkringen, att dessa fondmedel förvaltas på bästa sätt. Då i följd av 23 § i förslaget uppkommande brist på anstaltens rörelse i fall av anstaltens upphörande kommer att åvila statsverket, är det jämväl ur statsekonomisk synpunkt av intresse att fondförvaltningen ombesörjes på ett fullt betryggande sätt. Även med nu gällande organisation av riksförsäkringsanstalten hava särskilda bestämmelser ansetts erforderliga för att tillförsäkra förvaltningen av den fond, till vilken enligt gällande lag försäkringsavgifterna skola ingå, sakkunskap i olika hänseenden. I sådant hänseende stadgas i förut omnämnda reglemente den 29 juni 1917 angående förvaltningen av nämnda fond, att i behandling av frågor om fondens placering skola deltaga riksförsäkringsanstaltens chef, två av byråcheferna i anstalten samt två av Kungl. Maj:t för tre år i sänder förordnade, på det finansiella området sakkunniga personer, varjämte i överläggningarna men ej i besluten angående frågor om placering av fondens medel skola deltaga två av Kungl. Maj:t för tre år i sänder förordnade personer, av vilka den ene utses bland de arbetsgivare vilkas arbetare äro försäkrade i riksförsäkringsanstalten och den andre bland nämnda arbetare.

På nyss anförda grunder torde jämväl den nya riksförsäkringsanstaltens styrelse böra vid behandling av frågor rörande förvaltningen av de medel, som svara mot de för olycksfallsförsäkringen erforderliga fonderna, äga en sammansättning som utgör en garanti för att den ekonomiska sakkunskapen därinom erhåller vederbörligt inflytande. Då så icke med säkerhet kan påräknas bliva fallet hos styrelsen i dess vanliga sammansättning, för vilken andra synpunkter torde komma att bliva bestämmande, synas vid behandling av frågor rörande fondförvaltningen böra som medlemmar av styrelsen deltaga ett antal särskilt utsedda, på det ekonomiska området erfarna personer. För att vid fondförvaltningen de ekonomiska synpunkterna alltid skola vinna tillräckligt beaktande, har antalet av dessa sakkunniga ledamöter enligt förslaget fastställts så, att de komma i majoritet, d. v. s., då styrelsen även i dessa fall torde böra bestå av sju ledamöter, till fyra. De tre andra ledamöterna föreslås bliva anstaltens chef och två av stämman bland de av denna valda styrelseledamöterna utsedda personer. Det torde visa sig lämpligt att av sistnämnda båda ledamöter en representerar arbetsgivarna och den andre arbetarna, men uttrycklig föreskrift i sådant hänseende läser icke böra lämnas. Då antalet ledamöter i fondstyrelsen kommer att bliva så stort som sju och möjlighet till representation därinom beretts försäkringstagarna och de försäkrade, torde det icke vara erforderligt att, såsom nu sker, förstärka styrelsen med särskilda rådgivande representanter för partsintressena.

De särskilda sakkunniga styrelseledamöterna torde lämpligen utses av Kungl. Maj:t, liksom andra styrelseledamöter för fyra år, varemot beträffande dessa styrelseledamöter bestämmelser angående successiv avgång näppeligen kunna anses erforderliga. Kungl. Maj:t lärer även böra bestämma angående de arvoden, som från anstalten skola utgå till de sålunda förordnade styrelseledamöterna.

I fråga om ersättare för de av riks försäkringsstämman och Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i fondförvaltningen torde böra gälla samma regler som angående ersättare för andra styrelseledamöter.

12 §.

Styrelsens allmänna uppgift blir tydligen att handhava den omedelbara ledningen av riks försäkringsanstaltens verksamhet och alltså att företräda anstalten i alla de hänseenden, i vilka detta ej förbehållits riks försäkringsstämman. Vid denna sin verksamhet skall styrelsen uppenbarligen vara bunden icke blott av gällande lag och författning utan även av de anvisningar, som riks försäkringsstämman inom ramen för sin befogenhet kan finna lämpligt att meddela.

Bland de uppgifter, som sålunda böra ankomma på styrelsen, är att utse anstaltens chef och träffa avtal med denne om hans anställnings- och lönevillkor samt att bestämma angående antagandet och entledigandet av anstaltens personal samt rörande dess anställnings- och lönevillkor. Bestämmandet i sistnämnda hänseende behöver tydligen beträffande den mera underordnade personalen icke gå längre än till fastställande av vissa principer; sedermera bör det ankomma på anstaltens chef eller vederbörande avdelningsföreståndare att antaga och entlediga sådan personal. En annan grupp av styrelsens uppgifter bör vara att antaga de grunder för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv, vilka enligt 20 § 1 mom. i förslaget till olycksfallsförsäkringslag sedermera skola *fastställas* av Kungl. Maj:t. Därjämte skall det åligga styrelsen att fastställa tariffer för försäkringsavgifter i anstalten enligt olycksfallsförsäkringslagen. Sådana tariffer äro nödvändiga såsom grundval för premiernas bestämmande men äro icke avsedda att tillämpas i varje särskilt fall. För företag vilka förete tydliga och ej tillfälliga avvikelser från de genomsnittliga riskförhållandena inom vederbörande yrkesgrupp eller vilka genom införande av lämpliga skyddsanordningar kunna väntas nedbringa olycksfallsrisken skall styrelsen därjämte fastställa de normer, enligt vilka s. k. *specialtariffering* bör äga rum.

Att styrelsen — ehuru på särskilt sätt sammansatt — skall bestämma angående förvaltning av anstaltens fondmedel har framgått av det föregående.

Ehuru de sålunda angivna uppgifterna äro sådana som i princip skola ankomma på styrelsen, bör detta icke innebära, att styrelsen icke skulle äga att till annan delegera vissa delar av denna sin myndighet. Den till vilken sådant hänskjutande framför allt bör ske är tydligen anstaltens chef. Enligt föreliggande förslag liksom även enligt besparingskommitténs riktlinjer bör

nämligen denne chef — enligt kommittén direktör — vara den egentligen ledande för den dagliga verksamheten inom anstalten. I vissa hänseenden torde dock styrelsen alltid böra själv meddela beslut. Så synes böra vara fallet bland annat beträffande de nu uppräknade särskilda uppgifterna för styrelsen, dock icke i vad angår bestämmande angående antagande och entledigande av den underordnade personalen.

En särskild grupp av uppgifter för styrelsen, vilka torde böra angivas i lagen, äro sådana som sammanhånga med den kontroll, vilken i olika hänseenden och från olika håll, i enlighet med vad i annat sammanhang förut antytts, bör utövas över anstalten. Den kontroll som sålunda skall förekomma är avsedd att utövas dels av anstaltens revisorer och sedermera av riksförsäkringsstämman, dels av riksräkenskapsverket och dels av riksdagens revisorer. De för möjliggörande av kontroll i dylika hänseenden behövliga uppgifterna och handlingarna bör det ankomma på styrelsen att befordra till vederbörande. Vad angår redovisningen inför riksräkenskapsverket och statsrevisorerna lärer densamma med hänsyn till karaktären hos den ifrågasatta anstalten böra avse allenast förvaltningen av de till anstaltens disposition ställda allmänna medlen och alltså endast de grenar av anstaltens verksamhet, som helt eller delvis bekostas av dylika medel.

I enlighet med vad under 1 § anförts därom att de särskilda grenarna av anstaltens verksamhet skola förvaltas var för sig, föreskrives i förevarande paragraf, att särskild vinst- och förlusträkning och särskild balansräkning skall upprättas för varje verksamhetsgren. Vid den sålunda ifrågasatta uppdelningen torde hela den egentliga olycksfallsförsäkringen böra anses som en enda verksamhetsgren så att uppdelning icke sker alltefter den lag, som i de olika fallen kommer till tillämpning. Givetvis lägger den föreslagna lagtexten icke hinder i vägen mot att i bokföringen göres en sådan åtskillnad, som med hänsyn till statistiken eller eljest må anses erforderlig.

Då det är av vikt att statsmakterna äga möjlighet att direkt följa anstaltens verksamhet, lärer böra föreskrivas, att exemplar av förvaltningsberättelsen samt av vinst- och förlusträkningar och balansräkningar skola insändas till Kungl. Maj:t.

Slutligen torde böra i själva lagen intagas föreskrift om åliggande för anstaltens styrelse att inkomma med uppgift å de anslagsäskanden och de framställningar i övrigt inom anstaltens verksamhetsområde, som anstalten finner böra göras hos riksdagen. Sådana framställningar påkallas framför allt av att kostnaderna för vissa av anstaltens verksamhetsgrenar skola helt eller delvis bestridas av statsmedel. De tillförlitligaste kalkylerna angående medelsbehovet i dessa hänseenden kunna givetvis upprättas av anstalten.

Föreskrifter i samtliga nu berörda hänseenden hava intagits i 1 mom. av 12 § i det nu behandlade lagförslaget.

I 2 mom. av samma paragraf finnas införda erforderliga bestämmelser om fattande av beslut och om beslutförhet inom styrelsen, och torde något särskilt icke vara att anföra härom.

13 §.

Revisionens art.
De sakkunniga. Enligt de sakkunnigas utkast skulle styrelsens förvaltning och anstaltens räkenskaper granskas av fyra revisorer. Av dessa skulle en för ett år i sänder utses av Kungl. Maj:t efter förslag av försäkringsinspektionen, och för denne revisor skulle såsom behörighetsvillkor gälla, att han uppfyllde gällande villkor för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag (lagen om försäkringsrörelse 221 och 222 §§). De övriga revisorerna skulle utses vid ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman på följande sätt, nämligen en av de ledamöter i stämman som representera arbetsgivarna, en av de ledamöter som representera arbetarna, och en av de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Sistnämnda tre revisorers uppdrag skulle avse tiden till nästa ordinarie sammanträde med stämman.

Granskningsnämnden. I anslutning till utkastets innehåll i denna del har granskningsnämnden enhälligt uttalat som sin uppfattning, att en årsrevision av vanlig beskaffenhet icke kunde anses tillräcklig för en verksamhet av den art och omfattning som här skulle komma i fråga. Nämnden önskade därför fästa uppmärksamheten på behovet av en löpande revision. För sådant ändamål borde stämman anslå erforderliga medel till de av stämman utsedda revisorerna, för att dessa skulle bliva i stånd att i sin ordning utse och avlöna en revisor, som utslutande hade att ägna sig åt revisionsarbetet. Denne revisor borde hava till huvudsaklig uppgift att följa arbetet i stort och avlägga rapport beträffande sina iakttagelser inför de av stämman utsedda revisorerna.

Departementchefen. Beträffande revisorernas antal och sättet för deras utseende ansluter jag mig till de sakkunnigas av granskningsnämnden utan anmärkning lämnade förslag.

Även enligt min uppfattning bör vidare, på sätt granskningsnämnden anför, revisionen över riksförsäkringsanstaltens verksamhet vara av löpande beskaffenhet. Huruvida en sålunda önskvärd kontinuerlig granskning lämpligast bör åstadkommas genom att revisorerna tillkalla en särskild person såsom granskningsman eller genom att de själva eller någon av dem fullgöra dylik uppgift, torde knappast på nuvarande stadium kunna bedömas. Denna fråga synes vara av den art, att den bör kunna överlämnas till anstaltens eget avgörande, därvid bland annat tydligen revisorernas personliga kvalifikationer böra tillmätas betydelse. Då den i de sakkunnigas utkast upptagna formuleringen av ifrågavarande stadgande torde lämna utrymme för en anordning sådan som granskningsnämnden ifrågasatt men icke nödvändiggör en sådan, har jag ansett utkastets innehåll i denna del böra oförändrat ingå i förslaget.

Revisorernas arvode.
De sakkunniga. Enligt de sakkunnigas utkast skulle den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn äga att av anstaltens medel uppbära arvode med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Arvodet till de övriga revisorerna skulle bestämmas av riksförsäkringsstämman.

Granskningsnämnden. Granskningsnämnden har framhållit som sin mening, att samtliga revisorer lämpligen borde erhålla lika arvode. Arvodet till den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn borde alltså utgå med samma belopp som till de av stämman utsedda revisorerna.

Då den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen angående sättet för bestämmande av ersättning åt den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn överensstämmer med vad som gäller å andra likartade lagstiftningsområden, exempelvis beträffande av försäkringsinspektionen utsedd revisor i försäkringsbolag, har jag icke funnit skäl att i anledning av granskningsnämndens uttalande göra ändring i eller tillägg till de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende. Fastställande av arvode till olika belopp för de olika revisorerna synes för övrigt böra ifrågakomma i den mån en eller flera av dem deltaga i det löpande revisionsarbetet.

Departement-
schefen.

14 §.

Bestämmelserna i förevarande paragraf, som avse revisionens utförande och i huvudsak överensstämma med motsvarande stadganden i gällande bolags- och föreningslagar, torde ej erfordra särskild motivering i annat än följande hänseende.

I de sakkunnigas utkast hade i 14 § 1 mom. som andra stycke intagits en föreskrift om skyldighet för styrelsen att bereda riksdagens revisorer tillfälle till inventering av anstaltens kassa och övriga tillgångar samt till granskning av dess böcker, räkenskaper och andra handlingar ävensom att lämna dem upplysningar angående förvaltningen, på sätt i första stycket av samma moment stadgats i förhållande till anstaltens egna revisorer.

Riksdagens
revisorer.
De sak-
kunniga.

Beträffande detta stadgande hava inom granskningsnämnden gjorts vissa uttalanden. Sålunda hava herrar *Carlsson, Hansson, Johansson, Thorberg* och *Tjällgren* anfört, att den föreslagna anstaltens verksamhet syntes vara av den art, att den borde tillhöra området för riksdagens revisorers granskningsrätt. Därigenom skulle bland annat större trygghet skapas för de mindre arbetsgivarnas intressen. Då den återgivna bestämmelsen i de sakkunnigas utkast syntes giva statsrevisorerna befogenhet att granska anstaltens förvaltning även beträffande andra medel än statsmedel, ville dessa ledamöter av granskningsnämnden tillstyrka nämnda bestämmelse. Herrar *Kempe, Kvarnzelius* och *von Sydow* hava däremot anfört, att riksdagens revisorer enligt deras uppfattning borde granska anstaltens förvaltning endast i den mån den avsåge handhavandet av allmänna medel. Då emellertid denna granskningsrätt tillkomme nämnda revisorer oberoende av ifrågavarande stadgande, och då styrelsens skyldighet gent emot revisor redan vore angiven i första stycket av 14 § 1 mom. av utkastet, ansåge dessa ledamöter av granskningsnämnden, att nyssberörda stadgande i andra stycket av samma moment lämpligen borde utgå. Herr *Bernström* slutligen har yttrat, att han med hänsyn till den tvekan som vore rådande beträffande frågan huruvida 14 § 1 mom. andra stycket i dess lydelse enligt utkastet skulle anses innebära rätt för riksdagens revisorer att granska anstaltens förvaltning, även då densamma icke avsåge statsmedel, ville föreslå att stadgandet förtydligades genom tillägg av orden »beträffande förvaltningen av de till anstaltens disposition ställda allmänna medel».

Gransknings-
nämnden.

Omfattningen av riksdagens revisorers granskning finnes angiven i § 72 riksdagsordningen. Denna omfattning kan tydligen icke ändras vare sig i in-

Departement-
schefen.

skränkande eller utvidgande riktning annat än genom grundlagsbestämmelse. Innebörden av de sakkunnigas utkast i förevarande avseende har icke heller varit annan än att, då riks försäkringsanstalten är avsedd att vara ett enskilt rättssubjekt, ett särskilt stadgande ansetts erforderligt för att anstalten och dess styrelse skola vara skyldiga att utlämna de handlingar och vidtaga de andra åtgärder, som statsrevisorerna kunna påkalla vid fullgörande av sin grundlagsstadgade granskning. Då omfattningen av denna granskning regleras av grundlagens bestämmelser, lär det knappast vara lämpligt att genom avfattningen av förevarande stadgande söka utmärka huru långt, med tillämpning av dessa bestämmelser, granskningen skall sträcka sig beträffande riks försäkringsanstaltens verksamhet. En annan sak är, att i 12 § anstaltens *redovisningsskyldighet* gentemot statsrevisorerna uttryckligen begränsats till dess förvaltning av allmänna medel. Ifrågavarande bestämmelse i de sakkunnigas utkast har på nu anförda skäl synts mig böra oförändrad inflyta i förevarande förslag.

15 och 16 §§.

15 och 16 §§ i förslaget innehålla stadganden om att riks försäkringsanstaltens räkenskaper skola föras och avslutas för kalenderår samt att beträffande upprättande av balansräkning motsvarande bestämmelser i lagen om försäkringsrörelse (149 §) rörande ömsesidigt försäkringsbolag skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Att räkenskapsåret beträffande olycksfallsförsäkringsverksamheten skall sammanfalla med kalenderåret är en nödvändig följd av att försäkringarna avse kalenderår, och även i fråga om övriga verksamhetsgrenar lär det vara lämpligt att, såsom för närvarande sker inom riks försäkringsanstalten, de egentliga försäkringsräkenskaperna avslutas efter kalenderår. En sådan anordning hindrar ej att, till underlättande av riksräkenskapsverkets granskning, särskilda räkenskapssammandrag avseende *budgetår* upprättas beträffande de verksamhetsgrenar som helt eller delvis bekostas av allmänna medel.

17 §.

De i första momentet av denna paragraf upptagna bestämmelserna angående upptagande av försäkringsfond i anstaltens balansräkning för olycksfallsförsäkringsverksamheten överensstämma med de stadganden, som beträffande försäkringsbolag äro meddelade i 212 § av lagen om försäkringsrörelse, vilken sistnämnda lag ju äger tillämpning å de nu befintliga ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen. Den *premiereserv*, som enligt dessa bestämmelser skall finnas, omfattar framför allt kapitalvärdet av samtliga beviljade livräntor och därjämte möjligen uppburna förskott å försäkringsavgifter, som belöpa å tid efter den tidpunkt, balansräkningen avser. Den andra delen av försäkringsfonden åter, *ersättningsreserven*, omfattar förfallna ersättningsbelopp samt det uppskattade kapitalvärdet av alla andra ersättningar än redan beviljade livräntor, vilka ersättningar kunna förväntas komma att utgå i anledning av före sist avsedda tidpunkt inträffade olycksfall.

De angivna bestämmelserna skola enligt förslaget gälla endast anstaltens verksamhet enligt 1901 och 1916 års lagar samt enligt den föreslagna nya lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Om och i den mån fonder för annan av anstalten bedriven verksamhet böra uppläggas, synas för varje verksamhetsgren särskilda bestämmelser angående erforderliga fonder och deras förvaltning böra meddelas.

Här vill jag endast erinra om att följande särskilda fonder upplagts av den nuvarande riksförsäkringsanstalten, nämligen fonden för den särskilda för fiskare avsedda försäkringen mot skada till följd av olycksfall, fonden för livräntor, jämlikt lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap inköpta till förmån för sådana barn, samt fonden för livförsäkring i samband med egnahemslån. Beloppet av sistnämnda tre fonder uppgick vid 1924 års utgång till respektive 346,065, 587,138 och 16,694 kronor. Dessa fonder förvaltas för närvarande i överensstämmelse med de grunder, som angivas i förutnämnda reglemente angående förvaltningen av olycksfallsförsäkringsfonden.

18 §.

I 18 § i förslaget meddelas bestämmelser om de tillgångar, i vilka den i nästföregående paragraf omförmälda försäkringsfonden skall redovisas. I de sakkunnigas utkast hade därutinnan upptagits bestämmelser, byggande på dem som enligt reglementet för olycksfallsförsäkringsfonden gälla beträffande denna fond. I vissa hänseenden innebar emellertid utkastet en större frihet beträffande fondmedlens placering, i analogi med de bestämmelser som enligt 215 § i lagen om försäkringsrörelse gälla för försäkringsbolag. Bland de avvikelser från reglementets bestämmelser som utkastet sålunda innehöll märktes främst en som avsåg möjlighet att intill en tiondel av försäkringsfondens belopp placera tillgångar i obligationer, utfärdade av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar, samt i utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjöde kunde anses jämförliga med stats-, kommun- eller hypoteksbanksobligationer m. fl. säkerheter. Vidare hade förmånsrättsgränsen beträffande in-teckningar i fast egendom höjts. Enligt reglementet för olycksfallsförsäkringsfonden gäller därutinnan, att in-teckningar få godtagas såsom säkerhet endast då de ligga inom femtio procent av senast fastställt taxeringsvärde eller inom sextio procent av sådant värde, som efter särskild värdering fastställts av riksförsäkringsanstalten, dock att med Kungl. Maj:ts medgivande må godkännas in-teckning inom två tredjedelar av senast fastställt taxeringsvärde eller på sätt nyss nämnts särskilt fastställt värde. I de sakkunnigas utkast hade gränsen generellt höjts till två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärdet, varjämte från lagen om försäkringsrörelse jämväl upptagits det villkor, att fastighetens åbyggnad skulle vara brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket. Slutligen skulle enligt utkastet i olikhet mot vad som föreskrives i fondreglementet medel få placeras i fastighet, som med Kungl. Maj:ts medgivande förvärvades för inrymmande av för anstaltens verksamhet erforderliga loka-

De sakkunniga.

ler. Då försäkringsavgifter, belöpande å ett visst år, i stor utsträckning inflyta först under närmast påföljande år och då med antagande av de sakkunnigas utkast — som ju innebar ett avskaffande av statens subsidiära ansvarighet för försäkringsavgifterna — ett ytterligare dröjsmål i fråga om avgifternas inflytande delvis var att förvänta, men å andra sidan sålunda utestående försäkringsavgifter, enligt vad erfarenheten utvisar, till ojämförligt största delen utgöra säkra fordringar, intogs i de sakkunnigas utkast bestämmelse om att försäkringsfonden finge redovisas jämväl i påförda, ej erlagda försäkringsavgifter, dock högst med nio tiondelar av dessa oguldna avgifters sammanlagda belopp. Därest dessa avgifter ej till någon del finge redovisas såsom mot försäkringsfonden svarande tillgång, skulle följden nämligen bliva, att större försäkringsavgifter än som eljest erfordrades måste uttagas av arbetsgivarna.

Å andra sidan innebar de sakkunnigas förslag i ett par hänseenden i jämförelse med meranämnda reglemente en skärpning i bestämmelserna beträffande fondplaceringen. Enligt detta får ända till en fjärdedel av olycksfallsförsäkringsfonden placeras i lån till företag, som äro ägnade att i denna försäkringsintresse förebygga förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller att höja arbetsförmågan hos de försäkrade; i utkastet hade motsvarande andel begränsats till högst en fyrtiondel. Enligt reglementet får vidare högst en tjugondel av fonden placeras i fastigheter, vilka med Kungl. Maj:ts medgivande förvärvas för användning till förebyggande av förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller till höjande av arbetsförmågan hos de i riksförsäkringsanstalten försäkrade arbetarna, medan enligt utkastet samma begränsning, till en tjugondel, skulle gälla för placering sammanlagt i dylika fastigheter och i fastigheter, avsedda för lokaler för anstalten.

Gransknings-
nämnden.

Inom granskningsnämnden gjordes av samtliga ledamöter det uttalandet, att en begränsning av rätten till placering i obligationer, utfärdade av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar, icke syntes vara erforderlig. Placeringen i utländska statsobligationer och andra värdehandlingar som icke särskilt angivits borde lämpligen begränsas till högst en tjugondel av försäkringsfondens belopp. Dessutom förordade nämnden, att i fråga om placering i lån till företag verkande i olycksfallsförsäkringens intresse skulle som villkor föreskrivas, att de skulle erbjuda »tillfredsställande säkerhet» i stället för, enligt de sakkunnigas utkast liksom enligt gällande reglemente, »nøjaktig säkerhet».

Beträffande placering mot säkerhet i in-teckning i fast egendom anförde vidare herrar *Bernström*, *Kempe*, *Kvarnzelius*, *von Sydow* och *Tjällgren*, att utkastets bestämmelse i sådant hänseende med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden icke syntes erbjuda tillräcklig säkerhet, varför nämnda ledamöter av nämnden föreslogo den ändringen, att dylika placeringar skulle få äga rum endast inom *hälften* av taxeringsvärdet. Herrar *Carlsson*, *Hansson*, *Johansson* och *Thorberg* yttrade däremot, att då det enligt deras uppfattning vore ett socialt intresse att byggnadskrediten icke begränsades till bankernas högre räntesatser, de ansågo det icke vara lämpligt att så inskränka ifrågavarande placeringar som herrar *Bernström* m. fl. föreslagit. Med hänsyn

till den risk som möjligen kunde uppstå vid placeringar intill två tredjedelar av taxeringsvärdet ville emellertid dessa ledamöter föreslå, att placering skulle få äga rum intill hälften av taxeringsvärdet eller intill två tredjedelar av värdet enligt särskild värdering, dock att vid dylik placering särskilda sakkunniga borde anlitas.

Enligt min uppfattning vill det, med fäst avseende ej minst vid det starka inflytande som enligt förslaget tillkommer den ekonomiska sakkunskapen i fråga om fondmedlens förvaltning, synas, att på sätt de sakkunniga föreslagit större frihet än för närvarande kan och bör medgivas i fråga om placeringen av de för olycksfallsförsäkringsverksamheten erforderliga fondmedlen. Särskilt synes det vara av vikt att tillgodose de önskemål, som från olika håll uttalats därom att dessa tillgångar, som uppkommit genom arbetsgivarnas avgifter, måtte i möjligaste mån förvaltas på sådant sätt att de komma att vara näringslivet till gagn. Med den förut angivna inskränkning i avseende å säkerhetens beskaffenhet, som enligt lagen om försäkringsrörelse gäller i fråga om redovisning av försäkringsfond i järnvägs- och industriobligationer och som av de sakkunniga föreslagits, torde det icke behöva möta betänkligheter att medgiva placering av försäkringsfondens medel i dylika obligationer. I enlighet med vad granskningsnämnden anfört synes det mig icke heller erforderligt att begränsa det i sådana obligationer redovisade beloppet till viss del av fondens sammanlagda belopp. Då vidare samma inskränkning i fråga om säkerheten skulle gälla beträffande placering i utländska statsobligationer och andra med industriobligationer likställda, icke uppräknade slag av värdehandlingar, synes man, fortfarande i överensstämmelse med lagen om försäkringsrörelse, emellertid kunna gå ännu ett steg längre och även i fråga om utländska statsobligationer och andra ifrågavarande värdehandlingar stryka den i utkastet upptagna begränsningen.

Vad angår belåningsgränsen beträffande fastighetsinteckningar läser den senaste tidens erfarenheter utvisa, att inteckningar upp till två tredjedelar av taxeringsvärdet icke alltid erbjuda betryggande säkerhet. Den lämpligaste lösningen av frågan synes mig vara den av herr Carlsson m. fl. förordade. Bestämmelse i enlighet därmed har alltså upptagits i förslaget.

En följd av den under 20 § i förslaget till olycksfallsförsäkringslag berörda ändringen i förhållande till de sakkunnigas utkast, att staten fortfarande såsom hittills skall förskjuta de påförda försäkringsavgifter, som icke på föreskrivet sätt erläggas av vederbörande arbetsgivare, är givetvis att *hela* beloppet av påförda, icke erlagda försäkringsavgifter bör få räknas såsom en mot försäkringsfonden svarande tillgång.

Slutligen har i förslaget i överensstämmelse med granskningsnämndens uppfattning såsom villkor för placering i företag, verkande i olycksfallsförsäkringens intresse, föreskrivits att placeringen skall innebära »tillfredsställande» säkerhet.

I övriga här icke berörda hänseenden har jag i överensstämmelse med min nyss uttalade uppfattning om den större frihet som bör lämnas vid fondmedlens placering ansett mig kunna följa de sakkunnigas utkast.

Departement-
schefen.

19 §.

Därest verksamheten under ett visst år visar överskott, bör till täckande av brist under andra år denna vinst tydligen först användas, innan andra åtgärder för bristens täckande vidtagas. För detta ändamål synes sålunda uppkommande överskott böra avsättas till en särskild fond, benämnd *säkerhetsfond*. Bestämmelser i nu angivna hänseende hava i enlighet med de sakkunnigas utkast upptagits i 19 § av förevarande lagförslag.

20 §.

I denna paragraf hava intagits bestämmelser angående fastställande av balansräkningar samt anställande av talan å styrelsens förvaltning. Angående de sålunda föreslagna bestämmelserna, vilka väsentligen överensstämja med de i bolagsrätten allmänt gällande, torde intet särskilt vara att anföra, utan tillåter jag mig att härutinnan hänvisa till förslaget.

21 §.

I det föregående har anförts, att omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt den nya olycksfallsförsäkringslagen skola bestridas av arbetsgivarna men omkostnaderna för anstaltens verksamhet i övrigt av statsmedel. Från sistnämnda regel skall gälla ett undantag för det fall att anstalten redan vid övertagandet av viss verksamhet erhållit ersättning för dess fortsatta bedrivande, något som framför allt kommer att bliva fallet beträffande anstaltens övertagande av verksamhet enligt 1901 och 1916 års lagar. Bestämmelser i nu angivna hänseenden hava intagits i förevarande paragraf.

Angående paragrafens innehåll i övrigt torde allenast böra anmärkas, att det givetvis ankommer på Kungl. Maj:t att granska sådan uppgift om omkostnadsbelopp som enligt förslaget skall avgivas av anstalten, och därefter utanordna det belopp som befinnes tillkomma anstalten. Skulle anstalten icke åtnöjas med Kungl. Maj:ts beslut härutinnan, står det anstalten fritt att i domstolsväg få saken prövad. Att tvist av sådan art skulle uppkomma har emellertid förefallit vara så osannolikt, att det icke ansetts erforderligt att föreskriva någon särskild ordning för dess lösning.

22 §.

Innehållet av denna paragraf överensstämmer med motsvarande stadganden i gällande bolags- och föreningslagar. För riksförsäkringsanstaltens del innebär förslaget härutinnan bland annat, att det kommer att stå anstalten fritt att använda medel till åtgärder, avseende förebyggande av förlust av arbetsförmågan hos de försäkrade eller till densammans höjande hos skadade arbetare.

23 §.

Det har icke ansetts vare sig nödigt eller lämpligt att i förevarande lag meddela några bestämmelser angående huru det skall förfaras, därest riks-

försäkringsanstalten i en framtid skulle komma att upphöra. Med hänsyn till anstaltens karaktär och arten av dess verksamhet samt till det förhållandet, att anstalten icke kan tänkas upphöra annorledes än genom en lagstiftningsakt, synes det emellertid lämpligen böra stadgas, att, därest anstaltens befattning med olycksfallsförsäkringsverksamheten skulle komma att upphöra, statsverket skall mot övertagande av anstaltens alla tillgångar ansvara för fullgörande av samtliga anstalten vid tiden för upphörandet åvilande förpliktelser.

24 §.

Då riksförsäkringsanstaltens styrelse skall hava sitt säte i Stockholm, lärer visserligen av allmänna processrättsliga regler följa, att anstalten i mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgas, skall lyda under Stockholms rådstuvurätt, men till undanröjande av varje tvivelsmål härutinnan har bestämmelse i dylikt hänseende upptagits under förevarande paragraf.

25 §.

För att kunna fullgöra sina uppgifter lärer riksförsäkringsanstalten böra äga att, såsom om anstalten vore ett ämbetsverk, av vederbörande myndigheter erhålla de upplysningar, det biträde och den handräckning, som för anstaltens verksamhet erfordras och av myndigheterna lagligen må lämnas. Det härutinnan under förevarande paragraf meddelade stadgandet överensstämmer med vad som enligt gällande instruktion för den nuvarande riksförsäkringsanstalten i sådant hänseende gäller för denna anstalt.

26 §.

Det kan visserligen icke antagas annat än att riksförsäkringsanstalten skall finna nödigt att försäkra sig om sådan tillgång på juridisk, försäkringsteknisk och medicinsk sakkunskap som är erforderlig för bedrivande av dess verksamhet, men det har likväl ansetts lämpligt att redan i lagen fastslå, att personer med sådan sakkunskap skola vara anställda hos anstalten.

Ikraftträdande.

I samband med behandlingen av frågan om övergången till den nya organisationen har i det föregående anförts, att denna borde träda i kraft den 1 januari 1927 och att redan dessförinnan vissa organisationsarbeten borde vidtagas, för att den nya anstalten skulle vara i stånd att vid nämnda tidpunkt upptaga sin verksamhet. I övergångsbestämmelser till förevarande lag hava intagits de stadganden, som ansetts erforderliga för att den nya anstaltens organ skola kunna, innan lagen i övrigt träder i kraft, vidtaga sålunda erforderliga förberedande åtgärder. I fråga om bestämmelsernas innehåll torde kunna hänvisas till förslaget.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 (nr 466) om försäkringsrådet.**1 §.**

Enligt gällande lag av den 29 juni 1917 skall, såsom förut erinrats, försäkringsrådet bestå av minst sju ledamöter. Två av dessa skola representera arbetsgivarna och två arbetarna. Övriga ledamöter utnämnas av Kungl. Maj:t, och minst två av dem skola äga domarkompetens. En av de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna skall vara rådets chef.

Vid principbehandlingen av organisationsfrågan har anförts, att besparingskommittén förordat, att försäkringsrådet skulle upphöra och att besvärinstanserna skulle inordnas såsom delar av det av kommittén föreslagna riksförsäkringsverket. Därvid hava tillika angivits de skäl på grund varav jag icke ansett mig kunna följa kommitténs förslag i detta hänseende utan tillstyrkt, att försäkringsrådet bibehålles såsom en fristående institution, och har jag i sammanhang därmed anført, att den ökade sakkunskap hos besvärinstansen som kommittén med sitt förslag velat vinna skulle kunna åstadkommas även inom försäkringsrådet. Jag anhåller nu att få återkomma till frågan om tillförande av sådan särskild sakkunskap till försäkringsrådet.

De skäl, som ligga till grund för uppfattningen om behovet av förstärkning av rådet i sådant hänseende, sammanhånga nära med själva organisationsförslaget. En av verkningarna av det nuvarande konkurrenssystemet lär nämligen hava varit, att en arbetsgivare, som varit missnöjd med den försäkringsavgift som påförts honom i en viss försäkringsinrättning, hellre än att anföra besvär överflyttat sin försäkring till en annan inrättning, där han ansett sig kunna påräkna förmånligare villkor. Antalet besvär i frågor angående beloppet av försäkringsavgift har också varit obetydligt. Därest en centralisering av försäkringen genomföres, har man emellertid ansett det kunna förväntas, att antalet dylika besvär kommer att stiga. Tillika kommer det att ligga mera vikt uppå att försäkringsrådet kan oberoende av besvär följa den föreslagna anstaltens verksamhet jämväl i avseende å avgifternas bestämmande. Förutom att den sålunda väntade ökningen i rådets arbete i och för sig kräver en förstärkning av rådets redan för de nuvarande arbetsuppgifterna knappt tillräckliga arbetskrafter, synas de anförda omständigheterna i hög grad öka behovet av att inom försäkringsrådet finnes tillgång till speciell sakkunskap på det försäkringstekniska området. Behovet av sådan sakkunskap lär bäst tillgodoses därmed, att rådet förstärkes med försäkringstekniskt sakkunniga ledamöter. Antalet sådana ledamöter torde böra sättas till två, och såsom kompetensvillkor synes böra stadgas, att åtminstone den ene av dem skall uppfylla de villkor som finnas stadgade för behörighet att vara aktuarie i livförsäkringsbolag.

Då emellertid arbetet i rådet icke torde komma att bereda de försäkringstekniskt sakkunniga ledamöterna full sysselsättning, synas dessa ledamöter icke böra på varligt sätt utnämnas utan endast förordnas av Kungl. Maj:t för viss

tid. En dylik anordning bör icke möta betänkligheter, då den icke för domstolsväsendet innebär någon nyhet; enligt vattenlagen gäller nämligen denna anställningsform för vattenrättsdomare.

Då enligt den föreslagna lydelsen av 6 § de nya ledamöterna obligatoriskt skola delta i behandlingen av vissa mål, bör givetvis för en var av dem utses en suppleant.

6 §.

I 6 § i lagen om försäkringsrådet meddelas bestämmelser om rådets sammansättning vid behandling av olika slag av ärenden. Däröfver gäller för närvarande enligt första stycket av nämnda paragraf, att ärenden som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete skola behandlas av försäkringsrådet prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra där de äro om slutet ense. Av dessa ledamöter skall en vara representant för arbetsgivarna och en för arbetarna samt de övriga vara av Kungl. Maj:t utnämnda ledamöter och bland dem minst en lagfaren. Vidare stadgas i paragrafens andra stycke, att i behandling av viktigare ärenden enligt olycksfallsförsäkringslagen eller ärende av allmän betydelse skola delta minst sju ledamöter, av vilka två skola vara representanter för arbetsgivarna och två representanter för arbetarna; av de övriga skola minst två vara lagfarna.

Därest den ifrågasatta förstärkningen av rådet med två särskilt försäkringstekniskt kunniga personer genomföres, torde olika bestämmelser böra meddelas rörande rådets sammansättning vid behandling av frågor som röra beloppet av försäkringsavgift och andra frågor. Beträffande förstnämnda slag av frågor skulle enligt besparingskommitténs betänkande avgörande träffas av en sektion av riksförsäkringsnämnden, sammansatt av fyra ledamöter, av vilka en skulle vara jurist, två försäkringstekniker och en arbetsgivarrepresentant.

I anslutning till vad sålunda föreslagits och i enlighet jämväl med de sakkunnigas utkast hava i föreliggande förslag bestämmelserna om rådets sammansättning vid behandling av ärenden som avse beloppet av försäkringsavgift utformats så, att i prövning och avgörande av dylika ärenden skola delta två representanter för arbetsgivarna, de försäkringstekniskt sakkunniga ledamöterna samt en lagfaren ledamot, med föreskrift om viss förstärkning i sammansättningen där ärendet är av större vikt. Beträffande andra ärenden är den nuvarande sammansättningen avsedd att bibehållas; dock bör härvid påpekas, att om ett ärende är av särskild vikt eller allmän betydelse, av det nyss återgivna stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf, vilket synes böra bibehållas, givetvis följer att de försäkringstekniskt sakkunniga ledamöterna kunna komma att delta i behandlingen av sådant ärende.

Ikraftträdande.

I likhet med vad som föreslagits beträffande övriga nu behandlade lagförslag torde den i förevarande förslag avsedda lagen böra träda i kraft den 1 januari 1927. Utan särskild stadgande lär vara tydligt, att Kungl. Maj:t äger före nämnda dag utse de försäkringstekniskt sakkunniga ledamöterna.

Det har icke ansetts erforderligt att göra skillnad mellan ärenden som avse tillämpning av den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen och mål rörande tillämpning av den nya lagen i samma ämne. Vid prövning av båda nämnda slag av mål skall rådet förty enligt förslaget efter ingången av år 1927 vara sammansatt i enlighet med de föreslagna bestämmelserna.

Andra författningsändringar.

Förutom den nya lagstiftning, som avses i de nu behandlade lagförslagen, erfordras för genomförande av den ifrågasatta organisationen ändringar jämväl i vissa andra författningar, delvis sådana som äro utfärdade av Konung och riksdag gemensamt. Med behandling av frågan om framläggande av förslag i sådant hänseende torde emellertid lämpligen böra anstå, till dess att lagrådet avgivit det utlåtande, som torde böra inhämtas över förslagen till ny olycksfallsförsäkringslag och till ändringar i lagen om försäkringsrådet.

Enahanda torde böra vara förhållandet beträffande de anslagsfrågor, som i och för omorganisationen böra föreläggas riksdagen, liksom med övriga därav beroende frågor av ekonomisk natur. Tills vidare torde alltså i dessa hänseenden få bero vid den i det föregående lämnade redogörelsen för de ekonomiska konsekvenserna i olika hänseenden av organisationsförslaget.

Ej särskilt behandlade frågor.

I det föregående har det varit anledning att i olika sammanhang beröra åtskilliga punkter, däri förslag framförts av olika myndigheter eller av besparingskommittén men i vilka ändring icke föreslagits i det föregående. I den mån sålunda framkomna reformförslag icke på detta sätt uttryckligen behandlats, hava desamma ansetts kunna utan särskild behandling förbigås.

Departementschefen uppläser de inom socialdepartementet upprättade förslagen till *lag om försäkring för olycksfall i arbete, lag om riksförsäkringsanstalten och lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 (nr 466) om försäkringsrådet* av den lydelse, bilagorna 1—3¹ vid detta protokoll utvisa.

Härefter hemställer departementschefen, att för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler lagrådets utlåtande över de upplästa förslagen till lag om försäkring för olycksfall i arbete och lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:
Ake Karlholm.

¹ Bilagorna 2 och 3 hava här uteslutits. De äro likalydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag allenast med det undantag att i 1 § fjärde stycket i det remitterade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen om försäkringsrådet efter ordet »utnämnas» står ordet »omedelbart».

Bilaga 1.

F ö r s l a g
till
L a g
om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar arbetare är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Såsom olycksfall i arbetet anses ock olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

På grund av försäkringen utgående ersättningar bestridas genom avgifter, vilka erläggas av arbetsgivarna.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Med arbetsgivare förstås envar för vilkens räkning sådan arbetare användes till arbete, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe som av honom bestämmes, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, dennes make och hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom. Makar anses i förevarande hänseende såsom allenast en arbetsgivare.

3 §.

Försäkringen äger rum i en för omhänderhavande därav särskilt bildad, för hela riket gemensam försäkringsanstalt, riksförsäkringsanstalten; dock skall anstalten äga att med registrerad sjukkasse träffa avtal därom att kassan skall inom sitt verksamhetsområde eller viss del därav mot vederlag av anstalten och på eget ansvar i förhållande till denna övertaga skyldigheten att bestämma och utgiva i denna lag stadgade, å tiden till och med den sextiotredje dagen efter inträffat olycksfall belöpande ersättningar till skadad arbetare, med undantag av livräntor och i 6 § omnämnda särskilda hjälpmedel.

Med försäkringsinrättning förstås i denna lag riksförsäkringsanstalten ävensom sjukkassa, med vilken slutits avtal som i första stycket sägs.

4 §.

Besvär och framställningar som omförmälas i 30 § prövas av försäkringsrådet.

5 §.

Grunderna för riksförsäkringsanstaltens organisation och verksamhet bestämmas av Konung och riksdag.

Angående försäkringsrådets organisation och verksamhet stadgas i särskild, av Konung och riksdag jämlikt § 87 mom. 1 regeringsformen gemensamt beslutad lag.

Omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt denna lag bestridas av arbetsgivarna genom tillägg till de i 1 § omförmälda avgifter.

Omkostnaderna för försäkringsrådets verksamhet bestridas av statsmedel.

Ersättningar.

6 §.

1 mom. Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall han, så länge av olycksfallet förorsakad sjukdom varar, på grund av försäkringen erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel, däri inbegripna till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel, såsom kryckor, enklare konstgjorda lemmar, glasögon och dylikt.

Kan vid sjukdom läkarvård ej utan oskäligen omgång eller kostnad anskaffas, må i stället annan lämplig vård beredas den skadade.

2 mom. Har olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan under mera än tre dagar efter dagen för olycksfallet, skall den skadade från och med dagen efter sistnämnda dag och så länge sjukdomen varar i ersättning vidare erhålla sjukpenning för varje dag, utgörande vid förlust av arbetsförmågan ett belopp, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på sätt nedan angives (*hel sjukpenning*), och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp som svarar mot nedsättningen, dock att sjukpenning ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en fjärdedel; skolande hel sjukpenning utgå med följande belopp, nämligen:

om den årliga arbetsförtjänsten ej uppgår till 675 kronor, med en krona,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 675 kronor men ej till 945 kronor, med en krona 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 945 kronor men ej till 1,215 kronor, med två kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,215 kronor men ej till 1,485 kronor, med två kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,485 kronor men ej till 1,755 kronor, med tre kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,755 kronor men ej till 2,025 kronor, med tre kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,025 kronor men ej till 2,295 kronor, med fyra kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,295 kronor men ej till 2,565 kronor, med fyra kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,565 kronor men ej till 2,835 kronor, med fem kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,835 kronor men ej till 3,105 kronor, med fem kronor 50 öre samt,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 3,105 kronor, med sex kronor.

3 mom. Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, skall den skadade erhålla:

a) livränta under tiden å ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp som svarar mot nedsättningen, med tillägg av belopp, svarande mot den sannolika årliga kostnaden för förnyelse av sådana särskilda hjälpmedel som i 1 mom. nämnts; dock att vid förlust av arbetsförmågan livräntan må, där den skadades tillstånd kräver särskild vård, med hänsyn härtill bestämmas till högre belopp än nyss är nämnt, likväl ej överstigande beloppet av den årliga arbetsförtjänsten, samt att livränta icke utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel;

b) sådan behandling, som må erfordras för höjande av arbetsförmågan.

På därom av den skadade gjord ansökan må försäkringsrådet, när synnerliga skäl därtill äro för handen, besluta att i stället för livränta eller del därav skall till den skadade utgivas ett kapital för en gång, till belopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde enligt gällande beräkningsgrunder.

4 mom. På grund av försäkringen skall jämväl gäldas kostnad för läkarbetyg eller annat intyg, som enligt vad därom må vara särskilt stadgat skall insändas i sammanhang med anmälan om olycksfall i arbete eller som eljest må erfordras för bedömande av förlust eller nedsättning av arbetsförmågan.

7 §.

Har olycksfallet medfört arbetarens död, skall i ersättning utgivas:

a) begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än etthundra kronor;

b) livräntor till efterlevande, nämligen:

till änka eller änklings, när äktenskapet slutits före olycksfallet, en livränta från dödsfallet, så länge livräntetagaren lever ogift, å ett årligt belopp motsvarande en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst;

till varje den avlidnes barn som ej fyllt sexton år, evad det fötts inom eller utom äktenskapet, eller adoptivbarn under nämnda ålder som adopterats före olycksfallet, en livränta från dödsfallet till dess barnet uppnått samma ålder å ett årligt belopp motsvarande en sjättedel av arbetsförtjänsten; samt

till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller, om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, en livränta å ett årligt belopp motsvarande värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst.

Där livräntor till efterlevande enligt nu angivna regler skulle, för år räknat, sammanlagt överstiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola de nedsättas till ett häremot svarande belopp, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar, med iakttagande av att livräntor till föräldrar eller adoptivföräldrar skola utgå efter livräntor till efterlevande make och barn eller adoptivbarn samt att beträffande sistnämnda livräntor nedsättning skall ske i förhållande till vad på varje livräntetagare belöper.

Livränta till änklings skall ej utgå, med mindre han för sitt uppehälle varit av den avlidnas arbete beroende, och må ej åtnjutas av änklings, som väsentligen åsidossatt den honom gentemot hustrun åliggande försörjningsplikt eller väsentligen åsidossätter sin försörjningsplikt mot makarnas barn eller adoptivbarn. Skall på grund av försumlighet som nu sagts livränta till änklings ej utgå, må försäkringsrådet besluta, att livräntan i stället skall utgå till den avlidnas barn eller adoptivbarn som ej fyllt sexton år.

Till änka eller änklings, som uppbär livränta och före fyllda sextio år ingår nytt äktenskap, utgives ett kapital för en gång, motsvarande tre fjärdedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

8 §.

Vid bedömandet i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning av arbetsförmågan skall hänsyn tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter som för drivande av den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder och kön. Var den skadade vid olycksfallet behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn tagas jämväl därtill.

9 §.

Den årliga arbetsförtjänst som i 6 och 7 §§ omförmäles utgör hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöning för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare

med samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadades vid olycksfallet eller, där avlöningen för arbete inom den skadades yrke under sådan tid måste antagas hava varit väsentligt högre, med hänsyn härtill eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma vare, där den skadade under någon tid av året på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande åtnjutit väsentligt högre avlöning eller på grund av sjukdom eller annan oförvållad anledning åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete i vilket olycksfallet inträffat.

Har den skadade ej fyllt aderton år, må vid bestämmande av livränta den årliga arbetsförtjänsten ej beräknas till lägre belopp än som motsvarar den arbetsförtjänst, som han, enligt vad med hänsyn till arten av hans arbete vid tiden för olycksfallet skäligen kan antagas, skulle hava kommit att åtnjuta vid nämnda ålder, därest olycksfallet ej inträffat.

Utgöres avlöning helt eller delvis av naturaförmåner, uppskattas dessa förmånens värde efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder som finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tretusentrehundra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundra femtio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

10 §.

Har olycksfallet uppsåtligen förorsakats av den skadade, utgår ej ersättning enligt denna lag. Ej heller må, där olycksfall som medfört den skadades död uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakats av efterlevande, ersättning utgå till denne.

11 §.

Har olycksfallet föranletts därav att den skadade ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder för undvikande av olycksfall, och äro omständigheterna sådana att han därigenom måste anses hava gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, eller har olycksfallet föranletts därav att den skadade varit av starka drycker berusad, må ersättning enligt 6 § nedsättas efter ty prövas skäligt.

Lag samma vare, där den skadade ej ställt sig till efterrättelse anordning eller föreskrift om sjukhus- eller läkarvård som givits på grund av denna lag, så ock där genom försummelse av den skadade underrättelse om olycksfallet i föreskriven ordning icke lämnats; dock må nedsättning av ersättningen ej ske, såvida skadan ej väsentligen förvärrats därigenom att den skadade i följd av förseelsen kommit att sakna lämplig vård.

12 §.

Har någon som är försäkrad enligt denna lag under resa eller eljest blivit borta samt har all underrättelse om honom upphört, och kan det skäligen antagas

att han omkommit till följd av olycksfall i arbetet, äger anhörig som i 7 § b) omförmäles att uppbära livränta efter de angående livräntor till efterlevande där stadgade grunder.

Riksförsäkringsanstalten är berättigad att av sådan anhörig såsom villkor för utbetalning av livränta fordra förklaring på heder och samvete, att han saknar varje underrättelse om den försäkrade. I fråga om omyndig må sådan förklaring infordras från förmyndaren.

Rätten till livränta upphör, därest den försäkrade finnes vara vid liv eller hava avlidit av annan orsak än olycksfall i arbete.

13 §.

Är någon som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt denna lag icke svensk medborgare och är han ej i riket bosatt, äger försäkringsinrättningen att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett kapital för en gång till belopp motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde enligt de för riksförsäkringsanstalten gällande beräkningsgrunder. Ersättningen må ock utan den ersättningsberättigades samtycke utbytas mot kapital till belopp av femtio procent av kapitalvärdet. Har utbyte av ersättning mot kapital ägt rum, är rätten till vidare ersättning på grund av olycksfallet förfallen.

Har olycksfallet medfört döden och var den avlidne ej svensk medborgare och ej i riket bosatt, utgår begravningshjälp enligt 7 § allenast om olycksfallet inom tre månader medfört döden, samt livränta eller kapital enligt samma paragraf till efterlevande som ej är svensk medborgare allenast om denne vid tiden för olycksfallet var bosatt här i riket.

Från vad ovan i denna paragraf är föreskrivet äger Konungen under förutsättning av ömsesidighet medgiva undantag för medborgare i viss stat.

14 §.

Vederbörande försäkringsinrättning äger rätt att när som helst och under så lång tid sådant finnes lämpligt bereda den skadade vård å sjukvårdsanstalt. Den skadade må dock ej utan sitt medgivande intagas å sjukvårdsanstalt, såvida ej skadan enligt läkares intyg kräver vård å sådan anstalt. Har den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, äger försäkringsinrättningen att till betäckande av kostnaden för vården avdraga högst hälften av sjukpenning, som under tiden för vården till honom utgives av inrättningen.

Riksförsäkringsanstalten äger att, där så erfordras och lämpligen kan ske, med den skadades samtycke bereda honom sådan yrkesutbildning, som må vara ägnad att väsentligen öka hans förvärvsmöjligheter.

Riksförsäkringsanstalten äger ock att under viss tid i stället för livränta eller del därav bereda livräntetagare som är hemfallen åt dryckenskap ersättning i naturaförmåner samt åt livräntetagare som därtill samtycker bereda uppehälle å ålderdomshem, barnhem eller annan dylik anstalt.

15 §.

1 mom. Är beträffande arbetare, som användes till arbete av staten eller kommun, arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva understöd, såsom avlöning, pension eller annat underhåll, eller skall till sådan arbetare eller hans efterlevande pension eller begravningshjälp utgå från kassa eller pensionsinrättning, då skall, därest på grund av understödet arbetsgivaren enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, från ersättning som utgives enligt denna lag avdragas vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen utgives för tid under vilken ersättningen utgår; dock må i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning sådant avdrag äga rum endast om arbetsgivaren helt och hållet eller till minst en tredjedel bidragit till bestridande av kostnaden för understödet och ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag.

2 mom. Är arbetsgivaren pliktig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, och har han på grund därav enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, skall, i den mån förpliktelsen av arbetsgivaren fullgöres, ersättning i sådant hänseende ej utgå från försäkringsinrättning.

3 mom. Är arbetsgivaren skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva sådant understöd, som i 1 mom. omförmäles, eller bekosta läkarvård och läkemedel, och har arbetsgivaren icke enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, vare han berättigad att, i den mån han fått vidkännas kostnader i nämnda hänseenden, av försäkringsinrättningen ur den till ersättningstagaren utgående ersättningen återfå motsvarande belopp.

4 mom. Såsom understöd enligt denna paragraf anses ej pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring eller understöd från sjömanshus eller annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd.

Beredes den skadade genom understödet naturaförmåner, såsom bostad, fritt uppehälle eller dylikt, beräknas det belopp, som skall avdragas från ersättning eller av ersättning återgäldas till arbetsgivaren, efter de i arbetsorten gällande priser för dessa förmåner eller efter andra grunder som finnas tillämpliga.

16 §.

1 mom. Sedan försäkringsinrättningen erhållit underrättelse om olycksfallet, skall inrättningen ändå att ansökan om ersättning ej blivit gjord besluta om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden, samt bestämma den ersättning som enligt denna lag skall utgivas.

Kan ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast avgöras huruvida ersättning bör utgå, skall om sannolika skäl därtill finnas ersättning ändock provisoriskt utgivas. Kan ej med ledning av erhållna upplysningar beloppet av sjukpenning, livränta eller begravningshjälp genast bestämmas, utgives provisoriskt skäligt belopp. Ersättning som enligt vad

nu är sagt blivit provisoriskt bestämd utgives utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmes till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

Kan ej genast avgöras från vilken försäkringsinrättning ersättningen bör utgå, skall riksförsäkringsanstalten på därom gjord framställning besluta om åtgärder för den skadades vård samt utgiva ersättning enligt denna lag.

2 mom. Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, eller har efter nämnda tidpunkt den skadades förvärvsmöjligheter i följd av genomgången yrkesutbildning, som bekostats av riksförsäkringsanstalten, väsentligen ökats, må jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag då ansökan därom gjorts eller, där jämkning utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet.

3 mom. Beslut i fråga om ersättning skall så fort ske kan skriftligen meddelas den ersättningsberättigade och utan hinder av förd klagan tills vidare lända till efterrättelse.

17 §.

1 mom. Begravningshjälp ävensom kapital enligt 6, 7 och 13 §§ utbetalas så fort ske kan samt sjukpenning för varje kalendervecka å veckans sista dag. Livränta utbetalas för varje månad, räknat från den dag rätten till livräntan inträtt, å månadens första dag utan återbetalningsskyldighet för månad, under vilken rätten till livräntan upphört eller livräntan minskats; dock skall riksförsäkringsanstalten beträffande tiden för utbetalning av livräntetillägg varom i 6 § 3 mom. förmåles äga meddela sådana bestämmelser, som må anses lämpliga för vinnande av säkerhet att tillägget användes för det därmed avsedda ändamålet. Sjukpenning och livränta må ock, med ersättningstagarens samtycke och utan återbetalningsskyldighet, utbetalas för längre betalningsterminer än ovan är sagt. Uppkommer vid bestämmande av belopp som skall utbetalas bråktal av öre, utföres beloppet med närmast högre antal ören.

Angående sättet för utbetalning av ersättning förordnar Konungen.

2 mom. Har ersättningstagaren ej före utgången av året näst efter det under vilket ersättningsbelopp skolat utbetalas, vare sig uppburit beloppet eller hos försäkringsinrättningen påfordrat utbetalning av detsamma, är rätten till beloppets utfående förverkad.

Försäkringsavgifter.

18 §.

1 mom. Avgift för försäkring enligt denna lag skall, evad försäkringen omfattar en eller flera arbetare, av riksförsäkringsanstalten bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden under vilka det bedrivs efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderligt för täckande av den risk försäkringen avser, ökat med erforderligt omkostnads- och säkerhetstillägg.

2 mom. Är arbetsgivare, kassa eller pensionsinrättning skyldig att utgiva understöd för vilket enligt 15 § 1 mom. avdrag må göras, eller är arbetsgivare, som i regel under året sysselsätter flera än sju arbetare, skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, nedsättes försäkringsavgiften med det belopp som motsvarar minskningen i försäkringsrisken; dock må i fråga om annan arbetsgivare än staten sådan lindring ej äga rum med mindre arbetsgivaren det begär och tillika, där så finnes erforderligt, för fullgörande av sina förpliktelser ställer säkerhet, som av riksförsäkringsanstalten godkännes.

3 mom. Användes arbetare till arbete av två eller flera arbetsgivare gemensamt, svara arbetsgivarna för försäkringsavgiften för det arbete en för alla och alla för en.

19 §.

Arbetsgivaren är pliktig att när som helst på därom framställd begäran till försäkringsinrättning eller försäkringsrådet lämna sådan uppgift om arbetet och de förhållanden under vilka det bedrivs samt om arbetarnas antal, arbetstid och avlöningsförhållanden, som må erfordras för bestämmande av försäkringsavgift eller ersättningsbelopp.

I övrigt är envar pliktig att på begäran till försäkringsinrättning eller försäkringsrådet lämna uppgift, som må erfordras för bedömande huruvida han är att anse såsom arbetsgivare enligt denna lag.

Försäkringsinrättning äger att, i den mån sådant må vara nödigt för bestämmande av försäkringsavgifter eller ersättningsbelopp, taga del av arbetsgivarens avlöningslistor och förteckningar. Riksförsäkringsanstalten äger ock att för sådant ändamål hos myndighet, som enligt gällande föreskrifter utövar tillsyn å arbetsgivarens verksamhet, påfordra eller, där särskild skyndsamhet är av nöden ävensom i fråga om verksamhet för vilken tillsynsmyndighet ej finnes, själv företaga undersökning av de förhållanden under vilka arbetet bedrivs. Enahanda befogenheter tillkomma jämväl försäkringsrådet.

20 §.

1 mom. Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv för försäkring enligt denna lag fastställas av Konungen.

2 mom. Riksförsäkringsanstaltens beslut om försäkringsavgifts belopp skall, även där beloppet blivit allenast provisoriskt bestämt, utan hinder av förd klagan tills vidare lända till efterrättelse. Vinnes nedsättning i eller befrielse från avgift, återbetalas vad för mycket blivit erlagt.

Angående tid och sätt för erläggande av försäkringsavgifter bestämmas av Konung och riksdag. Avgifter, som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda, förskjutas av statsverket och indrivs i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgad.

Anmälan och undersökning om olycksfall.**21 §.**

Varder arbetare som i denna lag avses skadad till följd av olycksfall i arbetet, skall arbetsgivaren eller den som å hans vägnar förestår arbetet ofördröjligen därom underrättas. Där ej läkarvård av försäkringsinrättningen beredes den skadade, är han skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som må tillkallas av arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren.

22 §.

1 mom. Där olycksfallet medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd som enligt 6 eller 7 § föranleder ersättning, åligger det arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om olycksfallet, ofördröjligen därom göra anmälan i den ordning Konungen bestämmer.

2 mom. Polismyndigheten i orten skall så fort ske kan föranstalta om undersökning rörande olycksfallet, där sådan undersökning begäres av försäkringsinrättning eller försäkringsrådet, samt till inrättningen eller rådet insända protokoll över undersökningen; begäres ej polisundersökning, hålles undersökning allenast därest polismyndigheten finner sådan nödig.

Med polismyndighet avses i denna lag å landet landsfiskal samt i stad magistrat, stadsstyrelse, poliskammare eller polismästare.

23 §.

Försäkringsinrättning ävensom försäkringsrådet äga att till vidare utredning i ärende rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse låta vid allmän domstol avhöra vittnen eller sakkunniga.

Särskilda bestämmelser.**24 §.**

Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som i följd av olycksfallet må tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning.

Vad försäkringsinrättningen enligt denna lag utgivit äger inrättningen söka åter av arbetsgivare, som uppsåtligen förorsakat skadan, eller av annan, som vållat skadan eller ock oberoende av vållande enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, där den andre ej själv drabbats av olycksfallet och på grund därav är berättigad till ersättning enligt denna lag. På grund av vad i detta stycke sägs skall inrättningen dock äga att återkräva allenast vad ersättningstagaren är berättigad att utbekomma av den skadeståndspliktige.

25 §.

Slutes avtal om ersättning enligt denna lag annorledes än i 13, 14 eller 17 § sägs, är avtalet utan verkan mot den ersättningsberättigade.

26 §.

Rätt till ersättning enligt denna lag kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

27 §.

Den som på grund av åliggande i tjänst eller anställning för försäkringsinrättnings eller försäkringsrådets räkning har eller haft att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning som i 19 § sägs, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet, och må han ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens eller anställningens intresse, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i avseende å vilket han har eller haft att taga sådan befattning.

28 §.

Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet träffa överenskommelse med främmande stat om tillämpning av denna lag eller den främmande statens lag i fall, då arbetsgivare i den ena staten inom den andra bedriver verksamhet i vilken arbetare användes.

29 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag och andra av Konung och riksdag givna författningar innehålla, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riks-försäkringsanstalten.

Besvär.

30 §.

1 mom. Över beslut av försäkringsinrättning rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till riks-försäkringsanstalten eller i betalt brev med allmänna posten vara till anstalten inkomna senast å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dag oräknad då sådant skett. Har överklagade beslutet fattats av riks-försäkringsanstalten, skall anstalten skyndsamt till försäkringsrådet överlämna besvären jämte eget yttrande, innehållande uppgift huruvida och i vilken mån besvären må hava föranlett rättelse i beslutet, ävensom övriga handlingar i ärendet. Har beslutet fattats av sjukkassa, skall anstalten skyndsamt från kassan infordra sådant yttrande som nyss är sagt jämte handlingarna i ärendet samt därefter tillika med eget utlåtande till försäkringsrådet överlämna samtliga handlingar.

Har klaganden ingivit eller insänt besvären direkt till försäkringsrådet, må den omständigheten, där besvären inom besvärstidens utgång kommit försäkringsrådet tillhanda, ej föranleda, att besvären icke upptagas till prövning.

2 mom. Den som önskar ändring i allmän föreskrift, som på grund av denna lag meddelats av riks-försäkringsanstalten, äger därom göra framställning hos försäkringsrådet.

3 mom. Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende som i denna paragraf avses.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Straffbestämmelser.

31 §.

1 mom. Underlåter arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad honom i avseende å anmälan om olycksfall i arbete lagligen åligger, eller försummar någon att ställa sig till efterrättelse vad i 19 § är föreskrivet, straffes med böter.

Lämnar någon i uppgift som enligt denna lag skall avgivas vederligt oriktigt meddelande, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor, där ej å förseelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Gör någon sig skyldig till förseelse som i 27 § avses, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning som i 19 § sägs, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag som bedrevs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningskyldighet icke åläggas honom. Å förseelse varom nu är sagt må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.

2 mom. Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla riksförsäkringsanstalten. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Frivillig olycksfallsförsäkring.

32 §.

1 mom. Arbetsgivare vare berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete, dels ock annan arbetare än i denna lag avses för olycksfall i eller utom arbete.

Har sådan försäkring ägt rum, skall vad i denna lag finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 mom. Avtal om försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten.

Övergångsbestämmelser.

33 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927, från och med vilken dag lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete skall upphöra

att gälla; dock skall sistnämnda lag äga tillämpning beträffande ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall vilket inträffat före denna lags ikraftträdande, samt i fråga om skyldighet att erlægga å tiden därförinnan belöpande avgifter enligt 15 och 16 §§ i den äldre lagen.

34 §.

Från och med tiden för denna lags ikraftträdande övertager riks försäkringsanstalten hela den verksamhet, som jämlikt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete samt förenämnda lag den 17 juni 1916 utövas av den nuvarande anstalten, evad denna verksamhet avser tid före eller efter nämnda tidpunkt.

35 §.

Vad i 234 och 237 §§ i lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse sägs om inländskt försäkringsbolag skall, i fråga om övertagande av försäkringar av livräntor enligt förutnämnda lagar den 5 juli 1901 och den 17 juni 1916, i tillämpliga delar gälla jämväl riks försäkringsanstalten, och skall administrationsbo som i 231 § i lagen om försäkringsrörelse omförmäles omfatta jämväl livräntor, som varda fastställda under administrationstiden, i följd varav fordringsrätt, varom i sista stycket av sistnämnda paragraf sägs, skall omfatta jämväl kapitalvärdet av sådana livräntor.

Beträffande livränta, för vars utgivande anstalten i enlighet med vad nu sagts övertagit ansvaret, skall anstalten i fråga om jämkning varom stadgas i 13 § i lagen den 17 juni 1916 övertaga samma rättigheter och skyldigheter, som tillkommit det bolag från vilket försäkringen övertagits.

36 §.

Riks försäkringsanstalten äger att jämväl annorledes än i 34 och 35 §§ avses med Konungens begivande övertaga bestämmande och utgivande av ersättning som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten.

BILAGOR A–F.

Av de inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga utarbetade lagutkast.

1) Utkast

till

lag om försäkring för olycksfall i arbete.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Envar arbetare är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Såsom olycksfall i arbetet anses ock olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

På grund av försäkringen utgående ersättningar bestridas genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivarna.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Med arbetsgivare förstås envar, för vilkens räkning sådan arbetare användes till arbete, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, den arbetsgivares hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom.

3 §.

Försäkringen äger rum i en för hela riket gemensam försäkringsanstalt, riksförsäkringsanstalten; dock skall anstalten äga att med sjukkasse, som åtnjuter statsbidrag, träffa avtal därom, att kassan skall inom sitt verksamhetsområde eller viss del därav mot vederlag av anstalten på eget ansvar övertaga skyldigheten att bestämma och utgiva i denna lag stadgade, å tiden till och med den sextiotredje dagen efter inträffat olycksfall belöpande ersättningar till skadad arbetare, med undantag av livräntor och i 6 § omnämnda särskilda hjälpmedel.

Med försäkringsinrättning förstås i denna lag riks-försäkringsanstalten ävensom sjuk-kassa, med vilken slutits sådant avtal, som i första stycket sägs.

4 §.

Besvär och framställningar, som i 30 § omförmälas, prövas av försäkringsrådet.

5 §.

Grunderna för riks-försäkringsanstaltens och försäkringsrådets organisation och verksamhet bestämmas av Konung och riksdag.

Omkostnaderna för riks-försäkringsanstaltens verksamhet enligt denna lag bestridas av arbetsgivarna genom tillägg till de i 1 § omförmälda försäkringsavgifter.

Omkostnaderna för försäkringsrådets verksamhet bestridas av statsmedel.

Ersättningar.

6 §.

1 m o m. Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall han, så länge av olycksfallet förorsakad sjukdom varar, på grund av försäkringen erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel, däri inbegripna andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel, såsom kryckor, enklare konstgjorda lemmar, glasögon och dylikt.

Kan vid sjukdom läkarvård ej utan oskäligen omgång eller kostnad anskaffas, må i stället annan lämplig vård beredas den skadade.

2 m o m. I ersättning skall den skadade vidare erhålla:

1) om olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan under mera än tre dagar efter dagen för olycksfallet, från och med dagen efter sistnämnda dag och så länge sjukdomen varar:

sjukpenning för varje dag, utgörande vid förlust av arbetsförmågan ett belopp, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på sätt nedan angives (*hel sjukpenning*), och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen, dock att sjukpenning ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en fjärdedel; skolande hel sjukpenning utgå med följande belopp, nämligen:

om den årliga arbetsförtjänsten ej uppgår till 675 kronor, med en krona,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 675 kronor men ej till 945 kronor, med en krona 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 945 kronor men ej till 1,215 kronor, med två kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,215 kronor men ej till 1,485 kronor, med två kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,485 kronor men ej till 1,755 kronor, med tre kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 1,755 kronor men ej till 2,025 kronor, med tre kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,025 kronor men ej till 2,295 kronor, med fyra kronor,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,295 kronor men ej till 2,565 kronor, med fyra kronor 50 öre,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 2,565 kronor men ej till 2,835 kronor, med fem kronor samt,

om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 2,835 kronor, med fem kronor 50 öre;

2) om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan:

a) livränta under tiden å ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen, med tillägg av belopp, svarande mot den sannolika årliga kostnaden för förnyelse av sådana särskilda hjälpmedel, som ovan nämnts; dock att vid förlust av arbetsförmågan livräntan må, där den skadades tillstånd kräver särskild vård, med hänsyn härtill bestämmas till högre belopp än nyss är nämnt, likväl ej överstigande beloppet av den årliga arbetsförtjänsten, samt att livränta ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel;

b) sådan behandling, som för höjande av arbetsförmågan må erfordras.

På därom av den skadade gjord ansökan må försäkringsrådet, där synnerliga skäl äro för handen, besluta, att i stället för livränta eller del därav skall till den skadade utgivas ett kapital för en gång, till belopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde enligt gällande beräkningsgrunder.

3 m o m. På grund av försäkringen skall jämväl gäldas kostnad för läkarbetyg eller annat intyg, som enligt vad därom må vara särskilt stadgat skall insändas i sammanhang med anmälan om olycksfall i arbete eller som eljest må erfordras för bedömande av förlust eller nedsättning av arbetsförmågan.

7 §.

Har olycksfallet medfört arbetarens död, skall i ersättning utgivas:

a) begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre än etthundra kronor;

b) livräntor till efterlevande, nämligen:

till änka eller änklings, när äktenskapet slutits före olycksfallet, en livränta från dödsfallet, så länge livräntetagaren lever ogift, å ett årligt belopp, motsvarande en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst;

till varje den avlidnes barn, som ej fyllt sexton år, evad det fötts inom eller utom äktenskapet, eller adoptivbarn under nämnda ålder, som adopterats före olycksfallet, en livränta från dödsfallet, till dess barnet uppnått samma ålder, å ett årligt belopp, motsvarande en sjättedel av arbetsförtjänsten; samt

till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder eller, om

båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, en livränta å ett årligt belopp, motsvarande värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst.

Där livräntor till efterlevande skulle, för år räknat, sammanlagt överstiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola de nedsättas till detta belopp, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar, med iakttagande av att livräntor till föräldrar eller adoptivföräldrar skola utgå efter livräntor till efterlevande make och barn eller adoptivbarn samt att beträffande sistnämnda livräntor nedsättning skall ske i förhållande till vad på envar livräntetagare belöper.

Livränta till änkring skall ej utgå med mindre han för sitt uppehälle varit av den avlidnas arbete beroende och må ej åtnjutas av änkring, som väsentligen åsidosatt den honom gentemot hustrun åliggande försörjningsplikt eller väsentligen åsidosätter sin försörjningsplikt mot makarnas barn eller adoptivbarn. Skall på grund av försumlighet, som nu sagts, livränta till änkring ej utgå, må försäkringsrådet besluta, att livräntan i stället skall utgå till den avlidnas barn eller adoptivbarn, som ej fyllt sexton år.

Till änka eller änkring, som uppbar livränta och före fyllda sextio år ingår nytt äktenskap, utgives ett kapital för en gång, motsvarande tre fjärdedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

8 §.

Vid bedömandet i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning av arbetsförmågan skall hänsyn tagas ej blott till skadans beskaffenhet och inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att försörja sig genom arbete utan även till skadans inflytande på de särskilda färdigheter, som för drivande av den skadades yrke må vara erforderliga, samt till den skadades ålder och kön. Var den skadade vid olycksfallet behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn tagas jämväl därtill.

9 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, utgör hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöning för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare med samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadades vid olycksfallet eller, där avlöningen för arbete inom den skadades yrke under sådan tid måste antagas hava varit väsentligt högre, med hänsyn härtill eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma vare, där den skadade under någon tid av året på grund av tillfälligt övertidsarbete eller

annat särskilt förhållande åtnjutit väsentligt högre avlöning eller på grund av sjukdom eller annan oförvållad anledning åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete, i vilket olycksfallet inträffat.

Har den skadade ej fyllt aderton år, må vid bestämmande av livränta den årliga arbetsförtjänsten ej beräknas till lägre belopp än som motsvarar den arbetsförtjänst, som han med hänsyn till arten av sitt arbete vid tiden för olycksfallet skäligen kan antagas hava kommit att åtnjuta vid nämnda ålder. därest olycksfallet ej inträffat.

Utgöres avlöning helt eller delvis av naturaförmåner, uppskattas dessa förmånens värde efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tretusen kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundra femtio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

10 §.

Har olycksfallet uppsåtligen förorsakats av den skadade, utgår ej ersättning enligt denna lag. Ej heller må, där olycksfall, som medfört den skadades död, uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakats av efterlevande, ersättning utgå till denne.

11 §.

Har olycksfallet föranletts därav, att den skadade ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder för undvikande av olycksfall, och äro omständigheterna sådana, att han därigenom måste anses hava gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, eller har olycksfallet föranletts därav, att den skadade varit av starka drycker berusad, må ersättning enligt 6 § skäligen nedsättas.

Lag samma vare, där den skadade ej ställt sig till efterrättelse anordning eller föreskrift om sjukhus- eller läkarvård, som givits på grund av denna lag, så ock där genom försummelse av den skadade underrättelse om olycksfallet i föreskriven ordning icke lämnats; dock må nedsättning av ersättningen ej ske, såvida skadan ej väsentligen förvärrats därigenom, att den skadade i följd av förseelsen kommit att sakna lämplig vård.

12 §.

Har någon, som är försäkrad enligt denna lag, under resa eller eljest blivit borta samt har all underrättelse om honom upphört, och kan skäligen antagas, att han omkommit till följd av olycksfall i arbetet, äger anhörig, som i 7 § b) omförmäles, att uppbära livränta efter de i samma lagrum angående livräntor till efterlevande stadgade grunder.

Riksförsäkringsanstalten är berättigad att av sådan anhörig såsom villkor för utbetalning av livränta fordra förklaring på heder och samvete, att han saknar varje underrättelse om den försäkrade. I fråga om omyndig må sådan förklaring infordras från förmyndaren.

Rätten till livränta upphör, därest den försäkrade finnes vara vid liv eller hava avlidit av annan orsak än olycksfall i arbete.

13 §.

Är någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt denna lag, icke svensk medborgare och är han ej i riket bosatt, äger försäkringsinrättningen att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett kapital för en gång till belopp, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde enligt de för riksförsäkringsanstalten gällande beräkningsgrunder. Ersättningen må ock utan den ersättningsberättigades samtycke utbytas mot kapital till belopp av femtio procent av kapitalvärdet. Har utbyte av ersättning mot kapital ägt rum, är rätten till vidare ersättning på grund av olycksfallet förfallen.

Har olycksfallet medfört döden och var den avlidne ej svensk medborgare och ej i riket bosatt, utgår begravningshjälp enligt 7 § allenast om olycksfallet inom tre månader medfört döden, samt livränta eller kapital enligt samma paragraf till efterlevande, som ej är svensk medborgare, allenast om denne vid tiden för olycksfallet var bosatt här i riket.

Från vad ovan i denna paragraf är föreskrivet äger Konungen under förutsättning av ömsesidighet medgiva undantag för medborgare i viss stat.

14 §.

Vederbörande försäkringsinrättning äger rätt att när som helst och under så lång tid, sådant finnes lämpligt, bereda den skadade vård å sjukvårdsanstalt. Den skadade må dock ej utan sitt medgivande intagas å sjukvårdsanstalt, såvida ej skadan enligt läkares intyg kräver vård å sådan anstalt. Har den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, äger försäkringsinrättningen att till betäckande av kostnaden för vården avdraga högst hälften av sjukpenning, som under tiden för vården till honom av inrättningen utgives.

Riksförsäkringsanstalten äger att, där så erfordras och lämpligen kan ske, med den skadades samtycke bereda honom sådan yrkesutbildning, som må vara ägnad att väsentligen öka hans förvärvsmöjligheter. (*Eventuellt: Kostnaden för sådan yrkesutbildning skall slutligen gäldas genom motsvarande nedsättning av den skadades livränta, dock skall försäkringsrådet i synnerligen ömmande fall äga förordna, att kostnaden skall stanna å anstalten.*)

Riksförsäkringsanstalten äger ock att under viss tid i stället för livränta eller del därav bereda livräntetagare, som är hemfallen åt dryckenskap, ersättning i naturaförmåner samt åt livräntetagare, som därtill samtycker, bereda uppehälle å ålderdomshem, barnhem eller annan dylik anstalt.

15 §.

1 m o m. Är beträffande arbetare, som användes till arbete av staten eller kommun, arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva understöd, såsom avlöning, pension eller annat underhåll, eller skall till sådan arbetare eller hans efterlevande pension eller begravningshjälp utgå från kassa eller pensionsinrättning, då skall, därest på grund av understödet arbetsgivaren enligt 18 § 2 mom. erhållit lindring i försäkringsavgiften, från ersättning, som utgives enligt denna lag, avdragas vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen utgives för tid, under vilken ersättningen utgår; dock må, i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning, sådant avdrag äga rum endast om arbetsgivaren helt och hållet eller till minst en tredjedel bidragit till bestridande av kostnaden för understödet och ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag.

2 m o m. Är arbetsgivare pliktig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, och har han på grund därav erhållit lindring i försäkringsavgiften, skall, i den mån förpliktelsen av arbetsgivaren fullgöres, ersättning i sådant hänseende ej utgå från försäkringsinrättning.

3 m o m. Är arbetsgivare i annat fall än i 1 och 2 mom. avses skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva sådant understöd, som i 1 mom. omförmåles, eller bekosta läkarvård och läkemedel, vare arbetsgivaren berättigad att, i den mån han fått vidkännas kostnader i nämnda hänseenden, av försäkringsinrättningen ur den till ersättningstagaren utgående ersättningen återfå motsvarande belopp.

4 m o m. Såsom understöd enligt denna paragraf anses ej pensionstillägg eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring eller understöd från sjömanshus eller annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd.

Beredes den skadade genom understödet naturaförmåner, såsom bostad, fritt uppehälle eller dylikt, beräknas det belopp, som skall avdragas från ersättning eller av ersättning återgäldas till arbetsgivaren, efter de i arbetsorten gällande priser för dessa förmåner eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

16 §.

1 m o m. Sedan försäkringsinrättningen erhållit underrättelse om olycksfallet, skall inrättningen, ändå att ansökan om ersättning ej blivit gjord, besluta om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden, samt bestämma den ersättning, som enligt denna lag skall utgivas.

Kan ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast avgöras, huruvida ersättning bör utgå, skall, om sannolika skäl därtill finnas, ersättning ändock provisoriskt utgivas. Kan ej med ledning av erhållna upplysningar beloppet av sjukpenning, livränta eller begravningshjälp genast bestämmas, utgives provisoriskt skäligt belopp. Ersättning, som enligt vad

nu är sagt blivit provisoriskt bestämd, utgives utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmas till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

Kan ej genast avgöras, från vilken försäkringsinrättning ersättningen bör utgå, skall riksförsäkringsanstalten på därom gjord framställning besluta om åtgärder för den skadades vård samt utgiva ersättning enligt denna lag.

2 m o m. Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, eller har efter nämnda tidpunkt den skadades förvärvsmöjligheter i följd av genomgången yrkesutbildning väsentligen ökats, må jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkning utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet.

3 m o m. Beslut om ersättning skall så fort ske kan meddelas den ersättningsberättigade och utan hinder av förd klagan tillsvidare lända till efterrättelse.

17 §.

1 m o m. Begravningshjälp ävensom kapital enligt 6, 7 och 13 §§ utbetalas så fort ske kan samt sjukpenning för varje kalendervecka å veckans sista dag. Livränta utbetalas för varje månad, räknat från den dag rätten till livräntan inträtt, å månadens första dag, utan återbetalningsskyldighet för månad, under vilken rätten till livräntan upphört eller livräntan minskats; dock skall riksförsäkringsanstalten beträffande tiden för utbetalning av livräntetillägg, varom i 6 § 2 mom. förmåles, äga meddela sådana bestämmelser, som må anses lämpliga för vinnande av säkerhet, att tillägget användes för det därmed avsedda ändamålet. Sjukpenning och livränta må ock, med ersättningstagarens samtycke och utan återbetalningsskyldighet, utbetalas för längre betalningsterminer än ovan är sagt. Uppkommer vid bestämmande av belopp, som skall utbetalas, bråktal av öre, utföres beloppet med närmast högre antal ören.

Angående sättet för utbetalning av ersättning förordnas av Konungen.

2 m o m. Har ersättningstagaren ej före utgången av året näst efter det, under vilket ersättningsbelopp skolat utbetalas, vare sig uppburit beloppet eller hos försäkringsinrättningen påfordrat utbetalning av detsamma, är rätten till beloppets utfående förverkad.

Försäkringsavgifter.

18 §.

1 m o m. Avgift för försäkring enligt denna lag skall, evad försäkringen omfattar en eller flera arbetare, av riksförsäkringsanstalten bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under vilka det bedrivs, efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderligt för betäckande av den risk, som försäkringen avser,

med tillägg motsvarande omkostnaderna för försäkringen, i vilka skola inräknas å försäkringen belöpande andel i riksförsäkringsanstaltens förlust i anledning därav, att försäkringsavgifter icke bliva av arbetsgivare erlagda.

Angående avgiftens bestämmande i visst fall stadgas i 20 § i lagen om riksförsäkringsanstalten.

2 m o m. Är arbetsgivare, kassa eller pensionsinrättning skyldig att utgiva understöd, för vilket enligt 15 § 1 mom. avdrag må göras, eller är arbetsgivare, som i regel under året sysselsätter flera än sju arbetare, skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete bekosta läkarvård och läkemedel, nedsettes försäkringsavgiften med det belopp, som motsvarar minskningen i försäkringsrisken; dock må, i fråga om annan arbetsgivare än staten, sådan lindring ej äga rum med mindre arbetsgivaren det begär och tillika, där så finnes erforderligt, för fullgörande av sina förpliktelser ställer säkerhet, som av riksförsäkringsanstalten godkännes.

3 m o m. Användes arbetare till arbete av två eller flera arbetsgivare gemensamt, svara arbetsgivarna för försäkringsavgiften för det arbete en för alla och alla för en.

19 §.

Arbetsgivaren är pliktig att när som helst på därom framställd begäran till försäkringsrådet eller försäkringsinrättning lämna sådan uppgift om arbetet och de förhållanden, under vilka det bedrives, samt om arbetarnas antal, arbetstid och avlöningsförhållanden, som må erfordras för bestämmande av försäkringsavgift eller ersättningsbelopp.

I övrigt är envar pliktig att, på begäran, till försäkringsrådet eller försäkringsinrättning lämna uppgift, som må erfordras för bedömande, huruvida han är att anse såsom arbetsgivare enligt denna lag.

Försäkringsinrättning äger att, i den mån sådant må vara nödigt för bestämmande av försäkringsavgifter eller ersättningsbelopp, taga del av arbetsgivares avlöningslistor och förteckningar. Riksförsäkringsanstalten äger ock att för sådant ändamål hos myndighet, som enligt gällande föreskrifter utövar tillsyn å arbetsgivarens verksamhet, påfordra eller, där särskild skyndsamhet är av nöden, ävensom i fråga om verksamhet, för vilken tillsynsmyndighet ej finnes, själv företaga undersökning av de förhållanden, under vilka arbetet bedrives. Enahanda befogenheter, som i detta stycke nämnts, tillkomma jämväl försäkringsrådet.

20 §.

1 m o m. Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv för försäkring enligt denna lag fastställas av Konungen.

2 m o m. Riksförsäkringsanstaltens beslut om försäkringsavgifts belopp skall, även där beloppet blivit allenast provisoriskt bestämt, utan hinder av förd klagan tillsvidare lända till efterrättelse. Vinnes nedsättning i eller befrielse från avgift, återbetalas vad för mycket blivit erlagt.

Angående tid och sätt för erläggande av försäkringsavgifter bestämmes av

Konung och riksdag. Avgifter, som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda, indrivnas i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgad.

Anmälan och undersökning om olycksfall.

21 §.

Varder arbetare, som i denna lag avses, skadad till följd av olycksfall i arbetet, skall arbetsgivaren eller den, som å hans vägnar förestår arbetet, ofördröjligen därom underrättas. Där ej läkarvård av försäkringsinrättningen beredes den skadade, är han skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som må tillkallas av arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren.

22 §.

1 m o m. Där olycksfallet medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som enligt 6 eller 7 § föranleder ersättning, åligger det arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om olycksfallet, ofördröjligen därom göra anmälan i den ordning Konungen bestämmer.

2 m o m. Polismyndigheten i orten skall så fort ske kan föranstalta om undersökning rörande olycksfallet, där sådan undersökning begäres av försäkringsinrättningen eller försäkringsrådet, samt till inrättningen eller rådet insända protokoll över undersökningen; begäres ej polisundersökning, hålles undersökning allenast om polismyndigheten finner sådan nödig.

Med polismyndighet avses i denna lag å landet landsfiskal samt i stad magistrat, stadsstyrelse, poliskammare eller polismästare.

23 §.

Försäkringsinrättning ävensom försäkringsrådet äga att, till vidare utredning i ärende rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse, låta vid allmän domstol avhöra vittnen eller sakkunniga.

Särskilda bestämmelser.

24 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som i följd av olycksfallet må tillkomma honom enligt allmän lag eller särskild författning.

Vad försäkringsinrättningen enligt denna lag utgivit äger inrättningen söka åter av arbetsgivare, som uppsåtligen förorsakat skadan, eller av annan, som skadan vållat eller ock oberoende av vållande enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd, där den andre ej själv drabbats av olycksfallet och på grund därav är berättigad till ersättning enligt denna lag. På grund av vad i detta stycke

sägs skall inrättningen dock äga att återkräva allenast vad ersättningstagaren ägt av den skadeståndspliktige utbekomma.

25 §.

Slutes avtal om ersättning enligt denna lag, annorledes än i 13, 14 eller 17 § sägs, är avtalet utan verkan mot den ersättningsberättigade.

26 §.

Rätt till ersättning enligt denna lag kan icke överlätas och må förty ej för gäld tagas i mät.

27 §.

Den, som på grund av åliggande i tjänst eller anställning för försäkringsinrättnings eller försäkringsrådets räkning har eller haft att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning, som i 19 § sägs, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet, och må han ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens eller anställningens intresse, yppa driftnordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i avseende å vilket han har eller haft att taga sådan befattning.

28 §.

Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet träffa överenskommelse med främmande stat om tillämpning av denna lag eller den främmande statens lag i fall, då arbetsgivare i den ena staten inom den andra bedriver verksamhet, i vilken arbetare användes.

29 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag och andra av Konung och riksdag givna författningar innehålla, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Besvär.

30 §.

1 m o m. Över beslut av försäkringsinrättning rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till riksförsäkringsanstalten eller i betalt brev med allmänna posten vara till anstalten inkomna senast å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dag oräkнад, då sådant skett. Har överklagade beslutet fattats av riksförsäkringsanstalten, skall anstalten skyndsamt till försäkringsrådet överlämna besvären jämte eget yttrande, innehållande uppgift, huruvida och i vilken mån besvären må hava föranlett rättelse i beslutet, ävensom övriga handlingar i ärendet. Har

beslutet fattats av sjukkassa, skall anstalten skyndsamt från kassan infordra sådant yttrande, som nyss är sagt, jämte handlingarna i ärendet samt därefter tillika med eget utlåtande till försäkringsrådet överlämna samtliga handlingar.

Har klaganden ingivit eller insänt besvären direkt till försäkringsrådet, må den omständigheten, där besvären inom besvärstidens utgång kommit försäkringsrådet tillhanda, ej föränleda, att besvären icke upptagas till prövning.

2 m o m. Den, som önskar ändring i formulär, som fastställts av riksförsäkringsanstalten, eller i annan allmän föreskrift, som på grund av denna lag meddelats av anstalten, äger därom göra framställning hos försäkringsrådet.

3 m o m. Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende, som i denna paragraf avses.

4 m o m. Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Straffbestämmelser.

31 §.

1 m o m. Underlåter arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad honom i avseende å anmälan om olycksfall i arbete lagligen åligger, eller försummar någon att ställa sig till efterrättelse vad i 19 § är föreskrivet, straffes med böter.

Lämnar någon i uppgift, som enligt denna lag skall avgivas, veterligen oriktigt meddelande, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor, där ej å förseelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

Gör någon sig skyldig till förseelse, som i 27 § avses, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning, som i 19 § sägs, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, som bedrevs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningsskyldighet icke åläggas honom. Å förseelse, varom nu är sagt, må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.

2 m o m. Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla den i 19 § i lagen om riksförsäkringsanstalten omförmälda fond. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Frivillig olycksfallsförsäkring.

32 §.

1 m o m. Arbetsgivare vare berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbete, dels ock annan arbetare än i denna lag avses för olycksfall i eller utom arbete.

Har sådan försäkring ägt rum, skall vad i denna lag finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 m o m. Avtal om försäkring, som i denna lag avses, till högre ersättningsbelopp än i lagen stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927, från och med vilken dag lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skall upphöra att gälla; dock att ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall, vilket inträffat före denna lags ikraftträdande, bedömes enligt den äldre lagen.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall hänvisningen anses gälla den nya bestämmelsen.

2) U t k a s t

till

lag om riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstaltens uppgifter och allmänna organisation.

1 §.

Riksförsäkringsanstalten har till ändamål att bedriva den försäkringsverksamhet och handlägga de ärenden, som enligt lagen den . . . 1926 om försäkring för olycksfall i arbete ankomma på anstalten.

Riksförsäkringsanstalten åligger därjämte

1) att bedriva verksamhet och handlägga ärenden, som på grund av hittills meddelade bestämmelser ombesörjts av den förutvarande riksförsäkringsanstalten;

2) att bedriva verksamhet och handlägga ärenden, som i övrigt enligt beslut av Konung och riksdag varda till anstalten överlämnade; samt

3) att mot vederlag, beräknat i enlighet med av Konungen fastställda grunder, övertaga utgivande av livränta, som i enlighet med stadgande i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete utgives av annan än anstalten.

Anstalten har vidare att i enlighet med vad därom må vara särskilt stadgat upprätta och utgiva den officiella statistiken angående olycksfall i arbete.

Inom området för anstaltens verksamhet skall anstalten tillhandagå verk, myndigheter och domstolar med de upplysningar och det biträde, som av dem äskas.

2 §.

Riksförsäkringsanstaltens angelägenheter omhändervhas av dels en jämlikt bestämmelserna i nästföljande paragraf sammansatt stämma (*riksförsäkringsstämman*) och dels en på sätt i denna lag sägs utsedd styrelse.

Riksförsäkringsstämman.

3 §.

Riksförsäkringsstämman består av trettio ledamöter, vilka utses: sexton ledamöter av Konungen; sju ledamöter av föreningar eller korporationer, representerande arbetsgivarna; samt sju ledamöter av föreningar eller korporationer, representerande arbetarna.

Konungen bestämmer vart fjärde år vilka sammanslutningar, representerande arbetsgivarna och arbetarna, som under den följande fyraårsperioden skola äga utse ledamöter i stämman.

Konungen förordnar en av de av honom utsedda ledamöterna att vara stämans ordförande samt en annan av nämnda ledamöter att vid förfall för ordföranden fullgöra dennes uppgifter.

4 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman utses för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, under vilket han utsetts.

Arligen avgå fyra bland de av Konungen utsedda ledamöterna. Av de arbetsgivarna och arbetarna representerande ledamöterna avgå inom vardera gruppen under de tre första åren av en fyraårsperiod två samt under det fjärde året en ledamot, allt i den ordning Konungen bestämmer.

Avgår ledamot före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd, skall i den ordning, i vilken den avgångne utsetts, ny ledamot i hans ställe utses för återstående del av samma tid.

5 §.

Ledamot av riksförsäkringsanstaltens styrelse eller tjänsteman i anstalten må ej vara ledamot av riksförsäkringsstämman. Utses ledamot av stämman till styrelseledamot eller antages han till tjänsteman i anstalten, skall han därigenom anses hava avgått ur stämman.

6 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må sådant uppdrag innehavas av den, som är omyndig,

som är i konkurstillstånd eller vars egendom, utan att vara avträdd till konkurs, förvaltas för borgenärens räkning,

som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller

som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta.

7 §.

Ledamot av riksförsäkringsstämman åtnjuter av riksförsäkringsanstaltens medel dagtraktamente för den tid, då stämman sammanträder och som åtgår för resa till och från sammanträde, ävensom resekostnadsersättning, allt enligt de grunder, som vid varje tid gälla för ledamot av riksdagen. Ordföranden och vice ordföranden äga ock av anstaltens medel uppbära arvode med belopp, som fastställas av Konungen.

8 §.

Riksförsäkringsstämman skall

- 1) på sätt i 10 § sägs välja ledamöter av anstaltens styrelse samt besluta angående deras arvode;
- 2) på sätt i 13 § sägs utse revisorer och besluta angående deras arvode;
- 3) fastställa balansräkning;
- 4) besluta angående ansvarsfrihet för styrelsen;
- 5) avgiva yttrande i de ärenden, som för sådant ändamål varda av Konungen till stämman hänskjutna;
- 6) besluta i ärenden, som av styrelsen överlämnas till stämman; samt
- 7) behandla anstaltens angelägenheter rörande förslag, som minst en månad före sammanträde med stämman hos styrelsen anmälas av ledamot av stämman; dock skall stämman ej äga vare sig att vidtaga ändring i av styrelsen fastställd försäkringsavgiftstarriff eller besluta i fråga om försäkringsavgift för viss försäkring eller om ersättning i visst fall.

9 §.

1 mom. Riksförsäkringsstämman sammanträder till ordinarie sammanträde i Stockholm årligen å dag i oktober, som styrelsen äger bestämma.

Å ordinarie sammanträde skola förekomma de i nästföregående paragraf under 1)–4) avsedda ärenden.

2 mom. Styrelsen äger, då den finner lämpligt, kalla stämmans ledamöter till extra sammanträde. Sådant sammanträde skall ock, där det påfordras av minst tre av revisorerna eller minst sju av stämmans ledamöter, av styrelsen utsättas att äga rum inom en månad efter det påfordrandet skett.

Å extra sammanträde må ej fattas beslut i ärende, som icke angivits i kallelsen till sammanträdet.

3 mom. Angående tid och sätt för kallelse till sammanträde äger stämman besluta.

4 mom. Stämman är ej beslutför med mindre tjuguen ledamöter, därav minst elva bland de av Konungen utsedda, äro tillstädes.

5 mom. Såsom stämmans beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig.

Vid lika röstetal skall val avgöras genom lottning men i andra frågor den mening gälla, som biträdes av stämmans ordförande.

Val skall ske med slutna sedlar.

Riksförsäkringsanstaltens styrelse.

10 §.

1 mom. Riksförsäkringsanstaltens styrelse skall bestå av minst fyra och högst sex av riksförsäkringsstämman valda ledamöter jämte i den ordning här nedan i 12 § stadgas utsedd chef för anstalten; dock skall styrelsen vid behandling av frågor rörande förvaltning av de anstaltens fonder, som omförmälas i 17 § 1 mom. och 19 §, vara sammansatt på sätt i nästföljande paragraf anges.

Styrelseledamöterna, med undantag av anstaltens chef, jämte två ersättare för dem väljas å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman för tiden intill nästa ordinarie sammanträde. Ersättare skall icke inträda i tjänstgöring i annat fall än då styrelseledamot avgår före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, genom beslut av stämman skiljas från uppdraget.

2 mom. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

3 mom. Styrelsen skall hava sitt säte i Stockholm.

11 §.

Vid behandling av frågor rörande förvaltning av de riksförsäkringsanstaltens fonder, som omförmälas i 17 § 1 mom. och 19 §, skall styrelsen bestå av anstaltens chef, två av de av riksförsäkringsstämman valda styrelseledamöterna, vilka för sådant ändamål utses av stämman, samt fyra på det finansiella området erfarna personer, vilka jämte ersättare för envar av dem av Konungen förordnas för fyra år i sänder.

Vid förfall för någon av förstnämnda tre styrelseledamöter skall annan av de av riksförsäkringsstämman valda styrelseledamöterna inträda i den förhindrades ställe. Vid förfall för någon av de av Konungen förordnade styrelseledamöterna inträder den för honom förordnade ersättaren eller, därest jämväl denne är förhindrad, annan av Konungen förordnad ersättare.

De av Konungen förordnade styrelseledamöterna äga att av anstaltens medel uppbara arvode med belopp, som Konungen bestämmer.

12 §.

1 mom. Styrelsen åligger att i enlighet med gällande lag och författning samt de särskilda föreskrifter, som må vara av riksförsäkringsstämman meddelade, handhava den omedelbara ledningen av riksförsäkringsanstaltens verksamhet; och har styrelsen därutinnan särskilt att

1) företräda anstalten i alla de hänseenden, sådant ej förbehållits riksförsäkringsstämman; ägande styrelsen, där ej annorlunda stadgas, att för visst ärende eller visst slag av ärenden uppdraga åt anstaltens chef eller annan att fullgöra vad sålunda åligger styrelsen; dock skall styrelsen ej äga att å annan överlåta befogenhet, som avses under 2), 4), 5) och 11) här nedan;

2) utse anstaltens chef och träffa avtal med denne om hans anställnings- och lönevillkor;

3) bestämma angående antagande och entledigande av anstaltens personal samt angående dess anställnings- och lönevillkor;

4) antaga grunder för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv;

5) fastställa tariffer för försäkringsavgifter i anstalten enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt bestämma angående den ordning, i vilken avvikelser från fastställda tariffer må äga rum (*specialtariffering*);

6) före den 1 september varje år till revisorerna avgiva berättelse angående anstaltens förvaltning jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna året, särskilt för varje verksamhetsgren, med iakttagande av att all verksamhet, som omförmäles i 17 § 1 mom., anses såsom en verksamhetsgren;

7) före den 15 september varje år till riksräkenskapsverket insända behöriga huvudböcker för nästföregående år för de grenar av anstaltens verksamhet, vilka helt eller delvis bekostas av allmänna medel, jämte tillhörande verifikationer angående bestridda utgifter;

8) inom därför bestämd tid till Konungen inkomma med uppgift å de anslagsäskanden och de framställningar i övrigt inom anstaltens verksamhetsområden, som anstalten finner böra göras hos nästföljande års riksdag;

9) jämte sådan anmälan, som omförmäles i 22 § 2 mom., till Konungen överlämna ett exemplar av under 6) här ovan omförmälda handlingar;

10) inom därför bestämd tid till Konungen inkomma med för riksdagens revisorer avsedd redogörelse för förvaltningen av de till anstaltens disposition ställda allmänna medel; samt

11) bestämma angående förvaltningen av de anstaltens fonder, som avses i 17 § 1 mom. och 19 § här nedan.

2 mom. Därest styrelsen består av fem ledamöter, är den beslutför, där tre ledamöter äro tillstädes och om beslutet ense, och därest styrelsen består av sex eller sju ledamöter, om fyra äro tillstädes och om beslutet ense.

Ärende, som ankommer på styrelsen, må likväl ej företagas till avgörande, med mindre att, såvitt ske kunnat, samtliga styrelseledamöter erhållit tillfälle att delta i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gälle den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

Revision.

13 §.

Styrelsens förvaltning och riksförsäkringsanstaltens räkenskaper skola granskas av fyra revisorer, vilka utses, en, som skall uppfylla gällande villkor för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag, för ett år i sänder av Konungen efter förslag av försäkringsinspektionen, en av de ledamöter i

riksförsäkringsstämman, som representera arbetsgivarna, en av de ledamöter i stämman, som representera arbetarna, och en av stämmans övriga ledamöter.

Sistnämnda tre revisorers uppdrag avser tiden till nästa ordinarie sammanträde med stämman.

Den av Konungen utsedde revisorn äger att av anstaltens medel uppbära arvode med belopp, som av Konungen bestämmes.

14 §.

1 mom. Styrelsen skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera riks-försäkringsanstaltens kassa och övriga tillgångar samt granska anstaltens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.

Enahanda skyldighet åligger styrelsen jämväl i förhållande till riksdagens revisorer.

2 mom. Vid fullgörande av sitt uppdrag hava de av ledamöter av riks-försäkringsstämman utsedda revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av stämman meddelas och ej avse inskränkning i deras i lag stadgade befogenheter eller eljest strida mot lag eller författning.

3 mom. Revisorerna skola för varje år över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie sammanträde med stämman. Inom samma tid skola revisorerna till styrelsen återställa förvaltningsberättelsen, vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen.

Balansräkning och fonder.

15 §.

Riksförsäkringsanstaltens räkenskaper skola föras och avslutas för kalenderår.

16 §.

Beträffande upprättande av balansräkning för riks-försäkringsanstalten skall vad som jämlikt lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse i sådant hänseende gäller för ömsesidigt försäkringsbolag i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

17 §.

1 mom. I riks-försäkringsanstaltens balansräkning för anstaltens försäkringsverksamhet enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete samt lagen den 1926 i samma ämne skall under benämningen försäkringsfond såsom skuld upptagas det för den tidpunkt, som balansräkningen avser, beräknade värdet av anstaltens ansvarighet

- 1) på grund av redan inträffade försäkringsfall (*ersättningsreserv*); samt
- 2) på grund av löpande försäkringar (*premiereserv*).

2 mom. Angående fonder, tillhörande annan av anstalten bedriven verksamhet än i 1 mom. avses, gäller vad därom är särskilt stadgat.

18 §.

1 mom. Ett belopp motsvarande den i föregående paragraf omnämnda försäkringsfonden skall redovisas i

- 1) obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;
- 2) allmänna hypoteksbankens eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer;
- 3) fordringsbevis, utfärdade av riksbanken eller annan bank, vars reglemente blivit av Konungen fastställt;
- 4) obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;
- 5) skuldförbindelser, för vilka anstalten äger säkerhet genom inteckning, till förmånsrätten liggande inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärdet, i fast egendom, vars åbyggnad är brandförsäkrad i något med vederbörligen fastställd bolagsordning försett brandförsäkringsbolag inom riket;

6) sådana av enskilda järnvägar eller industriella inrättningar utfärdade obligationer, utländska statsobligationer och andra värdehandlingar, som till sin art och till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med några av de under 1—5 nämnda;

7) skuldförbindelser, utfärdade av centralkassa för jordbrukskredit, vilken vunnit godkännande från det allmännas sida;

8) påförda, ej erlagda försäkringsavgifter, dock högst nio tiondelar av berörda oguldna avgifters sammanlagda belopp;

9) lån till företag, som äro ägnade att i olycksfallsförsäkringens intresse förebygga förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller att höja arbetsförmågan hos de försäkrade och som anses erbjuda nöjaktig säkerhet; samt

10) fastigheter, vilka med Konungens medgivande förvärvas för användning till förebyggande av förlust eller nedsättning av arbetsförmåga eller till höjande av arbetsförmågan hos i anstalten försäkrade arbetare eller till inrymmande av för anstaltens verksamhet erforderliga lokaler.

2 mom. Av det i 1 mom. avsedda belopp skall minst en tiondel redovisas på sätt där under 1) omnämles, högst en tiondel redovisas på sätt under 6) anges, högst en fyrtiondel på sätt under 9) sägs samt högst en tjugondel på sätt under 10) anges.

3 mom. Utan hinder av vad i denna paragraf stadgas må till skyddande av fordran å offentlig auktion eller fondbörs inköpas egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt. Egendom, vilken sålunda till skyddande av fordran inköpts, skall åter avyttras så snart lämpligen kan ske.

19 §.

Å verksamhet som i 17 § 1 mom. sägs uppkommande vinst skall avsättas till *säkerhetsfond*. Å verksamheten uppstående förlust skall i första hand täckas av nämnda fond.

20 §.

Finnas riksförsäkringsanstaltens tillgångar, härflytande från verksamhet, som i 17 § 1 mom. sägs, enligt fastställd balansräkning icke motsvara dess skulder på grund av samma verksamhet, försäkringsfonden inberäknad, skola de i 18 § 1 mom. första stycket i lagen den . . . 1926 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda avgifter så bestämmas, att bristen kan beräknas bliva täckt inom lämpligt antal år, dock högst tio.

Talan mot styrelsen.

21 §.

Å ordinarie sammanträde med riksförsäkringsstämman skall balansräkning med de rättelser och tillägg, som må finnas erforderliga, fastställas ävensom frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid förvaltningsberättelsen omfattar företagas till avgörande; dock skall, där så påfordras av minst sju ledamöter av stämman, med balansräknings fastställande eller med frågan om ansvarsfrihets beviljande anstå till fortsatt sammanträde å viss dag, minst fyra och högst åtta veckor därefter. Utöver nämnda tid vare uppskov ej medgivet.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid förvaltningsberättelsen omfattar ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å sammanträde med stämman, vare så ansett, som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Utän hinder därav att ansvarsfrihet beviljats må sådan talan å förvaltningen, som grundas därå att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handling.

Särskilda bestämmelser.

22 §.

1 mom. Angående omkostnaderna för riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt lagen den . . . 1926 om försäkring för olycksfall i arbete stadgas i 5 och 18 §§ i samma lag.

2 mom. Omkostnaderna för anstaltens verksamhet i övrigt skola, i den mån anstalten icke för övertagande och bedrivande av viss verksamhet erhållit ersättning en gång för alla, bestridas av statsmedel.

Sedan balansräkning blivit fastställd, åligger det styrelsen att ofördröjligen till Konungen göra anmälan, innefattande uppgift, särskilt för varje verksam-

hetsgren, om de omkostnader för föregående år, vilka sålunda skola bestridas av statsmedel.

Konungen låter utanordna den ersättning, som i angivna hänseenden skall tillkomma anstalten.

23 §.

Riksförsäkringsanstaltens tillgångar, härflytande från dess försäkringsverksamhet för olycksfall i arbete må icke användas för ändamål, som uppenbarligen äro för den verksamhet främmande.

24 §.

Därest vid upphörande av riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet för olycksfall i arbete överskott skulle förefinnas, bestämmes av Konung och riksdag, huru med det överskott skall förfaras.

Finnes vid upphörande av samma verksamhet brist, skall densamma gäldas av statsmedel.

25 §.

Riksförsäkringsanstalten svare i mål, för vilka ej annorlunda genom lag stadgats, inför Stockholms rådstuvurätt.

26 §.

Riksförsäkringsanstalten äger att av vederbörande myndigheter erhålla de upplysningar, det biträde och den handräckning, som för anstaltens verksamhet erfordras och av myndigheterna lagligen må lämnas.

27 §.

Hos riksförsäkringsanstalten skola vara anställda minst en tjänsteman, som uppfyller de för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag gällande villkor, en ombudsman, som fullgjort vad författningarna föreskriva i fråga om dem, som må nyttjas i domarämbeten, samt minst en läkare.

3) Utkast

till

lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet.

1 §.

Försäkringsrådet skall bestå av minst nio ledamöter.

Två av ledamöterna skola representera arbetsgivarna och två arbetarna. Dessa ledamöter jämte tre suppleanter för en var av dem förordnas av Konungen för två år i sänder efter förslag, som avgivas på sätt nedan stadgats.

TVå ledamöter, vilka äga beprövad erfarenhet inom det försäkrings- tekniska området och av vilka åtminstone den ene därjämte skall uppfylla de för behörighet att vara aktuarie vid livförsäkringsbolag gällande villkor, förordnas av Konungen för viss tid. För envar av nu nämnda ledamöter förordnar Konungen för enahanda tid jämväl suppleant, som skall uppfylla samma behörighetsvillkor som vederbörande ledamot.

Övriga ledamöter, av vilka en skall vara rådets chef, utnämnas omedelbart av Konungen. Minst två av dem skola vara lagkunniga män, vilka fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som må nyttjas uti domarämbeten.

6 §.

I prövning och avgörande av ärende, som avser beloppet av försäkrings- avgift enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, skola deltaga de ledamöter, som representera arbetsgivarna, de ledamöter, som avses i 1 § tredje stycket, samt en lagfaren ledamot, som avses i 1 § fjärde stycket. Är ärendet av större vikt, skola i dess behandling deltaga ytterligare två av de ledamöter, som avses i 1 § fjärde stycket.

Övriga ärenden, som enligt omförmälda lag skola behandlas av försäk- ringsrådet, prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där de äro om slutet ense. Av dessa ledamöter skall en vara representant för arbets- givarna och en för arbetarna samt de övriga vara ledamöter, som avses i 1 § fjärde stycket, och bland dem minst en vara lagfaren.

I behandling av viktigare ärende, som avses i andra stycket eller ärende av allmän betydelse skola deltaga minst sju ledamöter, av vilka två skola vara representanter för arbetsgivarna och två representanter för arbetarna, samt av de övriga minst två vara lagfarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Bilaga B.

Grundlinjer för besparingskommitténs förslag rörande olycksfallsförsäkringen.

(Ur besparingskommitténs betänkande sid. 157—168).

Ersättning för olycksfall i arbete är enligt en uppfattning, som numera allmänt vunnit erkännande, att betrakta såsom en del av produktionskostnaderna och bör såsom sådan bäras av arbetsgivaren. Enligt den i vårt land nu gällande lagen av år 1916, vilken ålägger arbetsgivaren att taga försäkring mot olycksfallsrisken, lämnar staten bidrag endast till en del av förvaltningskostnaderna, av vilka staten för närvarande bestrider inemot hälften. Kostnaderna för försäkringens prestationer skola däremot principiellt täckas av arbetsgivarna. Av sistnämnda kostnader beröres staten endast i sin egenskap av arbetsgivare samt, i mindre utsträckning, såsom garant åt riks-försäkringsanstalten i de fall, där arbetsgivaren på grund av obestånd eller eljest underlåter att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser enligt lagen. Olycksfallsförsäkringen intager således i avseende å kostnadsfördelningen en annan ställning än övriga grenar av socialförsäkringen.

Ehuru sålunda möjligheterna till besparing i statens utgifter för olycksfallsförsäkringen närmast sammanhånga med formerna för försäkringens förvaltning, har kommittén dock ansett sig böra upptaga till behandling även vissa frågor rörande själva försäkringen, framför allt försäkringens omfattning. Indirekt inverka dessa på förvaltningskostnaderna.

Av redogörelsen i första avdelningen framgår, att genom 1916 års lag för försäkringen i vårt land fått större omfång än i de flesta andra länder. Därest en inskränkning i olycksfallsförsäkringslagens omfattning skall äga rum, kan detta ske antingen genom att viss verksamhet avskiljes från ersättningslagstiftningen över huvud eller genom att själva försäkringsformen för ersättningspliktens fullgörande övergives i större eller mindre grad.

Försäkringspliktens omfattning.

I förstnämnda avseende torde det kunna ifrågasättas att låta lagstiftningen omfatta allenast sådan verksamhet, som utgör »rörelse» i arbetarskyddslagens mening, det vill säga verksamhet, som av arbetsgivaren utövas i ändamål att bereda företagaren vinning eller utkomst. Härigenom skulle bland annat husliga sysslor eller andra göromål, som någon utför i egenskap av enskild tjänare, uteslutas från ersättning vid olycksfall, varemot jordbruk allt fortfarande skulle omfattas av lagstiftning med sådant syfte.

Att frångå själva försäkringsformen torde med avseende å jordbruket icke vara tillrädligt, då erfarenheten visat, att olycksfallsrisken vid jordbruk ingalunda är obetydlig, och ett stadgande om direkt ersättningsplikt med hänsyn till eventuellt utgående livräntor skulle kunna medföra stora olägenheter både för den ersättningsberättigade och arbetsgivaren. Att döma av förarbetena till 1916 års lag synes icke heller någon benägenhet för en sådan åtgärd vara för handen hos jordbrukarna själva. Om försäkringsplikt och därmed rätt till ersättning således fortfarande måste bibehållas med avseende på jordbruket, torde det vara svårt att undantaga hushålls- och dylikt arbete, som utföres av hos jordbrukare anställda personer, från lagens tillämpning. Huruvida en viss syssel-

sättning skall anses höra till jordbruk eller till husliga sysslor, kan ofta vara mycket vanskligt att avgöra, och det skulle säkerligen framkalla många tvistigheter och missnöje bland både arbetsgivare och arbetare, därest man försökte göra en dylik åtskillnad.

Det kan emellertid ifrågasättas att med avseende å olycksfall i annat arbete, som icke är att hänföra till »rörelse» och där olycksfallsrisken i regel torde vara låg, låta arbetsgivaren undantagas från försäkringsplikt men arbetaren bibehållas vid sin rätt till ersättning. Tanken kunde genomföras antingen på det sätt, att arbetsgivaren ålades direkt ersättningsplikt, eller sålunda, att försäkringsformen bibehölls i förhållande till arbetaren, men kostnaden för försäkringen lades på staten eller de övriga arbetsgivarna. Mot den förra utvägen talar framför allt, att man icke härvid bereder den ersättningsberättigade trygghet för att utfå den ekonomiskt viktigaste ersättningen, livränta vid invaliditet eller dödsfall. Det senare förslaget torde grunda sig på den föreställningen, att förvaltningskostnaderna för försäkring av ifrågavarande icke-företagare skulle stå i disproportion till själva försäkringsvärdet. En specialundersökning, som kommittén låtit verkställa och för vilken närmare redogörelse lämnas i det följande, visar, att så knappast torde vara förhållandet. Något tillräckligt skäl föreligger således icke att i denna del frågå den allmänna principen att varje arbetsgivare bör bära sin egen risk.

På grund av det anförda har kommittén icke ansett sig kunna föreslå någon ändring i försäkringens omfattning sådan denna är bestämd i 1916 års lag.

Det förefaller emellertid icke uteslutet, att lagens tillämpningsområde blivit utvidgat i vissa fall genom tolkningen av de grundläggande begreppen arbetare, arbetsgivare och olycksfall i arbete, rörande vilka tvivelsmål alltid kunna förekomma. I den mån så kan hava skett, har kommittén dock ej ansett detta böra föranleda en ändrad avfattning, vilken lätt torde framkalla nya tvivelsmål i fråga om själva gränssfallen, utan blott sökt genom organisationen av de beslutande myndigheterna vinna trygghet för enhetliga avgöranden i enlighet med lagens innebörd.

Karenstidens längd.

I fråga om karenstidsbestämmelserna i gällande lag, enligt vilka under en tid av 35 dagar efter olycksfallet sjukdomsersättningar icke skola av försäkringsinrättningarna obligatoriskt utgivas, vill kommittén här anföra följande.

Skälen till att en karenstid infördes voro dels, att de kortvariga olycksfallen antogos komma att vålla försäkringsinrättningarna oproportionerliga kostnader och svårigheter i avseende å förvaltning och kontroll, och dels att karenstiden ansågs lämpligen böra vara föremål för sjukförsäkringsverksamheten. Enligt lagen fingo emellertid olycksfallsförsäkringsinrättningarna åtaga sig frivillig försäkring för karenstiden. Arbetsgivarna, i synnerhet de större, hava också i stor utsträckning begagnat sig av denna möjlighet. Av samtliga under år 1920 inträffade olycksfall hava sålunda icke mindre än 75 % varit frivilligt karensförsäkrade.

Olägenheterna ur kontroll- och administrativ synpunkt utgöra fortfarande hinder för ett fullständigt borttagande av karenstiden. Däremot torde den nyss angivna omfattningen av den frivilliga försäkringen giva stöd för karenstidens inskränkning. Efter överbägande av dessa förhållanden har kommittén ansett sig böra förorda en inskränkning av karenstiden från 35 till 14 dagar. För den sålunda förkortade karenstiden skulle olycksfallsförsäkringens centrala organ ej heller få meddela frivillig försäkring. Det skulle emellertid vara tillåtet för arbetsgivarna att teckna försäkring för karenstiden i statsunderstödd sjukförsäkring under förutsättning av dess tillsynsmyndighets medgivande och även, såsom för närvarande är fallet, att i vanligt försäkringsbolag försäkra sina arbetare för karenstiden.

Beträffande ersättningarna under karenstiden gäller enligt 1916 års lag, att sjukpenning skall utgivas av arbetsgivaren med belopp, som beror på storleken av den pensionsavgift, som påförts den skadade. Att ifrågavarande sjukpenning gjorts beroende av den skadades pensionsavgift, härleder sig från behovet av enkla grunder för beräkning av sjukpenningen under den tid, då arbetsgivaren själv har att svara för ersättningen. Bestämmelsen har emellertid enligt verkställd utredning medfört, att sjukpenningen under karenstiden i genomsnitt blivit avsevärt lägre än under därpå följande sjukdomstid, och ofta även i övrigt lett till egendomliga resultat för den skadade. Därest karenstiden inskränkes till så kort tid som 14 dagar, anser kommittén, att ersättningsbestämmelserna utan olägenhet kunna ytterligare förenklas. I detta syfte föreslår kommittén, att under nämnda karenstid sjukpenning skall utgå med vissa fixerade belopp, så att¹ till skadad manlig arbetare om 18 års ålder eller däröver utgives 2.50 kronor och till kvinnlig arbetare i samma åldersgrupp 2 kronor. Arbetare under 18 år skulle erhålla, manliga 2 kronor och kvinnliga 1.50 kronor. Dessa belopp hava valts så, att totalkostnaden för sjukpenning under de 14 första dagarna efter olycksfallet skulle bliva ungefär densamma som för motsvarande tid enligt nuvarande system.

Sjukpenning under karenstiden.

Kommittén har ovan omnämnt, att enligt kommitténs förslag sjukkassa skulle få meddela frivillig försäkring för olycksfall i arbete under karenstiden. Såsom närmare framgår av det följande, föreslår emellertid kommittén även, att sjukkassa skulle få giva försäkring jämväl för tiden 15—63:e dagen efter olycksfallet. Härvid har bland annat den svårigheten mött, att de nuvarande bestämmelserna angående beräkning av sjukpenning efter karenstidens utgång äro jämförelsevis svåra att tillämpa; en viss brist på enhetlighet vid tolkningen av desamma torde under lagens hittillsvarande giltighetstid hava gjort sig märkbar. Då vidare ett tillämpande av ifrågavarande bestämmelser redan från och med 15:e dagen efter olycksfallet beräknas medföra en kostnadsökning av omkring 360,000 kronor per år, föreslår kommittén förenklade grunder för bestämmande av sjukpenning efter karenstidens utgång, medförande något minskade ersättningsbelopp.

Sjukpenning efter karenstiden.

För närvarande utgår sjukpenning efter karenstiden¹ med två tredjedelar av en trehundra- och sextiofemtedel av den årliga arbetsförtjänsten. Till undvikande av att man vid beräkning av sjukpenningen skall behöva noggrant bestämma den årliga arbetsförtjänsten, föreslår kommittén, att arbetsförtjänsterna indelas efter en 8-gradig skala med bestämd sjukpenning för varje intervall, lägst 0.75 kronor och högst 4 kronor per dag. Oaktat förslaget beräknats medföra någon reduktion av den sjukpenning, som enligt nu gällande grunder utgår efter karenstiden, kan en kostnadsökning av omkring 110,000 kronor väntas uppstå, i följd av att de föreslagna nya grunderna för sjukpenningens beräkning under tiden 15:e—35:e dagen efter olycksfallet medföra väsentligt högre ersättningar än enligt nuvarande bestämmelser. Nyss angivna ökning har beräknats på grundval av den fördelning av sjukdagarna, som framgår av 1918 års statistik.

En tillfredsställande organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen bör enligt kommitténs uppfattning uppfylla bland annat följande villkor. Dels måste garantier finnas för att de skadades rättsanspråk bliva riktigt bedömda. Dels bör åt arbetsgivarna, vilka bestrida försäkringskostnaderna, lämnas tillfälle att organisera administrationen så praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt som möjligt, dels bör slutligen organisationen vara så beskaffad, att en nära samverkan befrämjas mellan olycksfallsförsäkringen och de övriga socialför-

Alternativ för olycksfallsförsäkringens organisation.

¹ Vid fullständig arbetsförmåga.

säkringsgrenarna samt yrkesinspektionen, varigenom även vinnes ökad möjlighet att individualisera åtgärderna efter omständigheterna i varje särskilt fall.

De organisationsformer, under vilka social olycksfallsförsäkring hittills i allmänhet administrerats, kunna anses tillhöra två huvudtyper, den ena, där försäkringen är uppdelad på flera försäkringsinrättningar i konkurrens med varandra, den andra, där försäkringen handhaves av en monopolanstalt.

Konkurrens torde i regel medföra den verkan, att priset, vilket på förevarande område motsvaras av premierna, bringas ned genom att konkurrenterna anstränga sig att minska sina kostnader. Vid den privata försäkringsverksamheten, som ju är beroende av frivillig anslutning från de försäkrades sida, medför konkurrensen tillika ett upplysningsarbete, som genom bolagens agenter i samband med ackvisitionen bedrivs inom alla folklager och som är av väsentlig betydelse för försäkringens upprätthållande och utveckling.

Vad beträffar den obligatoriska olycksfallsförsäkringen bör däremot allt sådant ackvisitionsarbete vara obehöfligt, då den skadade redan på grund av gällande lagbestämmelser skall vara försäkrad. I den mån försäkringsplikten icke försummas, har således anskaffningsarbetet blott till följd en övergång av försäkringstagare från den ena inrättningen till den andra. Om en enda inrättning handhar försäkringen, bortfalla direkta utgifter för agenter och anskaffningsarbete. Därjämte böra försäkringsgöromålen genom att koncentreras till en enda anstalt kunna utföras billigare än om de splittras på flera försäkringsinrättningar, och det är åtminstone ovisst, om det privata initiativets förmåga att spara kan i en obligatorisk försäkring uppväga dylika merkostnader.

En viss konkurrenskraft kan ernås genom att försäkringens prestationskostnader på grund av tillbörlig lokal kontroll över ersättningarna (sjukkontroll, iakttagande av invalidernas »reaktivering» etc.) kunna hållas lägre i en försäkringsinrättning än i en annan, och i den mån så sker, är häremot intet att invända, men det måste omsorgsfullt undvikas, att försäkringsinrättningarna under konkurrensen bringas att överskrida gränsen för ett dylikt lojalt tillvaratagande av sina intressen, till förfång för de försäkrades rättigheter.

Försäkringens uppdelning på flera inrättningar medför även en viss risk för bristande enhetlighet vid tillämpningen av lagens bestämmelser, vilken icke helt kan upphävas genom tillvaron av en statlig besvärs- och revisionsinstans. Olägenheten härav bör visserligen icke överdrivas, men å andra sidan torde den icke för rimliga kostnader kunna undanröjas genom en revisionsinrättnings obegränsade prövningsrätt, som även den har sina särskilda svårigheter.

En uppdelning av försäkringen på enbart fria privatanstalter, således med borttagande av en statlig inrättning, där arbetarna subsidiärt äro försäkrade, är särskilt svår att ordna, om ersättningen — såsom enligt den svenska lagen — utgår även till hos mindre arbetsgivare anställda arbetare och försäkringsplikten även gäller dessa. Ett i Finland nyligen utarbetat förslag att lägga ansvaret för de mindre arbetsgivarnas ersättningsplikt på kommunerna torde icke ur vare sig försäkrings- eller förvaltningskostnadssynpunkt vara tillfredsställande och har ej heller i sitt hemland vunnit anslutning.

Ett system med flera anstalter torde också medföra olägenheter, då man vill ordna samverkan med andra sociala försäkringsgrenar. Lämpliga lokala organ för försäkringen kunna svårligen åstadkommas, om de skola underordnas en splittrad central förvaltning, och dylika organ äro nödvändiga, därest kostnaderna för försäkringen i mera avsevärd grad skola kunna sänkas. Vad i övrigt särskilt beträffar den utomordentligt viktiga frågan om läkarvård åt de skadade och samarbete med läkarkåren, är det med ett flertal fristående försäkringsinrättningar svårare att få denna fråga ordnad på ett rationellt sätt än om hela försäkringsverksamheten vore samlad på en hand.

Om man på grund av det anförda ville överlämna försäkringen till en statsmonopolanstalt, skulle otvivelaktigt yppa sig svårigheter, vilka icke få förbises eller underskattas. Då det åligger arbetsgivarna att bekosta de ersättningar, som utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen, synes det obetingat vara skäligt, att de själva få ordna försäkringens organisation, i den mån detta icke inkräktar på de försäkrades rätt. Inom en statsmonopolanstalt skulle emellertid icke arbetsgivarna kunna få utöva ett sådant inflytande på försäkringsadministrationen.

Och det torde icke kunna undvikas, att en dylik anstalt kommer att medföra betydande risk för en tung förvaltning med benägenhet att stelna i givna former. I en statsinstitution äro anpassningsmöjligheterna vid verksamhetens bedrivande väsentligen kringskurna på grund av tvånget att i stort och smått följa i detalj uppgjorda reglementen samt i följd av tjänstemännens oavsättlighet, stelheten i avlöningssystemet och slutligen hänsynen i befordringsfrågor till i många fall praktiskt ofrukbara formella meriter.

Vad kommittén nu anført är ingalunda att fatta som någon anmärkning mot riksförsäkringsanstalten, där tvärtom enligt kommitténs mening åstadkommits mycket erkännansvärda resultat i fråga om organisation och anpassning efter de betydande krav, som tillämpningen av olycksfallsförsäkringslagen ställt på ämbetsverket. Arbetsbesparande anordningar och metoder hava i stor utsträckning kommit till användning, varigenom administrationskostnaderna kunnat i väsentlig grad nedbringas. Skälen till att kommittén icke funnit sig böra förordna en statsmonopolanstalt såsom handhavare av försäkringen ligga emellertid hos de brister, vilka synas vara förbundna med det såsom ämbetsverk organiserade statsföretaget och vilka ingen praktisk anpassning helt kan undanröja.

Man skulle vidare kunna taga under öfvervägande en sådan anordning av försäkringens organisation, att en monopolanstalt av helt privaträttslig karaktär finge handhava försäkringen, men att skadeersättningarna bestämdes av en statlig myndighet. Härvid kunde antingen samtliga ersättningar eller ock endast ersättningar på grund av invaliditet och död bestämmas av nämnda statsinstitution, medan frågor angående ersättningar under sjukdomstiden skulle avgöras av monopolanstalten. Icke heller denna lösning anser kommittén böra ifrågakomma. Landets arbetsgivare, i den mening olycksfallsförsäkringslagen fattar detta begrepp, sakna en organisation, som skulle kunna åtaga sig uppgiften utan fara för att minoriteter bland arbetsgivarna vid premieberäkning m. m. bleve orättvist behandlade. Samarbetet med övriga socialförsäkringsgrenar samt med yrkesinspektionen skulle ej kunna uppnå den av kommittén avsedda effektiviteten, och den utveckling till mera individualiserad behandling av olycksfallen, som kommittén anser önskvärd, skulle svårligen kunna genomföras. Dessutom skulle den statliga myndigheten, om den finge årligen avgöra samtliga skadeärenden, uppgående till över 50,000, draga avsevärda kostnader.

Då således såväl olycksfallsförsäkringens nuvarande organisation i vårt land som övriga ovan ifrågasatta anordningar av den centrala försäkringsförvaltningen synas kunna göras till föremål för befogade invändningar, har kommittén sökt att åstadkomma en ny organisationsform med monolets fördelar, men utan dess ovan anmärkta olägenheter.

I detta syfte föreslår kommittén, att den sociala olycksfallsförsäkringen överlämnas till en inrättning av blandad karaktär, i vars högsta ledning såväl staten som arbetsgivarna och de försäkrade arbetarna skulle vara representerade.

Försäkringsinrättningen bör enligt kommitténs mening vara organiserad efter mönster av ett enskilt företag av bolagstyp. Dess högsta ledning skulle utövas av en stämma, riksförsäkringsstämman, som bland annat skulle hava att utse

*Kommitténs
organisa-
tionsförslag.*

direktion. Direktionen och en av densamma tillsatt direktör skulle hava den närmaste ledningen av försäkringsinrättningen. Dennas personal skulle icke vara statsanställd, utan anställas och avlönas av försäkringsinrättningen.

I försäkringsinrättningen skulle samtliga arbetsgivare, som omfattas av olycksfallsförsäkringslagen, vara skyldiga att hava sina arbetare försäkrade. Inrättningen skulle själv i första hand få avgöra samtliga ersättnings- och övriga försäkringsfrågor. För att icke på något sätt äventyra de skadades rätt föreslår kommittén, att alla beslut i livränteärenden, vilka äro de ojämförligt viktigaste bland ersättningsfrågorna, obligatoriskt skulle granskas av en av Kungl. Maj:ts tillsatt tjänsteman med byråchefs ställning. För att den åsyftade samverkan mellan försäkringsinrättningen samt vissa institutioner av rent statlig karaktär lättare skall komma till stånd, bör försäkringsinrättningen ingå såsom en avdelning i ett nytt ämbetsverk, förslagsvis kallat riksförsäkringsverket.

Försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten skulle därmed upphöra; likaså de ömsesidiga bolagens rätt att meddela försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen. Med undantag för personalen inom försäkringsavdelningen skulle riksförsäkringsverkets personal vara statsanställd i vanlig ordning.

Beträffande försäkringsrådets verksamhet har kommittén efter särskild utredning kommit till den uppfattningen, att det skulle vara till fördel, om sådana besvärärenden, som i genomsnitt för de rättssökande äro av relativt mindre betydelse, såsom frågor rörande sjukersättning och begravningshjälp, kunde avskiljas från de övriga och behandlas under mera förenklade former än dessa. Besvärerna av nämnda slag skulle därför handläggas av en s. k. sjukhjälpnämnd, bestående av tre ledamöter, av vilka en skulle hava domarkompetens samt en vara representant för arbetsgivarna och en representant för arbetarna.

Besvär över försäkringsavdelningens övriga beslut skulle få anföras hos en så kallad riksförsäkringsnämnd, uppdelad på tre sektioner: en livräntesektion för besvär över andra ersättningsbeslut än angående sjukersättning eller begravningshjälp och sammansatt av tre personer med framstående skicklighet, en såsom domare, en såsom läkare och en såsom försäkringstekniker, ävensom av en representant för arbetsgivarna och en för arbetarna; en försäkringsteknisk sektion för besvär över beslut rörande premiesatser och andra avgiftsfrågor och bestående av en jurist, två försäkringstekniker och en arbetsgivarrepresentant; samt en juridisk sektion för besvär angående olycksfallsförsäkringslagens tillämplighet och andra rättsfrågor samt bestående av tre jurister jämte en representant för arbetsgivarna och en representant för arbetarna.

Föredragningen i sjukhjälpnämnden skulle omhänderhavas av försäkringsavdelningens tjänstemän.

I riksförsäkringsverket skulle vidare ingå en besväravdelning, vilken dels skulle sköta föredragningen i riksförsäkringsnämnden, dels verkställa den ovan nämnda granskningen av försäkringsavdelningens livräntebeslut. Besväravdelningen skulle förestås av den i det föregående omnämnde tjänstemannen i byråchefs ställning.

Riksförsäkringsanstaltens göromål i anledning av 1901 års olycksfallsersättningslag och uppgifter på grund av 1916 års olycksfallsförsäkringslag skulle, liksom de ömsesidiga bolagens uppgifter på grund av olycksfallsförsäkringslagen, överlämnas till försäkringsavdelningen, medan anstaltens övriga uppgifter skulle handläggas av en särskild avdelning för allmänna ärenden.

Det nära sambandet mellan olycksfallsförsäkrings och yrkesinspektionens arbetsområden har föranlett kommittén att i sitt förslag söka ernå samorganisering i lämplig utsträckning mellan deras centrala myndigheter. Kommittén föreslår sålunda, att socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden över-

flyttas till riksförsäkringsverket, där byrån skulle bilda en yrkesinspektionsavdelning.

Med hänsyn till att försäkringsavdelningen skulle erhålla så stor frihet som möjligt att själv organisera sin verksamhet, har kommittén icke ansett sig böra lämna förslag till avdelningens inre organisation. Försäkringsavdelningens högsta ledning skulle såsom ovan nämnts utövas av riksförsäkringsstämman, i vilken såsom förut antytts såväl arbetsgivarna som staten och de försäkrade skulle representeras.

Mellan arbetsgivargrupperna inbörides torde deltagandet i riksförsäkringsstämman böra avvägas i förhållande till respektive gruppers skadeersättningar. Samtliga de ur försäkringssynpunkt viktigare grupperna böra bli representerade och ledamöterna utses av deras särskilda organisationer. En beräkning, för vilken närmare redogöres i specialmotiveringen, har lämnat till resultat, att en väl avvägd representation svårigen kan åstadkommas med ett mindre antal än 18 arbetsgivarrepresentanter. För att tillförsäkra anstalten de försäkrades fulla förtroende och tillika tillföra anstalten ökad sakkunskap böra i riksförsäkringsstämman insättas representanter för staten och arbetarna, förslagsvis 6 för staten och 6 för arbetarna. Sammanlagda antalet representanter skulle således bli 30. Bland statens representanter skulle riksförsäkringsverkets chef vara självskriven.

Grundtanken i kommitténs ovan skisserade organisationsförslag är, att samtidigt som olycksfallsförsäkringens samverkan med övriga socialförsäkringsgrenar och vissa statliga myndigheter tryggas, åt arbetsgivarna lämnas största möjliga frihet att genomföra en enkel, praktisk och billig administration av försäkringen, på samma gång som man genom monopoliseringen dels undviker kostnaderna för en i detta fall ändamålslös konkurrens, dels tillgodogör sig de fördelar ur administrationssynpunkt, som försäkringens koncentration till en enda inrättning i flera avseenden innebär. Vidare har kommittén i sitt förslag sökt åstadkomma, att full trygghet skall erhållas för ett ur social synpunkt sett riktigt handhavande av olycksfallsförsäkringen. Behovet av samverkan med vissa statliga myndigheter har kommittén, såsom förut anmärkts, sökt tillgodose närmast genom att inordna den sociala olycksfallsförsäkringen i ett statens ämbetsverk. Arbetsgivarnas intressen anser kommittén vara tillbörligt beaktade genom den rörelsefrihet i fråga om arbetsorganisation och personalanställning, som riksförsäkringsstämman, direktionen och den av den senare genom enskilt avtal anställda chefen för försäkringsinrättningen skulle äga. För en socialt sett tillfredsställande tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen har kommittén sökt åstadkomma tredubbla garantier. I försäkringsavdelningens stämma äro såväl staten som de försäkrade arbetarna representerade. De obetingat viktiga ersättningsfrågorna, nämligen de, som röra livräntor, undergå obligatorisk granskning genom därtill av staten utsedd person, och slutligen är riksförsäkringsnämnden, som i sista instans avgör alla mera betydelsefulla frågor, utrustad med en i möjligaste mån ingående sakkunskap på de olika områden, som beröras av den sociala olycksfallsförsäkringen. Enligt kommitténs mening torde den av kommittén föreslagna organisationen jämväl skapa förutsättningar för bättre samförstånd och smidigare samverkan mellan besvärsnämnderna å ena sidan, besvär- och försäkringsavdelningarna å den andra, än som för närvarande förefinnes mellan försäkringsrådet och de olika försäkringsinrättningarna.

Då kommittén principiellt är av den uppfattningen, att landets arbetsgivare böra gälda samtliga de utgifter, som erfordras för en ur social synpunkt sett betryggande tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen, skola enligt kommitténs

Kostnaderna.

förslag arbetsgivarna genom sina bidrag till försäkringen få bestrida kostnaderna för såväl försäkringsavdelningen som besväravdelningen och besvärsnämnderna. De bidrag, som staten för närvarande lämnar till den sociala olycksfallsförsäkringen och som huvudsakligen avse försäkringens administration, skulle sålunda upphöra att utgå. — Enligt kommitténs beräkningar skulle, därest kommitténs förslag antoges, uppstå en minskning i statsutgifterna (efter beräkning, grundad på statens utgifter för ifrågavarande ändamål år 1923) af omkring 1,310,000 kronor per år. Härvid skulle dock arbetsgivarnas årliga kostnader för försäkringens förvaltning komma att ökas med 340,000 kronor. Enligt kommitténs mening kommer emellertid sistnämnda merkostnad att inom en mycket nära framtid minskas, sedan detaljerna i omorganisationsarbetet hunnit ordnas.

Nationalekonomiskt sett skulle den av kommittén föreslagna omorganisationen medföra en besparing i administrationskostnader av cirka 970,000 kronor. Det måste emellertid framhållas, att, då för närvarande en stor del av riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets personal är placerad å ordinarie stat, nu nämnda siffror å uppkommande besparingar icke omedelbart kunna uppnås.

Försäkringens prestationskostnader skulle genom kommitténs — av försäkringsinrättningarnas organisation oberoende — förslag till ändrad beräkning av sjukpenningen efter 14-dagarskarenstidens utgång såsom ovan nämnts komma att ökas med omkring 110,000 kronor för år.

*Bedömandet
av invalidi-
tetsersätt-
ningskrav.*

Genomförandet av kommitténs omorganisationsförslag skulle emellertid enligt kommitténs mening medföra långt större möjligheter än för närvarande att dels minska de egentliga försäkringskostnaderna, dels göra försäkringen socialt sett mera effektiv. En fråga, som härvid står i förgrunden, är sättet för bedömningen av invaliditetsgraden. Enligt 1901 års lag skedde invaliditetsbedömningen mycket schematiskt. En och samma anatomiska förlust eller funktionsrubbing medförde i regel fastställande av en och samma invaliditetsgrad, oberoende av skadans inflytande på förvärvsförmågan i det individuella fallet. Genom 1916 års lag torde hava avsetts att åstadkomma en mera individuell anpassning. Detta kan emellertid knappast sägas hava skett i önskvärd omfattning, utan det äldre invaliditets-schemat har i stor utsträckning blivit tillämpat, vilket torde hava medfört, att icke sällan vid lindrigare olycksfall högre ersättningar än skäligt utgivits, medan vid höggradig invaliditet skadan kompensrats för lågt. Orsaken till att invaliditetsbedömningen fortfarande sker väl schematiskt torde till icke ringa del ligga i försäkringens splittring på flera inrättningar. För att icke inom de för närvarande tretton försäkringsanstalterna skulle lämnas alltför stort utrymme för en subjektiv invaliditetsbedömning, torde hos försäkringsrådet, som ju i sista hand utbildar praxis på området, hava gjort sig gällande en tendens att erhålla mer påtagliga normer för bedömningen. För en sådan tendens kan utan tvivel finnas ett visst fog, när såsom för närvarande ersättningsfrågorna icke kunna behandlas fullt enhetligt, men den åsyftade individualiseringen av de särskilda fallen har utblivit. Den nuvarande praxis medför även den synnerligen olyckliga verkan, att försäkringsinrättningarna icke få tillräckligt intresse för att söka återställa eller höja invalidernas arbetsförmåga.

Med den enhetlighet vid skaderegleringen, som kommitténs organisationsförslag avser att möjliggöra, bör vid invaliditetsbedömningen i det individuella fallet noggrannare hänsyn än hittills kunna tagas till den verkliga nedsättningen i den skadades arbetsförmåga, varigenom, såvitt erfarenheterna från vissa främmande länder utvisa, försäkringens kostnader sannolikt komma att minskas, på samma gång som en individualiserad verksamhet för återställning öppnar möjlighet för de skadade till en mera människovärdig tillvaro.

Genom kommitténs förut framställda plan, att på varje plats endast skulle finnas en statsunderstödd sjuk-kassa, bortfaller splittringen i den lokala sjuk-kasseorganisationen. Genom det förslag, kommittén nu framlägger angående olycksfallsförsäkringen, upphör dennas uppdelning på ett flertal försäkringsanstalter. De hittillsvarande yttre hindren för en närmare samverkan mellan olycksfallsförsäkringen och sjuk-kassorna äro därmed avlägsnade.

Syftet med samarbetet är dels, att de skadades oförmåga till arbete underkastas förbättrad kontroll, och dels, att de skadade snarast möjligt skola omhändertagas och erhålla lämplig vård, varigenom utgifterna för försäkringens prestationer böra kunna nedbringas. I samma riktning bör det av kommittén förordade samarbetet mellan olycksfallsförsäkring och yrkesinspektion komma att verka.

Kommittén föreslår nu, att sjuk-kassa, som av försäkringsavdelningen och av sin tillsynsmyndighet prövas lämplig för uppgiften, skall vara skyldig att åtaga sig att på egen risk meddela försäkring för sjukdomsersättningar enligt lagen, förslagsvis under 15:e till och med 63:e dagen efter olycksfallet. Huruvida sjuk-kassorna i sådant fall vid sidan av denna lagligen fastställda ersättning vilja åt medlem, som drabbats av sjukdom på grund av olycksfall, utbetala särskild sjukhjälp från kassan, får bero på deras eget avgörande. Efter hand som avdelningens samarbete med sjuk-kassorna utsträcker till allt flera kassor, kommer antalet av de centralt behandlade olycksfallen härigenom att betydligt nedgå. Redan innan samarbetet kommit i gång, skulle emellertid efter den föreslagna förkortningen av karenstiden och därest karenstidsförsäkring icke får meddelas av försäkringsavdelningen, antalet av avdelningen behandlade olycksfall sannolikt icke komma att överstiga antalet av de olycksfall, som för närvarande behandlas av försäkringsinrättningarna. För sjuk-kassans åtagande skulle för dess räkning i samband med debitering av övriga olycksfallsförsäkringsavgifter uttagas bidrag, jämväl täckande respektive förvaltningskostnader, eller skulle sjuk-kassan eventuellt själv enligt en av försäkringsavdelningen fastställd tariff debitera premier för risken och förvaltningsbestyret.

Sjuk-kassorna skulle givetvis även — i större utsträckning än för närvarande sker — kunna göra tjänst i egenskap av ombud för försäkringsavdelningen, och såsom sådana verkställa sjuk-kontroll, uppgöra och kontrollera arbetsgivarförteckningar m. m.

Kommitténs förslag i fråga om olycksfallsförsäkringen innefattar endast mindre principiella avvikelser från gällande olycksfallsförsäkringslag men det avser att åstadkomma en lagtillämpning i närmare överensstämmelse med lagens innehåll, en bättre övervakning av de skadade, framför allt genom samarbete med sjuk-kassorna, en riktigare avpassning av ersättningen efter skadans inverkan på försörjningsförmågan, ett positivt arbete för de skadades återställande till hälsa, samt slutligen ökad samverkan mellan försäkring och arbetarskydd i syfte att förebygga olycksfall. Det är genom dylika åtgärder, som de avsevärda besparingarna stå att vinna, utan att försäkringens socialt berättigade ändamål blir lidande. Ehuru förvaltningsorganisationen även i denna gren av socialförsäkringen har en underordnad betydelse i jämförelse med utgifterna för försäkringens prestationer, har kommittén föreslagit en genomgripande förändring i den centrala organisationen för att dels möjliggöra de nyss antydda reformerna i försäkringens handhavande och dels åstadkomma förenklingar i förvaltningsapparaten med tillhjälp av det privata initiativet samt därigenom befria förvaltningen från onödiga kostnader.

Det kommer sannolikt att dröja någon tid, innan förändringarna slagit igenom i det allmänna medvetandet och innan samarbetet mellan organisationens

Olycksfallsförsäkringens samarbete med sjuk-kassor.

olika delar försiggår utan slitningar och med fullt utbyte. Att verka i detta syfte blir den viktigaste uppgiften för riksförsäkringsverkets och försäkringsavdelningens blivande chefer. Efter övergångstiden bör det tagas upp till förnyat övervägande, huruvida pensionsstyrelsen och riksförsäkringsverket kunna ställas under samme chef, i vilkens hand då ledningen av hela socialförsäkringen kommer att samlas.

P. M.

rörande vissa kostnadsberäkningar för den sociala olycksfallsförsäkringen.

I sitt »Betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete», som låg till grund för 1916 års olycksfallsförsäkringslag, lämnade ålderdomsförsäkringskommittén vissa beräkningar rörande kostnaderna för försäkringen. *Ålderdomsförsäkringskommitténs beräkningar över försäkringens kostnader.*

Beträffande de egentliga försäkringskostnaderna, prestationskostnaderna, uppskattades beloppet, därest ingen karenstid infördes, till cirka 8,850,000 kronor årligen.

De årliga administrationskostnaderna beräknades för försäkringsrådet uppgå till omkring 120,000 kronor och för riksförsäkringsanstalten till omkring 730,000 kronor. Någon beräkning över de ömsesidiga försäkringsbolagens sannolika förvaltningskostnader lämnades däremot icke. Av nyssnämnda kostnader, tillhopa 850,000 kronor, skulle cirka 450,000 kronor erläggas av arbetsgivarna genom tilläggsavgifter till premierna och återstoden, 400,000 kronor, bestridas av staten. Samtliga arbetsgivare förutsattes härvid skola som bidrag till förvaltningskostnaderna erlägga 5 % av premierna; i lagen minskades sedermera för delägare i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag detta bidrag till 3 %.

Av intresse för jämförelse med ålderdomsförsäkringskommitténs beräkningar torde vara siffror rörande de faktiska kostnaderna för försäkringen enligt 1916 års lag. Dylika siffror återfinnas i besparingskommitténs betänkande (sid. 96—97, 324) för såväl försäkringens prestationskostnader som dess förvaltningskostnader jämte de senares fördelning staten och arbetsgivarna emellan. Direkta jämförelser mellan de verkliga kostnaderna för försäkringen och de av ålderdomsförsäkringskommittén beräknade äro emellertid i de flesta fall ej möjliga att anställa, enär ju dels kommitténs beräkningar verkställdes under delvis andra förutsättningar än de, vilka gällande olycksfallsförsäkringslag efter vissa ändringar angiver, dels penningvärdet varit underkastat starka växlingar sedan den tid, då kommitténs beräkningar företogs.

Enligt olycksfallsförsäkringslagen bestrider staten för närvarande utom vissa kostnader för försäkringens förvaltning jämväl en del av prestationskostnaderna (ersättning på grund av 19 och 37 §§ i lagen). Statsverkets ifrågavarande kostnader hava utgjort, för år 1919 55,192 kronor, för år 1920 75,680 kronor, för år 1921 302,954 kronor, för år 1922 302,894 kronor, för tiden 1 januari—30 juni 1923 389,997 kronor samt för budgetåret 1923—1924 11,830 kronor. För budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 ha för ändamålet beviljats ordinarie förslagsanslag av 150,000 respektive 100,000 kronor.

Även kommittén för socialförsäkringens organisation anställde en del ekonomiska beräkningar rörande olycksfallsförsäkringen. Då emellertid dessa be-

räkningar endast avsågo vissa detaljer i försäkringen och dess organisation, torde desamma sakna större intresse för frågans senare behandling.

Besparingskommitténs kostnadsberäkningar.

Besparingskommitténs förslag innebar beträffande prestationskostnaderna en ökning av cirka 110,000 kronor per år, vilken ökning föranleddes av de ändrade grunder, vilka kommittén föreslog för beräkning av sjukpenning under tiden från och med femtonde dagen efter olycksfallet. Genomförandet av kommitténs organisationsförslag med avseende på handhavande av 1916 års olycksfallsförsäkringslag skulle enligt kommitténs beräkning medföra en minskning i försäkringens totala administrationskostnader av cirka 967,000 kronor per år, nämligen från 2,692,000 kronor till cirka 1,725 000 kronor (räknat på grundval av förhållandena år 1923).

Rörande försäkringskostnadernas fördelning föreslog kommittén, att statens bidrag till prestationskostnaderna (ersättning på grund av 19 och 37 §§ i lagen), vilket av kommittén förutsattes uppgå till cirka 150,000 kronor per år, icke längre skulle utgivas av staten utan läggas över på arbetsgivarna. Beträffande administrationskostnaderna skulle staten icke vidare direkt bestrida mera än viss mindre del därav och arbetsgivarna skulle i övrigt ensamma bekosta försäkringens förvaltning, besvärinstansens (besvärnämndernas) verksamhet inbegripet.

Genom nu nämnda förslag skulle enligt kommittén statens kostnader för försäkringen minskas med ett uppskattat belopp av sammanlagt 1,312,000 kronor per år, varifrån dock tills vidare avginge kostnad för sådan personal hos riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet, som vore placerad å ordinarie stat och måste sättas på övergångsstat. Sistnämnda kostnad beräknade kommittén, under antagande att en avsevärd del av ifrågavarande personal skulle kunna beredas sysselsättning i det föreslagna nya riksförsäkringsverket, till cirka 150,000 kronor per år. Statens omedelbara besparing vid genomförande av kommitténs förslag skulle sålunda enligt kommittén med utgående från 1923 års siffror hava uppgått till cirka 1,162,000 kronor årligen.

Arbetsgivarnas kostnader för försäkringen skulle ökas med cirka 603,000 kronor årligen, varav 110,000 kronor för ovannämnda ökning av prestationskostnaderna, 150,000 kronor för den utgift enligt 19 och 37 §§ av lagen, vilken enligt kommitténs förslag skulle avlyftas från staten, och återstoden, 343,000 kronor, för förvaltningen.

Enligt kommitténs organisationsförslag skulle riksförsäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens försäkringsverksamhet på grund av 1916 års lag övertagas av en enda försäkringsinrättning, riksförsäkringsverkets försäkringsavdelning. För beräkning av försäkringsavdelningens administrationskostnader utgick kommittén från en av riksförsäkringsanstalten i januari månad 1924 uppgjord kalkyl över anstaltens förvaltningskostnader under förutsättning av att densamma ensam skulle handhava försäkringen enligt lagen. Anstaltens beräkning gav till resultat ett belopp av cirka 1,900,000 kronor per år. Emellertid ansåg kommittén, »att en monopolanstalt, organiserad på sätt kommittén föreslagit, skulle i jämförelse med en monopolanstalt av statlig karaktär bland annat medföra mindre risk för en tung förvaltning och i stället bereda större anpassningsmöjligheter vid verksamhetens bedrivande. Försäkringsavdelningen skulle sålunda i sin verksamhet icke behöva vara bunden av på förhand i detalj uppgjorda instruktioner och reglementen. Den skulle vidare, genom att fullmaktsväsendet för dess del icke heller skulle bibehållas, kunna fritt antaga, avlöna, befordra och avskeda personal, samt genom införande av ackordsav-löningsystem för vissa massarbeten samt närmare anpassning av personalens kvalifikationer efter arbetets olika karaktär m. m. tillgodogöra sig de fördelar, som privatdriften i detta avseende innebär framför statsdriften. Slutligen kunde besparingar vinnas genom förenkling av behandlingssättet vid försäkrings-

pplikts-, personal-, besvär-, med flera ärenden, höjning av gränsen mellan s. k. mindre och större arbetsgivare, tillämpning av enhetliga försäkringsvillkor för mindre arbetsgivare m. m.» På grund av dessa omständigheter ansåg kommittén, att kostnaderna för den av kommittén föreslagna centralanstalten skulle komma att understiga kostnaderna för en rent statlig anstalt med cirka 300,000 kronor och sålunda uppgå till cirka 1,600,000 kronor per år.

I samband med överarbetning inom socialdepartementet av besparingskommitténs förslag hava även verkstälts åtskilliga kostnadsberäkningar i anslutning till departementsförslaget. I trenne avseenden är detta av beskaffenhet att medföra en mera betydande ökning av försäkringens *prestationskostnader*.

*Departementets kostnadsberäkningar.
Prestationskostnaderna.*

1. Sjukpenning skulle vid olycksfall, som medfört längre sjukdom än tre dagar, utgivas av försäkringsinrättningen från och med första dagen efter olycksfallet med i genomsnitt samma belopp, som enligt nuvarande bestämmelser utgives från och med trettiosjätte dagen, d. v. s. efter den s. k. karenstidens slut. Härigenom skulle försäkringsinrättningen övertaga utgivande av de ersättningar, vilka arbetsgivare, som ej hava frivillig försäkring för karenstiden, hittills själva erlagt under nämnda tid. Utöver dessa överflyttade kostnader skulle uppstå en merkostnad, som enligt nuvarande grunder för sjukpenningar storlek m. m. beräknats uppgå till cirka 870,000 kronor per år.

2. Livräntor till efterlevande föräldrar skulle utgå efter vissa ändrade grunder. Den härigenom uppståande kostnadsökningen har på grundval av för närvarande i övrigt gällande ersättningsbestämmelser uppskattats till cirka 300,000 kronor per år.

3. Maximigränsen för den årsavlöning, som tages i betraktande vid bestämning av ersättning till den skadade, föreslås höjd från 2,400 kronor till 3,300 kronor. Prestationskostnaderna skulle härigenom, därest de under 1. och 2. ovan berörda ändringarna tillika vidtagas, ökas med sammanlagt cirka 1,700,000 kronor, varav 510,000 kronor för sjukpenningar, 920,000 kronor för invaliditet ersättningar och 270,000 kronor för dödsfallsersättningar.

Den totala ökningen i försäkringens prestationskostnader uppgår således enligt förslaget till sammanlagt cirka 2,870,000 kronor per år (statens arbetare ej medräknade).

Ytterligare tre av de föreslagna lagändringarna kunna visserligen tänkas komma att öka prestationskostnaderna, nämligen borttagande av bestämmelserna om att den, som skadas under arbete för annans räkning men som använts i arbetet av tillfällig anledning, den som ej fyllt tolv år och den som åtnjuter avlöning överstigande 9,000 kronor per år, ej erhåller ersättning. Beräkning av de härigenom uppståande nya kostnaderna är synnerligen vansklig: att döma av den hittillsvarande erfarenheten torde emellertid ökningen bliva relativt obetydlig, och har densamma på grund härav i det följande lämnats utan avseende.

Vad beträffar ersättningarna till statens arbetare komma dessa i ett betydande antal fall icke att röna någon påverkan av omfördälda lagändringar, nämligen i den mån ifrågavarande arbetare på grund av gällande avlöningsreglementen äro tillförsäkrade en avlöning, som vid skada till följd av olycksfall i arbete utgår med högre belopp än ersättningen enligt olycksfallsförsäkringslagen. Då man emellertid icke känner, i vilken utsträckning detta är fallet, har det icke varit möjligt beräkna den verkliga höjningen av ersättningarna till statens arbetare. Den torde dock, såvitt för närvarande kan bedömas, icke komma att under de närmaste åren uppgå till mer än högst 50,000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna hava dessa kostnader icke medtagits i de följande kalkylerna, vilka alltså beträffande *prestationskostnaderna* begränsats till att avse kostnaderna för de hos enskilda arbetsgivare anställda arbetarna.

Administrationskostnaderna.
Riksförsäkringsanstaltens alternativa beräkning av kostnaderna för en statlig centralanstalt.

Beträffande försäkringens *administrationskostnader* har hos riksförsäkringsanstalten hemställts om verkställande av nya beräkningar rörande de förvaltningskostnader, som under olika antaganden om karenstidens längd m. m. skulle erfordras för anstalten, därest densamma ensam handhade försäkringen enligt 1916 års lag. Till grund för dylika beräkningar måste ligga en fördelning av anstaltens nuvarande administrationskostnader på dess olika arbetsuppgifter. En dylik fördelning, vilken äger intresse jämväl ur andra synpunkter, har företagits med utgångspunkt från förhållandena under budgetåret 1924—1925 och har lämnat följande resultat.

Anstaltens förvaltningskostnader ha, under förutsättning av att samtliga befattningar å stat vore uppförda å ordinarie stat samt befattningshavarna placerade i lägsta klass av vederbörande lönegrad, i olika poster beräknats till i nedanstående sammanställning angivna belopp.

	K r o n o r.
a. Avlöningar	1 003 000
b. Dyrktidstillägg (efter 18.3 %, medeltal under budgetåret 1924—1925)	183 500
c. Kostnad för ombud:	
arvode i anledning av 28 000 olycksfall	127 500
300 000 arbetsgivare å 0.40 kronor (0.20 kronor till respektive mantalsombud och ortsombud)	120 000
50 000 arbetsgivare å 0.10 kronor (0.05 kronor till respektive mantalsombud och ortsombud)	5 000
ombud för fiskarförsäkringen, 4 000 försäkringar å 2 kronor	8 000
ombudet i Göteborg 3 500 kronor, diverse 1 000 kronor	4 500
	265 000
d. Kostnad för läkarintyg (egnahemslivförsäkring)	1 000
e. Hyra för Hollerithmaskiner	4 500
f. Övriga kostnader:	
hyra av ämbetslokal	126 000
reskostnadsersättning	5 000
skrivmaterialier	15 500
tryckningskostnader	16 000
böcker, tidskrifter m. m.	7 000
inventarier	10 000
städning, värme och belysning	19 000
fondförvaltning utom avlöningar och förvaringsavgifter	6 000
förvaringsavgifter	3 500
diverse	17 000
	225 000
	Summa kronor 1 682 000

(De faktiska kostnaderna under budgetåret utgjorde 1,704,053:24 kronor. Det bör emellertid bemärkas, att ingendera av dessa kostnadssiffror inrymmer utgifter för postporto, liksom att ej heller någon ersättning här beräknats för de statliga uppbördsmyndigheternas befattning med debitering och uppbörd av olycksfallsförsäkringsavgifter för mindre arbetsgivare.)

Nyss angivna kostnad, 1,682,000 kronor, har här nedan fördelats på två huvudgrupper:

1. kostnader för tillämpningen av 1916 och 1901 års lagar, samt

2. kostnader för övriga arbetsuppgifter. Av kostnaderna för personaladministration (inklusive anstaltens chef och registrator) samt fondförvaltning och bokföring, vilka kostnader i övrigt redovisats såsom en särskild grupp under 1, har ett belopp av 5,100 kronor förts på avlöningar under huvudgrupp 2. Kostnaderna för expeditionsvakter och telefonbetjäning, 41,500 kronor, hava sammanförts med under f. härovan upptagna »övriga kostnader». Summan av

dessa kostnader har fördelats på de olika arbetsgrupperna i förhållande till gruppernas avlöningskostnader. Kostnaderna för ombud och läkarintyg hava särskilt fördelats, och hyreskostnaden för Hollerithmaskinerna har påförts arbetsgruppen statistik och fondräkning.

K r o n o r.

1. Kostnader för 1916 och 1901 års lagar.			
A. Debitering av större arbetsgivare (registrering av 48 000, debitering av 34 000 större arbetsgivare).			
Avlöningar	330 800		
Andel i kostnader för ombuden	21 200		
Andel i övriga kostnader	77 000	429 000	
B. Debitering av mindre arbetsgivare (registrering av 302 000, debitering av 280 000 mindre arbetsgivare).			
Avlöningar	174 300		
Andel i kostnader för ombuden	105 800		
Andel i övriga kostnader	40 600	320 700	
C 1. Skadereglering till och med första invaliditetsbeslutet (1924: 28 000 olycksfall att reglera).			
Avlöningar	314 300		
Andel i kostnader för ombuden	125 000		
Andel i övriga kostnader	73 100	512 400	
C 2. Revision av livräntor ($\frac{1}{8}$ 1924— $\frac{31}{7}$ 1925: 1900 beslut).			
Avlöningar	28 400		
Andel i kostnader för ombuden	5 000		
Andel i övriga kostnader	6 600	40 000	
C 3. Utbetalande av livräntor enligt 1916 års lag (vid 1924 års slut: 7 500 livräntor).			
Avlöningar	8 800		
Andel i övriga kostnader	2 000	10 800	
C 4. Skadereglering för statens arbetare (allt arbete, 4 600 olycksfall).			
Avlöningar	22 100		
Andel i övriga kostnader	5 100	27 200	
C 5. Livräntor enligt 1901 års lag (vid 1924 års slut: 5 700 livräntor).			
Avlöningar	2 300		
Andel i övriga kostnader	500	2 800	
D. Försäkringsplikts- och ombudsärenden.			
Avlöningar	34 200		
Andel i övriga kostnader	8 000	42 200	
E. Statistik och fondräkning.			
Avlöningar	77 600		
Hyra för Hollerithmaskiner	4 500		
Andel i övriga kostnader	18 100	100 200	
F. Personaladministration (inklusive chef och registrator) samt anstaltens fondförvaltning och bokföring.			
Avlöningar	90 500		
Andel i övriga kostnader	21 100	111 600	1 596 900

K r o n o r.

2. Kostnader för övriga arbetsuppgifter (andra än 1916 och 1901 års lagar).			
G. Militärsättning och krigsskador.			
Avlöningar	50 400		
Andel i övriga kostnader	11 700	62 100	
H. Fiskarförsäringen.			
Avlöningar	7 200		
Andel i kostnader för ombuden	8 000		
Andel i övriga kostnader	1 700	16 900	
I. Livförsäkring i samband med egnahemsån samt livräntor till barn utom äktenskap.			
Avlöningar	4 100		
Kostnad för läkarintyg	1 000		
Andel i övriga kostnader	1 000	6 100	85 100
			Summa kronor 1 682 000

Av riksförsäkringsanstaltens samtliga förvaltningskostnader, vilka efter den ovan gjorda förutsättningen uppgått till 1,682,000 kronor (ersättning för viss uppboord samt postportokostnader oräknade), avse sålunda 1,597,000 kronor kostnader för verksamheten enligt 1916 och 1901 års lagar, under det att de övriga arbetsuppgifterna tillsammans draga en förvaltningskostnad av 85,000 kronor. Verksamheten enbart enligt 1901 års lag har dragit en kostnad av 2,800 kronor samt reglering av skador för statens arbetare 27,200 kronor. Frändragas sistsnämnda tre belopp, utgör riksförsäkringsanstaltens sålunda beräknade förvaltningskostnad för verksamheten enligt 1916 års lag, exklusive statens arbetare, 1,567,000 kronor.

För utförande av beräkningen av förvaltningskostnaderna för riksförsäkringsanstalten som centralanstalt har det varit nödvändigt att uppskatta storleken av den arbetsböda, som under olika antaganden beträffande karenstidens längd samt beträffande gränsen mellan större och mindre arbetsgivare skulle komma att åvila anstalten.

1. *Antal arbetsgivare.* Detta antal har antagits till 350,000, varav 48,000 större och 302,000 mindre, därest den nuvarande definitionen bibehålles. Enligt denna betraktas såsom mindre arbetsgivare de, vilka hava högst fyra regelbundet under hela året sysselsatta arbetare. Om gränsen skulle förflyttas uppåt, så att såsom mindre skulle anses de arbetsgivare, hos vilka i regel under året äro anställda högst sju arbetare, skulle enligt en verkställd beräkning antalet mindre arbetsgivare komma att ökas med omkring 10,000 och antalet större att minskas med lika många.

2. *Antal olycksfall.* År 1924 anmäldes till riksförsäkringsanstalten omkring 57,000 olycksfall, varav cirka 3,000 beräknas hava inträffat hos mindre arbetsgivare. I dessa siffror ingå jämväl olycksfall hos arbetsgivare, vilka voro försäkrade i ömsesidiga bolag. Ytterligare tillkommer ett antal av omkring 4,600 olycksfall bland statsanställda arbetare.

Därest den nuvarande karenstiden bibehålles och den frivilliga försäkringen för karenstiden antages fortfarande komma att hava samma omfattning som för närvarande, torde det angivna antalet olycksfall av 57,000 innebära en tillräcklig säkerhet såsom grundval för uppskattning av det antal behandlade olycksfall, som är avgörande för förvaltningskostnadernas beräkning.

Om däremot karenstiden förkortas till tre dagar, måste antalet olycksfall räknas högre. Visserligen föreligger redan nu anmälningsskyldighet för varje

olycksfall, som medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, vilken kan föranleda ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser, vare sig ersättningen skall utgå från försäkringsinrättning eller från arbetsgivaren direkt. Det framgår emellertid av olycksfallsstatistiken, att lättare olycksfall i många fall icke anmälas, om ej en tecknad försäkring för karenstiden ger utsikt till erhållande av ersättning från försäkringsinrättningen. Särskilt framträder detta förhållande i fråga om mindre arbetsgivare. Sålunda framgår av den av riksförsäkringsanstalten utgivna statistiken »Olycksfall i arbete år 1921» (tabell F., sid. 12), att antalet invaliditets- och dödsfall i procent av hela antalet anmälda olycksfall hos mindre arbetsgivare i de fall, då endast obligatorisk försäkring varit gällande, var tre gånger större än i de fall, då såväl obligatorisk som karensförsäkring gällde. Med ledning av tabellen kan det antal olycksfall hos mindre arbetsgivare, som icke anmäles, uppskattas till omkring 4,000 per år. Men även för större arbetsgivare visar sig ett liknande förhållande. Enligt vad de för åren 1918 och 1922 upprättade sjuklängdstabellerna giva vid handen, kan man antaga, att antalet icke anmälda olycksfall hos större arbetsgivare likaledes uppgått till cirka 4,000.

Vid en karenstid av tre dagar torde sålunda antalet olycksfall, som skall behandlas, kunna uppskattas till i runt tal 65,000 årligen, varav omkring 7,000 hos mindre arbetsgivare. Därtill kommer i runt tal 5,000 olycksfall bland statsanställda.

Bestämmas karenstidens längd till fjorton dagar, kan, därest enligt besparingskommitténs förslag frivillig försäkring i anstalten för karenstiden ej får äga rum, antalet olycksfall, som berättiga till ersättning från försäkringen — med ledning av nyss omnämnda sjuklängdstabeller — uppskattas till omkring 42,000 om året, varav omkring 4,500 hos mindre arbetsgivare. Det härtill kommande antalet skador bland statens arbetare kan i detta fall antagas uppgå till omkring 3,500.

3. *Antal invaliditets- och dödsfall.* För år 1923 beräknades antalet invaliditets- och dödsfall till respektive 2,200 och 475, men måste det numera med hänsyn till det sedan nämnda år starkt ökade antalet olycksfall beräknas något högre, sannolikt till 2,700 invaliditetsfall och 500 dödsfall årligen. Årliga antalet beslut om revision av livräntor har enligt från riksförsäkringsanstalten erhållna uppgifter icke ansetts kunna upptagas lägre än dubbla antalet årliga invaliditetsfall.

Det framgår av dessa siffror, att centralanstaltens arbetsbörda på grund av under år 1925 tillgängliga uppgifter om antalet årligen inträffande olycksfall måste beräknas bli något större än som i januari 1924 på grund av då föreliggande statistik antogs såsom grund för den till besparingskommittén lämnade beräkningen av riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader såsom centralanstalt för försäkringen.

Med utgångspunkt från ovanstående kostnadsfördelning och kalkyl av arbetsbördan hava sedan verkställt synnerligen detaljerade beräkningar över anstaltens förvaltningskostnader under förutsättning av att försäkringsverksamheten enligt 1916 års lag centraliserades under anstalten. Beträffande de villkor, som i lag och författning kunde komma att föreskrivas rörande försäkringsverksamhetens bedrivande, gjordes olika antaganden i överensstämmelse med följande alternativ.

Alternativ 1. Karenstiden antages till tre dagar. För denna tid får försäkring icke äga rum i centralanstalten. Enhetliga försäkringsvillkor antagas gälla för mindre arbetsgivare, så att försäkring för olycksfall utom arbete och för annan arbetare än i lagen avses, ävensom lindring i försäkringsavgiften, motsvarande åtagande av arbetsgivaren att själv bekosta läkarvård, läkemedel

m. m., icke medges för dessa arbetsgivare. Gränsen mellan större och mindre arbetsgivare antages vara densamma som nu.

Alternativ 2. Karenstid och försäkringsvillkor för mindre arbetsgivare såsom i alternativ 1. Till mindre arbetsgivare räknas alla de, vilka i regel under året hava *högst sju* arbetare anställda.

Alternativ 3. Karenstiden antages till fjorton dagar. För denna tid får försäkring icke äga rum i centralanstalten. I övrigt såsom alternativ 1.

Alternativ 4. Karenstid såsom i alternativ 3. I övrigt såsom alternativ 2.

Alternativ 5. Karenstiden bibehålles vid trettiofem dagar. Frivillig försäkring för denna tid antages äga rum i samma omfattning som hittills, likaså andra former av frivillig försäkring ävensom »lindring» (alltså icke enhetliga försäkringsvillkor för mindre arbetsgivare). Gränsen mellan större och mindre arbetsgivare såsom nu.

Alternativ 6. Gräns mellan större och mindre arbetsgivare såsom i alternativ 2, i övrigt som alternativ 5.

Resultaten av dessa alternativa beräkningar hava sammanförts i tabellen sid. 288.

Sammanföras förvaltningskostnaderna inom respektive alternativ på grupperna avlöningar, dyrtidstillägg, ombudskostnader och övriga kostnader, erhålles nedanstående resultat, vari emellertid icke ingår ersättning för viss upp-
börd samt postportokostnader.

	Alternativ					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Avlöningar (grundlöner) .	1 222 100	1 176 800	1 164 100	1 118 800	1 273 500	1 243 400
Dyrtidstillägg .	223 700	215 400	213 100	204 700	233 000	227 500
Kostnad för om- bud	257 000	257 000	257 000	257 000	257 000	257 000
Övriga kostnader såsom hyra m. m. (inkl. hyra för Hollerith- maskinerna) .	279 500	269 500	269 500	264 500	289 500	279 500
Summa kronor	1 982 300	1 918 700	1 903 700	1 845 000	2 053 000	2 007 400

Sedan riksförsäkringsanstalten till de inom departementet tillkallade sakkunniga överlämnat resultatet av de verkställda kostnadsutredningarna, har chefen för anstaltens första skaderegleringsbyrå inkommit med reviderade uppgifter å erforderlig personal för skaderegleringsarbetet under olika alternativ. Enligt dessa uppgifter skulle den behövliga personalökningen icke bliva så stor, som i de ursprungliga uppgifterna ansetts erforderligt. Ifrågavarande minskning i den beräknade ökningen av personal och övriga omkostnader, vilken minskning för de olika alternativen varierar omkring 70,000 kronor, har motiverats så att »ensamt genom centralisationen av ärendena i en försäkringsinrättning bättre förutsättningar måste anses givna för en, särskilt genom alternativ 1, såväl genom arbetsgivarnes medverkan som på annat sätt vunnen lokal decentralisation (med mindre kostnader än med nuvarande system)». Då emellertid någon tid kan komma att förflyta, innan samarbetet med sjukkasorna i större utsträckning hinner organiseras, och då det därför syns ovisst vilka besparingar, som på denna grund äro att förvänta under den närmaste tiden efter en eventuell omorganisation, har det icke ansetts lämpligt att kor-

rigera den ursprungliga utredningen för de senare avlämnade uppgifterna. Detta förhållande är givetvis ägnat att öka beräkningarnas säkerhetsmarginal.

Departementsförslaget sammanfaller med hänsyn till försäkringens omfattning m. m. i det närmaste fullständigt med ovan berörda alternativ 2 (karenstid tre dagar; enhetliga försäkringsvillkor för mindre arbetsgivare; gränsen mellan större och mindre arbetsgivare höjd till 7—8 årsarbetare från hittills 4—5). Avvikelseerna bestå dels däri, att enligt förutsättningarna i nämnda alternativ karenstiden skulle vara absolut; enligt departementsförslaget skulle däremot ersättning utgå redan från första dagen efter olycksfallet, om sjukdomen varat mer än tre dagar. Då emellertid *antalet* ersättningsberättigade fall i huvudsak blir detsamma under båda förutsättningarna, ändras icke administrationsarbetet nämnvärt genom berörda modifikation. Alternativ 2 avviker från departementsförslaget dels även därutinnan, att enligt nämnda alternativ enhetliga försäkringsvillkor skulle vara gällande för mindre arbetsgivare, medan enligt departementsförslaget mindre arbetsgivare skulle äga rätt att teckna särskild försäkring hos riksförsäkringsanstalten för olycksfall utom arbete och för annan arbetare än i lagen avses. Vid undersökning av 1922 års material har emellertid framgått, att allenast 237 av de i riksförsäkringsanstalten försäkrade mindre arbetsgivarna hade tecknat försäkring av nu ifrågakvarande slag. Även denna skiljaktighet i förutsättningar mellan ovannämnda alternativ 2 och departementsförslaget torde sålunda praktiskt taget vara utan betydelse.

På grund av det anförda torde riksförsäkringsanstaltens beräkning i *alternativ 2* böra något närmare belysas. De totala administrationskostnaderna, sammanförda efter större grupper av arbetsuppgifter, återfinnas i nedanstående tabell.

Arbetsuppgift	Förvaltningskostnad. Kronor.	
A. Debitering av större arbetsgivare.		
Avlöningar ¹	305 600	
Andel i kostnader för ombud	21 200	
Andel i övriga kostnader	68 300	395 100
B. Debitering av mindre arbetsgivare.		
Avlöningar	135 500	
Andel i kostnader för ombud	105 800	
Andel i övriga kostnader	30 200	271 500
C 1. Skadereglering till och med första invaliditetsbeslutet.		
Avlöningar	589 400	
Andel i kostnader för ombud	125 000	
Andel i övriga kostnader	132 000	846 400
C 2. Revision av livräntor.		
Avlöningar	59 900	
Andel i kostnader för ombud	5 000	
Andel i övriga kostnader	13 600	78 500
C 3. Utbetalande av livräntor enligt 1916 års lag.		
Avlöningar	15 400	
Andel i övriga kostnader	3 600	19 000
C 4. Skadereglering för statens arbetare (allt arbete).		
Avlöningar	22 100	
Andel i övriga kostnader	5 100	27 200

¹ Här och i det följande inklusive dyrtidstillägg.

C 5. Livräntor enligt 1901 års lag.			
	Avlöningar	2 300	
	Andel i övriga kostnader	500	2 800
D. Försäkringsplikts- och ombudsärenden.			
	Avlöningar	34 200	
	Andel i övriga kostnader	8 000	42 200
E. Statistik och fondräkning.			
	Avlöningar	88 500	
	Hyra för Hollerithmaskiner	4 500	
	Andel i övriga kostnader	20 000	113 000
F. Personaladministration (inklusive chef och registrator) samt fondförvaltning och bokföring.			
	Avlöningar	100 400	
	Andel i övriga kostnader	22 600	123 000
		Summa kronor 1 918 700	

Liksom i ovan tidigare anförda siffror ingår icke heller här någon ersättning till statsverket för uppboordsväsendets befattning med debitering av mindre arbetsgivare, ej heller postportokostnader. Nämnda ersättning har efter verkställda beräkningar uppskattats till cirka 20,000 kronor per år. Postportokostnaderna hava för föreliggande alternativ beräknats till cirka 90,000 kronor årligen. Vid kalkylering av detta belopp har förutsatts, att postgirosystemet i vanlig ordning skulle komma till användning för anstaltens del samt att anstalten i övrigt skulle betala fullt postporto enligt för tjänsteförsändelser gällande grunder.

Riksförsäkringsanstaltens totala förvaltningskostnad för verksamhet enligt 1916 års lag, omfattande jämväl skadereglering för statens arbetare, skulle alltså vid alternativ 2 uppgå till 2,025,900 kronor, samt kostnaden på grund av 1901 års lag till 2,800 kronor. Den angivna förvaltningskostnaden för 1916 års lag — liksom anstaltens motsvarande kostnader enligt övriga alternativ — har emellertid såsom ovan nämnts erhållits under den förutsättningen, att personalen vore placerad i lägsta klassen av vederbörande lönegrader. Förutsattes i stället, att placering sker i respektive högsta löneklass, ökas anstaltens lönekostnader med cirka 23 %; dess totala kostnad för 1916 års lag bleve då cirka 2,344,000 kronor. Den verkliga kostnaden enligt alternativet skulle givetvis — under de för utredningen gällande villkoren — komma att ligga någonstades mellan dessa gränser och sannolikt vid jämviktsläge komma att hålla sig omkring 2,200,000 kronor.

Verkställda
särskilda be-
räkningar
rörande cen-
tralanstalt
under friare
driftsformer
än stats-
anstalt.

Med hänsyn tagen till riksförsäkringsanstaltens och vissa andra beräkningar hava inom departementet verkställts förnyade kalkyler rörande förvaltningskostnaderna för försäkringen, därest densamma skulle äga rum i en enda inrättning. Härvid skulle emellertid denna inrättning icke utgöras av ett statens ämbetsverk (såsom ju i anstaltens kostnadskalkyler förutsattes) utan erhålla en sådan organisation, att den i likhet med den privata affärsdriften skulle kunna arbeta under mera fria former.

Vid jämförelse mellan å ena sidan av riksförsäkringsanstalten lämnade uppgifter rörande den för närvarande erforderliga personalen för reglering av ett visst antal olycksfall, å andra sidan motsvarande uppgifter från ömsesidiga bolag har framgått, att anstaltens personal avsevärt torde överstiga bolagens arbetskrafter för samma ändamål. Hänsyn bör emellertid härvid tagas till den omständigheten, att de olika inrättningarnas respektive försäkringsbestånd

torde förete vissa skiljaktigheter av väsentlig betydelse för skaderegleringskostnaden.

I betraktande av det anförda har det emellertid syntts vara av intresse att jämväl från företrädare för de ömsesidiga bolagen erhålla en beräkning av kostnaderna för skaderegleringsarbetet under förutsättning, att försäkringen äger rum i en enda försäkringsinrättning. Inom ett av de största bland dessa har på grund härav på de sakkunnigas hemställan uppgjorts efterföljande approximativa kalkyl, vilken återgives till den del, som motsvarar riks försäkringsanstaltens alternativ 2. Skaderegleringsbesväret för ett olycksfall hos mindre arbetsgivare har i uträkningen ansetts vara det dubbla mot förhållandet hos större arbetsgivare; det framhålles emellertid i beräkningen, att arbetet med handhavande av mindre arbetsgivares försäkring måhända härvid underskattats.

Förutsättningar för beräkningen hava varit följande antaganden, vilka, med undantag för att skadereglering för statens arbetare icke medräknats, i stort sett överensstämma med förutsättningarna för alternativ 2 ovan.

Karenstid tre dagar.

Ärligen anmälda olycksfall, som av försäkringsinrättningen skola regleras: hos större arbetsgivare 65,000, hos mindre 7,000.

	Antal
Nyttillkomna invalider per år	2 000
Nyttillkomna livräntor till efterlevande per år	400
Antal livräntor till invalider vid jämvikt	30 000
Antal livräntor till efterlevande vid jämvikt	4 000
Utbetalningar till invalider vid jämvikt	90 000
Utbetalningar till efterlevande vid jämvikt	10 000

1) *Avlöningar:*

	Kronor.
Invaliditetsbedömning samt beräkning av sjukhjälp och läkarvårdsersättning	225 000
Beräkning av livräntekapital samt registrering och utbetalning av livräntor	75 000
Utbetalning av sjukhjälp och läkarvårdsersättning	30 000
Summa avlöningar kronor	330 000

2) *Diverse omkostnader:*

Hyror och lyse m. m.	30 000
Papper, tryck m. m.	30 000
Porton, telefon m. m.	40 000

Summa diverse omkostnader kronor 100 000

Totala omkostnader för skaderegleringen kronor 430 000

Jämföres denna slutsumma med resultatet av riks försäkringsanstaltens kostnadsberäkning vid ovan berörda alternativ 2, befinnes, att de på grund av det ömsesidiga bolagets erfarenhet erhållna personalkostnaderna för skaderegleringsarbetet endast uppgå till omkring hälften av statsanstaltens.

Med hänsyn härtill skulle det kunna synas vara naturligt att från de privata försäkringsinrättningarnas sida söka erhålla jämväl en beräkning av kostnaderna för centralanstaltens debiteringsarbete. Att så icke skett beror huvudsakligen på tvenne omständigheter. Dels är bolagens erfarenhet från debitering av mindre arbetsgivare jämförelsevis obetydlig (år 1921 voro i bolagen försäkrade 20,000 dylika arbetsgivare mot i riks försäkringsanstalten 278,000), varjämte bolagen i stort sett torde vara utan möjligheter att med någorlunda säkerhet bedöma arbetskravet för registrering av arbetsgivarna, kontrolle-

rande av försäkringspliktens fullgörande m. m. Dels torde vidare anstaltens beräkningar rörande just dessa arbetsuppgifter vara av alldeles särskild hållbarhet. Över riksförsäkringsanstaltens registrering och debitering av arbetsgivarna m. m. föres nämligen sedan mer än fem år tillbaka en detaljerad arbetsstatistik, vilken är särskilt ägnad att underlätta dylika kostnadsberäkningar.

Vid de anställda kostnadsberäkningarna för den föreslagna nya anstalten hava givetvis särskilt uppmärksammats de omständigheter, vilka besparingskommittén framhållit (sid. 273) i fråga om möjligheten att nedbrinka kostnaden för den centrala olycksfallsförsäkringsinrättningen. Sålunda synes det vara ofrånkomligt, att den rena statsdriften, sådan den med hänsyn till helt andra uppgifter av äldre varit beskaffad, icke är obetingat lämplig för drivande av ifrågavarande försäkringsrörelse. Att försäkringsinrättningen i sitt arbete icke behöver vara bunden av andra föreskrifter än sådana, vilka sätta den i stånd att på bästa och billigaste sätt genomföra olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser med avseende på ersättnings- och försäkringsfrågorna, kan med säkerhet beräknas medföra en avsevärd förbättring i driftsekonomin. En viss frihet från det jämförelsevis stela system av författningar m. m., vilket i detalj reglerar ämbetsverkens organisation och arbetssätt, är därför av stor ekonomisk betydelse. Betydande ekonomiska vinster kunna givetvis även påräknas på grund av den frihet, med vilken försäkringsinrättningen skulle kunna förfara vid anställande, avlönande, befordring och avskedande av personal.

Den förnyade beräkningen över kostnaden för den föreslagna försäkringsinrättningen, vilken förutsättes handhava även skaderegleringen för statens arbetare, har lämnat ett resultat, som, ehuru vunnet på annat sätt, mycket nära överensstämmer med besparingskommitténs motsvarande uträkning, d. v. s. en total årskostnad av i runt tal 1,700,000 kronor (den av kommittén beräknade kostnaden innefattar icke den i det föregående omnämnda uppbördsersättningen eller portokostnader och bör med hänsyn härtill beräknas åtminstone 100,000 kronor högre än som i kommitténs betänkande skett).

Fördelningen av försäkringsinrättningens administrationskostnader enligt den verkställda beräkningen framgår av efterföljande tablå (ungefärliga belopp):

	K r o n o r .
Riksförsäkringsstämman, styrelse, revisorer och fondförvaltning	40 000
Övriga avlöningar:	
1. Chef och kansli m. m.	125 000
2. Försäkringsärenden	474 500
3. Skaderegleringsärenden	410 000
	1 009 500
Ersättning till staten för anlåtande av uppbördsväsendet	20 000
Ombudskostnader	250 000
Postporto o. d. (postgirosystem användes)	90 000
Hyra och diverse kostnader	200 000
Pensionsavgifter	50 000
Säkerhetsmarginal	40 500
	Summa kronor 1 700 000

Det förtjänar anmärkas, att i tablån upptagna löner äro avsedda att utgöra slutlöner.

Den för skaderegleringsarbetet nödvändiga personalkostnaden har i beräkningen ansetts böra upptagas cirka 25 % eller 80,000 kronor högre per år än

i den i det föregående omnämnda kalkyl, som grundats på erfarenheter från ömsesidigt bolag. Dels har i sistnämnda kalkyl icke medräknats kostnad för skadereglering för statens arbetare, dels har ju också i kalkylen lämnats en viss reservation för möjligheten att besväret med reglering av olycksfall hos mindre arbetsgivare något underskattats. Det må framhållas, att därest den för skaderegleringsarbetet beräknade kostnaden i praktiken ändock skulle visa sig vara för låg, vilket knappast torde behöva befaras, kostnaden för arbetet med försäkringsärendena å andra sidan kalkylerats på sådant sätt, att den i detta hänseende måste anses inrymma tillräcklig säkerhetsmarginal även för en dylik eventualitet.

Kostnaderna för ombud hava beräknats till 250,000 kronor eller ungefärligen samma belopp, som riksförsäkringsanstalten för närvarande kräver för detta ändamål och likaledes räknat med i samtliga sex kostnadsalternativ.

Det har antagits, att den nya riksförsäkringsanstalten skulle för postporto erlägga ett belopp, beräknat till cirka 90,000 kronor per år. Detta belopp har beräknats enligt samma grunder, som ovan använts för kalkylering av den statliga centralanstaltens portokostnader. — För debitering och uppbörd av de mindre arbetsgivarnas försäkringsavgifter har, såsom även ovan skett för den statliga centralanstalten, upptagits ett belopp av 20,000 kronor per år. Däremot har ersättning icke ansetts böra beräknas för anstaltens anlåtande av mantals-skrivningsväsendet eller för indrivning av resterande avgifter genom de statliga myndigheternas försorg. Enär enligt departementsförslaget staten skulle gälda sådana försäkringsavgifter, vilka icke kunnat uttagas av vederbörande arbetsgivare, har det icke ansetts lämpligt att belasta den nya riksförsäkringsanstalten med kostnaderna för avgiftsindrivningen. — Med hänsyn till arten av den nya anstaltens verksamhet har vidare förutsatts, att några utgifter för skatter icke behöva beräknas.

Då den nya anstalten redan från början synes böra vidtaga åtgärder för beredande av pension åt den personal, som kan komma att vinna mera fast anställning hos densamma, har, såsom av ovanstående framgår, upptagits ett belopp för sådant ändamål, motsvarande ungefär 5 % av de beräknade avlöningskostnaderna.

De sammanlagda kostnaderna uppgå under ovannämnda förutsättningar till 1,659,500 kronor, vilken summa för att erbjuda ytterligare säkerhetsmarginal avrundats till 1,700,000 kronor.

Förvaltningskostnaderna för arbete på grund av 1916 års lag skulle alltså, trots att anstalten skulle handhava även de nuvarande bolagens rörelse, för den nya riksförsäkringsanstalten kunna beräknas till ungefär samma belopp som riksförsäkringsanstaltens nuvarande kostnader för dess verksamhet enligt samma lag (år 1924 1,577,000 kronor, vartill bör läggas skälig kostnad för uppbörd av mindre arbetsgivares försäkringsavgifter, i runt tal 20,000 kronor, samt portokostnader, vilka med hittillsvarande system uppskattats till cirka 110,000 kronor, av vilket belopp 80,000 kronor beräknats motsvara postverkets självkostnad). I förhållande till den av nuvarande riksförsäkringsanstalten beräknade kostnaden för verksamheten enligt 1916 års lag vid monopol enligt alternativ 2, därest all personal antages placerad i lägsta löneklass, innebär departementsförslaget en minskning med cirka 326,000 kronor. Förutsattes den statliga centralanstaltens personal genomgående vara placerad i högsta klass av vederbörande lönegrader, skulle skillnaden i kostnader stiga till cirka 644,000 kronor. I förhållande till den ovan angivna sannolika kostnaden för den statliga centralanstalten (vid jämvikt), 2,200,000 kronor, innebär förslaget en besparing av cirka 500,000 kronor per år.

Ovanstående beräkningar avse de årliga förvaltningskostnaderna, sedan centralanstalten övertagit olycksfallsförsäkringsverksamheten. Innan detta sker, måste under andra halvåret 1926 visst organisationsarbete utföras för

den nya anstaltens räkning. Kostnaderna för detsamma, utgifter för riksförsäkringsstämman och styrelsen för riksförsäkringsanstalten inberäknade, hava uppskattats till cirka 120,000 kronor.

Kostnads-
ökning för
försäkrings-
rådet.

Därest, såsom enligt departementsförslaget skulle bliva fallet, en enda försäkringsinrättning har att debitera samtliga arbetsgivare de försäkringsavgifter, vilka enligt lagen skola uttagas, torde besvär över sålunda påförda avgifter kunna förväntas bliva anförda i större utsträckning än enligt nuvarande organisationssystem, där möjligheten att välja mellan olika försäkringsinrättningar i viss utsträckning ersätter besvärsrätten. För att tillförsäkra ifrågasvarande besvär en noggrann och sakkunnig behandling har det ansetts erforderligt att förstärka försäkringsrådets arbetskrafter. Kostnaderna härför samt för förstärkning av försäkringsrådets arbetskrafter för vissa andra ändamål hava beräknats till sammanlagt cirka 25,000 kronor per år.

Översikt i
ekonomiskt
hänseende
över departe-
mentsförslaget och
dess för-
hållande till
försäkrin-
gens nuva-
rande
gestaltning.

Sedan i det föregående givits en kortfattad redogörelse för de viktigaste av de kostnadsberäkningar, vilka anställts rörande den sociala olycksfallsförsäkringens organisation, må nedan lämnas en ekonomisk översikt över departementsförslaget och dess förhållande till försäkringen i dennas nuvarande gestaltning.

Vad angår prestationskostnaderna under den tid lagen varit i kraft, äro dessa kända till och med år 1922. Då emellertid de olika åren uppvisa ganska växlande siffror, hava beträffande prestationskostnaderna lagts till grund följande ersättningsbelopp, som med nuvarande lönenivå torde i stort sett motsvara genomsnittskostnaderna enligt de bestämmelser, som för närvarande gälla:

	Kronor.
Sjukpenning	1 3 700 000
Läkarvård m. m.	1 700 000
Invaliditets- och dödsfallsersättningar	10 250 000
Summa kronor	15 650 000

Administrationskostnaderna enligt nuvarande system hava däremot angivits för år 1924. — Vid beräkning av övergångsstaten har icke inräknats chefen för den nuvarande riksförsäkringsanstalten, vilken beräknas avgå med pension i november månad 1927. I övrigt har övergångsstaten uträknats under förutsättning, att tjänstemännen skulle erhålla lön efter placering å G-ort; dyrtidstillägg har beräknats efter 20 %.

Beträffande administrationskostnaden för skadereglering för statens arbetare skulle denna kostnad bestridas av staten.

Såsom framgår av nedanstående tabelluppgifter, skulle vid genomförande av den föreslagna centraliseringen av olycksfallsförsäkringen staten — fränsett prestationskostnaderna för statens arbetare — röna en minskning i sina samtliga utgifter för försäkringen av 803,000 kronor per år (minskning av administrationskostnaderna 823,000 kronor, ökning av prestationskostnaderna 20,000 kronor), motsvarande 59.3 % av dess nuvarande kostnader för ifrågasvarande ändamål. Vid uträkning av dessa siffror har förutsatts, att ingen enda av anstaltens nuvarande befattningshavare å ordinarie stat (39 personer) skulle komma att avgå från övergångsstaten eller beredas annan sysselsättning i statens tjänst. Ett så ogynnsamt fall behöver man emellertid knappast räkna med; i själva verket torde en stor del av övergångsstatens 265,000

¹ Approximativ uppskattning; i siffran ingå jämväl av arbetsgivarna själva under karenstiden utgivna ersättningar.

Olycksfallsförsäkringens prestationskostnader (exklusive statens arbetare).

Ersättningar	Enligt nuvarande regler (genomsnittliga ersättningar för närvarande)	Enligt förslaget	Ökning i förhållande till kostnaderna enligt nuvarande regler	
			kronor	i %
Invaliditets- och dödsfallsersättningar . . .	10 250 000	11 740 000	1 490 000	14.5
Sjukpenning	3 700 000	5 080 000	1 380 000	37.3
Läkarvård m. m.	1 700 000	1 700 000	—	—
Summa	15 650 000	18 520 000	2 870 000	18.3

Prestationskostnadernas fördelning.

	Enligt nuvarande regler	Enligt förslaget	Ökning i förhållande till kostnaderna enligt nuvarande regler	
			kronor	i %
Staten (ersättning enligt nuv. 19 och 37 §§)	¹ 100 000	¹ 120 000	20 000	20.0
Arbetsgivarna (genom premier eller självrisk)	15 550 000	18 400 000	2 850 000	18.4
Summa	15 650 000	18 520 000	2 870 000	18.3

¹ Såsom ovan tidigare angivits, har denna utgiftspost varit underkastad starka växlingar under åren. För budgetåret 1925—1926 har, såsom tidigare ovan anförts, beviljats ett anslag av 100 000 kronor; samma belopp har av riks-försäkringsanstalten ansetts erforderligt för budgetåret 1926—1927. Enligt förslaget torde ett belopp av 120 000 kronor kunna anses vara det normala årliga genomsnittsbeloppet. ■

Olycksfallsförsäkringens förvaltningskostnader (inklusive statens arbetare).

	Enligt nuvarande regler (år 1924)	Enligt förslaget	Ökning (+) eller minskning (—) i förhållande till nuvarande kostnader	
			kronor	i %
Försäkringsrådet	114 000	139 000	+ 25 000	+ 21.9
Riksförsäkringsanstalten (1916 års lag) . .	¹ 1 677 000	} 1 700 000	— 938 000	— 35.6
Ömsesidiga bolag	² 961 000			
Blivande övergångsstat, <i>högst</i>	—	³ 265 000	+ 265 000	—
Summa	2 752 000	2 104 000	— 648 000	— 23.5

¹ I detta belopp har medräknats dels 20 000 kronor, motsvarande uppbrädsmyndigheternas befattning med debitering och uppbrädd av mindre arbetsgivares försäkringsavgifter, dels 80 000 kronor för postportokostnader. Sistnämnda belopp har beräknats på grundval av antalet av den nuvarande riks-försäkringsanstaltens postförsändelser år 1923 och utgör postverkets *självkostnad* för ifrågasvarande arbete — det har i detta sammanhang ansetts riktigast att blott beräkna självkostnad. — Att den nuvarande riks-försäkringsanstaltens ifrågasvarande portokostnad stiger till ett så högt belopp som 80 000 kronor, sammanhänger därmed, att anstalten för avgiftsuppbörd och utanordning av ersättningar företrädesvis använder sig av postförskott respektive postanvisningar, för vilka försändelseslag postverket debiterar högre avgifter än för postgirering.

² Enligt försäkringsinspektionens redogörelse över enskilda försäkringsanstalter år 1924.

Övergångsstaten kommer med all sannolikhet att uppgå till lägre belopp än det angivna, vartill kommer, att den småningom minskas. Då den helt upphört, blir tydligen besparingen enligt ovanstående tabell 913 000 kronor per år.

Förvaltningskostnadernas fördelning.

		Enligt nuvarande regler (år 1924)	Enligt förslaget	Ökning (+) eller minskning (—) i förhållande till nuvarande kostnader		
				kronor	i %	
Staten	Försäkringsrådet	1 254 000	139 000			
	Riksförsäkringsanstalten ¹					² 27 000
	Blivande övergångsstat, <i>högst</i>					265 000
	Summa	1 254 000	431 000	³ — 823 000	— 65.6	
Arbetsgivarna	Fondmedel	⁴ 18 000	} ⁵ 1 673 000			
	Riksförsäkringsanstaltens försäkringstagare, 5 % av nettopremien enligt 16 §	300 000				
	Ömsesidiga bolags försäkringstagare, 3 % av bruttopremierna enligt 16 §	219 000				
	Ömsesidiga bolags övriga förvaltningskostnader	961 000				
	Summa	1 498 000	1 673 000	+ 175 000	+ 11.7	
	Summa summarum	2 752 000	2 104 000	⁶ — 648 000	— 23.5	

¹ Se not ¹) till nästföregående tabell.

² Avser förvaltningskostnad för skadereglering för statens arbetare.

³ *Minst*; när övergångsstaten upphört, blir minskningen i statens kostnader för förvaltningen 1 088 000 kronor och den totala besparingen 913 000 kronor per år.

⁴ Från och med budgetåret 1924—1925 utgår årligen av olycksfallsförsäkringsfondens medel ett bidrag till omkostnaderna för fondens förvaltning av 18 500 kronor, ovan avrundat till 18 000 kronor. Denna anordning har sålunda år 1924 endast tillämpats under halva året, och av fondens medel har under denna tid endast använts halva nämnda belopp, nämligen 9 000 kronor. Då förhållandena under övergångsåret icke kunna läggas till grund för utförligare beräkningar angående statens och arbetsgivarnas framtida kostnader för försäkringen m. m., har ovan upptagits det normala årsbeloppet av fondens bidrag till dess förvaltning.

Faktiskt hava under år 1924 statens förvaltningskostnader för försäkringen utgjort 1 263 000 kronor; statens besparing i förhållande till detta belopp utgör 832 000 kronor per år. Arbetsgivarnas faktiska kostnader — under förutsättning att hit föras nyssnämnda fondmedel — utgjorde 1 489 000 kronor och motsvarande kostnadsökning 184 000 kronor årligen.

⁵ Utgör förvaltningskostnad för den nya riksförsäkringsanstalten för handhavande av 1916 års lag, sedan kostnad för skadereglering för statens arbetare avdragits.

Statens och arbetsgivarnas sammanlagda kostnader för försäkringen.

		Enligt nuvarande regler		a) b)	
Staten	Prestationskostnader (ersättning enligt nuv. 19 och 37 §§) ¹	100 000			120 000
	Förvaltningskostnader ²	1 254 000	<i>högst</i>	³ 431 000	
	Summa (för staten)	1 354 000	<i>högst</i>	551 000	
Arbetsgivarna	Prestationskostnader	15 550 000			18 400 000
	Förvaltningskostnader	1 498 000			1 673 000
	Summa (för arbetsgivarna)	17 048 000			20 073 000
	Summa summarum	18 402 000			20 624 000

¹ Exklusive statens arbetare.

² Inklusive statens arbetare

³ Detta belopp avser försäkringsrådet, skadereglering för statens arbetare samt övergångsstaten.

kronor komma att ganska snart sparas. När ifrågavarande stat fullt avvecklats, skulle statens besparing i utgifterna för försäkringen uppgå till 1.068.000 kronor (minskning i administrationskostnader 1,088.000 kronor, ökning i prestationskostnader 20,000 kronor), från vilket belopp kan komma att avgå något på grund av ökad prestationskostnad för statens arbetare; se ovan sid. 273. Det bör bemärkas, att i dessa beräkningar hänsyn icke tagits till de engångsutgifter, vilka eventuellt må beslutas i syfte att bereda ersättning åt övrig personal inom den nuvarande riks-försäkringsanstalten, respektive personal anställd hos de ömsesidiga bolagen. Dessa utgifter torde emellertid komma att täckas genom överskott å fondmedel.

Arbetsgivarnas kostnader skulle ökas med 17.7 % eller med cirka 3.025.000 kronor årligen, varav 2,850,000 kronor täcka de ökade ersättningar, som i vissa avseenden skulle utgå enligt förslaget, och 175.000 kronor bero på den föreslagna utsträckningen av arbetsgivarnas skyldighet att bidra till administrationskostnadernas gäldande.

Skenbart skulle förslagets genomförande, sedan övergångsstaten avvecklats, medföra en kostnadsökning av cirka 1,957,000 kronor per år, motsvarande det belopp, varmed det ökade ersättningsbeloppet överstiger minskningen i försäkringens totala förvaltningskostnader. De nytillkommande prestationskostnaderna (på grund av ändrade bestämmelser om sjukpenning m. m.) uppgå visserligen, såsom ovan tidigare angivits, till 2,870.000 kronor. Sistnämnda ökning finansieras emellertid till ett belopp av 913.000 kronor med den besparing i de totala administrationskostnaderna, som förslagets genomförande skulle medföra, sedan kostnaden för övergångsstaten, 265,000 kronor, upphört. — Det måste emellertid bemärkas, att icke ens den nyss angivna kostnadsökningen av 1,957,000 kronor utgör en verklig merutgift för landet. En stor del av densamma torde nämligen motsvaras av kostnader, vilka de ersättningsberättigade på grund av sjukpenningens eller livräntans otillräcklighet måst bestrida ur andra hjälpkällor (anlitande av besparingar, skuldsättning etc.). Till denna del utgör den skenbara kostnadsökningen blott en överflyttning av utgifter från de enskilda till försäkringen. Till en annan del kunna de höjda ersättningarna förväntas medföra, att de skadade på flera sätt bliva bättre vårdade, avvakta fullständigare läkning av skadan samt erhålla bättre möjligheter att själva bidra till sin yrkesutbildning m. m., än för närvarande är fallet. I den mån de höjda ersättningarna komma till användning för sådana ändamål, representera desamma tydligen utgifter för produktiva syften. — Vidare bör i detta sammanhang uppmärksammas, att, såsom av föreliggande förslag rörande sjukförsäkringen närmare framgår, statsbidrag till sjukkassorna icke skulle utgå vid sjukdom till följd av olycksfall i arbete. Slutligen skulle staten göra vissa besparingar genom ändring av bestämmelserna rörande läkarintyg för statens arbetare.

I förhållande till besparingskommitténs förslag innebär departementsförslaget, att *statens kostnader* minskas med 803,000 kronor per år mot av kommittén beräknade 1.162.000 kronor. I båda dessa belopp ingå kostnader för övergångsstat. Sedan övergångsstaten avvecklats, skulle såsom ovan nämnts departementsförslagets besparing för statsverket stiga till 1.068.000 kronor, medan motsvarande belopp enligt kommitténs förslag skulle uppgå till 1.312,000 kronor (enligt departementsförslaget beräknas övergångsstaten såsom ovan nämnts draga en kostnad av högst 265.000 kronor per år, medan enligt kommittéförslaget övergångsstaten beräknades till cirka 150.000 kronor). Besparingen i den årliga totala administrationskostnaden skulle, innan övergångsstaten avvecklats, enligt departementsförslaget utgöra 648.000 kronor; motsvarande belopp enligt av kommittén lämnade uppgifter uppgår till 817,000 kronor. Efter övergångsstatens avveckling skulle besparingen ut-

Riksförsäkringsanstaltens beräkning av förvaltningskostnaderna för en statlig centralanstalt för försäkringen (augusti 1925).

Förvaltningskostnader enligt olika alternativ.

Arbetsuppgift	Riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader för 1916 och 1901 års lagar med nuvarande personal (aug. 1925). Kronor	Den statliga centralanstaltens förvaltningskostnader i kronor vid					
		Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 4	Alt. 5	Alt. 6
A. Debitering av större arbetsgivare	429 000	458 600	395 100	460 400	398 500	476 100	417 000
B. Debitering av mindre arbetsgivare	320 700	268 600	271 500	269 400	273 100	339 700	355 300
D. Försäkringsplikts- och ombudsärenden	42 200	42 200	42 200	46 600	46 600	46 600	46 600
E. Statistik och fondräkning	100 200	117 000	113 000	115 600	111 500	117 000	113 000
<i>A, B, D och E tillsammans</i> (debiteringsverksamheten i vidsträckt bemärkelse)	892 100	886 400	821 800	892 000	829 700	979 400	931 900
C 1. Skadereglering t. o. m. första invaliditetsbeslutet	512 400	845 400	846 400	761 200	764 800	823 100	825 000
C 2. Revision av livräntor	40 000	78 500	78 500	78 500	78 500	78 500	78 500
C 3. Uthetalande av livräntor	10 800	19 000	19 000	19 000	19 000	19 000	19 000
C 4. Skadereglering för statens arbetare (allt arbete)	27 200	27 200	27 200	27 200	27 200	27 200	27 200
C 5. Livräntor enligt 1901 års lag	2 800	2 800	2 800	2 800	2 800	2 800	2 800
<i>C 1.—C 5. tillsammans</i> (skaderegleringsverksamheten)	593 200	972 900	973 900	888 700	892 300	950 600	952 500
F. Personaladministration (inkl. chef och registrator) samt fondförvaltning och bokföring	111 600	123 000	123 000	123 000	123 000	123 000	123 000
<i>Samtliga</i>	1 596 900	1 982 300	1 918 700	1 903 700	1 845 000	2 053 000	2 007 400

göra, enligt departementsförslaget 913,000 kronor och enligt kommittén 967,000 kronor. — Vad angår skillnaden i statens kostnadsbesparing förklaras den dels därav, att kommittén beräknade statens hittillsvarande kostnader enligt 19 och 37 §§ i lagen till 150,000 kronor per år och föreslog, att desamma skulle bestridas av arbetsgivarna, medan enligt departementsförslaget motsvarande kostnader såsom hittills skulle gäldas av staten men beräknats till 120,000 kronor årligen. — Slutligen är att märka, att de administrationskostnader för den nuvarande riksförsäkringsanstalten och de bidrag från arbetsgivarna, vilka ingå i respektive beräkningar, avse olika år (departementsförslaget utgår från år 1924, medan kommittén stödde sig på förhållandena år 1923). — Arbetsgivarnas sammanlagda kostnader för försäkringen ökas enligt departementsförslaget med cirka 3,025,000 kronor per år mot kommittéförslagets 603,000 kronor.

Förestående kostnadsberäkningar för den nya riksförsäkringsanstalten avse blott anstaltens verksamhet enligt 1916 års lag. Den nuvarande riksförsäkringsanstaltens uppgifter utöver nämnda lag hava beräknats draga samma kostnad inom den nya anstalten som hos den nuvarande, nämligen 90,000 kronor per år. Bland anstaltens nämnda uppgifter skulle verksamheten enligt 1901 års lag bekostas av medel från vederbörande fond. Förvaltningen av övriga uppgifter skulle däremot såsom hittills bekostas av staten.

Stockholm i december 1925.

E. Odelstierna.

Tablå

utvisande den kostnadsökning, som olika ändringsförslag beträffande olycksfallsersättningarna beräknas komma att medföra.

(Olycksfall bland statens arbetare icke medräknade).

A. Olika ändringsförslag.

- Ändring 1) Karenstiden borttages. Sjukpenning enligt 6 § antages utgå från och med 1:a dagen, därest sjukdomen varat minst 4 dagar.
- 2) Karenstiden fastställs till 3 dagar. Sjukpenning enligt 6 § föreslås utgå från och med 4:e dagen.
- 3) Ändring av 7 § beträffande livräntor till föräldrar enligt de sakkunnigas utkast.
- 4) Åldersgränsen för barn i 7 § antages höjd från 16 till 18 år.
- 5) = ändring 1) jämte höjning av avlöningsgränsen från 2 400 till 3 000 kronor
- 6) = > 1) > > > > > > 3 300 >
- 7) = > 1) > > > > > > 3 600 >
- 8) = > 2) > > > > > > 3 000 >
- 9) = > 2) > > > > > > 3 300 >
- 10) = > 2) > > > > > > 3 600 >
- 11) = > 1) + 3) > > > > > > 3 000 >
- 12) = > 1) + 3) > > > > > > 3 300 >
- 13) = > 1) + 3) > > > > > > 3 600 >
- 14) = > 2) + 3) > > > > > > 3 000 >
- 15) = > 2) + 3) > > > > > > 3 300 >
- 16) = > 2) + 3) > > > > > > 3 600 >

B. Nuvarande ersättningar jämte beräknad kostnadsökning för ovan under A angivna ändringar beträffande olika slag av ersättningar.

	Sjuk- penning	Läkar- vård	Invaliditets- ersättningar	Dödsfalls- ersättningar	Summa Kr.
Ersättningar enligt nuva- rande bestämmelser . . .	3 700 000	1 700 000	8 200 000	2 050 000	15 650 000
Kostnadsökning på grund av ändring 1)	870 000	—	—	—	870 000
2)	420 000	—	—	—	420 000
3)	—	—	—	300 000	300 000
4)	—	—	—	130 000	130 000
5)	1 260 000	—	700 000	180 000	2 140 000
6)	1 380 000	—	920 000	240 000	2 540 000
7)	1 450 000	—	1 050 000	280 000	2 780 000
8)	770 000	—	700 000	180 000	1 650 000
9)	880 000	—	920 000	240 000	2 040 000
10)	950 000	—	1 050 000	280 000	2 280 000
11)	1 260 000	—	700 000	510 000	2 470 000
12)	1 380 000	—	920 000	570 000	2 870 000
13)	1 450 000	—	1 050 000	610 000	3 110 000
14)	770 000	—	700 000	510 000	1 980 000
15)	880 000	—	920 000	570 000	2 370 000
16)	950 000	—	1 050 000	610 000	2 610 000

Anm. De i det den 31 december 1925 framlagda förslaget innehållna ändringarna motsvara ändring 12).

O. A. Åkesson.

Bilaga E.

P. M.

rörande vissa frågor i samband med övergången från nuvarande till föreslagen organisation för den sociala olycksfallsförsäkringen.*A. Utkast till plan för organisationsarbetet.*

Ledamöter i riksförsäkringsstämman utses under juli månad 1926.

Riksförsäkringsstämman sammanträder under augusti månad och utser styrelse för den nya riksförsäkringsanstalten, anslår medel för det närmaste organisationsarbetet samt behandlar övriga stämman åliggande frågor.

Styrelsen sammanträder under senare delen av augusti eller under första dagarna av september månad för att utse chef för anstalten. Härvid fastställas även riktlinjerna för organisationsarbetet och utses erforderlig personal för detsamma. Till en början torde endast behöva utses en person för försäkringsorganisationen, en för tariffarbetet och en för skaderegleringsorganisationen, vilka hava att jämte chefen leda organisationsarbetet. Erforderliga lokaler torde kunna erhållas inom den fastighet, där den nuvarande riksförsäkringsanstalten är inrymd. Övrig personal för organisationsarbetet kan lämpligen erhållas genom att tillfälligtvis anlita personal från riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen. Denna personal torde härvid kunna utföra arbetet i fråga på eftermiddagarna efter den ordinarie tjänstgöringens slut.

Under september månad uppgöres bland annat mera detaljerad organisationsplan för arbetet inom den nya anstalten. I överensstämmelse med denna organisationsplan placeras sedermera under tiden intill årsskiftet för de olika arbetsuppgifterna erforderlig personal, varvid emellertid endast ett fåtal befattningar torde behöva besättas med mera fast anställda. Övrig personal kan däremot lämpligen anställas tillsvidare. Under första halvåret 1927 erfordras nämligen ett större antal befattningshavare än i fortsättningen, på grund av att den nya riksförsäkringsanstalten under förstnämnda tid måste arbeta enligt den äldre lagens bestämmelser beträffande det arbete, som avser försäkringsverksamheten för föregående år, samtidigt som den nya organisationen skall börja tillämpas för den försäkringsverksamhet, som avser tiden efter 1927 års ingång. De anordningar och arbetsformer (särskilt för behandlingen av de mindre arbetsgivarna), som krävas för slutförande av förstnämnda arbete, komma emellertid under senare halvåret att försvinna eller förändras i enlighet med det nya systemets förenklade beskaffenhet. Samtidigt härmed kommer även personalbehovet att minska. Till följd av nu nämnda förhållanden vinnes den fördelen, att de anställda kunna hinna prövas och lämpligt urval sålunda äga rum för det framtida arbetet.

Ombudsorganisationen ordnas sålunda att mantalsombud utses före den 1 november och Ortsombud före årsskiftet. Till mantalsombud torde komma att

utes riks försäkringsanstaltens nuvarande mantalsombud. Såsom ordsombud torde den nya riks försäkringsanstalten tillsvidare i stor utsträckning med fördel kunna använda sig av riks försäkringsanstaltens nuvarande ordsombud.

Det erforderliga samarbetet med postverket ordnas, särskilt beträffande inkassering av premier och utbetalning av ersättningar.

Den nya premietariffen utarbetas och fastställs, varjämte plan uppgöres för det kommande specialtarifferingsarbetet. Premietariffen bör härvid grundas på den förefintliga olycksfallsstatistiken. Vid den tid, varom här är fråga, kommer det olycksfallsstatistiska materialet att föreligga bearbetat för en tidrymd av sex år för icke mindre än cirka 600 olika yrkesgrupper och sålunda erbjuda en god grund för den nya tariffen, vilken torde hinna slutföras före oktober månads utgång. Om så anses erforderligt, kan premietariffen därefter tryckas och utsändas till de större arbetsgivarna. Till sådana större arbetsgivare, som hava sin försäkring i nuvarande riks försäkringsanstalten, synes utsändningen lämpligen kunna ske i samband med de dagsverks- och löneuppgifter, som av densamma utsändas omedelbart före årsskiftet.

Till de arbetsgivare, vilka hava tecknat sådan frivillig försäkring, som kommer att medgivas även efter ingången av år 1927, utsändes under december månad meddelande om storleken av härför gällande premiesatser, för att ifrågavarande arbetsgivare skola erhålla tillfälle att avgöra, huruvida de även i fortsättningen önska erhålla sådan frivillig försäkring. Till arbetsgivare, som åtagit sig att förskottera sjukpenning, översändes en plan över huruvida de nya riks försäkringsanstalten ämnar ordna nämnda förskotteringsförfarande, varjämte arbetsgivarna tillfrågas, huruvida de äro villiga att även efter 1927 års ingång förskottera sjukpenning.

Under höstens lopp utarbetas formulär för den nya riks försäkringsanstalten med stöd av den erfarenhet, som vunnits beträffande den nuvarande anstaltens och de ömsesidiga bolagens formulär. De nya formulären tryckas före årsskiftet i upplagor av lämplig storlek.

Beträffande lokaler för den nya riks försäkringsanstalten från och med år 1927 synes anstalten med fördel kunna i varje fall till en början övertaga den nuvarande riks försäkringsanstaltens arbetslokaler. Överenskommelse härom torde kunna träffas med byggnadsstyrelsen under höstens lopp. Rörande former och villkor för övertagande av den nuvarande riks försäkringsanstaltens inventarier torde förslag böra framläggas av nya riks försäkringsanstalten och byggnadsstyrelsen, under vilken statens centrala möbelförråd sorterar.

De ömsesidiga bolag, vilka eventuellt besluta att träda i likvidation, kunna överenskomma med styrelsen för den nya riks försäkringsanstalten, att anstalten efter den 1 januari 1927 skall övertaga och reglera vederbörande bolags skador, på villkor att bolagen ställa säkerhet för de kostnader för skadeersättningar och förvaltningsarbete, som genom överenskommelsen komma att åvila anstalten. Den personal hos de enskilda bolagen, som av sådan anledning blir ledig, torde i mån av behov och lämplighet kunna erhålla anställning i den nya riks försäkringsanstalten. Ifrågavarande bolags likvidation torde sedermera kunna ordnas på sätt lagen om försäkringsrörelse den 25 maj 1917 föreskriver.

De penningmedel, som erfordras för organisationsarbetet och för den nya anstaltens verksamhet i övrigt under tiden intill dess försäkringsavgifter inflyta, torde förskotteras av statsmedel.

Det torde även böra framhållas, att det löpande arbetet inom den nuvarande riks försäkringsanstalten fortsätter i vanlig ordning samtidigt med förevarande organisationsarbete.

B. Den nya riksförsäkringsanstaltens övertagande av den nuvarande anstaltens verksamhet enligt 1916 och 1901 års lagar.

Vad beträffar själva förfarings sättet vid överförandet av verksamheten från den nuvarande riksförsäkringsanstalten till den nya anstalten kan ettdera av följande alternativ tänkas komma i fråga:

1) riksförsäkringsanstalten slutför med egen personal under tiden efter ingången av år 1927 det arbete, som avser 1926 och tidigare år, varvid den nya riksförsäkringsanstalten övertager verksamheten, i den mån densamma avser tiden efter den 1 januari 1927;

2) den nya riksförsäkringsanstalten övertager vid ingången av år 1927 all verksamhet oberoende av om densamma avser nämnda eller tidigare år, varvid emellertid det arbete, som anstalten härigenom kommer att utföra för den nuvarande riksförsäkringsanstalten, bör värderas och ersättas efter skäligen grunder.

Ett genomförande av det första av nu nämnda alternativ skulle på grund av arbetstekniska skäl medföra hart när oöverstigliga svårigheter. Vissa omfattande arbeten äro nämligen av den art, att de samtidigt avse olika tidsperioder. I samband med det arbete, som exempelvis utföres för den definitiva regleringen av de större arbetsgivarnas försäkringsavgifter för ett föregående år, erhållas sålunda även de avgiftsbelopp, som tillämpas vid den provisoriska debiteringen för närmast följande år. Att uppdelna den definitiva regleringen och den provisoriska avgiftsdebiteringen på skilda personalgrupper skulle därför arbetstekniskt sett vara en oformlig åtgärd. Härtill komma även andra synpunkter. De inom den nuvarande riksförsäkringsanstalten befintliga registren av olika slag, de olika arbetsgivarnas försäkringsakter och det arbetsmaterial i övrigt, som finnes samlat inom anstalten, tjäna icke endast den del av anstaltens arbete, som avser det löpande året, utan även den del av arbetet, som på grund av försäkringsverksamhetens natur måste avse en föregående tidsperiod. Det skulle givetvis ur arbetssynpunkt vara synnerligen olämpligt, om dessa olika slag av arbetsmaterial samtidigt skulle användas av hos olika institutioner anställd personal.

På grund av de anförda synpunkterna synes sålunda det första av de båda anförda alternativen för den nya riksförsäkringsanstaltens övertagande av den nuvarande anstaltens verksamhet icke böra komma i fråga. Däremot bör ett övertagande av verksamheten i enlighet med alternativ 2) kunna genomföras utan svårigheter av ovan angiven art.

De uppgifter på grund av 1916 och 1901 års lagar, som den nya riksförsäkringsanstalten skulle komma att utföra för den nuvarande anstaltens räkning, torde i huvudsak vara följande:

1) definitiv reglering av försäkringsavgifter för större arbetsgivare för år 1926;

2) debitering av försäkringsavgifter för mindre arbetsgivare för år 1926 med undantag för städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, för vilka nämnda debitering verkställts redan under år 1926;

3) behandling av klagomål över avgifter, som påförts mindre arbetsgivare i arbetsgivarförteckningarna för 1926 och tidigare år;

4) reglering av skador, som inträffat under år 1926 och tidigare, för vilka anmälan inkommit före den 1 januari 1927 men som vid nämnda tidpunkt ännu icke slutreglerats;

5) reglering av skador, som inträffat under 1926 och tidigare år men som den 1 januari 1927 ännu icke blivit anmälda;

6) utgivande av från den nuvarande riksförsäkringsanstalten utgående liv-

räntor enligt 1916 års lag i anledning av olycksfall, som inträffat under åren 1918—1926;

7) utgivande av från den nuvarande riks försäkringsanstalten utgående livräntor enligt 1901 års lag;

8) utarbetande av olycksfallsstatistik för åren 1925 och 1926.

För utförande av dessa arbetsuppgifter bör den nya anstalten givetvis åtnjuta skäligen ersättning. I det följande, där nu nämnda arbetsuppgifter behandlas var för sig, har en uppskattning av kostnaderna för deras utförande verkställts med ledning av den nuvarande anstaltens erfarenhet.

Definitiv reglering av försäkringsavgifter för större arbetsgivare för år 1926. Förevarande arbete grundar sig på de dagsverks- och löneuppgifter för år 1926, som inkomma från de större arbetsgivarna i början av 1927, och sker samtidigt med fastställande av provisoriska avgifter för sistnämnda år. Härvid plägar det belopp, som motsvarar den definitiva avgiften för ett föregående år, påföras såsom provisorisk premie för det löpande året. Fastställandet och påförandet av den provisoriska premien är ett arbete, som den nya anstalten givetvis har att utföra för egen räkning. Bestämmandet av den definitiva premien för föregående år utföres däremot för den nuvarande anstaltens räkning. Under sådana förhållanden synes den nya anstaltens ersättning för ifrågakvarande arbete kunna bestämmas till hälften av den årliga kostnaden för debitering av försäkringsavgifter för större arbetsgivare. Enligt utförda kostnadsberäkningar¹ uppgår kostnaden för debitering av större arbetsgivare till cirka 430,000 kronor. Den nya anstaltens ersättning för den definitiva regleringen av de större arbetsgivarnas försäkringsavgifter för år 1926 synes sålunda kunna uppskattas till cirka 215,000 kronor.

Debitering av försäkringsavgifter för mindre arbetsgivare för år 1926 med undantag för Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt klagomål i anledning av påförda avgifter för år 1926 och tidigare. Debiteringsarbetet beträffande de mindre arbetsgivarna sker i genomsnitt vid en senare tidpunkt än beträffande de större. Härigenom kommer en relativt större del av debiteringsarbetet för mindre arbetsgivare att avse det föregående året än vad fallet är beträffande debiteringsarbetet för större arbetsgivare. En utförd undersökning har givit vid handen, att omkring $\frac{2}{3}$ av debiteringsarbetet för de mindre arbetsgivarna avser föregående kalenderår. Den nya riks försäkringsanstaltens ersättning för debitering av mindre arbetsgivare för år 1926 synes på grund härav kunna uppskattas till omkring $\frac{2}{3}$ av den förvaltningskostnad, 321,000 kronor, som för närvarande årligen belöper på mindre arbetsgivare, eller till 214,000 kronor.

Reglering av skador, som inträffat under år 1926 och tidigare och för vilka anmälan inkommit den 1 januari 1927 men som vid nämnda tidpunkt ännu icke slutreglerats. Enligt verkställd undersökning utgör skaderegleringskostnaden i genomsnitt 18.30 kronor per olycksfall. För uppskattning av den ersättning, vartill den nya anstalten kan anses berättigad för utförande av skadereglering för den nuvarande anstaltens räkning, bör den 1 januari 1927 undersökas huru många anmälda olycksfall, som då ännu icke slutreglerats. Antalet dylika olycksfall torde approximativt kunna uppskattas till 4,000. Då en del av dessa skador redan delvis behandlats, synes ersättningen till den nya anstalten lämpligen kunna beräknas på grundval av halva detta antal, approximativt uppskattat till 2,000 och efter 18.30 kronor per olycksfall eller till cirka 37,000 kronor.

Reglering av skador, som inträffat under år 1926 och tidigare men som den 1 januari 1927 ännu icke blivit anmälda. Detta antal kan med ledning av hitillsvarande erfarenhet uppskattas till omkring 1,800. Efter 18.30 kronor per

¹ Se förestående *Bilaga C* sid. 275.

skada skulle den nya riksförsäkringsanstaltens ersättning för reglering av ifrågavarande skador uppgå till cirka 33,000 kronor.

Utgivande av från den nuvarande riksförsäkringsanstalten utgående livräntor enligt 1916 års lag i anledning av olycksfall, som inträffat under åren 1918—1926. Övertagandet av riksförsäkringsanstaltens livräntetagare enligt 1916 års lag kommer att för den nya anstalten innebära ökat arbete och därmed ökade omkostnader. Engångsersättningen härav synes lämpligen kunna fastställas till 1 1/2 % av livräntornas kapitalvärde enligt för riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet gällande grunder. Detta belopp understiger något riksförsäkringsanstaltens nuvarande kostnader för revision och utbetalande av nämnda livräntor.

Utgivande av från riksförsäkringsanstalten utgående livräntor enligt 1901 års lag. Ersättning härför bör, med hänsyn till att intet arbete med revision av livräntorna kräves, utgå med lägre belopp än för livräntorna enligt 1916 års lag, förslagsvis med 1 % av livräntornas kapitalvärde enligt nu gällande grunder.

Utarbetande av olycksfallsstatistik för åren 1925 och 1926. Då det torde få anses ligga i den nya riksförsäkringsanstaltens eget intresse att verkställa bearbetning av det statistiska material, som föreligger, synes icke någon ersättning böra utgå härför.

I enlighet med vad ovan anförts synes det arbete, som den nya anstalten efter den 1 januari 1927 har att utföra, avseende försäkringsverksamheten för år 1926 och tidigare, böra ersättas av statsmedel till ett belopp som sålunda torde kunna beräknas till 499,000 eller till i runt tal 500,000 kronor. Häri ingår dock icke ersättning för livräntornas utgivande, vilken ersättning torde böra utgå i form av förvaltningstillägg till livräntornas kapitalbelopp.

Till den nya riksförsäkringsanstalten överlämnas de värdehandlingar, vari följande fonder enligt gällande bestämmelser äro redovisade:

1) ersättningsreserven den 31 december 1926 för icke slutreglerade och okända skador, som inträffat före den 1 januari 1927;

2) livräntereserven den 31 december 1926 enligt 1916 års lag;

3) livräntereserven den 31 december 1926 enligt 1901 års lag;

Därjämte torde i kontanter eller värdehandlingar överlämnas belopp svarende mot:

a) ett förvaltningstillägg av 1 1/2 % av summan av under punkt 2) omförmäld livräntereserv och den del av under punkt 1) angiven ersättningsreserv, som avser kapitalvärdet av livräntor;

b) ett förvaltningstillägg av 1 % av under punkt 3) omförmäld livräntereserv;

c) ett säkerhetstillägg av 5 % av under punkt 2) omförmäld livräntereserv, i den mån förefintligt överskott å verksamheten enligt 1916 års lag giver möjlighet härtill;

d) ett säkerhetstillägg av 5 % av under punkt 3) omförmäld livräntereserv.

Det under punkt a) angivna förvaltningstillägget bestrides från överskottet å verksamheten enligt 1916 års lag och det under punkt b) angivna från överskottet å verksamheten enligt 1901 års lag.

Kapitalvärden av livräntor enligt 1916 och 1901 års lagar beräknas enligt gällande grunder.

Stockholm den 23 december 1925.

E. Odelstierna.

O. A. Åkesson.

P. M.

Några synpunkter rörande frågan om monopol- eller konkurrens-system inom den sociala olycksfallsförsäkringen.

1. *Till förmån för konkurrensen anföres, att den förbilligär.*

Man är van att betrakta denna sats som ett axiom, och dess giltighet inom många verksamhetsområden torde näppeligen heller kunna ifrågasättas. Man får emellertid icke utan vidare härav draga den slutsatsen, att inom vilket verksamhetsområde som helst, där konkurrens kan tillämpas, det också är lämpligast och nyttigast att så sker. Ett typiskt exempel härpå utgör en obligatorisk försäkring. Vad som förnämligast här bestämmer varans — försäkringens — pris är nämligen den risk, som försäkringen avser att täcka. Om försäkringen kan äga rum endast i en inrättning eller i tjuugu har givetvis ingen inverkan på riskens storlek. Men den sammanlagda förvaltningskostnaden blir i senare fallet större, dels på grund av försäkringsarbetets splittning på ett flertal organisationer, dels på grund av konkurrenskostnaderna (se vidare nedan, mom. 3).

I detta sammanhang må anföras ett yttrande — närmast rörande konkurrensen i privatförsäkring — av den kände danske statistikern och försäkringsmannen professor H. Westergaard (föredrag i Svenska Försäkringsföreningen den 28 mars 1924, refererat i Nordisk Försäkringstidskrift, häfte nr 3, 1924): »Man anser ju i allmänhet, att där den fria konkurrensen verkar, där komma priserna att bliva så låga som möjligt. Men vid all försäkringsverksamhet — icke blott livförsäkring — är det en motsatt tendens. — — —»

2. *Det påstås att varje monopolssystem innebär en större fara för slentrian än ett konkurrenssystem.*

Att ett monopolssystem ofta innebär en stor fara för slentrian är en uppfattning, för vars riktighet utan tvivel flera belägg kunna anföras.

Det föreligger emellertid en bestämd och avgörande skillnad mellan monopolföretag i allmänhet och den här ifrågavarande centralanstalten, vilken omständighet gör, att erfarenheten från andra monopolföretag icke är tillämplig på den sistnämnda. Nämnda skillnad består däri, att representanter för alla av den föreslagna centralanstalten intresserade parter — det allmänna, arbetsgivarna och arbetarna — hava möjlighet att granska förvaltningens detaljer. Det torde få anses självfallet, att de intresserade parternas representanter komma att begagna sig av denna rätt och därmed motverka tendenser till slentrian och slapphet.

3. *De sammanlagda förvaltningskostnaderna bliva större vid konkurrens än vid monopol.*

a) Ett nationalekonomiskt sett onyttigt arbete nedlägges ständigt på att överföra försäkringar från en försäkringsinrättning till en annan (agenter, annonser, skriftlig bearbetning, försvarsåtgärder). Anskaffningsarbetet medför icke in-

om den sociala olycksfallsförsäkringen — i motsats till förhållandet inom privatförsäkringen — någon ökad anslutning till försäkringen, då ju försäkringsklientelens omfattning är fastställd i olycksfallsförsäkringslagen.

b) Försäkringsverksamhetens splittring på ett flertal inrättningar medför, att särskilda arbeten måste utföras för reglerandet av växelverkan mellan den subsidiära statliga anstalten och de övriga (anmälan till riksförsäkringsanstalten om arbetsgivares inträde i och utträde ur ömsesidigt bolag, vidlyftig registrering, identifiering, fördelning av ersättningar respektive försäkringsavgifter på arbetsgivare, vilka bedriva verksamhet gemensamt, men var för sig äro försäkrade i olika inrättningar, utredningsarbeten av olika slag m. m.).

c) Konkurrensen medför allmän fördyring av administrationsarbetet, enär stordriftens fördelar icke kunna i önskvärd grad uppnås (standardisering av och specialisering i arbetet, varvid personalens kvalifikationer kunna väl avpassas efter arbetets krav och genomsnittligt billigare personal användas; bättre utnyttjande av under alla förhållanden erforderliga organisatoriska anordningar o. dyl., såsom ombudsorganisation och befälspersonal).

Se vidare »P. M. rörande vissa kostnadsberäkningar för den sociala olycksfallsförsäkringen», *Bilaga C*, sid. 271.

4. *Till förmån för konkurrensen anföres, att den medför en rättvisare premiesättning.*

Detta påstående grundar sig på en missuppfattning. En monopolanstalt för olycksfallsförsäkringen har intet intresse av att debitera för höga premier, lika litet som den har intresse av att debitera för låga. En försäkringsinrättning, som konkurrerar med andra försäkringsinrättningar om försäkringstagarna, kan däremot icke undgå en frestelse till att sätta premierna i underkant för att på så sätt möjligen utöka sin försäkringsstock. Men detta innebär en sporre icke till riktig utan till oriktig premiesättning. Konkurrensen verkar nämligen efter hand så, att de dåliga riskerna inom en viss yrkesgrupp i regel få erlagga lägre och de goda riskerna högre premier än de borde. Detta förhållande minskar intresset för skyddsarbetet och verkar sålunda i rent antisocial riktning. Till belysande härav må anföras följande exempel.

Det antages för enkelhetens skull, att en försäkringsinrättnings hela försäkringsstock tillhör en och samma yrkesgrupp. Det antages vidare, att försäkringsinrättningen till en början ej har annan kännedom om olycksfallsrisken i de försäkrade företagen än som framgår av den gemensamma olycksfallsstatistiken. För alla dessa arbetsgivare, tillhörande en och samma yrkesgrupp, tillämpas sålunda samma premiesats, motsvarande de statistiskt beräknade genomsnittskostnaderna.

Efter några år kommer försäkringsinrättningen underfund med, att risken hos vissa av dessa arbetsgivare är högre än genomsnittsriskerna — hos andra lägre. På den förra gruppen förlorar sålunda försäkringsinrättningen — på den senare skördar den en vinst. På grund härav kommer givetvis försäkringsinrättningen att i enlighet med lagens bestämmelser höja premierna för den förra gruppen, men även att sänka premierna för den sist nämnda. Denna grupp kvarstannar givetvis i försäkringsinrättningen. Arbetsgivare tillhörande den förra gruppen undersöka i stället om ej möjligen lägre premier kunna erhållas på annat håll. Här uppträder sålunda ett rent spekulationsmoment. Det ligger då nära till hands för en annan försäkringsinrättning, som ej närmare känner risken hos sistnämnda arbetsgivare, att erbjuda dem premier, motsvarande de genomsnittskostnader, vilka framgå av den för olycksfallsförsäkringen gemensamma statistiken. Härigenom slippa sålunda dessa dåliga risker även i fortsättningen undan med för låga premier. Detta kan visserligen vara till fördel

för dessa arbetsgivare själva, men det blir på bekostnad av de övriga, och rättvisan i premiesättningen rubbas. Försäkringsrörelsen drabbas på så sätt alltså jämt av förluster, och dessa måste givetvis de goda riskerna betala.

Om sålunda de goda riskerna, vilka infört skyddsanordningar, få betala för de dåliga, så minskas naturligtvis de förras intresse för dylika anordningar — och, då de dåliga riskerna finna sig kunna slippa undan med för låga premier, så minskas i viss mån också *deras* intresse i samma avseende.

För ernående av en verkligt god riskbedömning erfordras framför allt statistisk och skyddsteknisk erfarenhet, och ju mera omfattande denna erfarenhet är, desto bättre. Den statistiska erfarenheten blir på kortaste tid bäst tillgodogjord, om försäkringen är samlad i en hand, så att förhållandena i fråga kunna fullständigt överblickas. Olycksfallsrisken varierar ju mycket i olika yrkesgrupper, och redan detta försvårar givetvis åstadkommandet av en tillräckligt omfattande och tillförlitlig olycksfallsstatistik. Är dessutom försäkringen splittrad på en mångfald försäkringsinrättningar, och arbetsgivaren det ena året anlitar en inrättning och det andra året en annan — eller så att säga går på turné mellan försäkringsinrättningarna — bliva förutsättningarna ännu ogynnsammare.

Såsom ovan framhållits, förefinnes icke något som helst skäl för en monopolanstalt att vid premiesättningen avvika från statistikens resultat. Då olycksfallsstatistiken är offentlig, vilken även torde bliva fallet med den ifrågasatta centralanstaltens tariff, kan för övrigt eventuell bristande överensstämmelse mellan statistiken och premiesättningen omedelbart påtalas genom besvär hos försäkringsrådet. Såsom säkerhet för att handläggningen av premiefrågor inom rådet skall bliva fullt betryggande, har föreskrivits, att vid prövningen av dylika besvär skola deltaga bland annat tvenne försäkringstekniker och tvenne representanter för arbetsgivare.

Påståendet om konkurrensens stora betydelse för specialtarifieringen vinner icke heller bekräftelse, om man ser efter i vilken utsträckning de skyddstekniska synpunkterna hittills blivit beaktade vid tarifiering av företagen. Verklig specialtarifiering kan nämligen icke ske utan ett mera ingående bedömande av vederbörande företag ur skyddsteknisk synpunkt. För ett dylikt bedömande kräves skydds- och ingenjörsteknisk utbildning och erfarenhet; de flesta bland de nuvarande försäkringsinrättningarna sakna emellertid effektiv sakkunskap av detta slag och alltså även möjlighet till en effektiv specialtarifiering.

Därest någon arbetsgivare skulle befara, att den ifrågasatta nya anstalten vid premiesättningen icke tagit tillbörlig hänsyn till de särskilda arbetsförhållandena vid hans företag, står det honom fritt att hos anstalten begära uppgift såväl om storleken av de ersättningar, som föranletts av olycksfall, som under olika år inträffat bland hos honom anställda arbetare, som rörande de premier han för motsvarande tid inbetalt. Denna rätt för arbetsgivaren måste givetvis för anstalten innebära ett direkt tvång till anpassning av premierna efter de särskilda företagens speciella förhållanden i den mån dessa kunna anses utöva en bestämd inverkan på olycksfallsrisken.

De för verklig specialtarifiering behövligen erfarenheterna av olika slag samlas sålunda bäst, icke i ett konkurrenssystem utan i ett monopolsystem, där man har möjlighet att sakkunnigt och kontinuerligt överblicka och följa riskförhållandena och deras utveckling.

5. *Konkurrensen medför fara för att ersättningarna tillmätas för lågt.*

Vid konkurrens är det alltid att befara, att inrättningarna pressa ned sina premier under de mot risken svarande och sedan söka undvika förlust på verk-